

CSÁVOSSY S.J.

ÖRÖK
IGAZSÁGOK

ÖRÖK IGAZSÁGOK

LELKIGYAKORLAT

IRTA:

P. CSÁVOSSY ELEMÉR S. J.

BUDAPEST, 1934. KORDA R. T. KIADÁSA.

44/1933.

Imprimi potest.
Budapestini, 20. nov. 1933.

Franciscus Biró S. J.
Praep. Prov. Hungariae.

Nihil obstat.

Dr. Julius Czapiak
censor dioecesanus.

No. 2899.

Imprimatur.
Strigonii, die 30. Sept. 1933.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.

Előszó.

A teljes lelkigyakorlat szent Ignác elgondolásában egy körülbelül harmincnapos időszakra terjed és négy úgynevezett „hét“-re oszlik, melyek nagyjában a lelki megtisztulás, a megvilágosodás és egyesülés útjának felelnek meg. De aránylag kevesen végzik a teljes harmincnapos lelkigyakorlatot; legtöbben évenként nyolc vagy öt vagy három napra vonulnak vissza lelki magányba. Akik a lelki megújulásra teljes nyolc napot szánnak, azok az egész harmincnapos lelkigyakorlat elmélkedési anyagán mintegy megrövidített, összevont alakban haladnak át. Az örök igazságok megfontolása által megtisztulva, Jézus életének és szenvedésének elmélkedése lépcsőfokain felemelkednek az erények tökéletességére, s végre az ő megdicsőült életének és Isten szeretetének szemlélésében az Istennel való egyesülés magaslátára jutnak, és lelkükben megszületik az ő dicsőségét és országát terjeszteni vágyó apostoli lelkület. Akik azonban csak három napos lelkigyakorlatot végeznek, rendszerint inkább az első hétnek, a lelki megtisztulás hetének elmélkedéseivel és gyakorlataival foglalkoznak és egy összefoglaló gyónással és szent áldozással befejezik lelki megújulásukat.

A jelen könyv megjelentetésével szándékunk az volt, hogy egy magyar nyelven irt lelkigyakorlatos könyvet juttassunk az intelligens magyar közönség kezébe, mely egyrészt hűségesen visszatükrözi szent Ignác szellemét, másrészt mégis hozzásimul a mai világi közönség és a kor lelki szükségleteihez, de az egyházi és szerzetesi személyek igényeit is kielégíti. A feladat nem volt egészen könnyű; hogy sikerült-e a megoldása, az nem tartozik a szerző ítélőszéke elé.

Szerző szándéka az elmélkedőt az egész harmincnapos lelkigyakorlaton átvezetni. Az anyag terjedelme miatt azon-

ban ezt a szándékát csak egy több kötetes munkában látja megvalósíthatónak. De tekintettel a közönség anyagi helyzetére nem tartotta megfelelőnek oly művel lépni a nyilvánosság elé, melynek egyes kötetei szükségkép feltételezik az előbbi köteteket vagy követelik a továbbiakat, hanem arra törekedett, hogy minden kötet, bár az összefüggés a többivel természetesen megvan, mégis némileg befejezett egész legyen, melyet az előzőktől vagy rákövetkezőktől függetlenül használni lehet.

A jelen kötet csak az örök igazságokat tartalmazza, tehát a lelkigyakorlatoknak azt a részét, melynek célja a lelki megtisztulás. Mindazonáltal, tekintettel az elmélkedők lelki szükségleteire, elmélkedéseket ad nemcsak a bűnről, annak büntetéséről és következményeiről, hanem a lelki megtisztulást követő pozitív erényre való törekvésnek is megnyitja forrásait és megjelöli útját. A megtérést előkészítő és eszközölő elmélkedések után ugyanis elmélkedések következnek az Oltárszentségről és a hegyelmi életről, sőt maguk az alap elmélkedések is már magukban rejtik az Isten felé való törekvésnek legmagasabb utait is. Így ez a kötet önmagában is teljes nyolc, sőt kilenc napos lelkigyakorlatot tartalmaz, mely alkalmas arra, hogy a lelkünket nemcsak megtisztítsa, hanem az erényre való törekvés útján meg is indítsa és lelkünkben a pozitív Isten felé emelkedés összes rúgóit működésbe hozza. Az alapelmélkedések maguk szintén befejezett háromnapos lelkigyakorlatot képeznek, melyet külön végezhetünk abból a célból, hogy lelki életünk alapjait megszilárdítsuk és szilárdságát minden megrázkódtatás ellen biztosítsuk.

Egyébként az egyes elmélkedések tartalma oly bő, hogy ebben a kötetben egyedül is már elegendő anyagot találunk akár több évre is három, öt, vagy nyolc napos lelkigyakorlat végzésére. Az anyagot tetszés szerint kiválaszthatjuk. Egy elmélkedés három pontja nem egy esetben három elmélkedésre szolgáltat anyagot. De ha helyesen és szent Ignác lelkigyakorlatainak szellemében akarunk eljárni, akkor lelkigyakorlatunknak, mely lelkünk megtisztulására irányul, valamiképp mindig ezeket az elmélkedéseket kell tartalmaznia: 1. célunk és rendeltetésünk és az erre szolgáló eszközök használata (teremtmények, közömbösség) 2. a

bűn és büntetése 3. Isten irgalmassága mint megtérésünk megindítója, eszközlője és biztosítója.

Végre megjegyezzük még, hogy a kötetben foglalt 38 elmélkedés igen hasznos anyagot nyújt az ú. n. havi rekollektióhoz, sőt a napi elmélkedésre is. Legjobban október és november havában végezhetjük ezeket az elmélkedéseket, az egyházi évnék és az év szakánok megfelelően; mert lelkünk különösen ebben az évszakban szeret a komoly igazságokkal foglalkozni, amikor a természet haldoklása is figyelmeztet az élet mulandóságára és az örökkévalóságra.

A lapok szélén elhelyezett címek könnyű módon tájékoztatnak az egész elmélkedés felépítéséről és így a pontok megértését megkönnyítik, esetleg azok ismételt olvasását fölöslegessé is teszik.

Pécel, 1933 június 29-én, szent Péter és Pál ünnepén.

A szerző.

„Nagyon nehéz dolog találni tiszta bölcseséget. Oka pedig az, hogy nem törekszünk a Szentírásban nyújtott gyógyszereket alkalmazni és nem figyelünk rájuk töredelmes szívvvel, bánattal és sóhajok közt, hanem csak felületesen, ha ép időnk engedi . . . Nézzünk az égre és azután fordítsuk tekintetünket a sirokra és a holtak hantjaira. Ránk is ugyanaz a halál vár és az elköltözés kényszerűsége talán még az est beállta előtt ránk támad“. (Aranyszáju sz. János, hom. 84. in Jo.)

„Olvasának Urok Istenök törvénykönyvéből négyszer napjában és négyszer tőnek bűnvallomást és imáddák Urokat Istenöket!“ (Neh. 9, 3.)

BEVEZETŐ ELMÉLKEDÉSEK.

I. A LELKIGYAKORLAT AZ ÉLETSZENTSÉG ISKOLÁJA.

Első előgyakorlat: Elképzeljük, mintha templomba, hatalmas domba vagy csendes kápolnába, magányos meghitt szentélybe lépnénk — lelkünk szentélyébe, szívünk templomába, hogy ott Istent megtaláljuk és lelkileg átalakuljunk. „Bemegek az Úr oltárához, az Úrhoz, aki az én ifjúságom öröme. (42. zsolt.)”

Második előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy egész lélekkel megkezdjük a lelkigyakorlatot, annak folyamán lelkünket tökéletes magányban megőrizzük és hogy lelkileg megújulva lépünk ki abból és az ott tanultakat az életben megvalósítsuk.

I. Pont. Mi a lelkigyakorlat?

A Szentlélek Úristen segítségül hívása-
1. **Szent és komoly idő.** val kezdjük meg a lelkigyakorlatoknak *szent és komoly napjait.* — Szent mindaz, ami különösen és kizárólagosan Istennek és az ő szolgálatának van szentelve. Vannak szent helyek, szent tárgyak, szent edények, szent személyek, szent idők. Szent a templom, különösen a konszekrált templom, mert az csak az istentiszteletnek szolgálhat. Szent az a föld, melyet az Úr Jézus lábai érintettek és az ő vére áztatott — Szentföldnek nevezzük. Szent az a föld, melyre az apostolfejedelmek és az első vértanuk vére kiömlött, ahol az Egyház szíve dobog és Krisztus földi helytartója él. De mindezeknél szentebb az egyszerű falucska temploma, mely a kenyér színe alatt rejtőző Istent őrzi. Ezek szent helyek. — Szent a kehely, szent a ciborium, mert ezek csak az Oltárszentséget zárhatják magukba, ki vannak vonva a profán használatból. — Sacramentum-nak, szent dolognak nevezi az Egyház egyik imádságában a nagybőjti időszakot, mert az különös módon a bűnbánat és a magábfordulás ideje a hívők számára.

Szent napok az évnek legnagyobb ünnepei. Ilyen értelemben szentek a lelkigyakorlatok napjai is. Bár életünk minden napjának, minden percének Istennek kell szentelve és azért szentnek kell lennie, mégis a lelkigyakorlat napjai, melyek alatt csak lelkünknek élünk, különös módon Istennek vannak szentelve és azért különösen szentek.

A lelkigyakorlatok napjai komolyak is. Komoly, a szó igazi értelmében komoly az, ami az örökkévalósággal, lelkünk üdvösségével, a túlvilági élettel van szoros összefüggésben. Voltak, akiknek lelki üdvösségére nézve egy jól végzett lelkigyakorlat talán döntő hatással volt. És ha minden egyes lelkigyakorlatról és minden egyes emberre nézve ezt nem is mondhatjuk, mindenesetre igaz, hogy örökkévalóságunk mikéntje, örök boldogságunk foka attól függ, hogy mily tökéletesen éltük földi életünket. Földi életünk lelki tökéletessége pedig nagyrészt attól függ, hogy mily határozottsággal állítjuk lelkünk elé életünk célját, rendeltetését, feladatát; mily komolysággal mélyedünk el az életirányunkat szabályozó vezérelvekbe és örök igazságokba és mily következetességgel szabjuk életünk minden megnyilvánulását ezekhez a vezérelvekhez és az igazi életbölcsest sugárzó alapigazságokhoz. Ezt azonban leginkább a lelkigyakorlatok adják meg nekünk. Ha egyetlenegy lelkigyakorlat talán nem is döntő örök üdvösségünkre nézve, de lelkigyakorlatok nélkül igen könnyen felőrlődnek a mindennapi élet ezer gondja és küzdelme közt lelki energiáink, kevésbé óvatosak és kevésbé edzettek leszünk a minket környező lelki veszélyekkel szemben és lassan tévutakra kanyarodunk, lelkünk üdvösségét veszélyeztetjük, sőt el is veszíthetjük, mindenesetre könnyen lemaradunk a lelki tökéletességnek és az örök boldogságnak arról a fokáról, melyet Isten az ő szerető gondviselésében nekünk szánt. Ezért komolyak a lelkigyakorlatok napjai. — Komolyak, de nem komorak. Sőt telvék lelki bátorítással, igazi lelki vígasszal és felemelő lelki lendülettel. Nem szomorúaknak, de szentül komolyaknak és emellett szentül örvendezőknek kell lennünk a lelkigyakorlatok alatt.

2. Az életszenség iskolája.

A lelkigyakorlatok sikere nagyrészt attól függ, hogy milyen lelki készséggel, milyen lelki dispozicióval kezdjük meg azokat. A lelkigyakorlatok céltudatos megkezdésétől függ

azoknak a hatása. Erre szolgált az a két szempont, melyet az imént megfontoltunk. De még jobban elősegíti a lelki-gyakorlatoknak a céltudatosságát, ha lelkünk elé állítjuk a feladatot, melynek megoldására azok során vállalkozunk, a célt, melyet általuk el akarunk érni. Azért kérdezzük: Mi a lelki-gyakorlat?

A lelki-gyakorlat *az életszentség iskolája*. — Aki komoly, elszánt akarattal lép a lelki-gyakorlatokba, az szíve fölé ezt a szót írta: Tökéletes, szent ember akarok lenni.

Milyen szentségről és milyen tökéletességről van itt szó? Nem rendkívüli szentségről, nem csodákról, nem elragadtatásokról, nem feltűnő, kínzó önsanyargatásokról, hanem arról az életszentségről, melyet Isten kegyelmével mindnyájan megszerezhetünk és melyet Isten mint elérhető célt mind-egyikünk elé állít, mikor már az ószövetségben mondja: „Szentek legyetek, mert én szent vagyok!” (Lev. 11, 44.) Arról a tökéletességről és szentségről van szó, melyet az Úr Jézus állít szemünk elé mint eszményt, mikor a hegyi beszédben mondja: „Legyetek tökéletesek, miként a ti meny-yei Atyátok tökéletes!” (Mt. 5, 48.)

Ez az életszentség lényegesen a megszentelő kegyelem birtokában áll. Ez a lényeges életszentség. A lelki-gyakorlat tehát mindenekelőtt azt célozza, hogy a megszentelő kegye-lem birtokába jussunk, ha azt valamiképp elvesztettük volna. De ezzel nem elégszik meg, hanem törekszik bennünk meg-erősíteni, biztosítani, fokozni a kegyelmi életet. Lelkünket a kegyelmi életet veszélyeztető támadásokkal szemben edzi, a kegyelem újabb elvesztésétől megóvjá és tökéletesíti bennünk a kegyelmet, hogy lelkünk mintegy duzzadjon a természet-főlötti isteni élettől. A lelki-gyakorlat azt célozza, hogy min-denki az isteni kegyelem mértéke szerint egészen és fenntartás nélkül átadja magát Istennek, mert aki azt megteszi és meg is tartja, az tökéletes és szent ember. Egyébként az élettökéletesség és szentség oly adomány, melyet Isten — erről szilárdan meg kell győződve lennünk — mindenkinek meg akar adni, aki csak feltétlen bizalommal kéri tőle és az ő segítő kegyelmével megfelelően közreműködik. Rajtunk áll tehát, hogy Isten kegyelmével az életszentség magas fo-kát elérjük.

De a lelki-gyakorlatok az életszentséget nem adják ne-

künk mint kész ajándékot. Voltak ugyan, akiket egyetleny lelkigyakorlat bűnösökből szentekké tett. Ez azonban általánosságban véve kivétel. A tökéletes megtérés nem ritka eset azoknál, akik a lelkigyakorlatokat igazán komoly odaadással végzik; de az élettökéletesség és szentség nem követi azonnal még a tökéletes megtérést sem. Ehhez időre és gyakorlatra van szükség. A lelki tökéletesség és életszentség általában hosszú évek komoly törekvésének, néha egy egész élet áldozatos lelki munkájának eredménye. Azért a lelkigyakorlat ennek a lelki tökéletességnek és életszentségnek csak iskolája. Amint az iskola sem teremt azonnal kész tudósokat, művészeket, hanem csak a módot nyújtja arra, hogy valaki tökéletes művészetre, igazán mély és sokoldalú tudásra szert tegyen, úgy a lelkigyakorlat sem teremt kész erényhősöket és szenteket, hanem csak a készséget, a lelki dispoziációt adja meg, melynek segítségével erélyesen haladhatunk tovább az öntökéletesedés és a lelkiség útján. Az isteni kegyelem mértéke és saját közreműködésünk foka szerint azok közé a „boldogok” közé fogunk tartozni, „akik feddhetetlenül járnak Isten törvényének útján” (118. zolt.), vagy azok közé, akik nagyobb céltudatossággal „haladnak erényről erényre” (83. zolt.), vagy azok közé, akik sz. Pálal „futnak” (1. Kor. 9, 24.) a krisztusi tökéletesség arénáján, vagy végre azok közé, akik a zoltáros szavai szerint „szárnyalnak” az istenesség, a szentség magaslatai felé. (54. zolt.) Az iskolában sem ér el mindenki egyforma eredményt, és az előhaladást különféle jegyekkel szokták osztályozni.

Milyen eredményt értünk el eddigi lelkigyakorlatainkkal? Elhatároztuk-e már egyszer életünkben komolyan, hogy a bűnnel, a középszerűséggel, a hétköznapiassággal a lelkiéletben végleg szakítunk? Ha ezt még soha meg nem tettük vagy talán még nem is végeztünk igazi lelkigyakorlatot, akkor tegyük meg most. Emlékezzünk meg Teremtőnkéről ifjúságunk napjaiban (Préd. 12, 1.) és ne halasszuk tökéletes hozzáfordulásunkat azokra az időkre, melyekről egyszer majd mondjuk: „Nem tetszenek nekem.” Ha pedig ezt az elhatározást már megtettük, akkor kérdezzük, megfelelt-e a kivétel a szándéknak, a megvalósítás az elhatározásnak, az élet gyakorlata az elmélkedések alatt tett szent feltételeknek?

Nem halt-e meg csirájában az elvetett mag? nem esett-e tövisek közé, melyek elfolytották életét? nem sziklás talajra-e, melyen ki sem kelhetett?

Ime itt a lelkigyakorlatok ideje. Végezzük munkánkat komolyan. „Most van a kellő idő, most van az *üdvösség napja*”. (2. Kor. 6, 2.) Gyönyörűen fejezi ki Wiseman bíbornok, a hírneves angol katolikus író, hogy minden népre, minden emberre nézve van egy idő, van egy nap, amikor Isten kegyelme különös módon hívja őket. Boldog az a nép, boldog az az ember, aki Isten hívását megérti és követi! Ninivének, Jeruzsálemnek megvult a maga napja. Az egyik megismerte, a másik nem. Remete szent Antal hallotta Krisztus hívását, mikor mise közben az evangélium szavait énekelték: „Ha tökéletes akarsz lenni . . .”, és követte. Szt. Ágoston megértette a hívó szótát bensejében, mikor lement a kertbe, felnyitotta a Szentírást és olvasta: „Már elmúlt az éj és elközelgett a nappal. . .” Sz. Ferenc megértette a hívást mikor a csillagos éjszakában egyedül ment vidám társai mögött. Sz. Ignác hallotta és követte a szótát, mikor betegágyán a szentek életét olvasta.

Nagy kort élünk, nagy értékek forognak fenn a társadalomban, az államban és főleg az Egyházban. Nagy emberekre, vezérekre, szentekre van szükségünk. Ha nem is mi vagyunk ezek a kiválasztottak, mégis ránk hárulnak a kötelesség valamennyiünkre, hogy szent atmoszférát, szent talajt teremtsünk, atmoszférát melyben az életszentség élhet, talajt, melyből szentek és vezérek kisarjadhatnak. Nem minden éghajlat alatt, nem minden talajban él és fejlődik akármilyen fa, akármilyen gyümölcs. A szentek is rendszeresen csak szent talajból sarjadnak ki, csak szent atmoszférában fejlődnek szentekké. A vértanuk vére magva volt a kereszténységnek. Az ókor legnagyobb egyháztanítóinak édesanyja szent volt. Nem hiába nevezték Irországot a szentek szigetének és a 16. századot a szentek századának. Ezt az atmoszférát, ezt a talajt megteremteni a mi feladatunk. Tesszük pedig akkor, ha mindegyikünk képessége és tehetsége szerint igyekszik nagy léptekkel előrehaladni a tökéletesség és a szentség ösvényén. Mert ezáltal az igazán keresztény élet édes illatát terjeszti maga körül; világozóság lesz a világ megvilágítására; szavai kovász lesznek,

mely lassanként áthatja a családokat és az egész társadalmat. Ez lesz az a szent talaj, az a szent atmoszféra, melyben Isten kegyelme a maga idején vezéreket és szenteket fog életre hívni. Erre szolgáljon ez a lelkigyakorlat is.

II. Pont. Hogyan végezzünk lelkigyakorlatot?

Három jelszóba foglalhatjuk a jó lelkigyakorlat kelleit: Lépj a lelkigyakorlatba egész mivoltoddal, őrizd meg lelked magányát, lépj ki a lelkigyakorlatból mint új ember.

1. Lépj be egész mivoltoddal.

1. Lépj be egész mivoltoddal. Ez a követelmény, mely főleg a lelkigyakorlat megkezdésére vonatkozik, két dolgot foglal magába: lépj a lelkigyakorlatba akaratod egész elszántságával és vidd magaddal a lelkigyakorlatba egész lelkedet, hogy azt minden részében átkutasd és megújítsd.

Lépj be a lelkigyakorlatba *akaratod egész elszántságával!* Sok, ha nem minden, attól függ, hogy mily lelkülettel, mily nagylelkűséggel kezdjük meg a lelkigyakorlatot. A csata kezdete, a lelkesedés és elszántság, mellyel a katonák a harcba vetik magukat, sokszor döntő az egész ütközetre nézve. Annak a tudatnak, annak a meggyőződésnek kell élni lelkünkben, hogy a lelkigyakorlatok alatt nagy dolgot művelhetünk lelkünk előmenetelére és hogy ez csak tőlünk függ — mert az isteni kegyelem nem hiányzik soha, főleg most ezekben a napokban nem hiányzik. Csak tőlünk függ tehát, hogy lelkünknek katalmas lendületet adjunk a lelki magaslatok felé és azért határozott, elszánt akarral kell megkezdenünk a lelkigyakorlatokat. „Az életszentség oly nagy dolog”, mondja boldog Colombière Kolos, „és oly értékes valami, hogy azt soha túl drágán megvásárolni nem lehet.” (Lelki napló.) „Ha nem vagy abban az elhatározásban”, mondja máshelyt, „hogy a lelkigyakorlatok során szent légy, akkor legalább arra a készségre kell szert tenned, hogy a kegyelmeket, melyekkel Isten meg akar ajándékozni, elfogadd és a jó sugallatoknak, melyekkel a Szentlélek végtelen irgalma esetleg megáld, ellen ne szegülj.” (Tanácsok.) Elj abban a meggyőződésben, hogy lelked fölött felvirradt a kegyelem napja.

A híres spanyol hadvezér Hernan Cortez háta mögött

életetett minden hajót, mikor seregével együtt lábát Mexiko földjére tette, hogy ezzel magát és katonáit csak a kettős lehetőség elé állítsa: Vagy győzni vagy meghalni! Ily elszántnak kell lenni a mi akaratunknak is, mikor megkezdjük a lelkigyakorlatot. Halálról itt szó nem lehet, csak életről. De ha az életet akarjuk, akkor meghátrálni nem szabad.

Vigyük bele a lelkigyakorlatba *egész lelkünket*. Az egész lelki épület átvizsgálásra szorul: szilárdak-e még az alapok, nem korhadtak-e a gerendák, erősek-e az ívek? Hadgyakorlat ez, amelyen minden egyes fegyvernemet ki kell próbálni, minden hadtest harcképességét megállapítani. Úgy kell végeznünk a lelkigyakorlatot, mintha először, és úgy, mintha utolszor végeznők. Vigyük bele a lelkigyakorlatba értelmünket, akaratunkat, érzékeinket, képzelőtehetségünket, emlékezetünket, minden képességünket és erőnket. Minden felülvizsgálásra szorul. Vigyük bele erőnyeinket és gyengéinket, hogy emezekkel szemben megerősödjünk, amazokat megszilárdítsuk és tökéletesítsük. Vigyük bele kéte-lyeinket és nehézségeinket, hogy azokat a kegyelem világo-sossága eloszlassa, a hit ereje legyőzze. Vigyük bele tervein-ke-t és mindennemű elhatározásainkat, hogy imádság és megfontolás által felismerjük helyességüket vagy helytelen voltukat, és eszerint kövessük azokat, vagy elveszük.

2. **Őrizd meg a szent magányt.** *Teremts a szívedben teljes magányt!*
Ez a második jelszó, mely a lelkigyakorlatok egész tartamára vonatkozik.

Az ószövetségben a szentek szentjébe egyedül csak a főpapnak volt szabad belépni. Kilépett a nép közül, odakint hagyta kíséretét, egymaga állott Istennel szemben. Mi mindannyian főpapok vagyunk saját szívünk szentélyében, ott mutatunk be égő áldozatot Istennek, különösen most a lelkigyakorlatok alatt. És szívünk mélyén, a szentek szentjében, meg is találjuk az Istent.¹

¹ „Az én jelenlétemben mindenki pap legyen és lépjen be a szentek szentjébe, a nép pedig maradjon kint.” (Tauler, 118. préd.) — „Állj meg lesütött szemmel és összeszedett elmével az örök király jelenléte és színe előtt. Ha egy szűz a király előtt állna és tudná, hogy az különös tekintettel néz rá, ő pedig okos és értelmes volna, akkor bizonyára fegyelmezné magát és nagy tisztességgel és szemérmességgel állana ott. Hogy kell tehát egy embernek ott állani Ura és Istene előtt összes belső

A főpap azért lépett be a szentek szentjébe, hogy egyedül csak Istennel társalogva, megtudja annak szent akaratát. Csak egyszer az évben lépett be a főpap a szentek szentjébe. Mily fontos percek, mily jelentőségeltjes pillanatok! Mi is csak egyszer végzünk lelkigyakorlatot az évben. Rendes körülmények közt máskor nem halljuk oly közvetlenül Isten szavát, nem látjuk oly világosan az ő akaratát. Mily jelentőségeltjes, fontos idő ez! Távol legyen azért tőlünk ezekben a napokban a világ zaja. Én egyedül Istennel és Isten énvelem! „Maradjatok kint most, ti zavaró gondolatok”, mondjuk sz. Bernáttal, „én bemegek az Úr színe elé imádkozni.” A görög szertartásban az átváltoztatás előtt így imádkozik az Egyház: „Mi, kik az elevenítő Háromság-nak háromszor szent éneket zengünk, tegyünk félre most minden földi gondot, mert a mindenség Királyát fogadjuk, kit láthatatlanul környeznek az angyali rendek.” Mi is e napokban szent imádságot rebegünk, szent éneket zengünk Istennek szívünkben és várjuk, hogy lelkünkbe szálljon szent angyalaival és elárassza azt felvilágosító és erősítő kegyelmével. Azért áhítatos csendben várjuk jövetelét!

Nagyfontosságú ez a lelki magány. Csak így hallhatjuk az Isten szavát. Hogy a mindennapi életben sokszor helytelenül cselekszünk, annak gyakran az az oka, hogy a földi dolgok zajától és zibongásától nem halljuk lelkiismeretünk szózatát. Igyekezzünk legalább most a lelkigyakorlatok alatt csendben megérteni Isten szavát.¹

és külső képességével, választott Völegénye előtt, aki szüntelen rátekint belülről és kívülről?” (U. o.) — „Valóban, ha éber szemmel megtekinted magad, ó ember, csodálatos dolog volna, ha más dologra is rászegeznéd még tekintetedet.” (Sz. Bernát, De grad. hum. 10. 28.)

¹ Egy református lelkész mondotta a zárt lelkigyakorlatokról, melyekben maga több protestáns társával résztvett: „Csak hosszú és komoly hallgatás után tanulja meg a lélek az önmagára eszmélést, csak úgy hallja a szellő csöndes susogását, melyben az Úr van. A szavak hangos harangjátéka, mely előadások, beszélgetések formájában üti meg fülünket, hasonlít ahhoz a szélvészhez, mely az Úr jövetelét hirdeti, de magában a szélvészen nem nyilatkoztatja ki magát.” Ugyanaz folytatja: „A térdelés, az összeszedettség — mit a protestánsok közül sokan épp úgy gyakoroltak, mint a katolikusok szokták, nagyban hozzájárultak mint külső tényezők ahhoz, hogy bensőleg szabaddá legyünk és az Isten jelenlétére való gondolat által nyomorúságunk és kicsinységünk fölé emelkedjünk. Legkevésbé sem zavart minket a tény, hogy a térdelés a magunk köré-

Fontos a lelki magány azért is, mert általa mintegy kényszerítjük Istent, hogy lelkünkben szállást vegyen. Ha te velem akarsz lenni, mondja az Úr, úgy én is szívesen leszek veled (Krisztus köv. IV.) „Közeledjete Istenhez és közeledni fog hozzátok“, mondja az apostol. (Jak. 4, 8.)

Vége az áldozatnak értéke sem csekély, melyet akkor hozunk, ha félreteszünk minden földi foglalkozást, visszavonulunk barátainktól és ismerőseinktől, hogy Istennel éljünk egyedül. (V. ö. Krisztus követése I. 20. 6.) Már pedig a mostani világrendben az áldozat minden kegyelemnek, minden jónak a forrása. Azért kezdjük meg a lelki gyakorlatokat is az áldozat, a kereszt jegyében!

A magányban születtek a nagy tervek, a magányból léptek ki a világ elé a nagy emberek és szentek. Negyven-napi magány után lépett Mózes Izrael fiai elé a szövetség törvényével. Negyvennapos magány után kelt útra Illés próféta, hogy Izrael országát helyreállítsa. Maga Jézus is, az Isten Fia, visszavonul a sivatag magányába, hogy mintegy haditervét szője a sátán birodalma ellen.¹

Igy tettek az egyházatyák, így tettek a rendalapítók; így tett sz. Ferenc, mikor Alverna hegyére vonult vissza; így sz. Ignác, mikor a manrézai barlangban megkezdte lelki gyakorlatát.

„Nem csoda“, mondja egy katolikus író, „hogyan a világ legjobb munkásai a természet magányosságával való érintkezésben keresték a nyugalmat s abból a nagy, fenséges tanításból merítették erőt, amelyet bőven ad azoknak, kik lábaihoz ülnek.“ (Sheehan, Delmege Lukács.) De még sokkal mélységesebb igazságot, sokkal bensőségesebb boldogságot fedeznek föl azok, akik magában az örök Élet könyvében olvasnak. Mert „boldog ember“, mondja a Bölcsesség, „ki engem hallgat és ki ajtómnál vigyáz naponként.“ (Sir. f. 8, 34.) „Mária az Úr lábainál ülve hallgatá az ő igéit. Mária a

ben szokatlan gyakorlat volt. Itt arról van szó és azt tapasztaltuk mindnyájan, hogy a külső cselekedet a legmélyebb *bensőségre* vezetett bennünket.“ (Egyh. lapok 1921. máj. 1.)

¹ „Mit illendő tenned, ha valamely szent feladathoz kezdesz, mikor Krisztus apostolainak szétküldése előtt imádkoztál és a magányban imádkoztál?“ (Sz. Ambrus, Comm. in Luc. 6.)

legjobb részt választotta, mely el nem vétetik tőle." (Luk. 10, 39, 42.)

Azért mondja a megtért Psichari, Renan unokája: „A pusztá áldott országa. A mi Urunk és Üdvöztőnk felkereste. A hívők ezrei lettek ott szentekké. Ma is fennáll még Thebais, de hiányoznak a hallgatózó lelkek, kik Isten szavát meghallanák." (Le voyage du centurion.) És jól írja egy másik író az utazásról a tengeren: „Távol az élet küzdő terétől, megvédve a mindennapi lét harcától, messze minden külső befolyástól, egy-egy ilyen tengeri út milyen sok alkalmat nyújt az embereknek az életről, rendeltetésükről világosabb és tisztább fogalmak alkotására. Milyen sokan kezdik belátni, hogy mennyire hamis utakon tévelyegtek, hányan ismerik fel multjuk dőreségeit, annak ürességét, teljes sívárságát." (Vay Péter gr., Amerikai naplókivonatok.) De nem szükséges sem Afrika sivatagjaiba visszavonulni, sem a tengerre szállni, a lelkigyakorlatok magányában ugyanígy meg lehet hallani Isten szavát.

Oh, tárd ki, tárd ki, végtelen nagy ég,
Rejtélyes és szent könyvedet elöttem;
Törvényidet ha már-már ellesém,
Felejttem a kort és mindent körülém.
Te örökös vagy, míg az mind mulandó,
Te felmagasztalsz, míg amaz lesujt.

(Madách, Az ember trag. 8. szín.)

Igazak ezek a szavak, de sokkal igazabbak még akkor, ha nem az égboltra gondolunk, mely csillagaival fölöttünk ragyog, hanem arra az égre, melyben Isten maga honol s melyre a lelkigyakorlatok magányában emeljük fel lelkünk szemét.

Lépj ki magányodból mint új ember!

3. Lépj ki mint új ember. Ez ugyan a lelkigyakorlat végcélja; de a gondolat erre kell, hogy szünet nélkül kíséren minket lelkigyakorlatunkban; ennek kell lennie minden törekvésünk, minden nekilendülésünk rúgójának, ösztönzőjének, az egész lelki tréning vezető motívumának. Ez a jó lelkigyakorlatnak harmadik kelléke.

Új embernek kell lennünk! — Loyola sz. Ignác, a büszke lovag, kardját a monserrati Szűz szentélyében fel függesztette, nemesi ruháját egy koldusnak adta s ezentül

Krisztus szegényeinek díszöltönyében jelent meg a világ előtt. Soha többé régi világi ruháját nem vette magára. Ez a külső változás csak jelképe volt annak a belső átalakulásnak, mely a lelkigyakorlatok alatt benne végbe ment. Itt ép az ellenkezője történt meg annak, amit ruhájának változtatásával jelképezett: koldusból gazdag lett. Mint új ember, mint Krisztus bajnoka lépett ki a manrézai barlangból, hogy Krisztus és egyháza harcait vívja.

A lelkigyakorlatok intézményének kezdetén csodálatos átalakulások mentek végbe egyesek lelkében, úgy hogy a hit ellenségei valami lelki bűvészetet gyanítottak bennük. Ez a bűvészet nem más, mint a lelkigyakorlatokban rejlő benső erő, mely ellenállhatatlanul hat mindazok lelkére, akik egész odaadással kiszolgáltadják magukat ennek a hatásnak. Ennek a szent bűvészetnek hatása alá kell kerülnünk nekünk is, lelkileg át kell alakulnunk, mint új embereknek kell kilépnünk a lelkigyakorlatokból.

A megújulás általános törvény a természetben. Nincs semmi sem, ami idővel meg ne romolnék, vagy erejéből ne vesztene. Évről évre újra beköszönt a tavasz, és erejének teljességében előttünk áll a természet. De a virágok elhervadnak, a lombok lehullanak, az életerő kihal. Azért a hosszú téli magányban új erőt gyűjt az elgyengült természet és kikeletkor ismét ragyogó pompában, erőtől duzzadó életfrissességben emelkedik ki sírjából.

Nincs ember, nincs szent, akire nézve ne volna szükséges a lelki megújulás, nem mintha minden évben lelkünk egész épületét újból fel kellene építenünk: csak kijavítanunk kell azt, ami kevésbé tökéletes, a megkezdett munkát folytatnunk kell és betetőznünk.

Legyünk más emberek, vagy legalább új emberek a lelkigyakorlatok után! Ez a cél, amelynek elérésére csak eszköz, csak feltétel az, hogy egész mivoltunkkal belépünk a lelkigyakorlatba és hogy a lelki magányt tökéletesen megőrizzük. Oly feltételek ezek, melyek nélkül a célt el nem érhetjük. A lelki átalakulásnak pedig hármasság kulcsa van: tanulj meg önmagadat legyőzni, keresd Isten akaratát, rendezd életedet. — Tanulj meg önmagadat legyőzni, mert előbb hiába kutatod Isten akaratát; nem fogod megismerni,

mert a szenvedély, a rendetlen hajlamok elvakítják lelked szemét.¹ De még komolyan kutatni sem fogod, mert vágyaid fogva tartanak. Annál kevésbé fogod követni. Első teendő tehát a lelkigyakorlatban, lelki átalakulásodban: tanuld meg önmagadat legyőzni! Második teendő: keresd komolyan Isten akaratát. Harmadik teendő: Isten fölsímet akarata szerint rendezd életedet. A két utóbbi nem okozhat nagyobb nehézséget, ha egyszer megtanultad magadat legyőzni. Mindennek akadályja csak a rendetlen önszeretet. Azért a lelkigyakorlat hadüzenettel veszi kezdetét, hadüzenettel az önszeretet ellen. A lelkigyakorlat nemcsak áhítatos magány, hanem komoly életreform. Azzal, hogy megtanuljuk önmagunkat legyőzni és életünket rendezzük, elérjük azt, hogy a lelkigyakorlatok után mint új emberek lépünk ki azokból.

Lássunk tehát hozzá a nagy munkához bizalommal és nagylelkűséggel, fölfegyverkezve az imádság erejével! Jézus velünk van és az ő Szívének szeretete kísér. Ha Isten még a tőle távol álló bűnösöket is keresi és kegyelmével megelőzi, annál inkább fogja kegyelmével kísélni azokat, akik maguk keresik őt. A lelkigyakorlatok azzal, hogy rendet teremtenek lelkünkben és életünkben, egyúttal igazi lelki boldogságunk alapját is megvetik.²

Imatársalgás: Forduljunk egész bizalommal a bold. Szűz és sz. József közbenjárásával Megváltónk irgalmas Szívéhez és kérjük, alakítsa át szívünket, lelkünket ebben a lelkigyakorlatban az ő Szíve szerint. „Tiszta szívet teremts bennem, Uram, és a helyes lelkületet újítsd fel az én bensőmben.” (50. zsolt.)

¹ V. ö. Madách, Az ember tragédiája 3. szín:
Nem is kérhetek jobb helyütt tanácsot —
Kik, amit kértek, már határozátok —
Mint ép e kedves tünde alakoktól,
Kik úgy felelnek, mint kérdéseitek szól:
A tiszta szívre mosolyogva néznek,
Ijesztő rémül a kétségbeesőnek . . .

² Egy rendház szobájában a szekrény ajtaján a következő ceruzával írt felírást találtam: „Ezen cellában töltöttem 3 1/2 napot az 1899. júl. hóban tartott szt. gyakorlatok alkalmával. Ezen napok életemnek talán legszebb és legboldogabb napjai voltak. B. I. főtanító F. G.-án.”

II. SZABAD, KELL, AKARUNK LELKIGYAKORLATOT TARTANI.

Első előgyakorlat: Lelkem elé állítom Krisztus Urunkat, amint a küldetésükről visszatérő tanítványoknak mondja: „Jertek félre egy puszta helyre és pihenjete meg egy kissé.” (Mk. 6, 31.)

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy a lelki-gyakorlatok nagy hasznát, szükséges voltát megismerjem, értékeljem és nagy buzgósággal, lelki vággyal kezdjem meg azokat.

I. Pont. Szabad lelkigyakorlatot tartanunk.

A lelkigyakorlat nagy kegyelem, mert:

1. ritka alkalom.

Vagyis a lelkigyakorlat *nagy kegyelem* s azért örülnünk, hálálkodnunk kell, hogy szabad lelkigyakorlatot tartanunk. Hogy a lelkigyakorlat valóban nagy kegyelem, azt abból látjuk, hogy a lelkigyakorlat aránylag ritka kegyelem, főleg a hosszabb, a nyolc, tíz és leginkább a harmincnapos lelkigyakorlat. Minden, ami ritka, annak nagy az értéke. Ezer és mondhatni millió ember közül vagyunk kiválasztva mi, akiknek szabad lelkigyakorlatot tartani. Sokan *nem bírnak*: lekötöttségük akadályozza őket, nincs aki adja. Sokan *nem akarnak*. Épen azért sokan soha életükben fontolóra nem veszik komolyan és behatóan, hogy mi életüknek az értelme. — Mi lesz abból a földi vállalkozásból, melyet eleve meg nem fontolunk, át nem gondolunk, meghatározott terv nélkül kezdünk meg, melynek sikerével egyáltalán nem sokat törődünk? És mi lesz egy egész életből, melyet komoly életcél nélkül kezdünk meg, élünk le és fejezünk be? melynek rendeltetéséről, értelméről és feladatáról soha komolyan nem gondolkodtunk? Legjobb esetben mennyi lelki kár és veszteség — előrehaladásban, jócselekedetekben, érdemekben! Gyakran és legtöbbször azonban teljes eltávolodás a céltől — elveszett emberi élet! — Ezek közül hányan üdvözültek volna, hányan lettek volna talán szentek, ha a lelkigyakorlatok nagy kegyelmében részesültek volna!¹ Mi pedig mintegy kényszerítve va-

¹ Gratry mondja, hogy a világ rendkívüli módon megváltoznék, ha az emberek egyszer rászánnák magukat, hogy legalább egy félórára csendben magukba vonuljanak és, lelkük kapuját magukra zárva, szívük mélyére leszálljanak és ott figyelemmel hallgassanak.

gyunk lelkigyakorlatot végezni, legalább van alkalmunk és akaratumk hozzá. Mily nagy kegyelem ez a szent kényszer, ez az áldott alkalom, ez az üdvös akarat és elhatározás! Azért ne is legyen a szó igazi értelmében kényszer; mert e kegyelem nagyságának megismeréséből következik annak megbecsülése, értékelése, a hála, a vágy és a kegyelem buzgó kiaknázása.

2. sok kegyelmet zár magába. A lelkigyakorlat nagy kegyelem. Ezt jobban látjuk még, ha megfontoljuk, hogy mi a lelkigyakorlat és mily kegyelmeket rejt magába? —

A lelkigyakorlat:

1. *a megvilágosodás iskolája.* — Mily sötét, mily esztelen és balga a világ! Mennyire tájékozatlan a legfontosabb igazságokban? A lelkigyakorlat a legmélységesebb bölcseséget, a legfontosabb, legszükségesebb ismereteket közli velünk — azt, ami egyedül igazán fontos, egyedül igazán szükséges, az unum necessarium-ot. — A lelkigyakorlat felvilágosítást nyújt a magasabb lelki életről. Kételyben, lelki sötétségben világosságot ad. Azért cselekszünk gyakran oly hirtelen, oly megfontolatlanul, oly oktalanul és szenvedélyesen, oly következtelenül, mert gondolatainkat, elhatározásainkat nem latolgatjuk, csak a benyomások és az ösztön hatása alatt cselekszünk.

2. A lelkigyakorlat a *béke iskolája.* Van külső és van belső béke. A mi lelkünk is áhítozza talán a békét. Lelkileg megpihenni a sok külső munka és vergődés után. Talán vágyódik megszabadulni a bűn okozta belső háborgástól, keresi a lélek nyugalmát és békéjét. Bűn, szenvedély, külső foglalkozások a belső béke gyakori megzavarói. De még a külső béke is gyakran a belső békétől függ; mert a bensőnkben tomboló szenvedély megzavarja az embertársunkhoz való viszonyunkat is.

3. A lelkigyakorlat a lelki *erősség iskolája.* Egyrészt a kegyelem ideje, másrészt igazi akaratgimnasztika. Mindkettő erősíti az akaratot és megedzi a rosszal szemben, ruganyossá, hajlékonyá és kitartóvá teszi a jónak gyakorlásában.

4. A lelkigyakorlat valóban természetfölötti, *isteni élet iskolája*. — Mily alacsony szintű, mily közönséges a világ élete! Erről maguk a lelkigyakorlatok adnak majd felvilágosítást, mikor a világ életével szembeállítjuk az igazi életet, a lélek életét.

5. A Lelkigyakorlat a legszükségesebb *erények főiskolája*. Jobban akarsz *imádkozni*, meg akarsz tanulni elmélkedni, lelkiismeretet vizsgálni, jól szentmisét hallgatni és áldozni, szóbelileg és bensőleg imádkozni? Itt szerzed meg mindezekben a készséget, és innét viszed ki magaddal az életbe. Hiszen „lelkigyakorlat alatt értünk bármely lelkiismeretvizsgálást, elmélkedést, szóbeli és elmebeli imát és más lelki működést . . . , amely a lelket előkészíti és képessé teszi arra, hogy kiirtsa magából összes rendetlen hajlamait . . . és keresse és megtalálja Isten akaratát.” (1. annot.) A lelkigyakorlat nemcsak az életreform vezérkönyve, hanem egyúttal a benső élet kézikönyve is.

6. A lelkigyakorlat az *önmegtagadás iskolája*, sőt elsősorban az *önmegtagadás iskolája*. Hiszen már címe elárulja: „Lelkigyakorlatok arra a célra, hogy az ember legyőzze önmagát” és „kiirtson magából minden rendetlen hajlamot.” Erre a célra irányul itt minden egyes gyakorlat.

7. Összegezve mindent, azt mondhatjuk: a lelkigyakorlat az *örök üdvösségre előkészítő iskola*. Amilyen fontos az örök üdvösség, ép oly fontos a lelkigyakorlat is, különösen ha, mint azonnal látni fogjuk, örök üdvösség és lelkigyakorlat közt bizonyos szükségszerű kapcsolat van. — Azért mindezekután a megfontolások után, ismét csak az az egy elhatározás kell, hogy lelkünkben kinőjön: nagyrabecsülni a lelkigyakorlatok kegyelmét, hálával fogadni, buzgón kiaknázni.

II. Pont. Kell lelkigyakorlatot tartanunk.

Nem külső kényszerről van itt szó, hanem eszközszerű szükségességről, mert rendes körülmények közt a lelkigyakorlat szükséges eszköz, hogy a lelki tökéletességnek és az égi dicsőségnek azt a fokát elérjük, amelyre Isten minket kiválasztott, sőt némi tekintetben még lelki üdvösségünk elnyerésére is szükséges eszköz. Igaz-e ez?

A lelkigyakorlat szükség-

1. hogy a súlyos bűnt
kerüljük.

Igaz; mert a lelkiéletben és a lelkek vezetésében járatos személyek véleménye szerint elmélkedő imádság nélkül (valamely alakban) a súlyos bűnt csak nehezen kerülhetjük el.¹ Más ugyan az elmélkedés módja és formája az egyszerű embernél, más a tanult embernél, más a papnál és más a világinál, de valami alakban szükséges az elmélkedés, hogy lelkünket tartósan és biztosan megóvjuk a súlyos bűntől. Ugyanazon okoknál fogva azonban, melyek miatt általában az elmélkedést szükségesnek tartják a súlyos bűn következetes kerülésére, rendes körülmények közt az időnkénti lelki megújulás, a lelkimagány, a lelkigyakorlat is szükséges, hogy lelkünket a vétektől megőrizzük és így örök boldogságunkat biztosan elérjük. Világos lesz az előttünk, ha szembügyre vesszük és megfontoljuk azokat a negatív tényezőket, melyek lelki életünk hanyatlásán állandóan dolgoznak, ha időnként össze nem szedjük magunkat és új erőt nem gyűjtünk.

Ezek közt első 1. az *elszórakozás*. Ha hosszabb időn át nélkülöztük a lelki magányt és összeszedettséget és a világ zajában külső foglalkozásainknak adtuk át magunkat, akkor lassanként elfogy a bensőségnek az a tőkéje, melyet valamikor gyűjtöttünk, a szent és üdvösséges gondolatok mindjobban háttérbe szorulnak, kivesznek lelkünkéből, és a napi gondok, a világi gondolatok, a külső benyomások felül kerekednek bennünk és előtérbe nyomulnak. Így lassanként elvész lelkünk benső tartalma és összpontosított volta, mely a lelki erőkifejtés szempontjából annyira fontos.

2. Az *örök igazságok fénye elhalványul*, elhomályosodnak az élet helyes vezérelvei, s így lassanként és észrevétlenül a világ, a test, a földi érdek elveit és szempontjait tartjuk szem előtt cselekedeteinkben, törekvéseinkben, és ez könnyen bűnbe visz minket.

3. Az *akarati energiája* veszít, a folytonos külső behatások megőrlik lelkünk ellenálló képességét, mint az állandó

¹ A papokról azt mondja az 1900-i brixeni egyházmegyei zsinat: „Quod unanimes concordia continuo ingerunt viri spirituales scilicet fieri vix posse, ut sacerdos diligenter meditans in peccata mortalia prolabatur. Econtra sacerdos omittens meditationem animam suam salvam aegre faciet.”

nedvesség, szétbomlasztják az épület falait, az alapokat is szétporlasztják, az ember lelke elfásul, érzéktelen lesz a természetfölötti iránt és mindig több és több víz szívárog be a világi életfelfogásból, amíg végre egészen előnti a lelket.

4. Hozzájárulnak végre a kifejezett *hisértések*, a világ csábításai, a test kívánságai, az önző akarat követelései, melyek az amúgy is már elerőtlenedett lelket könnyen súlyos bűnökbe sodorják. — Ezért szükséges a lelkimegújodás, a lelkigyakorlat.

2. **hogy a tökéletességre lelemelkedjünk.** Lelkigyakorlat nélkül nics szabadulás a bocsánatos bűnöktől, a lelkünk elő haladását és tökéletességét gátló hibák-

tól, nincs erélyes törekvés a *lelki magaslatok* felé, nincs céltudatos és kitartó lelki munka és erőmegfeszítés, nincs életszentség. A lelkigyakorlat mintegy az anyatej, melyet állandóan magunkba kell szívunk, hogy a szellemet megőrizzük. — Lelkigyakorlat nélkül, amely alatt rendetlen vágyaktól és szenvedélyektől el nem homályosított szemmel tekintünk ismét az örök igazságokra és az élet helyes vezéreire, nem lehetünk mentek illúzióktól, lelki káprázatoktól, képzelődésektől, önámításoktól és szükségkép elmerülünk a külsőségekben. Lelkigyakorlat nélkül nincs önismeret.

Ugyanezt mondja saját jelen *tapasztalatunk is*. Hogy nézünk ki most egy, két, három év után, amióta utoljára lelkigyakorlatokat végeztünk? Mint a vándor, az utas hosszú út után: éhesek, szomjasak, fáradtak, piszkosak vagyunk, teli porral, sárral és izzadsággal, elcsigázva és lelkileg lerongyolódva. Igazi vágynak kell elfoglalnia lelkünket a tisztulás, a lelki megújodás, a lelkigyakorlat után. „Elszomorodtam az én küzdelmemben“, mondja a zsoltáros, „és megháborodtam az ellenség és a bűnös szorongatása miatt . . . Szívem megháborodott bennem és a halál félelme szállott rám . . . és sötétség borított be engem. És mondtam: Ki ad nekem szárnyakat, mint a galambnak, hogy röpjüljek és megnyugodjam? Ime elfutván eltávoztam és a pusztában laktam. Vártam azt, aki megszabadít engem a lélek csüggedésétől és a szélvészttől.“ (54. zsolt.) Ezek az érzelmek töltik be lelkünket a lelkigyakorlatok kezdetén.

4. Krisztus szava:

Krisztus maga is azt mondja tanítványainak, mikor őket fáradtan és kimerülve apostoli útjokról visszatérni látja: „Jertek félre egy puszta helyre és pihenjete meg egy kissé.” (Mk. 6, 31.) Azért:

III. Pont. Akarunk lelkigyakorlatot tartani.

Mit tesz akarni?

Akarunk — tehát: 1. nem kényszerűségből végzünk lelkigyakorlatot, nem kedvetlenül, nem lelki csömörrel; — 2. nem szokásból, hanyagul, lanyhán, gépiesen; hanem örömmel, készséggel és buzgósággal; éhezünk és szomjúhozunk az igazságot, a tökéletességet, a bensőséget, az erőt, a lelki kenyeret és a lélek megtisztulását; — 3. nem szent nyugalomnak akarjuk tekinteni a lelkigyakorlatot, mely alatt tétlenül átadhatjuk magunkat a szellemi henyelésnek, egy bizonyos quietizmusnak. A lelkigyakorlat nemcsak jámbor fohászokból és érzelmekből áll, hanem komoly tevékenységet jelent, önreformot, javulást, lélekalakítást, cselekvést¹. — Ezért tudnunk kell, hogy *van hiba* bennünk. Kérdeznünk kell: *Hol van a hiba?* El kell határoznunk: *Ezentúl másképp lesz.* Ez a lelkigyakorlat.

Mi szükséges ahhoz, hogy igazán akarjunk?

Ehhez szükséges: 1. szem előtt tartani a lelkigyakorlat *célját*: javulás, megújulás, tökéletesedés; — szükséges 2. az *elhatározás*, hogy javulni és tökéletesedni akarunk. Ólykor az ember mintegy békét kötött már hibáival, némileg megbarátkozott velük. Megnyugtatja vagy jobban mondva elkábítja magát és lelkébe szuggerálja, hogy már úgysem javulok meg, öreg vagyok már, hiába próbáltam már sokszor. *Igy természetesen nem is javulunk meg soha.* De jegyezzük meg, hogy minden lelkigyakorlat jobbakká tehet minket, hacsak *akarunk*:

Előtted a küzdés, előtted a pálya;
Az erőtlen csügged, az erős megállja.
És tudod, az erő micsoda? Akarat —
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat.

¹ „Nem a magány, sem az Istennel való hosszú társalgások teszik az embert szentté, hanem egyedül akaratunk feláldozása még a legszentebb dologban is és a tántoríthatatlan ragaszkodás Isten szent akaratához.” (B. Colombière Kolos.)

„A lelkigyakorlat hadüzenettel kezdődik”, mondta egy lelki vezető, „és ez a hadüzenet az önző én-nek szól.” Erre vonatkozik a nagy francia egyházi szónoknak, P. Ravignan-nak szellemes válasza, melyet egy rokonának adott, aki kérdezte tőle: „Mit csináltál oly sokáig a noviciátusban?” — „Tudod”, válaszolta Ravignan, „ketten voltunk, és az egyiket kidobtam az ablakon.” Bougaud írja sz. Monika életrajzában: „Véres megerőltetésbe kerül, hogy valaki eszé- nek és szívének összes erőit harcba vigye. Ettől a legtöbb ember visszariad és ez az oka, hogy oly kevés hős és szent él közöttünk.” — Szükséges 3. a *nagylelkűség*. Sohase mondjuk: Nekem ez elég, tőlem Isten többet nem kíván. Hanem ellenkezőleg: „Kész az én szívem, Isten! kész az én szívem” (56. zsolt.) „Ime én, küldj engem!” (Iz. 6, 8.) „Taníts meg engem akaratodat cselekednem.” (142. zsolt.) — Szükséges 4. az *imádság*, az alázatosság, a bizalom Isten irgalmas szeretetében. — Szükséges 5. a *hűség és kitartás* a napirend, a hallgatás megtartásában, a kísértés és a szárazság idején. — Szükséges végre 6. az *őszinteség* és nyíltság a lelkivezetővel szemben. — Ezt jelenti: *akarunk* lelkigyakorlatot tartani.

Imádság: Veni, Creator Spiritus! — „Ajándékozz, Isten, előmenetelt a szent életben és lelki bölcseségben!” (Aranysz. sz. Ján. liturgiájából.)

Szentlélek Isten, szállj le ránk,
Elmét derítő tiszta láng,
Önts lelkeinkbe, melyeket
Megszenteltél, kegyelmedet.

Kit Isten mint vigasztalót
Nekünk ajándéknak adott,
Minden javak bő kútfeje,
Lelkünk világa s élete.

Te hét ajándok Istene,
Az Úr hatalmas jobbkeze,
Te, kit nekünk ígért Atya,
Nyelvünk kenetdús szózata.

Érzékeinkre fényt deríts,
Kebelt erényre fölhevítst,
Testünk erőtlenségeit
Védjék magas kegyelmeid.

Kísértetekben el ne hagyj,
Szívünkbe békességet adj,
Légy utainkban fővezér,
Ne érje népedet veszély.

Ó adjad ismernünk Atyát
És egyszülötte szent Fiát,
S Téged, ki tőle származol,
Valljon, mi ég- s földön honol.

Legyen dicsőség, ó Atyánk,
Neked, s kitől megváltatánk,
Fiadnak, a Vigasztalót
Áldván veled mint egy valót. Amen.

ALAPELMÉLKEDÉSEK.

Alig hangzott el jelentőségteljesebb szó Krisztus szájából, mint az, melyet Caesarea Philippi városa mellett az apostolok fejedelméhez intézett: Te Péter vagy, a kőszál, és erre a kőszálra építem egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. (Mt. 16.) Ezekkel a szavakkal örökre szilárd alapot biztosított egyházának; „a civitas Dei”, Isten városa, kősziklára épült. — A pokoli hatalmak fölötti feltétlen győzelemnek, a megdönthetetlenségnek ez az ígérete azonban csak az egyháznak mint egésznek szól, nem egyeseknek. Mi csak feltételesen vagyunk az ígélet birtokában, ha t. i. az evangélium szavai szerint saját lelki épületünket is bölcs ember módjára sziklatalajra vagyis az egyház szilárd alapjára építjük. Lelki életünknek ez a fölépítése az egyház szikláján nemcsak azt követeli, hogy hitünk az apostoli tanításon szilárdan nyugodjék, hanem azt is, hogy életünket a felismert igazság követelményeihez szabjuk. Mert csak az, „aki ígéimet hallja és azokat megcselekszi”, mondja az Üdvözítő, „hasonló a bölcs emberhez, ki házát kősziklára építette.” Aki pedig ígéimet hallja, de azokat meg nem teszi, hasonló az esztelen emberhez, ki házát fűvényre építette. (Mt. 7.)

A szentgyakorlatokban egész lelki életünket reformálni akarjuk. Első feladatunk, hogy az alapok szilárdságát megvizsgáljuk. Minél magasabb az épület, annál szilárdabbnak kell lennie az alapnak, melyen az fölépül. Lelki épületünknek oly magasnak kell lennie, hogy a mennyek országáig fölerjen, azért alapját is megfelelően mélyíteni kell és megszilárdítani. Lelki életünk alapjának megszilárdítása legfontosabb feladatunk. Amíg itt a siralom völgyében zarándokolunk, folyton annak a veszélynek vagyunk kitéve, hogy a kísértések és lelki megrázkódtatások következtében a talaj lábunk alatt ingadozni és omladozni kezd. Minél szilárdabb

a talaj, melyen állunk, annál biztosabbak vagyunk. És ez nemcsak lelki életünkre általában vonatkozik, hanem lelki tökéletesedésünkre is. Minél magasabb tökéletességet akarunk elérni, annál szilárdabb alapokra kell építenünk.

A mélységes lelkületű Druzicki Gáspár, híres lengyel aszkéta, Gyertyaszentelő Boldogasszony ünnepe előtt szívének egész hevével, könnyhullatás közt könyörgött Istenhez, erősítse meg őt kegyelmében. Az ünnepi szentmise alatt világosan e szavakat hallotta: *Confirmo te in gratia mea* — megerősítelek kegyelmemben. E mennyei szózat áthatotta egész valóját; egyszersmind lelkében megfogamzott a meggyőződés annak isteni eredetéről.

Oly kegyelem ez, melyben csak Istennek egészen kiválasztott szolgálói részesülnek, hogy magának Istennek szájából vegyék kiválasztásuknak biztosítékát. Erre mi igényt nem tarthatunk. Mindenképen rajta kell lennünk azonban, hogy a kiválasztás kegyelmét *valóban* megkapjuk és, ha Isten nem is biztosít bennünket személyesen arról, hogy ezt a nagy adományt nekünk megadta, a *valóságban* mégis részeivé legyünk. Ez utóbbi kegyelemnek elnyerésében pedig, melyet kiérdemelni ugyan szintén nem, de kiesdeni igenis lehet, saját iparkodásunkkal közreműködhetünk és közre kell működnünk. Isten kegyelmével ugyanis el kell jutnunk oda, hogy a földi dolgok hitványsága és az égiek fenséges volta oly világosan álljon szemünk előtt, hogy a síronnemeniek értéktelensége annyira kézzelfogható legyen előttünk, a sírontúliaknak örök értéke pedig oly meggyőzően hasson lelkünkre, hogy, amennyire itt a földön lehetséges, képtelenek legyünk vétkezni. Ha Isten kegyelméből ebben a lelkiállapotban vagyunk, akkor a földi dolgok ránk nézve vonzó erejüket elvesztették; mert megtisztult szemünk áthatol a látszaton és világosan látja belső értéktelenségüket.¹ Így a gonosznak két bástyát kell előbb szétrombolnia, mielőtt lelkünk várát bevehetné. Előbb ezt a tiszta megismerést kell elhomályosítania; mert, amíg ez világít bensőnkben, addig átlátunk csel-

¹ Szent Teréz az igazságnak egy benső sugallata után így szól: „Azóta, ami belátásom szerint nem vonatkozik Isten szolgálatára, oly hiú s hazugnak tűnik fel előttem, hogy megismerésemnek megfelelően ki sem fejezhetem. Azt sem tudom eléggé tolmácsolni, mennyire sajnálom azt az embert, aki ez igazságra nézve sötétségben jár.” (Önéletrajz).

szövényein. Csak ha ez a lelki fény szándékos hanyagságunk folytán ködbe borult, csak akkor támadhatja meg közvetlenül akarunkat és bírhatja rá gonosz szándékaira.

Szükségünk van tehát egyrészt egy vezérelvre és alapigazságra, melyre szilárdan és biztosan felépíthetjük lelki életünk épületét, másrészt ugyanennek a vezérelvnek és alapigazságnak oly világos belátására, hogy az Isten kegyelmével mintegy második természetünké váljék. Ennek a két szükséges dolognak megszerzése lesz első elmélkedésünknek, az ú. n. alapelmélkedéseknek célja és feladata.¹

Minden tudományban van egy elv, minden mesterségben van egy fogás, melyet jól kell tudni, jól meg kell érteni, és akkor a többi már könnyű vagy legalább is nem oly nehéz. Van az egyes tudományszakokban egy elv, melyből minden egyéb folyik; van a gépezetekben egy rúgó, melyet meg kell nyomni, és akkor meg lehet mozgatni az egész szerkezetet, irányítani lehet az egész gépezetet. Az egész hydromechanika voltaképp Pascal elvén nyugszik; az egész elektrodinamika Ampère törvényein. Az óriási óceángözöket aránylag kis szerkezet kormányozza. Az épületnek is megvan a maga alapja, melyre minden támaszkodik, a falaktól kezdve fel a tetőzet legkisebb díszéig. Van-e ilyen alapigazság, ilyen vezérelv a lelki életben, melyből minden egyéb levezethető, mely erejével mindent áthat, melyen minden felépül, mely minden józan gondolkodású emberre nézve önmagától értetődő dolog és bizonyításra nem szorul? Ezt a vezérelvet és alapigazságot a következőkben adja elő a Lelkigyakorlatok könyve.

¹ Boldog Fáber Péter erre a lelki megszilárdulásra nézve a következőket jegyzi fel lelki naplójában 1542 dec. 8-án: „A szent Szűz ünnepének napjaiban valami újféle szilárdságot és biztosságot éreztem szívemben és bensőmben. Úgy éreztem, hogy kevésbbé vagyok megközelíthető a kísértések támadásai számára melyek kívülről rám csapnak . . . . Lelkem alanyát magát éreztem a kegyelem által megszilárdítva és megerősítve. Olyan ez, mint mikor valaki azt mondja, hogy házának alapja vagy falai és oszlopai vagy egyéb része megszilárdultak, anélkül, hogy a ház díszesebb lett volna. Máskor gyakran éreztem magamban az isteni sugallatoknak és ösztönzéseknek szent befolyását lelkemre és mégis ugyanakkor lelkem alanyának nagy gyengeségét

VEZÉRELV ÉS ALAPIGAZSÁG.

I.

„Az ember teremtve van, hogy Urunkat, Istenünket dicsérje, tisztelje, és neki szolgáljon és ezáltal lelkét üdvözítse.“

„Az ember teremtve van.“ Az ember — ez a csodálatos lény, a látható világ koronája, az anyag és a szellem csodás egyesítése, testben élő szellemi lény, melyben az egész világ képviselve van, maga egy kis világ, egy mikrokozmosz. — Az ember, aki egyrészt oly gyenge és gyarló, alig ér el 60—70 évet, akit egy lehelet kiolthat, egy légyszűrás a sírba dönthet, aki tehetségeiben, képességeiben oly korlátolt és kicsi, olykor a betegség és nyomor szülötte — aki másrészt olyan hatalmas és nagy, hogy szolgálatának aláveti az egész természetet és műveket alkot, melyek szellemének erejét és felségét hirdetik. (V. ö. Sophokles, Antigone.) Az ember, aki „megfigyelte a természet erőit és engedelmes szolgálivá tette azokat. A félelmetes óceánon most biztos országútai vannak; a gőz és a villany a fecske repülésénél gyorsabban szállítja őt egyik helyről a másikra; meghódította a levegőt, vizsgálja a napot, holdat, csillagokat; jeget készít az egyenlítő alatt és friss virágot tenyészt az északi sarkon.“ (Jehlicska F. Rezső, Erkölcsi és Társadalmi jólét 198. o.) — Az ember, aki néha oly öntelt és felfuvalkodott, aki olykor autonómnak és „Übermensch“-nek érzi magát és megvet minden tekintélyt maga fölött, aki Nietzsche-vel mondja: „Ha volna Isten, hogy viselhetném el, hogy ne én legyek Isten!“, akinek szüntelen fülében cseng a kígyósátán szava: „Lesztek mint az istenek!“ — a nagyság és semmisség — ez az ember, így tanítja a józan, hamisítatlan emberi ész és az igazság, *teremtve van*. Én is.

„*Teremtve van*“. Önmagából semmi, Isten hatalmából

és állhatatlanságát észleltem. Adja az Úr Jézus az ő szentséges Anyjának közbenjárására, hogy az egyik és a másik is, lelkem alanya és ékesége, napról napra megújhódjanak énbennem.“ (Memoriale B. Petri Fabri.)

kis mindenség. Isten részéről végtelenül hatalmas, független és jóságos cselekedet; az ember részéről a legnagyobb függés Istentől, teremtőtől: keletkezésében, fennmaradásában, működésében (*creatio, conservatio, concursus*.) — Végtelen akarat hozott létre — szabadon. Magamtól semmim sincs; ha nem adták volna, nem lenne: eleven alamizsna vagyok Isten kezéből. Egészen esetlegesen, minden szükség nélkül létezem a világon (*contingentia*); millió és millió más lény létezhetett volna helyettem . . . Minden egyes pillanatban Isten újból teremt, mert magamra hagyatva, azonnal a semmiségbe visszasüllyednék. Mint a sugár csak addig létezik, amíg a nap kilöveli, úgy én is csak addig, amíg Isten teremtő keze fenntart és az ő akarata mondja, hogy legyek. — Semmit sem tehetek Isten nélkül, még kezemet sem mozgathatom, egy gondolatot sem gondolhatok az ő közreműködése nélkül — a természet és a kegyelem rendjében egyaránt. — Ez legbensőbb lényemhez tartozik (*ens ab alio*), másképp nem is lehet benső ellenmondás nélkül. Eleven viszonylagosság vagyok, mely létében és lényegében egyaránt Istenre mutat (*relatio transcendentalis*); hiszen minden tökéletességem is nemcsak létében, hanem legbensőbb mivoltában is Isten tökéletességének csak gyenge utánzata.

Ez a fizikai függés alapja erkölcsi és jogi függésnek is Istentől, alapja minden kötelességemnek nemcsak Istennel, hanem embertársaimmal, önmagammal szemben is: nem vagyok korlátlan, önkényes ura sem magamnak, sem a természetnek. Ez az alapja minden erkölcsnek. Ez az erkölcsi függés lényembe, természetembe bele van írva és beleteremve: „Féld az Istent és tartsd meg parancsait, mert ez az egész ember.” (Préd. 12, 13.) Enélkül hiányzik valami emberi mivoltomból, nem vagyok igazi, nem vagyok tökéletes ember. Azért minden bűn lényege az embernek Istentől való függetlenítése, minden rossz erkölcsi elv is az: úri morál, laikus morál, az önkényes autonóm ember, az én és a személyiség istenítése. Itt válnak szét a világnézetek, itt — ennek a feltétlen elismerésében — dől el a lélek csatája, itt nyugszik minden igazi jámborság alapja.

Ez a függés alapja minden boldogságnak is, ha az ember azt elismeri és az igazságnak átadja magát. Csak ezt kell megtennie, hogy boldog legyen: „A tied vagyok, üd-

vözíts engem!" (118. zsolt.) Isten minden, és én semmi; önérdekem és önakaratom nem jöhet számításba Isten legszentebb érdekével és legszentebb akaratával szemben. Ez az önző emberi akarat ugrása a nirvánába, de egyúttal a nemes emberi akarat ugrása is Isten ölébe, a boldogság ölébe. Az önmagáról való teljes meglepedkezés, a tökéletes lelki áldozat és önfelajánlás ez: önmagát semminek tekinteni, hogy Istent megtaláljam.

Azért mondja a lelkigyakorlatok könyve: „Az ember teremtve van, hogy Urunkat Istenünket dicsérje, tisztelje és neki szolgáljon.” — „Az ember teremtve van,” ez a tény alapja annak, amit ez az egy szócska kifejez: „hogym...”, a célból, hogy: Ha az ember teremtve van, akkor szükségkép teremtve van, hogy . . . vagyis az ember nem lehet öncél. Az egész ember egy eleven „hogym”, egy nagy „ut finale.” Ez az „ut”, ez a „hogym” lényével azonos. Amint létének eredetét nem bírja magában, úgy létének célját sem.

A bölcs Isten szükségkép célt tűzött ki az értelemmel felruházott ember elé és ez a cél nem lehet más, mint ő maga: „Mindent önmagáért teremtett az Úr.” (Péld. 16, 4.) Csak Istenért vagyok teremtve, ő érette egyesegyedül. Azért minden más cél, mely ennek a végcélnak nincs alárendelve, oktalanság és esztelenség magában véve és a veszteség miatt, mely abból származik, ha Istent feledve, más cél felé törekszem: elveszett idő, talán „nagy lépések, de az úton kívül.” (Szent Ágoston.)

Mire teremtett az Isten? — Hogy őt dicsérjem. Mikor Szába királynője látta Salamon dicsőségét, felkiáltott: „Fele részét sem mondták nekem el; bölcseségem és cselekedeteid nagyobbak mint a hír, melyet hallottam.” (3. Kir. 10, 7.) Csak meg kell tekintenünk Isten műveit, hogy szánk az ő dicséretére megnyílják és szívünk hálára fakadjon. Mikor egy proletárkiállításon 1919-ben megjelentek olyanok, kik ilyet még sohasem láttak, felkiáltottak: Mégis csak szép, amit ezek a bürsujuk csináltak! — Még Isten ellenségei is kénytelenek felkiáltani, ha a természet csodáit látják: Mégis csak szép, amit Isten teremtett! — Ne legyünk hálátlanok! Ismerjük el és magasztaljuk az ő műveit. „Az eget beszélék Isten dicsőségét és az ő kezének alkotását hirdeti az égboltozat.” (18. zsolt.) „Minden csontom mondja: Uram, ki hasonló te-

hozzád?" (34. zsolt.) Istent dicsérjük, mikor szánk és szívünk az ő tetteit magasztalja és dicsőíti. Istent dicsérjük legjobban, mikor őt szeretjük, mert a legnagyobb dicséret az, ha valakit szeretetreméltónak tartunk és szeretetreméltó volta miatt szeretünk. Istent dicsérjük, ha szóval és példával, szent vágyakkal és cselekedetekkel iparkodunk ismeretét és szeretetét terjeszteni. Istent dicséri létével az értelmennélküli világ is; nekünk is már egyedül létünk által, példánk és élet-szentségünk által kell dicsérnünk Istent, hogy az emberek „lássák jócselekedeteinket és dicsőítsék Atyánkat, ki mennyekben van." (Mát. 5, 16.) Azért „növekedék Jézus is bölcseségben és korban és kedvességben Istennél és embereknél." (Luk. 2, 52.)

Hogy őt *tiszteljem*. Külső és belső istentisztelet. Azért félelem, gyermeki szeretetből fakadó félelem, hogy őt meg ne bántsam. Hála: soha hálámmal eléggé nem tisztelhetem az ő atyai jóságát és gondoskodását. Hit, mellyel értelmet tisztellel meghajtom az ő végtelen bölcsesége előtt. Bizalom, mellyel teljes odaadással gondviselése karjaiba vetem magamat. Alázatosság. Belső áhítat és összeszedettség, külső magatartás az imádságban, hallgatás meghatározott helyen és időben, előkészület az imára és szent cselekményekre, szívtisztaság a jelenlevő Isten előtt, akaratbeli készség neki mindennemű hódolatomat és odaadásomat bemutatni, esetleges fogadalmaim vagy esküm hűséges megőrzése, az a lelkiület, mellyel mindig azt tenni törekszem, ami neki jobban tetszik: „Ami kedves előtte, mindenkor azt cselekszem." (Ján. 8, 29.) Szentmiseáldozat. Könyörgő imádság.

Neki szolgáljak. Engedelmisség az ő parancsai és rendelései iránt, megégyezés az ő szent akaratával, engedelmes alávetése akaratumknak az ő földi helyetteseinek akaratára, a tanácsok betartása: mintegy arcáról leolvasni azt, ami neki tetszik, „mivel a te szolgálatod szent vágya ösztönöz." Hűség az ő sugallatai iránt, felismerni az ő akaratát vagy megengedését minden külső és belső eseményben. „Aki engem szeret, megtartja beszédemet" (Ján. 14, 23) — a halálos és bocsánatos bűn kerülésétől kezdve fel a legnagyobb tökéletességig, hogy Isten szolgálatára „örök szent áldozati ajándék legyünk." (Egyh. ima Szentháromság vasárnapján.)

És ezáltal *lelkemet üdvözíteni*. Isten tisztelete, szeretete és szolgálata által. Ez az egyedüli út: „Ha az életbe be akarsz menni, tartsd meg a parancsokat.” (Mát. 19, 17.) Ugyanúgy: „Ha tökéletes akarsz lenni, kövess engem.” (Mát. 19, 21.) „Ezáltal” azt is jelenti, hogy Isten szeretete és szolgálata nemcsak eszköze és előkészítője a mi boldogságunknak, hanem a mi boldogságunk maga, és pedig nemcsak a túlvilágon, hanem már ezen a földön is. — A boldogságra vagyok teremtve, ez az én célom. Ha a lelkemet nem üdvözítettem, elvesztettem célomat, elveszett existencia vagyok, akinek helye csak a pokol számkivetésében van. Azért lelkem üdvöztése legfontosabb életfeladatam, mely saját helyesen felfogott önérdemet is a legközelebről érinti: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja?” (Mát. 16, 26.) Az ember legnagyobb kincse a lelke: „Mit adhat az ember cserében lelkéért?” (Mát. 16, 26.) Azért ezt megmenteni életének egyedül igazán fontos feladata, melyhez hasonlítva minden egyéb csak csekély és másodrendű dolog.

II.

„Minden egyéb dolog a földön az emberért van teremtve és arra való, hogy őt segítse annak a célnak elérésében, amelyre teremtve van. Ebből következik, hogy az embernek ezeket annyiban kell használnia, amennyiben őt céljának elérésben segítik, és annyiban kell tőlük megválnia, amennyiben őt céljának elérésében akadályozzák.”

„Minden egyéb dolog” égen és földön, a természet és a kegyelem rendjében. Elsősorban azonban azok a dolgok fontosak rám nézve, melyekkel állandóan érintkezem, melyek itt a földön napról-napra szemem és kezem alá kerülnek. Nemcsak dolgok, hanem személyek is. Eszerint két nagy csoportot különböztetek meg: értelemmel felruházott lényeket, embertársaimat, és értelemnélküli teremtményeket. Előbbieknek ugyanaz a céljuk és rendeltetésük mint nekem. Azért tisztelnem és szeretnem kell őket. De a velük való érintkezésben ők is értem és én viszont értük vagyok teremtve, hogy egymást örök célunk elérésében segítsük és egymásnak szolgáljunk, kiki a maga módja és hivatása szerint. Ez a

keresztény szolidaritás alapja. — Az értelemnélküli teremtményeknek nincs öncéljuk, csak eszközök az ember szolgálatában; minden jóságukat és jelentőségüket a célhoz mért alkalmas voltak határozza meg számomra.

Teremtve vannak. Tehát Isten tulajdonai; mégis közvetlenül nem dicsőíthetjük őt és nem szolgálhatnak neki, csak általam, csak az ember által. Feladatom tehát bennük és helyes használatuk által Istent dicsőíteni és neki szolgálni; az ő rendeltetésük pedig engem ebben segíteni, nekem céloom elérésében eszközül szolgálni. — Teremtve vannak, Isten tulajdonai; ő határozza meg rendeltetésüket, ő szabja meg használatuk módját, nem használhatom azokat önkényesen, tekintet nélkül Isten akaratára. — Teremtve vannak s így legalább is Isten megengedő akarata alá esnek még azok a teremtmények is, melyek nekem bajt és szenvedést okoznak; szükség, megaláztatás, betegség és mindennemű próba.

Az emberért vannak teremtve, hogy őt céljának elérésében segítség. Isten szolgálatának alapja földi életünkben az élet maga. A teremtett dolgoknak első nagy csoportja tehát arra szolgál, hogy földi *életemet fenntartsa*: táplálék, ruházat, hajlék. Nem fényűzésre és mohó élvezetre adta Isten ezeket, hanem életem fenntartására és, ami fölösleggel rendelkezem, abból másoknak is megfelelően juttatnom kell, hogy ők is fenntarthassák életüket és ne éljenek szükségben és nyomorban. Szabad annyit megtartanom, amennyi szükséges, hogy magam és családom állásomhoz és hivatásomhoz mérten élhessünk, gondatlanul Istennek szolgálhassunk és a jövőről is gondoskodjunk; de ami ezen túl van, arra a szeretetnek és a társadalmi igazságosságnak szigorú kötelessége nehezedik rá, mint első és az anyagi javakkal lényegesen összekötött teher. Az ártatlan örömök sem tilosak és sok teremtett dolog üdülésemet is szolgálja, mert erre is szükségem van. De mindebben a mértéket az istenfélelem, a felebaráti szeretet, a tökéletesedési vágy és az okosság szabják meg. „Szegénységet és gazdagságot ne adj nekem; csak élelmemre add meg a szükségeseket.” (Péld. 30, 8.) „Ha van eledelünk és ruházatunk, elégedjünk meg velük.” (1. Tim. 6, 8.)

Az emberért vannak teremtve, hogy őt segítségk *Istent megismerni, dicsérni és szeretni.* Erre szolgál a nagy természet, erre szolgálnak a tudományok és művészetek,

a könyvek és kutató eszközök, az emberi értelem és az emberi kéz nagy alkotásai. Hogy ismerték fel a nagy szellemek és a szentek Istent a természetben és minden kutatásukban: sz. Ágoston, Pasteur, Linné, Newton, Cauchy, Ampère! Sok teremtett dolog arra is szolgál, hogy másokban terjesszük és mélyítsük Isten ismeretét és szeretetét oktatás és nevelés által, állásunk és befolyásunk érvényesítése, egész hivatásunk hű betöltése által.

Teremtve vannak, hogy segítsenek *Istent tisztelni*. Erre szolgálnak a templomok, a kápolnák, a szertartások, az imádság, a fogadalmak és a lelki áldozat. Mindenekelőtt azonban az újszövetségnek áldozata maga, a szentmiseáldozat.

Végre teremtve vannak, hogy segítsenek *Istent szolgálni*. Teszik azt mindazok a teremtett dolgok, melyek állapotbeli kötelességeim teljesítésében segítségemre vannak és általában mindazok, melyeket Isten akarata szerint használok, melyekkel foglalkozom az ő dicsőségére és felebarátom javára. Egészségemet, testi-lelki erőimet és képességeimet, vagyonomat, tehetségeimet, állásomat, befolyásomat, szavazatomat, mindent Isten szolgálatába kell állítanom és felebarátom lelki és földi jólétének előmozdítására kell szentelnem. Szóval minden teremtmény eszköz kezemben, hogy általuk Istent dicsőítsem, őt szeressem, neki szolgáljak és lelkemet üdvözítsem.

„Ebből következik, hogy minden teremtett dolgot annyiban kell használnom, amennyiben segít céloom elérésében és annyiban kell megválnom tőle, amennyiben céloom elérésében akadályoz.” Ez a bölcsesség, a szentség és a boldogság alapszabálya. Kellemes és kellemetlen nem számíthat többé előttem, csak az az egy: segít-e vagy sem, akadályoz-e vagy sem? Használnom kell mindent és meg kell válnom mindentől — annyiban, amennyiben . . . se többet, se kevesebbet! Ami ez ellen a szabály ellen van, az esztelenség, az rendtelenség, hiábavalóság és a legtöbb esetben bűn.

Amiért is szükséges, hogy közömbösökké tegyük magunkat minden teremtett dologgal szemben, amennyiben ez szabadságunkban áll és nincs tiltva; annyira, hogy a magunk részéről ne akarjuk inkább az egészséget mint a betegséget, a gazdagságot inkább mint a szegénységet, a tisztele-

tet inkább mint a megvettetés, a hosszú életet inkább mint a rövid életet és következetesen minden egyéb dologban úgy, hogy egyedül azt kívánjuk és válasszuk, ami jobban segít a cél elérésében, mely végett teremtve vagyunk!

Ha a teremtett dolgok minden jósága csak Istenre, örök célunkra való vonatkozásukból ered, és csak annyiban jók ránk nézve, amennyiben Istenhez vezetnek, akkor más-kép nem is tehetünk, mint hogy közömbösek legyünk velök szemben, mielőtt fel nem ismertük, hogy Istenhez vezetnek-e, eltávolítanak-e tőle, vagy esetleg egészen közömbösek-e számunkra célunk felé való törekvésünkben. Mielőtt ezt megismertük volna, sem akarni, sem nem akarni nem szabad azokat. Ha pedig megismertük, akkor azokat, melyek segítenek, akarunk, azoktól, melyek akadályoznak, megválnunk, azokkal szemben pedig, melyek célunkra nézve közömbösek, továbbra is közömböseknek kell maradnunk.

Szükséges, hogy közömbössé tegyük magunkat, mert csak ebben az akaratbeli dispozicióban vagyunk képesek a teremtett dolgok megválasztásában a helyes szabályt követni, mely azt mondja ki, hogy mindent annyiban kell használni vagy nem használni, amennyiben célunk elérésében segít vagy nem segít. Szükséges, hogy közömbösekké tegyük magunkat, ha életünkben minden bünt és rendetlenséget kerülni akarunk. Szükséges, hogy közömbösekké tegyük magunkat, ha szívünk békéjét és boldogságát meg akarjuk őrizni, ha igazán bölcs, igazán nagy és igazán szent emberek akarunk lenni.

Közömbösekké kell *tenni* magunkat, mert természetünk-nél fogva nem vagyunk közömbösek, hanem azt keressük, és kívánjuk, ami kellemes, és irtózunk attól, ami számunkra kellemetlen és szenvedést jelent.

Minden teremtett dologgal szemben közömbösekké kell tennünk magunkat, *amennyiben az szabadságunkban áll*. Mert vannak dolgok, melyek elválaszthatatlanok Isten szolgálatától és ezekkel szemben soha sem lehetünk közömbösek. Vannak dolgok, melyek önmagukban véve jók, és ezeket mindig szeretnünk kell. Vannak dolgok, melyek célunk elérésére szükséges eszközök, és ezeket mindig választanunk és alkalmaznunk kell. Ha pedig egészen bölcsen és okosan akarunk eljárni, akkor mindig azokat az eszközöket

kell választanunk, melyek *legjobban* segítenek elő célunk elérésében v. i. nemcsak a jót, hanem a jobbat kell keresnünk. Ezt jelenti szent Ignác jelszava: Isten *nagyobb* dicsőségére. Nemcsak azt kell keresnünk, ami Isten dicsőségére, hanem ami az ő nagyobb dicsőségére van; nemcsak azt kell választanunk, ami lelkünk üdvösségére szolgál, hanem azt, ami annak nagyobb tökéletességére és biztosabb üdvözítésére alkalmas. Az ilyen ember sziklatalajra építi házát. Azért alkotják ezek az igazságok lelki életünk alapját és támaszát. Ezeken nyugszik a lelkigyakorlatoknak is egész építménye. Ezek vallásos törekvésünk vezérelvei és erkölcsi haladásunk alapfeltételei.

ELMÉLKEDÉSEK A VEZÉRELVRŐL ÉS ALAPIGAZSÁGRÓL.

Bevezető elmélkedésünkben magunk elé állítottuk a lelkigyakorlatok célját. Ez nem más mint a lelki megújulás. Új emberek akarunk lenni. Az pedig egyértelmű egész életünk alapos rendezésével. De ahol rendet akarunk teremteni, ott egy elv szerint kell eljárunk. A rend a dolgoknak egy meghatározott elv szerint való csoportosítása, elhelyezése, beosztása. Ha könyvtárt akarunk rendezni, akkor erre nézve ma már egész tudomány áll szolgálatunkra, mely megismerteti velünk a helyes könyvtárrendezés vezérelveit. De még ha csak szobánkban is rendet akarunk teremteni, valami gyakorlati cél és elv szerint kell eljárunk.

Mi az alapelv a legnagyobb és legfontosabb rendezésnél, a mi egész emberi és erkölcsi életünk rendezésénél? Erre a nagy rendezésre az alapelvet egyedül csak magának az életnek a célja és az embernek a végső rendeltetése szolgáltatja. Tudnom kell, hogy miért élek? Tudnom kell, hogy miért vagyok? Ennek a célnak és rendeltetésnek helyes vagy helytelen megismerésétől vagy egyáltalán meg nem ismerésétől függ egész életem helyes vagy helytelen berendezése, elvhűsége vagy elvtelensége, és következésképp erkölcsi értéke vagy értéktelensége, boldogsága vagy szerencsétlensége. Ettől függ egész világszemléletem és életfelfogásom: hogy hedonista vagyok-e vagy epikureus, sztoikus vagy keresztény, vallásos vagy vallástalan, sironnenni világfelfogás nívóján

mozgó vagy transzcendentális beállítású? Mindez az életcél helyes megismerésétől függ. Itt dől el a világnézetek harca.

Az életcél kérdése pedig szorosan összefügg az élet eredetének kérdésével. Hogy mi az ember rendeltetése, azt legjobban akkor tudom meg, ha azt kérdem, hogy mi az eredete?

A lelki gyakorlatok első és alapvető elmélkedése tehát abban áll, hogy szemem elé állítom eredetemet és végcélotmat. Ez a megtekintés adja kezembe az életrendezés helyes elvét. Mert mindaz rendezett és jó, ami ezt a célt és rendeltetést szolgálja; az pedig, ami ezt nem szolgálja vagy azzal ellenkezik fölösleges, céltalan, céltévesztett és azért erkölcsileg rendezetlen vagy egyenesen rossz.

Eredetünk és rendeltetésünk meghatározásában a hit alapjára helyezkedünk. Mert a lelki gyakorlatok célja és feladata közvetlenül nem lehet a hitetlen lélek meggyőzése, hanem a hívő lélek megszentelése. Azért a hit és a józan keresztény bölcsélet tételeit mint biztos adottságokat feltételezzük.

I. EREDETEM ÉS RENDELTETÉSEM.

Első előgyakorlat: Lelkem hasonlít ebben a földi életben drága, értékes áruhoz, melyet az élet tengerén az egyik kikötőből a másikba szállítanak. Amint a közönséges életben is, ha valamely árut az egyik kikötőből a másikba, az egyik állomásról a másikra szállítanak, főleg három dolgot írnak rá: a kikötő nevét, amelyből kiindult, a tulajdonos nevét, akié az áru, és a rendeltetés helyét, ahová azt szállítani kell; úgy a lelkünkre is, nem földi írással, nem nyomdafestékekkel, hanem a teremtő Isten kezeírásával bele van teremtve a válasz erre a hármaskérdésre: Honnét? kié? hová? És a válasz erre a hármaskérdésre a következő: Istentől, Istené, Istenhez. Vagy más szóval: Istentől jövök, ő az én eredetem — Istené vagyok, őerte vagyok, ő az én célom — Istenhez megyek, ő az én boldogságom. Ez a három gondolat képezze elmélkedésünk pontjait.

Második előgyakorlat: Istenem, világosítsd fel elmémet, hogy megismerjem eredetemet és rendeltetésemet és egészen e szerint a megismert igazság szerint rendezzem életemet!

I. Pont. Istentől jövök — Isten az én eredetem.

Visszaszálllok lélekben harminc, ötven, nyolcvan, száz évre ezelőtt és azt látom, hogy akkor semmi sem voltam. Nem léteztem; a szó legigazibb értelmében nem voltam semmi sem. Nem is gondolt rám senki. Nem is tudta senki, hogy valaha is létezni fogok. Csak egy valaki gondolt rám: Isten. És az ő mindenható keze a semmiség örvényéből kiragadott és teremtő akarata azt mondta, hogy legyek. „Ő szólt és lettem, ő parancsolt és létrejöttem.” (32. zsolt.) Ez az én eredetem. Ezt jelenti, hogy Isten az én alkotóm, Isten az én teremtem. Lelkem közvetlenül az ő kezéből származik; testemet ugyan szüleimnek is köszönöm, de ha tovább folytatom a kutatást és kérdem: Kitől kapták szüleim, kitől őseim, kitől az első ember a testet és ki adta nekik a nemző erőt, és ki alkotta az egész anyagi világot, amelyből az ember teste is vétetett, akkor ismét ezt a választ kapom: Isten teremtette a semmiből. Így tehát testestől-lelkestől Isten teremtménye vagyok.

Megállok itt és megfontolom, mit is tesz az teremteni? Milyen cselekedet ez Isten részéről? — Teremteni annyi, mint a semmiből létrehozni. Teremteni annyi, mint akarni és pusztá akaratóval létesíteni, hogy ott, ahol eddig semmi sem volt, létezzék valami. Ezt jelenti ez a szó: teremteni. Ez a cselekedet első sorban végtelenül *hatalmas* cselekedet. Oly hatalmas, hogy Istennek kizárólagos tulajdonsága.

Senki más teremteni nem képes, még a leghatalmasabb angyal sem, a leghatalmasabb kerub sem, még egy por-szemet sem, még egy atomot sem; erre csak Isten képes. — Mily nagy dolgokat képes létrehozni az emberi szellem a művészet és a technika terén! Megcsodáljuk a piramisokat és a római mauzoleumokat, a dómokat és a diadalmas kupolákat, az érc- és a márványszobrokat, a gépeket és a motorokat. De mind ez csak átalakítás. Az anyag már megvolt, az eszméket is már valahol megvalósulva látták, az erők ott nyugszanak a természet ölében. Az ember csak veszi az anyagot és átalakítja, csak alkalmazza a természet erőit, de igazán újat soha sem képes alkotni, ez csak Isten kizáróla-

„Kezdetben teremté Isten a mennyet és földet.”

(Gen. 1, 1.)

gos tulajdonsága. Mi következik ebből? — Az, hogy csak egy teremtmény csak egy Istenem van. Nem teremthetett más, csak ő. Más szüleim lehettek volna, de nem lehetett más teremtmény. Egészen lényeges kapocs fűz tehát hozzá, sokkal lényegesebb kapocs mint szüleimhez és azokhoz, akik legközelebb állnak hozzám az életben. Egy angyal sem lehetett teremtmény, alkotóm, csak Isten egyedül. Mily nagy vagyok én! Magamtól ugyan semmi, de Isten által nagy. Bárcsak szent büszkeséggel mindig lelkem előtt tartanám ezt az igazi nagyságomat és soha a föld porába vagy az utca sarába ne tipornám azt az „opus Dei”-t, Isten művét bennem, az ő képmását, az ő megszentelő malasztját és igazi emberi méltóságomat!

Mi következik ebből az igazságból még? Az, hogy mindenkor és egészen Isten kezében vagyok. Ő hívott létre a semmiből, ő tart fenn most is, mindenem és én magam az ő kezében vagyok. Ez az igazság végtelenül boldogító, vigasztaló és felemelő mindenkire nézve, aki Istennek barátja, de félelmetes arra nézve, aki az ő ellensége. Isten kezét ki nem kerülheti senki, még az sem, aki ebben az életben semmibe sem veszi őt, akire nézve Isten az utolsó, aki ott áll palotája, birtokai előtt és azt mondja: Elég nekem ez, van mindenem, nem gondolok az Istenre! Ennek is előbb-utóbb, legalább is halála után, meg kell jelennie előtte és számot kell adnia életéről, cselekedeteiről, mert Isten kezét ki nem kerülheti senki. „Hova menjek a te lelked elől és hova fussak színed elől? Ha fölmegegyek az égbe, te ott vagy; ha leszálok a pokolba, jelen vagy. Ha szárnyaimul veszem is a hajnalt és a tenger végső határára lakom: oda is a te kezéd visz engem és jobbod tart engem.” (138. zsolt.)

De végtelenül boldogító, vigasztaló és felemelő ez az igazság arra nézve, aki Istent szereti és akit Isten viszont szeret. Egészen az ő kezében vagyok, sorsom egészen az ő atyai jobbábjában van letéve. Mily bátorító és vigasztaló az élet minden viszontagságai közt az a tudat, hogy semmi sem történhetik velem az ő tudta és megengedése nélkül!

2. független.

A teremtés másodszor Isten részéről végtelenül *szabad és független* cselekedet. Nem kényszerítette őt senki,

hogy a világot és engem teremtsen. Ki is kényszeríthette volna azt, aki mindenható, és ki kényszeríthette volna őt, mikor kivülről semmi sem létezett? De belső szükség sem vitte rá, hogy engem teremtsen, mintha nélkülüm és a világ nélkül talán hiányzott volna valami boldogságából. Isten a végtelen tökéletesség és azért minden boldogságot önmagában bír és nem szorul rá semmire sem, ami kivülről van. Vagy talán az igazságosság követelte, hogy engem teremtsen? talán jogom volt rá, hogy létrehozzon? De hogy beszélhet jogról az, aki még nem is létezik? Egyedüli hatalom Isten fölött — saját akaratóból — az imádság. Talán imádkoztak szüleim, hogy Isten gyermekkel áldja meg őket. De ha visszamegyek a világ kezdetére, akkor Isten első teremtő cselekedete még az imádságtól is egészen független volt. Miért teremtett tehát? Azért, mert akarta.

Mi következik ebből az igazságból? — Az, hogy soha ember jogosan vitába nem szállhat Istennel és nem vonhatja őt felelősségre, hogy miért teremtettél ilyenek és nem amolyannak? Miért adtál ennyi vagyont, ennyi tehetséget és nem többet? Miért engedted, hogy ilyen körülmények közt jöjjenek a világra és nem más körülmények közt? Ezekre a kérdésekre csak egy a válasz: „Ő az Úr, ami jó az ő szemei előtt, cselekedje meg!” (1. Kir. 3, 18.) Amint az anyag, ha értelme és beszélő képessége volna, nem szólhatna jogosan a fazekashoz: „Mit művelsz?” (Iz. 45, 9; Róm. 9, 20. 21), úgy az ember sem szállhat soha jogosan szembe alkotójával. „Az Úr adta, az Úr elvette, legyen áldott az Úr neve”. (Jób 1, 21.)

Ez az igazi istenfélelem, az igazi jámborság és vallássság alapja. Itt mutatkozik, hogy valaki igazán szolgál-e Istennek? Sokan csak addig vallásosak, amíg Isten mintegy az ő szolgájuk és kívánságaikat teljesíti. De ha próbára teszi őket, ha jó vagy kevésbé jó kívánságaikat nem teljesíti, ha elvesz tőlük valamit, akkor azonnal megínog hitük és bizalmuk, lelki életükben, hűségükben hanyatlanak, elhagyják az imádságot, vége a templomba járásnak, nem járulnak már a szentségekhez, neheztelnek Istenre, még talán káromolják is, sőt talán még hitüket is elvesztik és azt mondják: Nincs Isten, különben meghallgatott volna és nem engedte volna, hogy ilyen szenvedés érjen! Ezeknek a vallásssága nem volt

felépítve a hit és az isteni akarattal való megegyezés szilárd sziklaalapjára, hanem az érzelmek és az önzés futó homokjára. Vallásosság és istenfélelem a kísértés, a próba idején nyilvánulnak meg igazi mivoltukban.

3. végtelenül jóságos cselekedet.

Ha Isten teremtő akaratának csak hatalmára és függetlenségére gondolunk, alapvető igazságok tárulnak ugyan lelkünk elé Istenhez való viszonyunkat illetően, de meglátásunk egyoldalú volna, sőt bizonyos nyomás nehezednék rá lelkünkre. Azért rá kell tekintenünk Isten teremtő akaratának harmadik lényeges tulajdonságára. A teremtés ugyanis Isten részéről végtelenül *jóságos és szeretetreméltó* cselekedet is. Ez ép az előző megfontolásból folyik természetszerűleg. Mert ha Istenre nézve semmiféle külső vagy belső kényszerítő ok nem volt, hogy engem teremtsen, és ha az egész világ és az ember maga semmivel sem járulhatott hozzá Isten nagyobb boldogságához, akkor csak egy feleletet adhatunk erre a kérdésre: Miért teremtett hát az Isten?, és ez az egy felelet csak az lehet: hogy az ő saját örömét és boldogságát közölje velem, hogy boldoggá tegyen engem. Nem akarta egyedül élvezni saját boldogságát, hanem értelmes lényeket akart létre hívni, hogy részesek legyenek az ő boldogságában és megosszák vele az ő örömét. Nem kapni, hanem adni akart. A legtisztább, a legönzettelebb szeretetből teremtett engem. Ezért a teremtés Isten részéről végtelenül szeretetreméltó és jóságos cselekedet.

De nemcsak a teremtés célját tekintve jóságos ez a cselekedet, hanem azért is, mert a teremtés által Isten rám nézve megvetette alapját minden egyéb jónak is. Millió és millió, sőt végtelenül sok lehetséges lény közül, akiket a semmiség örvényében hagyott, kiragadott engem és létre hozott, bár tudta, hogy sok más ember jobban szolgálna neki, ha megteremtené, és ezzel megvetette alapját minden egyéb jótéteményének, kegyelmének, melyet velem egész életemen át közölt és még közölni fog, itt a földön és az örökkévalóságban. Mindennek a mérhetetlen sok jónak alapja az, hogy a teremtés által létet adott nekem.

De felmerül a kérdés: ha Isten csak azért teremtette az embert, hogy boldogítsa, hogyan van mégis, hogy annyi baj és szenvedés ér minket a földön? Hogy egyezik ez meg

Istennek végtelenül szerető akaratával? Erre a válasz kettős. Elsősorban: nem ez volt Isten eredeti terve és akarata, Ő boldogságban teremtette az embert, de maga az ember hozta be a világba a szenvedést a bűn által. A szenvedés a bűnnek következménye. És most is még, a bűnbeesés után miután a földi életben minden bajt kikerülni már nem lehet, mégis némileg paradicsom lenne az élet, ha az emberek Isten törvényét megtartanák. A legtöbb bajnak, szenvedésnek az ember maga az oka, mert rendetlen életével, szenvedélyeivel magának és embertársainak bajt és szerencsétlenséget okoz. A társadalmi bajoknak, a szegénységnek, a nyomornak csak a bűn az okozója és még a betegségek nagy része is vagy magának annak bűnéből veszi eredetét, aki a betegséget szenved, vagy azoknak bűnéből, akiktől örökölte. — A második válasz az, hogy még ebben a világrendben is minden baj és szenvedés csak nagyobb boldogságára szolgál az embernek, hacsak Isten gondviselő kezét látja azokban és akaratához hozzásimul és szeretettel elfogadja, mert „az Istent szeretőknek minden javukra szolgál.” (Róm. 8, 28.) Sőt némi tekintetben a mostani világrend a legjobb; mert a legszebb erények hiányoznának, ha nem volna próba, kísértés és szenvedés a világon. Nem volna akkor hűség, nem volna hősiesség, nem volna kitartás, nem volna hősiesség. Szentek volnának a világon, de nem hősök, és még maga a mennyország sem volna oly szép, mint most. Azért bocsátja Isten legjobb barátaira a legkeményebb próbákat, és egyszülött Fiát sem kímélte meg a szenvedéstől; az égi szenteknek pedig, ha még volna kívánságuk, csak az lehetne, hogy ismét leszálljanak a földre és még többet szenvedjenek és harcoljanak, hogy égi koronájuk fényesebb legyen és Istent még jobban szerethessék.

II. Pont. Istené és Istenért vagyok — ő az én céloom.

Amint a szobor, a festmény, az edény azé, aki azt alkotta — feltéve, hogy az anyag is az övé volt, melyből azt készítette, — úgy én is Istené vagyok, aki engem teremtett; sőt sokkal inkább még, mert a művész, a kézműves nem teremti az anyagot, csak átalakítja azt, Isten azonban engem testestől-lelkestől a semmiből teremtett. Azért egészen

az övé vagyok, az ő birtoka vagyok, az ő tulajdona vagyok. Sokkal inkább az övé, mint a gyermek atyjáé vagy a szolga uráé vagy az alattvaló királyáé vagy akár a mű azé, aki azt alkotta. Istennek énram múlhatatlan és feltétlen és mindenre kiterjedő tulajdonjoga van.

Hogy fizikai értelemben Istené vagyok, az közvetlenül abból a tényből következik, hogy egész létem és lényem Isten kezében van. Ezen a tényen nem változtathatok semmit, ez egy fizikai adottság. De akié a kert, azé a gyümölcsfa is, amely a kertben van, azé a gyümölcsfának minden gyümölcse is, mely rajta terem. A kert a lelkem, a gyümölcsfa szabadakaratom és minden képességem, mely szabadakaratomtól függ, a gyümölcs pedig ezeknek a képességeknek, főleg és első sorban magának szabadakaratomnak tényei és cselekedetei. Ezek is mind Istenéi, és Istennek joga van azokra.

Minthogy azonban szabadakaratom megteremtésével Isten azt akarta, hogy az ő legfőbb jogait, az ő uralmát és felségét *szabadon* elismerjem, azért Istentől való fizikai függésemből az a természetemből soha ki nem küszöbölhető, teremtett lényemmel egybenőtt feltétlen erkölcsi kötelezettség származik, hogy Istennek uralmát magam és szabadakaratom fölött elismerjem és minden cselekedetemet az ő akaratához szabjam. Szabadakaratom akkor Istené, ha minden cselekedetem olyan, amilyennek azt Isten akarja. Ebben áll erkölcsi függésem Istentől és ennek az erkölcsi függésnek tényleges megvalósításában, életem minden legkisebb mozzanatában is, ebben áll céloom, rendeltetésem, és ép azért erkölcsi értékem és szentségem is. Ennek a célnak, ennek a rendeltetésnek megfelelni, mindenben Isten akaratát megcselelni **Istené lenni annyi, mint** kedni annyit tesz, mint Istennek szolgálni. Ha ezt az akaratbeli adót Istentől **Istennek szolgálni.** megvonom, ha megtagadom tőle szolgálatomat, akkor legfőbb felségjogát sértem meg; megsértem rám és minden képességemre és azoknak minden megnyilvánulására vonatkozó tulajdonjogát, igazságtalanul járok el vele szemben és rablást követek el birtokán.

Isten szolgálata tehát az én rendeltetésem, Isten az én végcéloom. Ezt jelenti a szó, hogy Istené és Istenért vagyok. — Istené vagyok már fizikai természetemnél fogva is,

és ép azért Istenért is vagyok, egész természetem erre vall, és ha ezt szem előtt tartva, valóban Istenért teszek mindent, akkor erkölcsileg is Istené vagyok.

Istené kell hogy legyen: Mikor vagyok Istené? — Ha minden képességem és minden tehetségem az övé. Istené kell hogy legyen *értelmem*.

Mikor Istené az *értelmem*? Ha első sorban és mindenekelőtt arra használom, hogy Istent megismerjem és az utat, mely hozzá vezet. Mire használják az emberek *értelmüket*, megismerő tehetségüket? Felszállnak a csillagok fölé és kutatják azok járását. Leszállnak a tenger mélyére és kutatják, hogy mit rejtenek magukba titkai. Felnyitják a föld gyomrát és keresik ásványait, érceit és drágaköveit. Érdeklődnek a politika eseményei iránt. Egy közismert államférfiú még félórával halála előtt politikai témákról tárgyalt. Kiváncsiskodnak a mindennapi élet pletykái és szenzációi után, filmsztárok és boxbajnokok életének minden intimitása érdekli őket. Csak egy dologról megfelelkeznek, annak a megismeréséről, ami az „egyedül szükséges”, aminek mint végcélnak minden egyébnek alá kell rendelve lenni: Istenről és az útról, mely hozzá elvezet.¹ Hogy használtam *értelmemet*? Istené volt-e *értelmem*? Hol ismerem meg Istent? Nem annyira a tudós kutatásokban, mint inkább az imádságban, az elmélkedésben, a lelki olvasmányban és főleg a „kenyérzségésben”, a szentségi szentáldozásban. Ott „nyílnak meg szemeim”. (Luk. 24, 31.) De fel kell ismernem őt minden egyéb dologban is, minden teremtményben, minden személyben. Róla kell, hogy szóljon nekem nemcsak a teológia, hanem a természettudomány is, a történelem is. Mindezekben Istent kell látnom, Istent kell keresnem.

2. emlékezetem. Istené kell hogy legyen *emlékezetem*. Mikor Istené az emlékezetem? Ha hálaival megemlékezem jótéteményeiről, kegyelmeiről. Megemlékezem-e róla, ha reggel felébredek,

¹ „Mondd, Uram, igazság Istene, vajjon az, aki ismeri mindezt, már kedves is előtted? Mert szerencsétlen az az ember, aki mindezt ismeri, de téged nem ismer; de boldog az az ember, aki téged ismer, mégha azokat nem is ismeri. Aki pedig téged is és azokat is ismeri, nem azok miatt boldog, hanem egyedül temiattad boldog.” (Sz. Agoston, Vallom. V, 4.)

és mondom-e: „Tehozzád ébredek virradatkor”? (6. zsolt.) Megemlékezem-e róla, ha este pihenésre térek és mondom-e: „Emeljétek föl éjjel kezeiteket a szent helyhez és áldjátok az Urat?” (113. zsolt.) Megemlékezem-e róla, ha asztalhoz ülök, és mondom-e: „Mindenek szeme benned reménykedik, ó Uram, és te eledelt adsz nekik alkalmas időben?” (114. zsolt.) Milyen a reggeli, milyen az esteli, milyen az asztali imádságom? Hálás vagyok-e minden nyert jótéteményért? Keppler püspök találóan mondja, hogy azért van oly kevés öröm a világon, mert oly kevés a hála. Elsősorban azonban a természetfölötti adományokért, a megszentelő malasztért kell hálásnak lennem. És miben mutatkozik ez a hála? Főleg abban, hogy megbecsülöm és megőrzöm Istennek ezt a legnagyobb adományát, lelkemnek legszebb díszét és ékes-ségét. Mi lett abból a királyi ruhából, a kiválasztottság és istengyermekség arany köntöséből, mellyel Isten a kereszt-ségben megajándékozott? Megőriztem vagy eldobtam magam-tól? Volt idő, amikor beszennyeztem, elszakítottam, a porba és sárba tiportam? És most?

Istenné kell hogy legyen *szívem*. Mikor Istené a szívem? Akkor, ha semmiféle teremtettt dolgot jobban nem szeretek mint őt. És mikor szeretem őt jobban mint minden terem-tett dolgot? Akkor, ha kész vagyok inkább mindent elve-szíteni, saját életemet is, mintsem Istent súlyos bűnnel meg-bántani. De nem Istené a szívem, ha egy ember rendetlen szeretete eltántorít az ő és egyházának parancsaitól, ha egy ember szeretetéért otthagynom hitemet — vallásomat, más vallású templomban kötök érvénytelen házasságot, gyer-mekeimet kiszolgáltatom a tévhitnek, a házasság szentségét megszegve, új ú. n. polgári kötésre vetemedem, meg nem engedett bűnös összeköttetést tartok fenn. — Még sokkal inkább Istené a szívem, ha nem csak a súlyos bűnt kerü-löm, hanem kész vagyok az egész világot inkább odaadni, mintsem őt tudatosan és szándékkal akár a legkisebb dolog-ban is megbántani. Ekkor valóban jobban szeretem őt mint bármi egyebet a világon. De nem az övé a szívem, ha vá-gyai — bár nem ép. súlyos mértékben — de mégis rendet-lenek, önzőek, élvezetre és vagyonra irányulnak mód nél-kül és a földhöz tapadnak és akadályozzák Istenhez való

emelkedésemet. — Leginkább Istené a szívem akkor, ha mindazt keresem és iparkodom megtenni, ami neki legjobban tetszik: „Ami kedves előtte, mindenkor azt cselekszem.” (Ján 6, 29.)

Istené kell, hogy legyen *kezem-lábam*. Mikor Istené kezem-lábam? Ha érte dolgozom — testileg vagy szellemileg, ha érte járok-kelek, ha legyőzőm testem-lelkem tunyaságát és restségét, ha az ő érdekeit előmozdítom és az

4. kezem-lábam. ő ismeretét és szeretetét terjesztem embertársaim közt. De nem az övé kezem-lábam, ha állapotbeli kötelességeimet elhanyagolom, ha rest vagyok a templombajáráásra és a felebaráti szeretet gyakorlására, vagy ha önzően csak a magam számára dolgozom tekintet nélkül embertársaimra, vagy még inkább, ha munkámmal a szeretetet, mások jogait sérttem vagy munkámat éppenséggel a rossznak szolgálatába állítom. Ha üzlet végett erkölcstelen filmeket játszok le, ha tollamat a rossz sajtó szolgálatában prostituálom, ha szavazatommal a katolikus ellenes propagandát támogatom vagy gyengítem a katolikus hit érdekében kifejtett akciót. Akkor nem Istenért dolgozom, és kezem-lábam nem az Istené.

5. ajkam, szám és nyelvem. Istené kell, hogy legyen *ajkam, szám és nyelvem*. Akkor Istené szám és nyelvem, akkor az övéi ajkaim, ha nem nyílnak meg az ő káromlására és nem veszik magukra hiába az ő szent nevét; ha nem állnak a szeretetlen, a megszóló, a rágalmazó, az erkölcstelen, a hitetlen, a csábító és lázító beszédek szolgálatába; hanem ha ajkaimról az imádság szavai ömlenek, ha nyelvem által a könyörület és szánakozó szeretet szól embertársaimhoz, ha szám az Isten dicséretét hirdeti és terjeszti az ő érdekeit és védi az ő jogait. Szolgált-e szám és ajkam Istent, az övé volt-e mindig nyelvem, eleget tettem-e az imádság, az irgalmas szeretet és az apostoli buzgóság kötelességeinek?

Istené vagyok, ő az én célom — azért neki kell szolgálnia minden érzékemnek és képességemnek, lelkem minden tehetségének és testem minden tagjának.

III. Pont. Istenhez megyek — Isten az én boldogságom.

Szentség és boldogság titokzatos kapcsolata. Titokzatos összefüggés van a szentség és a boldogság közt. Az ég lakóit egyaránt szenteknek és boldogoknak

nevezzük. Isten maga a „szent” Isten és a „boldog” Isten. Az Isten Anyját „szentséges”-nek és „boldogságos”-nak nevezjük. Krisztus helyettesének, a „szentséges” Atyának címe: Beatissime Pater, „boldogságos” Atyánk. Ezt a titokzatos kapcsolatot Isten keze fűzte maga és ez abban áll, hogy az életszentséget a boldogság kíséri és követi. Isten azt akarja, hogy boldog legyünk: azért teremtett, amint azt elmélkedésünk első pontjában láttuk. Ez a végcélom a földi életen túl, hogy benne megpihenjek, mint boldogságom örök tengerében. Itt a földön szent — ott az égben boldog, ez az Isten akarata, ez az én életem útja. Ha itt a földön Istené és ezáltal szent vagyok, akkor ott az égben Isten az enyém lesz és én általa boldog leszek. De a boldogságom nemcsak jutalma a szentségnek a túlvilágon, hanem kísérője is már ebben az életben. Igaz ugyan, hogy a tökéletes boldogságot ebben a földi életben el nem nyerhetjük, de ami igazi boldogság ezen a földön van, azt az élvezzi, akinek szívében Isten honol. Erre tanult a szentek, akiknél vidámabb, örömtelibb és boldogabb emberek nem járták a földet. Ha minden ember megtartaná Isten törvényét, akkor paradicsommá alakulna át a föld, nem léteznék társadalmi kérdés és nem volna szükség nyomorakcióra. Ha minden ember Isten parancsai szerint élne, a betegségeknek, az egyéni és családi tragédiáknak hosszú láncolata eltűnnék a föld színéről. Ha Isten élne minden lélekben, akkor minden lélek a boldogság és a megelégedettség temploma volna.¹

Embernek lenni annyit, mint boldognak lenni. És mit szólnak a lélek benső boldogságáról, mely abból a tudatból fakad, hogy a kegyelem által Isten lakik benne és éli benne az ő isteni életét! Az igaznak a lelke már a földön kezdi élni az ő égi életét. „Mennysországot vagy” — már ezen a földön, mondja szent Ágoston, „és a mennysországra mégysz.” Istenhez megyek, az én boldogságom örök

¹ „Ha Isten műveit megvalósítanók s akaratait teljesítenők, ez a világi földi mennysországot lehetne.” (Dr. Max Müller, *Leben und Religion.*)

tengeréhez, de ebből a tengerből a boldogság patakocskái már most is lelkembe ömlenek és előízét adják annak, ami ott fenn vár énreám. És ha a Szentírás (Préd. 12, 10) és arany-száju szent János szavai szerint Istennek szolgálni annyi, mint embernek lenni — mert aki Istennek nem szolgál, az nem igazi ember; és ha Istennek szolgálni másrészt annyi mint boldognak lenni, mert az ő szolgálata maga a boldogság; akkor ebből az előzményből a léleknek minden boldogságra hangolt húrját megrezegtető következtetés folyik: hogy embernek lenni annyi, mint boldognak lenni. Ha pedig ennek a következtetésnek igazságát nem tapasztalod eléggé magadon, akkor nézz utána és vizsgálj meg magad, vajjon eléggé és igazán „ember” vagy-e? Légy egészen Istené és akkor Isten egészen a tied lesz. Minél inkább leszel igazán ember, annál közelebb leszel Istenhez, az öröm és a boldogság forrásához.

Imádság: Az Egyház pünkösd utáni nyolcadik vasárnapon ezt imádkozza: „Add nekünk, kérünk, Uram, könyörületed által azt a lelkületet, hogy mindig úgy gondolkodjunk és cselekedjünk, amint az helyes és jó, hogy akik nélküled lenni is képtelenek vagyunk, a te akaratod és tetszésed szerint élhessünk.” Uram, te vagy a mi Alkotónk és Teremtőnk, nélküled semmik sem vagyunk, nélküled nem tudunk lenni. Azért méltó és jogos, hogy egészen a te tetszésed szerint éljünk, gondolkodjunk és cselekedjünk mindenben. De mit használ nekünk létezni, ha nem vagyunk boldogok? Te vagy a mi boldogságunk és örömünk. Nélküled nem lehetünk meg, mert nem lehetünk meg boldogság nélkül, nélküled pedig nincs boldogság, mert te vagy a mindenünk. Azért add, hogy szerinted éljünk, szerinted érezzünk, hogy tebenned boldogok lehessünk. Amen.

II. LELKEM ÜDVÖSSÉGE.

Első előgyakorlat: Szent Pál mondja: „Szem nem látta, fül nem hallotta és soha az ember szívébe be nem hatolt, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik.” (1. Kor. 2, 9.) A bölcsnek szava pedig így szól: „Az ember előtt az élet és halál, a jó és rossz; amelyik tetszik, az adatik neki.” (Sir. f. 15, 18.)

Második előgyakorlat: Uram, ismertesd meg velem, amit szeretetedben készítettél nekem, ha én is szeretlek téged; és add, hogy az egyedül szükségesre irányuljon minden törekvésem a földön, hogy odaát elnyerjem lelkem üdvösségét.

I. Pont. A boldogság törvénye.

Semmiiben sem nyilvánul meg oly gyönyörűen és oly szemlélhetően Isten szépsége és bölcsesége mint a természetben mutatkozó rendben és törvényszerűségben, ahol minden mérték, súly és szám szerint van elrendezve. (Bölcs. 11, 4.) Ez a rend és törvényszerűség nemcsak a csillagok járásában, hanem a legkisebb növénysejtben is, a nagy világegyetemben ép úgy, mint annak legkisebb részében lelkünk elé lép. És nemcsak az anyagi világnak, hanem, a szabadság megőrzésével, a lélek világának is megvannak a maga törvényei.

Ahol törvény van, ott rend van, és ahol rend van, ott szépség is van; de ez a szépség hideg, és ez a rend rideg és kemény, ha a világegyetem szépségét alkotó és rendjét fenntartó sok törvény közt nem volna egy törvény, melyet Isten azért fektetett bele a természetbe, hogy meleget, kellemet és bájít áraszson szét az egész mindenségre. Ez a törvény az öröm és a boldogság törvénye.

Minden lény boldog, ha elérte célját, melyre teremtve van.

Ez a törvény azt mondja ki, hogy minden lény örömet és boldogságot talál, ha elérte azt a célt, melyre teremtve van, vagy melyet a természet rendje szerint ön maga kitűzött magának. Már az élettelen kődarab is, bár érzésre képtelen, a maga módja szerint megvalósítja ezt a törvényt, mert ha saját súlyának hatása alatt a magasból a földre esik, akkor ott mintegy nyugalomra tér és megpihen és a maga módja szerint boldog, mert elérte célját. A virág a nap felé tör, a világosság felé fordítja arcát, mert a világosságra van teremtve és ez az éltető eleme; és azért, ha elérte, megnyugszik és a maga módja szerint örül, és boldog. Sem a kő, sem a virág nem képes igazi öröme, mert nincs érzése. De az állat már örül, bár öröme nem haladja meg az érzéki öröm határait. Miért érzi magát oly jól a pacsirta ott fenn a magasban és miért emelkedik fel a sas a felhők közé és miért érzi magát jól a hegycsúcsok fölött? Mert ez a hazája, erre terem-

tette őt az Isten és, ha elérte, a maga módja szerint örül és boldog.

Sokkal magasabb rendű az ember öröme. Mikor a görög tudós sok évi kutatás után végre megtalálta nehéz problémájának megoldását, örömeiben felkiáltott: Megtaláltam! És ez a szó híressé lett a történelemben. Mikor a római költő befejezte művét és érezte, hogy alkotásában tehetségének, hivatásának örökértékű tanubizonyosságát adta, akkor ezt az örömodát írta le, mely minden fensége mellett elárulja a költő lelkének ujjongó örömét és boldogságát:

Itt áll már a szobor s túltesz az ércen is,
Túl a Piramisok szertelen ormain,
Melyet meg nem emészt a szakadó eső,
Nem dül szét a veszett északi fergeteg,
Sem a röpke idő s évek örök sora.

(Horatius.)

Milyen öröm töltötte el Dante lelkét, Michelangelo lelkét, mikor nagyszerű alkotásaikra rátették a befejező strófa, a kupolát záró kő diadalmas koronáját!

És amikor egy hosszú áldozatos élet alkonyán már-már az örökkévalóság nyilott meg a vértanú-apostol lelke előtt mint hősies áldozatainak jutalma és koronája, akkor ezeket a szavakat intézte társához, amelyekben szívének egész boldogsága és öröme kifejezésre jutott: István atya, megnyertük az örök életet!¹ — Maga a boldogságos Szűz is, mikor végbement benne a nagy titok, melyre Isten végtelen kegyelme kiválasztotta, mikor Isten Anyjának érezte magát, ebbe a hála- és örömdalba tört ki: Magasztalja az én lelkem az Urat és örvendez a szívem az én Üdvözítő Istenemben!

Miért soroljuk fel mindezeket a példákat? Annak a bemutatására, hogy ha már a részleges célok elérése itt a földön oly örömmel és boldogsággal töltik be szívünket, mi lesz majd akkor, ha elérjük azt a végső célt, amelyre teremtve vagyunk, ha megérkezünk abba a végső kikötőbe, ahová lelkünk hajójának be kell futnia, ha az igazság és a szeretet feneketlen tengerébe beletorkol földi életünk folyama, ha megnyílik előttünk Isten minden gazdagsága és

¹ P. Thomány Mátyás halála előtt P. Szántó Istvánhoz.

szépsége. Oly nagy ez a boldogság a végső cél elérésében, hogy ezt az örömet szent Pál csak ezzel az egy szóval képes leírni: „Szem nem látta, fül nem hallotta és soha az ember lelkébe bele nem hatolt, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik.”

II. Pont. Teljes boldogság a túlvilágon.

Az ember boldogságra van teremtve. És ennek úgy kell lennie, mert az ember a boldogságra van teremtve. Lelkének legbensőbb lényébe bele van teremtve a boldogság utáni vágy.

Ez a vágy mondhatni azonos magával a lélekkel. Azért ott van minden cselekedetünk és törekvésünk legmélyén. Amit csak teszünk, azért tesszük, mert boldogok akarunk lenni, még ha kifejezetten nem is gondolunk rá. Mi mást keresett Krözus mérhetetlen gazdagságában, mint a boldogságot? Mi mást keresett Nagy Sándor, mikor világhódító útjára lépett, mint a boldogságot? Mi egyebet keres a világhi élvezeteiben, érzéki gyönyöreiben, mint a boldogságot? De az a koldusanya is, aki az út szélén táplálja egyetlen gyermekét, az is boldogságát leli ebben. És a szent, aki a rabszolgák sebeit ápolgatja, kötözgeti, csókolgatja és a poklosok közt éli áldozatos lemondó életét, mit keres ebben mást — bár önzetlenül — mint boldogságát? Az emberek tévedhetnek a boldogság tárgyában, különbözhetnek egymástól abban, hogy ki hol és miben keresi boldogságát, de egyben meg egyeznek valamennyien: mindenki boldog akar lenni. Nem is lehet máskép, mert Isten oltotta bele ezt a vágyat az emberj lélekbe.

És ép azért, mert Isten oltotta bele ezt a vágyat a lélekbe, azért kell, hogy tárgya is legyen. Isten köteles kielégíteni ezt a vágyat, különben megcsálná az embert, ígérne valamit a természet által, amit nem akar megadni, kegyetlen volna és céltalanná tenné az ember életét.

A teljes boldogság csak a túlvilági életben érhető el. De amilyen igaz és biztos, hogy az ember a boldogságra van teremtve, ép oly biztos és igaz az is, hogy a teljes boldogság itt a földön el nem érhető.

Nem kell ehhez Aristoteles és a bölcsek szava, a tapasztala-

lat igazolja állításunkat. Nincs teremtett dolog, mely egészen boldoggá tehetne minket. A vagyon, a gazdagság, az élvezet, a hatalom, a hírnév, az egészség mind múlt dolgok és folyton félnünk kell, hogy elveszítjük azokat.¹ S ha megmaradnának is, nem képesek betölteni lelkünket, mert végesek, mi pedig mindig többet kívánunk. Nagy Sándor, miután a félvilágot meghódította és a holdra nézett, sírva fakadt, mert volt valami, amit nem tudott meghódítani. Ha van gazdagság, akkor nincs még mindig egészség is, mely a gazdagságot élvezni tudná; és ha van egészség, akkor meg gyakran hiányzik a gazdagság; és ha minden együttvéve megvolna is, akkor ott a halál, mely elvesz mindent. „Ott vagyok minden csókodban, minden ölelésedben,” mondja a halál Ádámnak Madách Ember tragédiájában. A földön igazi boldogság nem lehet. — Még az erényben sem találjuk meg a teljes boldogságot, mert az is csak fogyatékos ezen a földön és harcolni kell érte és nem zárja ki a fizikai szenvedést. Isten szeretete ugyan már itt a földön is a boldogság magas fokára emelheti a lelket, de tökéletes boldogságot azért nem ad, mert nem bírjuk őt oly mértékben, hogy lelkünk minden vágyát kielégítené, és amennyiben bírjuk is, ki vagyunk téve az elvesztés lehetőségének, amíg a földi élet veszélyei közt zarándokolunk. A teljes boldogság ezen a földön nem érhető el.

Ha tehát az ember egyrészt a boldogságra van teremtve, mert Isten maga oltotta a lelkébe a boldogság utáni vágyat; másrészt ezt a boldogságot, mely után eped, itt a földön nem találhatja meg; akkor ép ebből a kettős igazságból szükségkép következik, hogy azt a túlvilágon kell keresnie. Ez a lélek továbbélésének is egyik leghathatósabb bizonyítéka, mert Isten hűségéből, igazmondásából, jóságából és igazságosságából szükségkép következik. Amilyen biztos, hogy Isten létezik, ép oly biztos az is, hogy van túlvilág, és hogy mi abban a túlvilági életben megtaláljuk

¹ „Keletkeznek és elmúlnak. Keletkezésükkel kezdődik szépségük; növekednek, szépségük kifejlődik; de alig érték el ennek teljességét, már is hervadnak s elpusztulnak. Nem valamennyi éri meg a hervadást, de valamennyi elpusztul. Mikor tehát napvilágra jönnek s kifejlődni igyekeznek, minél nagyobb bennük az igyekezet, hogy legyenek, annál inkább siettetik végzetüket, hogy megszűnjenek.“ (Sz. Agoston, Vallom. IV. 10.)

boldogságunkat. Ez a boldogság nem lehet más, mint Isten birtoklása; mert minden lény céljának elérésében találja meg pihenését, boldogságát; az ember végcélja pedig egyedül az Isten, amint az előbbi elmélkedésünkben láttuk. Továbbá az emberi lélek vágyai határtalanok és azért a boldogság tárgyának végtelennek kell lennie, végtelen pedig csak az Isten egyedül. „Magadnak teremtettél minket, Uram, és nyugtalan a mi szívünk, míg csak el nem pihen benned!”

III. Pont. Lelkünk megmentése.

A boldogság feltétele. Biztos dolog, hogy az ember a boldogságra van teremtve és hogy Isten ezt a boldogságot a túlvilági életben meg is fogja adni. De a túlvilági boldogságot *egy feltételhez kötötte*. Boldoggá akar tenni, igen, de csak akkor, ha erre a boldogságra, mely az ő saját isteni boldogságában való részvételben áll, méltókká tettük magunkat. A túlvilági boldogság, az „örök élet”, jutalom és szankció jellegével bír. A boldogságot, Isten kegyelmének segítségével, magunknak kell megszereznünk. Ez az a titokzatos összefüggés a szentség és boldogság, a szabadság és boldogság között. Egész életünkön és minden cselekedetünkön egy végtelen szankció nyugszik, a boldogságnak vagy a boldogságvesztésnek szankciója. Isten szentsége követeli, hogy az ember Istenhez és emberhez méltó életet éljen, Isten parancsát és az erkölcsi törvényt megtartsa, Istenhez hasonló legyen a szentségben, és csak így lehessen hasonló hozzá a boldogságban is. Ez a szentség és a boldogság titokzatos összefüggése. Ha pedig szabadakaratával visszaél és az istenhasonlóságot kiöli magából, ha Istennek megtagadja a szolgálatot és emberhez nem méltó életet él, akkor bűnének büntetése és az isteni törvény szankciója a boldogság elvesztése. Ez a szabadság és a boldogság titokzatos kapcsolata. A boldogság a szabadság helyes használatának jutalma. „Az ember előtt az élet és halál, a jó és rossz; amelyik tetszik, az adatik neki.”

Titokzatos összefüggés szabadság és boldogság között. *Ő titokzatos, rejtelmes választása a szabadságnak!* Csak két lehetőség van: vagy örökké boldognak vagy örökké boldogtalannak lenni. Középut nincs.

Nincs új megkezdés. Szabadságomtól függ, hogy örökké boldog leszek-e vagy örökké boldogtalan: nekem kell választanom. Ezt jelenti, hogy meg kell mentenem lelkemet. Ez az élet komolysága. Az élet nem tánc és nem tivornya és nem lakodalom és nem farsangi bohózat. Az élet komoly próba, előkészület egy másik életre, melynek boldogsága ettől a jelen élettől, annak helyes beállításától és használatától függ. Lelkemet meg kell mentenem, mert veszélyben van. A világ csábításai körülveszik, s test kívánságai vonzzák a rossz felé, a gonosz lélek nem nyugszik. Ezer kísértésnek vagyok kitéve. Vigyáznom kell, hogy el ne vesszem.

Mily fontos feladat tehát lelkemet megmenteni! Mert csak egy lelkem van és csak *egyszer* menthetem meg és, ha nem mentettem meg, boldogságomat vesztettem el. Mit jelent az, hogy boldogságomat elvesztettem? Azt, hogy elvesztettem mindent. Jobb lett volna, ha nem is születtem volna. (Mát. 26, 24.) Aki vagyonát veszttette, sokat veszttett; aki becsületét veszttette, többet veszttett; aki életét veszttette, még többet veszttett; de aki lelkét elvesztette, az mindent elvesztett. Mert örökké boldogtalanak lenni annyi, mint élve meghalni és örökké halva élni.

Imádság: „Uram, szabadíts meg az örök haláltól” és vezess be dicsőséged honába, ahol a te boldogságod fénye rám ragyog örökké és lelkem mélyéig belém hatol boldogságod isteni áradata és kioltja lelkem minden szomjúságát! „Ó mily fényes és gyönyörűséges az én Uram háza! Szeretem házad ékességét, szeretem az én Uram, a mennyek teremtője és gazdája dicsőséges lakóhelyét. Oda vágyakozik zarándokságom. Égi hazám, mennyit könyörgök alkotódnak, hadd legyek benned én is az övé, hiszen én is teremtménye vagyok. Jaj, eltévelyedtem, mint az elvesztett juh; csak abban reménykedem, hogy alkotómestered vállain egykor majd megtérhetek beléd!” (Szt. Ágoston, Vallom. XII. 15.) — „Örök, mindenható Isten, gyarapítsd bennünk a hitet, a reményt és a szeretetet; és hogy elnyerjük azt, amit ígértél, add, hogy szeressük, amit parancsoltál.” (Pünk. után 13. vas.) Amen.

I. AZ ÖRÖK ÉLET.

Jézus egész tanításában központi helyet foglal el az örök élet tana, az, amit az Üdvözítő gyakran egyszerűen és megszorítás nélkül „az élet”-nek nevez. Mi ez az örök élet? Az a cél, mely végett ő maga a földre jött. „Azért jöttem, hogy életük legyen.” (Ján. 10, 10.) Egész élete, minden lépése, minden szava, minden fáradozása, minden szenvedése és áldozata, minden csepp vére, halála csak ennek szólt. Azért mondja Nikodémusnak: „Úgy szerette Isten a világot, hogy megszületett Fiát adta, hogy mindaz, aki őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Ján. 3, 16.) És a zsidóknak: „A kenyér, melyet én adok, az én testem a világ életéért.” (Ján. 6, 52.) Ha tehát ez az élet — az örök élet — a cél, mely végett az Isten Fia a földre jött, akkor ez az élet szükségkép a mi végcélunk is, a cél, amelyre teremtve vagyunk, mely végett élünk és vagyunk.

Mi ez az élet? — Lelkünk üdvössége, az örök boldogság, az a túlvilági mennyei élet, melynek fénye maga az Isten és melynek alkonya nincs. Két célunk van-e tehát? Isten szolgálata és lelkünk üdvössége? Célunk csak egy, de ezt a célt mintegy két oldalról tekinthetjük. Szemlélhetjük mint Isten javát és mint saját javunkat. Ha mint Isten javát tekintjük, akkor nem más, mint Isten szolgálata; ha mint saját javunkat tekintjük, akkor a mi boldogságunk, lelkünk üdvössége. Mert boldogságunk Isten megismerésében, szeretetében és szolgálatában rejlik. Ezt is megmagyarázza Krisztus szava: „Az pedig az örök élet, hogy megismerjenek téged, egyedül igaz Istent, és akit küldöttél, Jézus Krisztust.” (Ján. 17, 3.) Az élet tehát, a boldogság, melyről Krisztus szól, Isten megismerésében rejlik. Isten megismerésében a hit által ezen a földön és a látás által a túlvilágon. Nem elvont, elméleti, hanem olyan megismerés ez, mely tetre és szeretetre ösztönöz és a szeretetben nyeri befejezését. A boldogság, az „élet” tehát Isten megismerésében és szeretetében áll. Itt a földön ez a megismerés és szeretet csak tökéletlen, azért a boldogság is csak tökéletlen. Ott túl a megismerés Isten látásában tökéletes és a szeretet is,

mely ebből a látásból fakad, szintén tökéletes; azért a boldogság is tökéletes. Istennek megismerése a hit által és az ő szolgálata és szeretete a földi életben tehát nemcsak oka és előkészítője a mi túlvilági boldogságunknak, hanem egyúttal — bár tökéletlenül — a mi igazi boldogságunk már itt a földi életben. Ennélfogva Isten szolgálata és a mi boldogságunk egy és ugyanaz a dolog, és így a mi célunk és rendeltetésünk is csak egyetlenegy: hogy Isten megismerésében, az ő szolgálatában és szeretetében ideiglenesen és örökké boldogok legyünk. Gyakorlati szempontból azonban fontosabb lehet, főleg a lelkigyakorlatok elején, ha a földi élet istenszolgálatát mint túlvilági boldogságunknak, lelkünk üdvösségének okát és elengedhetetlen feltételét tekintjük. Ezt jelenti, hogy lelkünket meg kell mentenünk. Ezt fejezi ki Krisztus is ezekkel a szavakkal: „Ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat.”

Első előgyakorlat: Az ifjú Jézus elé lép és kérdi: „Mi jót cselekedjem, hogy örök életem legyen?” Jézus pedig ezt a választ adja neki: „Ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat.” (Mt. 19; Mk. 10; Lk. 18.)

Második előgyakorlat: Lépünk mi is az ifjúval Jézus elé és kérdezzük tőle most lelkigyakorlatunk elején: Uram, mit tegyek, hogy örök életem legyen?

Harmadik előgyakorlat: Kérjük Jézust, hogy mi is mondassuk: „Mindezeket megtartottam ifjúságomtól” vagy legalább is a mai naptól. De kérjük azt is, hogy erősebb akarattal a jóra és nagyobb állhatatossággal kérdezzük: „Mi hjával vagyok még?”

I. Pont. Melyik út vezet az örök életre?

Jézus világosan megmondotta: „Ha az életre be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat.” Ez az út az egyedüli, de ez az út biztos is. Az egyedüli út; mert ha más út is lenne, Jézus biztosan megmutatta volna, amikor az ifjú őt kérdezte. Tehát csak egy út van, mely az életre vezet: Isten parancsainak betartása, Isten akaratának teljesítése, az ő szolgálata, az, amit első elmélkedésünkben mondottunk: Ha akarjuk, hogy egykor az égben Isten a miénk legyen, akkor szükséges, hogy itt a földön mi Istenéi legyünk. Az örök élet elnyerésében nincs protekció. — De ez az út egyszersmind biztos út is. Aki ezen jár, biztosan eléri célját. E

tekintetben sincs protekció. — Mily vigasztaló igazság! Csak tőlem függ — Isten kegyelmével, hogy célokat, az örök üdvösséget, elérjem. Sem ég, sem föld, sem kísértés, sem szenvedés, semmiféle teremtett dolog sem akadályozhat meg abban, hogy Istent és lelkem üdvösségét megtaláljam. Az ember sokszor hiába keresi a földi nagyok kegyét, és nem a legérdemesebbek nyerik el mindig a legelső állásokat, a fejedelmek és nagyok bizalmát, az érdemeleket és kitüntetések. De Istennél nem így van. Az ő szolgálata biztos út, mely elvezet az ő szívéhez, boldogságunk forrásához. Lehetnek akadályok, lehetnek nehézségek, de végeredményben mindig csak rajtam múlik, hogy Istent szeressem és neki szolgáljak. Mily vigasztaló igazság! Nem azon kell tehát töprengennem: Fogok-e üdvözülni, elérem-e a mennyei boldogságot? Szolgálj Istennek, ez legyen egyedüli gondod, és ezzel lelked üdvösségét is biztosítottad!

Az örök élet magasabb foka. „Ha az életbe be akarsz menni, tartsd meg a parancsolatokat!” Ez nemcsak az egyszerű üdvözülésre vonatkozik, hanem arra is, hogy a mennyei boldogságnak minő fokát érjük el. Lehet épen csak besurranni az ég kapuján és lehet dicsőséggel bevonulni a mennyei palotába. Az örök dicsőség és boldogság *foka* is egyedül csak attól függ, hogy mily fokban szerettük Istent és szolgáltunk neki e földi életben. Erre vonatkozólag is Isten szeretete és szolgálata az egyedüli, de egyszersmind a biztos út is. Nincs más út, mely a mennyei boldogságnak magasabb fokára vezetne, mint csak Isten akaratának pontosabb teljesítése, Isten nagyobb szeretete, parancsainak tökéletesebb megtartása. Aki magasabb fokra akar feljutni az égben, annak nemcsak azokat a parancsokat kell teljesítenie, melyek súlyos bűn terhe alatt köteleznek, hanem azokat is, melyek csak kis bűn terhe alatt köteleznek; meg kell tartania nemcsak a parancsokat, hanem tehetsége és életkörülményei szerint, a tanácsokat is; nemcsak a jót, hanem a jobbat kell tennie. Minden erőlködésének, minden erőmegfeszítésének a mennyei dicsőségnek egy nagyobb foka felel meg. „Amilyen mértékkel mértetek, olyannal fognak visszamérni nektek.” (Mt. 7, 2.) Mert ez az út nemcsak az egyedüli, hanem a biztos út is a boldogság magasabb fokára. Hogy áll előttünk életünk sok mulasztásá-

val, ha ezt az igazságot komoly lélekkel és szívből megfontoljuk? Hány erénygyakorlatot, hány jócselekedetet, hány önmeztagadást hagytunk el! Hány belső ösztönzést és sugallatot nyomtunk el magunkban gyávaságból, lanyhaságból, nemtörődömségből, emberi tekintetből!

Mi nem elegendő az örök életre? Fordítsuk most meg az érmet és kérdezzük: Mi nem elegendő, hogy a mennyei boldogságba, az örök életre eljussunk, vagy legalább is, hogy annak magasabb fokát elérjük? Az ellentét sokszor jobban megvilágítja az igazságot, melyet ki akarunk emelni. Kérdezzük tehát: Mi nem elegendő az örök élet elnyerésére, bár látszólag úgy tűnik fel az emberek előtt, hogy talán elegendő volna arra? Krisztus Urunk három szava mondja meg ezt nekünk világosan.

1. Névleges keresztnyek és érzelmi vallásosság. „Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram! megyen be mennyek országába; hanem aki Atyám akaratát cselekszi, ki mennyekben vagy, az megyen be mennyek országába” (Mt. 7, 21.) Kiket ért Krisztus ezalatt? Első sorban a csak névleges keresztyényeket, akik meg vannak ugyan kereszttelve és Krisztus nevét viselik, talán ki is ejtik, de egyébként életükkel megtagadják a keresztyénységet. Ide tartoznak azok, akikről XI. Pius pápa írja, hogy vannak emberek, akik a keresztyén és katolikus nevet viselik, „de megfélemedkeztek az igazságosság és a szeretet magasztos parancsáról, amelynél fogva mindenkinek a magáét megadni tartozunk és nyomorgó testvéreinkben magát Krisztus Urunkat kell segítenünk, akik a munkás kapzsi kizsákmányolásától sem rettennek vissza, sőt nem állják éppen a vallást ürügyül és védőpalástul felhasználni, hogy igazságtalan igényeiket elföldjék.” Ide tartoznak azok, akik a keresztyén nevet viselik, de házasságuk rendezetlen, és törvényes házastársuktól elváltak, új, Isten előtt érvénytelen és házasságtörő összeköttetésben élnek. Ide tartoznak azok, akik magánéletükben talán bizonyos vallásos gyakorlatokat végeznek, de nyilvános életükben az egyház érdekei ellen tesznek, szavaznak, intézkednek. Ide tartoznak mindazok, akiknek vallásossága inkább csak az érzelmeikben, mint a komoly akaratban nyilvánul meg, akik képesek Isten előtt érvénytelen ú. n. házasságot kötni és utána Szűz Mária

kegyhelyeire elzarándokolni, hogy ott áhítatukat kiöntsék. Akik sokat imádkoznak, de nyelvükkel széttörik a felebaráti szeretet szent törvényét; akik sokat ájtatoskodnak, de családi és állapotbeli kötelességeiket nem, vagy csak lanyhán teljesítik; akik gyakran áldoznak, de alamizsnát csak gyéren vagy sohasem osztogatnak; akik jámbor összejöveteleken részt vesznek, de a társaságban frivol vicceknek örvendenek és frivol lapokat olvasnak. Mindezeknek szól Krisztus szava: „Mit mondjátok nekem: Uram, Uram! ha nem cselekszitek, amiket mondok?” (Lk. 6, 46.) Nekik szól a példabeszéd a két fiúról is, akik közül az egyik azt mondta: Atyám, engedelmeskedem — és elment és nem tette meg atyjának parancsát (Mt. 21, 28.) Hány ember fontolja meg e szavaknak jelentőségét, melyeket nap-nap után énekelünk az Oltáriszentség előtt: „Készebb vagyok meghalni, mint ellened vétetni.” Pedig csak azok jutnak be a mennyei boldogságba, akik ezt a szót komolyan veszik. Mert „aki atyját vagy anyját” vagy bármi teremtett dolgot „jobban szeret mint engem, nem méltó énhozzám” (Mt. 19, 37), mondja Krisztus, és „aki szereti életét, elveszíti azt; és aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt” (Jn. 12, 25); mert „a mennyek országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják el azt.” (Mt. 11, 12.)

2. Külső siker és tehetőségek. „Sokan mondják majd nekem” az ítélet napján: Uram, Uram, nem a te nevedben jövendöltünk-e? és nem a te nevedben üztünk-e ördögöket? és nem a te nevedben tettünk-e sok csodat? És akkor megmondom nekik, hogy sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem ti gonosztevők.” (Mt. 7, 22.) Mit akar ezzel Jézus mondani? Azt, hogyha ily rendkívüli adományok, mint a jövendölés, az ördögűzés, a csodatétel sem elegendő arra, hogy az embert Isten előtt megigazulttá tegyék, mert magukban véve nem teszik az embert jobbá; akkor annál kevésbbé elegendők tisztán természetes tehetőségek, fényes siker és hasonlók, melyeket oly nagyra tartunk, hogy az embert Isten előtt megigazulttá tegyék, hacsak a szeretet nem él lelkében. Isten előtt egyáltalán a külső semmit sem számít, csak a belső.

„A te nevedben jövendöltünk”: lehet valaki nagy szónok, hatalmas népember, mintegy próféta az övéi közt,

talán becsületes jó embernek is tartják, talán még szentnek is; de ha belsejét, lelkét titkos bűn fertőzi meg, melyet az emberek nem ismernek, akkor mindez nem használ neki semmit és nem fogja őt üdvözíteni. És ha talán nem is terheli súlyos bűn, de mindazt a nagyot, amit szavával, befolyásával művel, hiúságból, önszeretetből teszi, akkor legalább is mindez értéktelen Isten előtt és nem biztosít számára magasabb helyet az ő országában.

„A te nevedben ördögöket üztünk”: talán te is buzgókodol mások lelki üdvén, előhaladásán, családod, gyermekeid, növendékeid, híveid lelki előmenetelén, talán ördögöt üzesz ki belőlük, mikor megkereszteled vagy feloldozod őket. Mindez semmit sem használ neked, ha saját lelkedből nem űzöd ki az ördögöt, vagyis ha halálos bűn állapotában vagy. Nálad is érvényesül a szó, melyet a zsidók, de más értelemben, Krisztusnak mondtak: „Másokat üdvözített, önmagát nem tudta üdvözíteni.”

„Csodákat míveltünk”: nagy tudással, nagy tehetségekkel dolgoztunk, előkelő és befolyásos társadalmi állást töltöttünk be, hatalmas, nagy szerepet vittünk a politikai életben. Mindez semmit sem ér, ha nincs benned szeretet. Sőt, még ha az egész világot is Istenhez térítenéd, de saját lelkedet elhanyagolod, vagy ha külső erénygyakorlatokat végeznél is, de nem éltetné ezeket a szeretet, mindez hiábavaló volna és nem volna képes lelkedet üdvözíteni. „Szóljak bár az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretetem nicsen, olyanná lettem, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom. És legyen bár prófétáló tehetségem és ismerjem bár az összes titkokat és minden tudományt, és legyen bár oly teljes hitem, hogy a hegyeket áthelyezzem: ha szeretetem nicsen, semmi sem vagyok. És osszam el bár vagyonomat a szegények táplálására és adjam bár át testemet, úgy hogy égjen: ha szeretetem nicsen, semmit sem használ nekem!” (1. Kor. 13, 1—3.) Még az imádság, még az önmehtagadás, még a jótékonykodás sem ér semmit, ha nem a szeretet, hanem az önzés, a dicséretvágy, a hiúság, a haszonlesés élteti. Az egyedüli csodatétel, mely Isten előtt számít, az, melyről a bölcs ír: „Boldog, aki az arany után nem járt és nem bizott a pénzben és kincsben. Kicsoda ez, és dicsérni fogjuk őt? mert csodadolgokat cselekedett életében. Ki

vétkezhetett és nem vétkezett; gonoszat cselekedhetett és nem cselekedett." (Sir. f. 31, 8—10.)

3. Jámbor rokonok és szent hivatás. Mikor a zsidók arra hivatkoztak, hogy Ábrahám fiai, azt válaszolta nekik

Jézus: „Ha Ábrahám fiai vagytok, Ábrahám tetteit cselekedjétek." (Jn. 8, 29.) Azt akarta mondani: Ne kérkedjétek azzal, hogy Ábrahám a ti atyátok, mert ez nem fog használni nektek semmit, ha Ábrahám tetteit nem cselekszitek. Mert „sokan jönnek majd napkeletről és napnyugatról és letelepednek Ábrahámmal, Izsákkal és Jákobbal a mennyek országában; az ország fiai pedig majd kivettetnek a külső sötétségre." (Mt. 8, 11.) Keresztelő szt. János is inti a zsidókat és mondja: „Ne lássék, mintha mondanátok magatokban: Ábrahám a mi atyánk! Minden fát, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágnak és tűzre vetnek." (Mt. 3, 9.) Vannak, akik azzal dicsekednek, mily keresztény családból származnak, mily jámbor édesanyjuk vagy feleségük van, hány pap van a rokonságukban, mily szent intézetben nevelődtek, mily szent az intézmény vagy hivatás vagy szerzet, melyben élnek. De Krisztus az ítélet napján nem azt fogja kérdezni tőlük, hogy milyenek a rokonaik vagy az intézmény, melynek tagjai voltak, hanem, hogy milyenek *ők*: Tu quis es? Te ki vagy? A jó nevelés, a szent hivatás csak növeli a felelősséget, ha valaki ezeket a kegyelmeket is eltékozolta és nem termett jó gyümölcsöt. Ha papok vagy szerzetesek vagyunk, nézzünk utána, nem bízunk-e könnyelműen a hivatás kegyelmében? Nem tartjuk-e magunkat Isten kedvelt gyermekeinek és talán nem iparkodunk eléggé a nagy kiváltságnak megfelelően élni? Lebegjen szemünk előtt a példabeszéd a bölcs és a balga szüzekről. Sem a hivatás, sem maga a szüzi élet sem óv meg minket attól, hogy Isten országából ki ne zárassunk, hacsak a szeretet lángja nem ég szívünkben.

II. Pont. Mily fontos dolog, hogy az örök életet elnyerjük.

„Egy a szükséges" (Lk. 10. 49), mondta Jézus, és ez az egy a lélek üdvössége, az örök élet. Mit tartanak az emberek fontosnak és szükségesnek a földi életben? Fontos a mindennapi kenyér, sőt szükséges is, de mennyire szük-

séges! A mai világnyomorban jobban látjuk ezt, mint más-kor. Fontos és szükséges az egészség. Mit nem adna a be-teteg azért, ha egészséges lehetne! Fontos és szükséges a hírnév. Elsősorban fontos és szükséges az élet maga. De mi ez mind összehasonlítva a lélek üdvösségével? Ha mind-ezt elveszítünk is, de lelkünket üdözítettük, vesztítettünk-e igazán lényeges dolgot? Ha élő hittel nézünk szemébe en-nek a kérdésnek, be kell vallanunk, hogy voltaképp semmit sem vesztítettünk. És ha mindazt megnyernénk is, ami bol-doggá teszi az életet, de lelkünket elvesztettük, kérdezzük, nyertünk-e egyáltalán valamit? Azt kell válaszolnunk: Nem nyertünk semmit. Az örök étellel szemben, a lélek üdvös-ségével szemben minden egyéb dolog, még a legfontosabb, még a legszükségesebb is, teljesen eltölpül és másodrendű lesz. Azért mondja Krisztus: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja?” (Mt. 16, 26.) Azt mondja, hogy *mit használ*. Nem mondja, hogy a szeretet, a nagylelkűség mit kíván, csak azt kérdi, hogy *mit használ* az embernek. Hacsak saját jól értett előnyét keresi, be kell látnia, hogy semmit sem használ, ha akár az egész világot megnyeri is, de lelkét elveszti. Mert aki lelkét elveszti, az boldogságát veszti, az mindenét veszti, arra nézve jobb lenne, ha nem is született volna. Mit használ neki, mondja Krisztus, ha az *egész világot meg*-nyeri is. Vedd össze mindazt a hatalmat, dicsőséget, gazdag-ságot, élvezetet, amit valaha emberi kéz megragadott és emberi szív magáénak vallhatott és gondold el, hogy mindez a tied, és még ezerszerre több, de ennek árán lelkedet kell odaadnod — mit használ neked? De te sokkal csekélyebb dologért adod oda a lelkedet, nem az egész világot, ennek talán egy milliomod részéért sem, csak egy pillanatnyi gyö-nyöréért, mondhatni Júdás pénzéért, egy pár garasért, egy élvezetes falatért pénteken, egy emberi mosolyért, egy kis kényelemért vagy előnyért!

Mit tettek ezzel szemben a szentek?
Példák. mit tettek a vértanúk? Kínában a boxer-lázadás alatt 18 szűz inkább darabok-ra vágatta magát, mintsem hogy lelke tisztaságát elveszítse. Egy keményen megkínzott férfi ezekkel a szavakkal tüzei övéit kitarásra: „Gyermekeim, mindenekelőtt lelketeket

mentsétek meg. Ha életeteket és minden javatokat elveszik is, megmarad nektek a mennyország!" Amerikában egy szegény lány, akit egy szektárius hitétől pénzzel el akart tántorítani, így válaszolt csábítójának: „Edesanyám úgy tanított, hogy lelkem többet ér a világ minden aranyánál, mert Isten az ő vérével fizetett érte. Tartsd te meg pénzedet és én megtartom lelkemet." Egy indián törzsfő hasonló körülmények között a kérdésre: „Mennyit fizessek hát?“, így válaszolt: „Fizesd meg a lelkem árát!" És mit szólnak a mexikói és orosz vértanúk azokhoz a keresztyénekhez, akik egy falat húsért, egy jó partiért, egy bűnös élvezetért vagy táncért odadobják tisztaságukat, hitüket és lelküket?

„Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja?“ Ez a szó ismét nemcsak azoknak szól, akik lelküket épen csak hogy megmenteni akarják, hanem azoknak is, akik *magasabb mennyei boldogságra* vágyanak. Az is kárát vallja lelkének, aki saját hibájából lemarad a mennyei boldogság ama fokáról, melyre Isten kegyelme őt meghívta. Mit használ a világ minden kincse, gyönyörűsége, és hatalma, ha annak árán akár csak egy fokkal is lemaradsz a neked szánt mennyei boldogságról? Minden elmúlik, ez pedig örök!

Veszély fenyeget.

Valamely dolog fontos az életben nemcsak azért, mert az ügy maga fontos, hanem azért is, mert annak jó kimenetelét *veszély fenyegeti*. Ilyen a mi lelkünk megmentése is. Lelkünk nemcsak a legértékesebb dolog a világon, hanem egyúttal olyan kincs, mely körül állandóan rablók leselkednek. Lelkünk ebben az életben veszélyben van. Azért kell oly nagy gondot fordítanunk megmentésére. Júdás tragédiája, számtalan bukott óriás és bukott angyal a világ- és az egyház-történelemben, egy Tertullian, egy Lamennais, egy Passaglia bizonyítják, hogy még a legjobbnak lelkét is állandóan veszély fenyegeti, és hogy a gonosz még egy apostol lelkét is el tudja halászni Krisztus oldala mellől, ha nem vigyáz.

Sürgős és csak egyszer megoldható feladat.

Fontos lelkünk megmentése azért is, mert *sürgős*. Ki tudja megmondani, mikor ér véget földi zarándokságod? Minden elvesztett percnél kárát a te lelked boldogsága fi-

zeti meg. Fontos a lelkünk megmentése, mert *csak egyszer* menthetjük meg azt. Fontos, mert *csak mi* egyedül menthetjük meg, és senki azt helyettünk meg nem teheti.

III. Pont. Mit tettem eddig és mit teszek most, hogy elnyerjem az örök életet?

Hogyan munkáltam eddig lelkem üdvösségét? Hogyan oldottam meg életemnek ezt a legfontosabb feladatát? Mennyi gondot fordítottam lelkemre? Mi az a mérték, amely megismerteti velem, hogy mit tettem az örök élet elnyerésére?

Eleven meggyőződés. Kérdezd magadtól, *élt-e* benned ez az igazság a lélekmentés fontosságáról, melyet ép most megfontoltál és átelmélkedtél? *Eleven* volt-e benned a meggyőződés, hogy életed első és legfontosabb, sőt mondhatni egyedül fontos feladata lelked üdvözítése? Vagy talán csak most fedezted fel Isten kegyelmével ezt az igazságot? Talán olyan előtted, mint a kilátás egy egész országra, mely a hegycsúcsot megmégmászó turista előtt először nyílik meg életében? És ha valamiképp tudatában voltál is ennek az igazságnak, nem volt-e az olyan, mint a polcon heverő értékes könyv, melyet sohasem nyitottál fel, hogy benne olvass? mint a parlagon fekvő szántóföld, melynek termő erejét sohasem használtad ki? mint a gyümölcsözetlenül heverő tőke, mely sohasem hozott kamatot? mint a kialvó tűz, mely nem melegítette fel lelkedet és akaratodat?

Az évek és napok mérlege. Kérdezd, mennyi időt, hány évet, hány hónapot, hány napot és órát töltöttél egész életedben a kegyelem és hányat a bűn állapotában? Számláld össze a napokat és percekét és fektesd a mérleg egyik és másik serpenyőjére, és meglátod, mennyi gondot fordítottál lelked üdvösségére.

Kérdezd, mennyi időt áldoztál a földnek és mennyit az égnek? Hány órát fordítottál tested ápolására, kényelmedre, szórakozásokra, meggazdagodásra, megtisztelő állások utáni törtetésre, élvezetre és bűnös gyönyörök keresésére, és hányat fordítottál imádságra, vezeklésre, lelked ápolására, jámbor olvasásra és elmélkedésre, jótékonykodásra, mások lelki gondozására, gyermekeid nevelésére, hivatásbeli

kötelességeid pontos és hű végzésére? Ime a mérték, mely megmutatja neked, hogy mit tettél eddig lelked üdvözítésére, az örök élet elnyerésére.

Eszközök használata. Kérdezd, használsz-e az eszközöket, melyek lelki üdvösséged elérésében segítenek, és távol tartod-e magadtól mindazt, ami abban akadályoz vagy veszélyeztet? Használsz-e az eszközöket, még akkor is, ha kellemetlenek, és tartózkodol-e attól, ami akadályoz, ha még oly kedves és kellemes is hiúságodnak vagy érzékiségednek? Imádkozol? böjtölsz? tartasz-e lelkiismeretvizsgálatot? járulsz-e a szentségekhez? alamiználkodol-e? tartózkodol-e a rossz társaságtól, veszélyes ismeretségektől, káros olvasmányoktól és látványosságoktól? kerülöd-e a bűnre vezető alkalmakat? megtagadod-e büszkeségedet és érzékiségedet? törekszel-e magasabb tökéletességre, erényekre, Isten nagyobb szeretetére? Ime mindez megmondja, hogy mit tettél eddig lelked üdvösségére és az örök élet elnyerésére. Erre nézve még bővebb felvilágosítást fogsz nyerni, ha majd a teremtmények helyes használatáról elmélkedel.

Felelősség mások lelkéért. De ha családapa vagy családanya vagy, ha állásod mások fölé emel, és főleg, ha pap vagy, akkor nemcsak saját lelkedről, hanem gyermekeid, alattvalóid, a rádbízottak, a híveid, lelkigyermeked lelkéről is gondoskodnod kell. A lélek értékéről szóló elmélkedés nemcsak saját lelkednek, hanem embertársad lelkének is megmutatja az értékét. Bizonyos módon azt mondhatni rólad, hogy nem üdvözítheted lelkedet anélkül, hogy mások, a rádbízottak lelkét is ne üdvözítenéd! Isten tőled fogja számon kérni lelküket. Ha ők maguk nem akarnak üdvözülni, ez az ő bűnük lesz; de tőled számon fogja kérni Isten, megtettél-e mindent, hogy lelküket megmentesd? Szemed előtt lebeg-e, te apa, te édesanya, te földesúr, te hivatalnok, te miniszter, te nevelő, te lelkipásztor, a lélek értéke? Milyenek szavaid, milyen a példa, melyet adsz, milyenek oktatásaid? Nem lesznek-e a lelkek hiúságod, büszkeséged, emberi tekinteted, kényelmed, idegeséged, politikád áldozatai? mit mond neked, ó pap, a gyónatószerék, a szószerék, az áldozópad? mit mondanak a betegek, a gyermekek, a tudatlanok, a szegények? mit házné-

ped? „A te kezedből fogom őket követelni.” (Ef. 3, 18. 20.) És jaj, ha te édesapa, édesanya, nevelő, pap vagy uralkodó, nemcsak hogy elő nem segítetted a tiéid lelkiüdvét, hanem ellenkezőleg azok lelki kárára voltál, csábítójuk és megrontójuk lettél! — De ne a félelem tartson vissza ily nagy felelősségtől, hanem a tiéid lelkének szeretete. Ne csak attól tartson vissza, hogy kárukra ne légy és hogy el ne hanyagold őket, hanem arra ösztönözzön, hogy minél buzgóbb apostoluk, igazi lelki atyjuk és anyjuk, őrzőangyaluk és mintegy második Krisztusuk légy! Ha csak egy lelket meg tudnék menteni életem árán! ez volt P. González János egyedüli óhaja és vágya. Reggel egy megrögzött haldokló bűnösért ajánlja fel magát a szentmisében. Utána egész megváltozottan találja őt, és a megtört bűnös egy óra múlva meghal. P. González hazatér, lázba esik és szintén meghal — de beteljesedett életének egyetlen vágya: megmenteni bár csak egyetlenegy lelket!

Imádság: „Mentsd meg, ó Isten, lelkemet az ellenség fegyverétől, egyetlen lelkemet a gonosz kezéből!” (21. zsolt.)

II. A TEREMTETT DOLGOK.

Első előgyakorlat: Szent Ágostonnal ott állok a tengerparton és kérdem az engem környező természetet, a teremtmények sokaságát, a földet, a tengert, az eget, a napot, holdat és csillagokat: Ti vagytok az én végcélom? ti vagytok az én Istenem? És felelik: Nem mi vagyunk a te Istened. Fölöttünk keresd!

Második előgyakorlat: Mutasd meg nekem, Uram, minden teremtett dolog értékét és rendeltetését, hogy akaratom szerint használjak mindent a te neved dicsőségére és lelkem üdvösségére.

I. Pont. A teremtett dolgok rendeltetése.

Első elmélkedésemben láttam, hogy Isten a végcélom és boldogságom. De Istenen kívül számtalan lény van még a világon, mely körülvesz engem és mellyel naponta érintkezem, melyet minden percben használnom kell, melyekhez a legkülönbébb viszonylatok és kötelékek fűznek. Egész életem a velük való érintkezésben játszódik le. Azért oly fontos,

hogy mindezeknek a dolgoknak célját és rendeltetését és hozzám való viszonyukat tökéletesen megismerjem, mert csak így leszek képes életemet rendezni és Isten akarata szerint szabályozni.

Melyek ezek a teremtett dolgok? Nemcsak a nagy természet, nemcsak az ég, a nap és csillagok, nemcsak a hegyek és folyóvizek és tengerek, nemcsak a növény- és állatvilág változatos sokasága, hanem minden, ami Istenen kívül bennem, rajtam van és körülvesz engem. Ide tartoznak lelkem tehetségei és testem erői, képességeim, érzékeim, tagjaim; ide tartoznak külső javaim és birtokaim; ide tartoznak állásom, hivatalom minden jogával és kötelességével; ide tartoznak embertársaim, főlebbvalók, egyenrangúak és alattvalók, rokonok és idegenek; ide tartozik minden, ami velem történik és a világ színpadján lejátszódik: események, változások, öröm és szomorúság, egészség és betegség, élet és halál, az időjárás és évszakok szabályos és szabálytalan váltakozásai, hideg és meleg, kényelem és fáradtság, munka és pihenés, tisztelet és megaláztatás, szeretet az emberek részéről vagy üldöztetés. Ide tartoznak Isten kegyelemadományai is, a belső sugallatok és ösztönzések; ide tartozik az egyház minden berendezésével és intézményével, kegyelemeszközeivel. Ide tartoznak a szentek és angyalok és magának Krisztus Urunknak szent emberisége is. Leginkább azonban a föld színén élő és mozgó teremtményeket tekintjük, és elsősorban azokat, amelyek velünk állandó érintkezésben vannak.

Nem végcél, hanem eszköz.

Mi ezeknek a teremtményeknek a rendeltetése? Nem lehetnek végcélom. Végcélom csak Isten lehet, mert ő alkotott és az ő dicsőségére rendelt engem. „Mindent ön-maga miatt teremtett az Isten.” (Péld. 16, 4.) Nem is képesek lelkem vágyait kielégíteni és azért nem lehetnek boldogságom. Isten mellett sem állhatnak mint független másodrendű célok, mert természetem egysége a célnak is egységét követeli és Isten egyedül álló felségével, szentségével és bölcsességével ellenkezik, hogy rajta kívül más végcélom is legyen. Minden teremtett dolog tehát szükségkép alá van rendelve annak az egy örök célnak, mely létem legbensőbb mivoltára és minden testi-lelki tehetségemre ráüti bélyegét. Minden te-

remtett dolog *csak alárendelt cél* lehet, mely lépcsőfokot jelent az egyetlen végcél felé; minden teremtett dolog *csak eszköz* lehet örök céлом elérésére, eszköz, hogy Istennek szolgáljak, és eszköz, hogy lelkemet megmentssem.

Isten teremtette azokat — értem. **Teremve az emberért.** Isten teremtette azokat; tehát az ő tulajdonai, és nekem csak az ő akarata és szándéka szerint szabad használnom azokat. *Értem* teremtette azokat az Isten; azért a teremtményeknek ura vagyok ugyan, de nem vagyok korlátlan uruk. *Értem* teremtette azokat az Isten, de nemcsak én értem hanem *minden emberért*. Nem használhatom tehát a teremtett dolgokat tekintet nélkül embertársaimra. Itt rejlik a gyökere az igazságosságnak, a keresztény szeretetnek és önzetlenségnek, a szociális erényeknek, a magántulajdon társadalmi kötelességeinek, a keresztény szellemben felfogott tekintélynek, amelyre egyrészt szent Pál szava áll: „Engedelmeskedjete minden hatalomnak, mert minden hatalom Istentől jó” (Róm. 13, 1), másrészt Krisztus szava: „Aki köztetek első, legyen mint az utolsó és mindenkinek szolgálja.” (Mt. 20, 27.)

Értem teremtette azokat az Isten; én vagyok a látható világ közvetlen célja. Hála legyen Istennek az ő bőkezűségéért, aki még a legszegényebb embernek is oly sokat adott! És ami a nyomorgónak hiányzik, attól nem Isten szükségzése fosztotta meg őt, hanem vagy saját vagy embertársainak vagy a társadalomnak a bűne.

Értem teremtette azokat az Isten, de nem engem azokért. Ez utóbbi a helyes rend felforgatása és az igazi emberi méltóság lealázása volna. A teremtmény nem cél, hanem eszköz, eszköz a túlvilági cél elérésére. Ennek az igazságnak meg nem ismeréséből vagy megvetéséből, a földi dolgok rendetlen szeretetéből és mohó kívánságából származik minden bűn az emberi életben és minden baj a társadalomban.

II. Pont. A teremtett dolgok használata.

A teremtett dolgok rendeltetéséből következik azok használatának módja is. A teremtett dolgok azért vannak, hogy minket célunk elérésében segítsenek: Isten szolgálatá-

ban és lelkünk üdvözítésében. Hányféle módon segíthetnek minket a teremtett dolgok ebben a törekvésben?

A teremtményeknek mindenekelőtt két nagy csoportját kell megkülönböztetnünk: az eszes lényeket, embertársainkat, és az értelem nélküli teremtményeket, melyek ismét több csoportra oszlanak. — Embertársaink ránk nézve nem pusztán eszközök, mert ugyanarra az örök célra vannak teremtve, mint mi, és így lényegben egyenrangúak velünk és örök céljuk felé való törekvésükben függetlenek tőlünk. De a velük való érintkezés, annak módja és mikéntje, igenis eszköz kezünkben célunk elérésében.

I. Embertársaink.

Embertársaink lényeges egyenrangúsága és a közös célban való megegyezése velünk elsősorban is *jogokat* biztosít számukra velünk szemben és *kötelességeket* ró minkre ránk övelük szemben és fordítva.

1. Kölcsönös jogok és kötelességek.

Ezek között a kötelességek között első helyen állnak az igazságosság és a szeretet kötelei. Embertársainkkal való érintkezésünknek tehát mindenekelőtt az *igazságosság* és a *szeretet* követeléseinek kell megfelelnie. Ezzel szolgáljuk az Istent és mentjük meg lelkünket. Az emberek lényeges egyenrangúsága örök céljuk felé való törekvésükben adja meg az alapját az igazi keresztény értelemben vett szabadságnak és egyenlőségnek, az embereknek társas természetük szerint való egymásrautaltsága pedig, kapcsolatban ugyanabból a közös emberi természetből fakadó egyenlőséggel, az igazi testvériségnek veti meg az alapját. Ez átvezet minket az embertársainkkal való érintkezésünknek második mozzanatára.

2. Szabad érintkezés.

Az embereknek egymásrautaltságából és általában társas természetükből következik, hogy az igazságosság és a szeretet kötelességeinek egymással szemben való teljesítésén kívül még sok más *érintkezési pont* is van közöttük. Ennek az érintkezésnek olyannak kell lenni, hogy örök célunknak megfelelően. Társalgás, barátság, egymásnak a kötelességen túl való segítése, az élettárs megválasztása, ha valaki a családi életre érez hivatást, oktatás és nevelés, apostoli buzga-

lom, mind olyan dolgok, melyek a túlvilági célunkra való vonatkozásukban az eszköz jellegével bírnak.

3. Isten képe embertársainkban.

Embertársainkban végre — és ez a velük való érintkezésnek harmadik módja — *Isten képét* kell látnunk. Ez a megtekintés embertársainkban már nem is annyira a teremtményt, mint inkább a Teremtő képét szemlélteti velünk. Van az emberi lélekben egy bizonyos abszolút érték, amennyiben a lélek Isten képét viseli magán. Így tekintve embertársunkat, az iránta való szeretet volta-képen nem eszköz már, hanem a cél maga: hiszen Istent, az ő képét szeretjük benne. Ez a szeretet sohasem lehet túl nagy, amint Isten szeretete sem lehet túl nagy soha; leg-feljebb külső nyilvánításában kell rendet és módot tartanunk, amint azt a körülményekhez igazodó okosság és tapintat meghatározzák. Minél több igazi szeretetet adunk embertársainknak, annál jobban szeretjük örök célunkat magát, az Istent. De ennek a szeretetnek tevékenynek és áldozatos-nak kell lennie, csak akkor igazi; amint Isten szeretete is csak akkor igazi, ha tettekben nyilvánul meg. A teremtmény azonban még ebben a megtekintésben sem lesz igazán cél, hanem megtartja viszonylagos jellegét, Istenhez rendelt-ségét, amennyiben lényegénél fogva minden tulajdonságában Istenre mutat, és mi a teremtményben nem annyira a terem-tett jóságot szeretjük, hanem Istennek benne visszatükröződő végtelen szeretetreméltóságát.

II. A többi teremtmény.

1. A teremtett dolgok lépcsőfokok Isten megismerésében és szeretetében.

Ezt az embertársunk lelkében meg-nyilvánuló abszolút értéket megtaláljuk az alsóbbrendű, értelemnélküli teremtményekben is, természetesen lényege-sen alacsonyabb fokban. Minden terem-tett dolog Istennek egy tulajdonságát tükrözi vissza, minden teremtett tökéletesség Isten végtelen tökéletességének valami képe, minden dolog, minden természettörvény, minden fizikai erő Isten egy-egy gondolatát, eszméjét juttatja kifejezésre, egy-egy szándékát tünteti fel, melynek megvalósítására oltotta bele a természetbe az erő-ket és határozta meg a látható világ törvényeit. Minél inkább ismerem fel minden dologban, minden természettörvényben, minden eseményben, az egész világréndben és a világ egész

folyásában Istennek alkotó, rendező, megengedő akaratát és gondolatait, annál inkább emelkedem fel hozzá, az ő ismeretéhez, az ő tulajdonságainak szemléléséhez, annál inkább egyesülök akaratával és szándékaival engedelmisségben és szeretetben. A teremtett világnak ez a fölfogása egyrészt a legmagasztosabb, mert állandóan a világ végső teremtő okával és végcéljával hoz mindent kapcsolatba, állandóan az Isten jelenlétében tartja a lelket minden legprofánabb és látszólag leginkább elszórakoztató foglalkozásainkban is, másrészt az aktivitásnak leggazdagabb energiaforrása, mely a leghatározottabban rációval arra a ferde és hazug állításra, hogy a vallás elvon a kultúrától és a földi dolgok helyes értékelésétől.

Isten eszméinek és szándékainak megvalósítása a cselekvés által.

Ebben a világszemléletben ugyanis a természet erőinek felhasználása, energiaforrásainak kiaknázása, a technika fejlesztése, a művészet alkotó energiája, a természet jelenségeinek és törvényeinek tudományos kutatása némileg öncél lesznek, amennyiben általuk Isten ismeretére és szeretetére emelkedünk fel és a művészet és technika alkotásaiban az Istentől a természetbe oltott eszméket és lehetőségeket juttatjuk a megvalósulás stádiumába. Ez pedig nem egyéb mint Isten dicsérete a szemlélet és az alkotó cselekvés által: minél jobban halad az emberi szellem hódító ereje diadalmas útján, annál jobban növekszik Isten külső dicsőségének is fénye a teremtett dolgokba oltott eszméinek ragyogásában. Isten rendező és megengedő akaratával való megegyezésünk pedig ott is, ahol ez az akarat számunkra lemondást és szenvedést jelent, a legtökéletesebb istenszeretet magaslatára emel fel minket. Isten gondolatainak és gondviselő akaratának ez a szemlélése a teremtett dolgokban és eseményekben és a belőlük kiolvasott isteni szándékoknak megvalósítása az első mód, mely által minden teremtett dolog örök célunk elérésében, Isten dicsőítésében szolgálatunkra áll. Ez a mód nemcsak az emberi szellem mélyeséges kutatásaiban és hatalmas alkotásaiban, hanem a hétköznapi élet minden mozzanatában, napi munkánk végzésében és a teremtett dolgokkal való legszokottabb érintkezésünkben is egyaránt megvalósulhat.

2. A teremtett dolgok szükséges eszközeik. A második mód, mely által a teremtett dolgok örök célunk elérésében segítenek, maga a helyes használat. A teremtett dolgokra szükségünk van, hogy életünket fenntartsuk, állapotbeli kötelességeinket teljesíthessük, tehetségeinket kiképezzük és foglalkoztassuk, jót tehessünk. Földi életünk fenntartása és minden megnyilvánulása a teremtett dolgok használatához van kötve. De ez a szempont nemcsak a mindennapi élet egyes fázisaiban, hanem az egész emberiség nagy világeletében és a vallásos világszemléletnek abban való diadalra jutásában is érvényesül. Itt is áll, hogy a teremtett dolgok eszközök az egész emberiség túlvilági örök céljának elérésében; eszközök, hogy már itt a földön is Isten ismerete és szeretete legyen az egész emberiség életét mozgató és irányító erő, hogy az ő akarata érvényesüljön az ember egyéni és társadalmi életének minden mozzanatában. És ennek a célnak a biztosítására nemcsak a természetfölötti, hanem a természetes eszközök is egyaránt szükségesek. Az ember és az emberiség természetfölötti, túlvilági célja elérésének és biztosításának érdekében nem szabad a természetfölötti eszközök mellett a kultúra és technika, a gazdasági és a társadalmi élet természetes eszközeit figyelmen kívül hagyni. Mert ha ezeket az eszközöket nem mi hódítjuk meg és állítjuk Isten és a vallás szolgálatába, akkor az ellenség ragadja azokat magához és az istentelenség és erkölcstelenség jármába hajtja.

Szociális szempont.

Még egy mozzanat nagyon fontos és óriási jelentőségű az ember társadalmi életének helyes kialakításában. Minden teremtett földi dolog eszköz a túlvilági örök cél elérésére. Eszköz, tehát általában véve szükséges is. Ebből következik, hogy az embernek általánosságban szüksége és ép azért joga is van az anyagi eszközöknek bizonyos kvantumára, hogy emberhez méltó életet éljen és örök üdvösségét kellő szabadsággal munkálhassa. Az ember jelen állapotában a földhöz kötött lény és mint ilyennek bizonyos földi, anyagi eszközökre van szüksége, hogy kellőképp törekedhessék örök célja felé, és ebben oly akadályokra ne találjon, melyek törekvését annyira megnehezítik, hogy csak hősies erőmegfeszítéssel képes magát lelki színvonalán fenntartani. Ahol a

napi megélhetés gondja annyira leköti az embernek minden percét, hogy még pillanatra sem tud szabadulni az életfenn-tartás bizonytalanságának mindent lenyűgöző és letaroló rémgondolatától, ott nem marad kellő idő, erő és szabadság, hogy az égre és a lélekre gondoljon. Igaz ugyan, hogy Isten szolgálatának és örök üdvösségünk munkálásának minden egyéb gondunk fölött kell állnia és fontosságban, amint láttuk, megelőz minden egyéb feladatot; de másrészt az is igaz, hogy az emberek átlaga összeroppan a túl nagy nyomor súlya alatt, és ha igaz, hogy az egyénnek Isten szolgálatát és lelki üdvösségét minden egyéb fölé kell helyeznie, akkor ép oly igaz az is, hogy a társadalomnak minden egyén részére ezt a legfontosabb feladatot megoldhatóvá kell tennie olyképp, hogy annak teljesítése ne ütközzék oly nehézségekbe, melyek azt számos emberre nézve erkölcsileg lehetetlenné teszik. Amint egyrészt minden embernek kötelessége komoly munkával családjának és utódainak méltó megélhetést biztosítani, úgy kötelessége viszont egyénnek és köznek egyaránt közreműködni, hogy ez a lehetőség minden ember számára megadassék és biztosíttassék. Ezt követeli a jog és az igazságosság. Ép ezért a munkájából élő embernek nemcsak joga, hanem saját családjával szemben fennálló kötelezettségeiből eredőleg kötelessége is az emberhez méltó megélhetés szükséges feltételeinek biztosítását minden törvényes eszköz igénybe vételével követelni és kieszközölni. Mert a megélhetés anyagi létfeltétele egyúttal feltétele a rendezett szellemi és erkölcsi életnek is. Ez a katolikus szociális törekvéseknek vezérgondolata.

3. Az áldozat.

Van még egy harmadik módja is annak, hogy hogyan képesek a teremtett dolgok minket célunk elérésében segíteni, és ez az önmegtagadás, az áldozat. A jelen világrendben lehetetlen a teremtmények helyes használata anélkül, hogy magunkat sokszor meg ne kellene tagadnuuk és bizonyos esetekben a teremtett dolgoktól megválnunk, elszakadnunk. Egy teremtett dolog sem rossz önmagában; mert minden, amit Isten teremtett, magában véve jó. De a bűn következtében mibennünk van a rendetlenség, amennyiben a teremtett dolgok után gyakran nem Isten akarata és a dolgok célja és rendeltetése szerint vágyunk és törekszünk,

hanem szenvedélyünket, vonzalmainkat, önzésünket követjük. Ezekben az esetekben szükséges megtagadnunk magunkat, hogy bünt el ne kövessünk. De szükséges olykor megengedett dolgokban is megtagadnunk magunkat, hogy megedzzük akaratumkat és erőssé tegyük az ellenállásra akkor is, ha az önlegyőzés már nem önként vállalt akaratgimnasztika, hanem erkölcsi kötelesség. Sőt a mai világrendben az áldozat engesztelő jelleggel is bír saját és mások bűne miatt, esdő értékkel bír Isten kegyelmeinek kieszközlésére önmagunk és embertársaink számára, a Krisztussal való hasonlóságnak is egyik főkövetelménye, és így a teremtmények használatának ez a harmadik módja a jelen világrendben a lelki tökéletességnek is egyik alappillére, amint azt a lelkigyakorlatok folyamán még alkalmunk lesz behatóan szemlélni.

III. Pont. A teremtett dolgok használatát szabályozó elv.

1. Vezérelv a teremtmények használatában. Hogy mindezek a szempontok, melyeket az előző pontban figyelembe vettünk, a gyakorlatban is állandóan cselekvésünk irányítói legyenek, szükséges, hogy a teremtett dolgok helyes használatát szabályozó elv mélyen belevésődjék lelkünkbe és az aszerint való cselekvés mintegy természetünké váljék. Ez az elv pedig a következő: *Minden teremtett dolgot annyiban kell használnunk, amennyiben az örök célunk elérésében segít; és annyiban kell attól megválnunk, amennyiben célunk elérésében akadályoz.* Ez az elv egyszerű logikájával oly kényszerítő értelmünkre nézve, hogy előle kitérnünk nem lehet, anélkül hogy értelmünket magát meg ne tagadnánk. Amint a gyakorlati életben esztelennek tartanók azt az embert, aki varrásra kapát venne kezébe, vagy szántásra tüt használna, épúgy a lelki életben is esztelennek kell tartanunk azt az eljárást, ha az eszközöket nem célunkra való tekintettel választjuk meg. Sőt épúgy, mint a gyakorlati életben az cselekszik a legokosabban, aki céljához mérten a legjobb, a legalkalmasabb eszközöket választja ki és alkalmazza, úgy a lelki életben is az a legbölcsebb és legértelmesebb, aki nemcsak az alkalmas és jó, hanem a

legjobb eszközöket választja meg és állítja be az örök cél szolgálatába.

Elméletben ez a szabály oly világos és egyszerű, hogy az ember azt vélné, hogy értelmes embernek másképp cselekednie nem is lehet. Pedig a gyakorlatban sok ember csak azt nézi, hogy mi kellemes és mi kellemetlen; és ami kellemes — főleg érzékeinek, azt választja; ami pedig kellemetlen, azt visszautasítja, távol tartja magától. Pedig hány esetben árt nekünk az, ami érzékeinknek kedves, és hány esetben használ az, ami érzékeinknek kellemetlen, ami szenvedést és fájdalmat okoz! A helyes rend felforgatása, ha az eszközök megválasztásában nem a hasznosat vagy nem hasznosat, hanem a kellemest vagy kellemetlent tekintjük és vesszük irányelvül. Ez minden bűnnek és rendetlenségnek oka egyéni és társadalmi életünkben. Tudományos kutatásoknál sem vesszük tekintetbe, hogy a műszer aranyból vagy acélból készült-e, hanem csak azt, hogy a mérések-nél mily precizitással működik. Sokszor ép az aranyból készült műszer sokkal kevésbé volna alkalmas, mint az, amely rézből vagy acélból készült. Így van ez a lelki életben is.

Ennek a szabálynak komoly megtekintése világosságot vet egész életünkre és fényt derít annak minden legkisebb rendetlenségére is. Mint mikor a sötét szobába fénysugár hatol és megvilágítja a sok ezer porszemét, mely a levegőben úszik, úgy világítja meg ennek az elvnek világossága életünk minden legkisebb rendetlenségét, melyet előbb fel sem ismertünk vagy figyelemre sem méltattunk. — Másrészt ennek az elvnek komoly és következetes alkalmazása azonnal rendet teremt egész lelki életünkben és azért az életrendezésnek és lelki megújulásnak az alapelve. Sőt az életszentségnek is alapköve; mert aki ezt az elvet a gyakorlatban a végső következetességgel végrehajtja, az szükségkép az életszentség útjára lép. Ez a mi feladatunk a lelki gyakorlatokban.

2. A teremtmények kétféle szeretete.

Mielőtt elmélkedésünket a teremtett dolgok használatáról befejeznők, a teremtmények kétféle szeretetét kell még lelkünk elé állítanunk. A teremtmények iránt érzett szeretet első faja az, amikor a teremtményt ön maga miatt,

Istentől függetlenül szeretjük és a teremtmény szeretetében mintegy végleg megnyugszunk, anélkül hogy a teremtmény szeretete minket Istenhez és az ő szeretetéhez felemelne. Ez a szeretet lehet bűnös — akkor, ha minket Isten parancsának megszegésére vezet kisebb-nagyobb dologban. Lehet tökéletlenség és bizonyos rendetlenség akkor, ha bűnre ugyan nem vezet, de mégis valamiképp megosztja szívünket, úgy hogy szeretetünk Isten *mellett* még más dologra is kiterjed. Ez a szeretet, még ha nem is bűnös, gátol minket Isten tökéletes szeretetében és valamiképp mindig ellenkezik az ember céljával, mely őt *egyedül* Isten szolgálatára és az ő kizárólagos szeretetére rendeli és szenteli. Azért ez a szeretet rendszerint lelki nyugtalansággal és békétlenséggel van összekötve. Erre a szeretetre vonatkozik az, amit a lelki élet ismerői és vezérei mondanak, hogy, ha Isten tökéletes szeretetére el akarunk jutni, akkor a teremtmények minden szeretetéből ki kell bontakoznunk, hogy *egész* szívünket, *egész* lelkünket, *egyedül* csak az ő szeretetére adjuk. Erre a szeretetre érvényes tehát, hogy minél jobban kibontakozunk abból, annál jobban közeledünk Istenhez.

A teremtmények szeretetének másik faja az, melyet már elmékedésünk második pontjában érintettünk s melyre a szentek maguk adják nekünk a legjobb példát (Asszisi sz. Ferenc és mások), amikor minden teremtett dologban Istent látjuk és minden teremtett dolgot Istenben, hozzá való vonatkozásában szeretünk. Ez a szeretet voltaképp Isten szeretete maga, akit a teremtmények visszatükröznek, és ép azért soha sem lehet elég nagy, mert magával Isten szeretetével növekszik, sőt fordítva növeli is bennünk Isten szeretetét. De erre a szeretetre csak egészen önmegtágadott lelkek képesek, akik előbb már kibontakoztak a teremtmények rendetlen szeretetéből, és nagy tévedés volna azt gondolni, hogy erre a szeretetre komoly önmegtágadás nélkül el lehet jutni. Ez volna lelkiéletünkben a legnagyobb illúzió.

Igy a teremtmények szeretetében általában három lépcsőfokot különböztetünk meg. Az első fokon Istent és a teremtményeket többé-kevésbé egymás mellett szereti az ember, anélkül, hogy a teremtmények szeretetét mindenképp vonatkozásba hozná Isten szeretetével. Ez a szeretet tökéletlen és könnyen bűnre vezet. A második lépcsőfok, amikor

az ember a teremtmények rendetlen szeretetétől megválí-
és ebben a harcban mintegy búcsút vesz tőlük, hogy egé-
szen Isten szeretetének adja át magát. A harmadik fokozaton
a lélekben megtisztult ember Istenben kezdi szemlélni a
teremtményeket és visszatér hozzájuk, hogy Istent szeresse
mindenben és mindent Istenben. Vannak tiszta lelkek, aki-
ket Isten mintegy életük kezdetén már ennek a szent
szeretetnek magaslatára emel; általánosságban azonban csak
lelki harc által lehet ezt a tiszta szeretetet megszerezni, és
még az említett választott lelkek sem egészen szabadok ettől
a küzdelemtől.

3. Világmegvetés és világhódítás.

Még egy utolsó szempont is felmerül-
het. Mi jobb: megvetni a világot vagy
meghódítani? Erre a kérdésre a választ
már az előző megfontolások adják meg. Mind a kettő szük-
séges. Meg kell vetni a világot, amennyiben a teremtmények
rendetlen szeretete Istentől elvon. Meg kell hódítani a világot
és Istennek alávetni, amennyiben a természetes eszközök
igénybevétele szükséges, hogy Isten érdekeit győzelemre
juttassuk. Meg kell vetnünk a világ helytelen szeretetét,
hogy helyes szerethessünk mindent, ami a világon van. A
világmegvetés tréning, a világhódítás a cél. A vezérelv
ezekben is csak egy lehet: mindent annyiban kell használni
vagy nem használni, amennyiben a célt, Isten és a lelkek
érdekét szolgálja vagy nem. A végcél mindenesetre csak
egy lehet, hogy az egész teremtett világ az ember közvetí-
tésével minél jobban szolgálja Isten dicsőségét, hogy minden-
ben Isten gondolata és akarata legtökéletesebb kifejezésre
jusson és minden az ő érdekeinek és uralmának alá legyen
vetve. Ebben az értelemben nem a világmegvetés, hanem a
világ meghódítása a végcél. (Lásd az öt talentumról szóló
példabeszédet Mt. 25.)

Az egyén lelki életében is a végcél csak egy lehet,
hogy minden teremtmény mintegy húrja legyen annak a
hangszernek, melyen az ember művészként Isten dicséreté-
nek remek dallamát játssza. Minél szabadabban és könnyeb-
ben játszik ezen a hangszeren, annál szebb lesz a himnusz;
de hogy erre a könnyedségre és művészi szabadságra szert
tegyen, elkerülhetetlen az önlegyőzés és az önmegtágadás,
az áldozatos és fáradtságos gyakorlás és tréning, mely egyedül

képes megadni a művészi készséget. Ennek a remek dal-
lammak szabályozója és örök refrénje mindig ugyanaz:
tantum, quantum — mindent annyiban, amennyiben Isten
dicsőségét és a lélek üdvösségét szolgálja — se többet, se
kevesebbet!

Imádság: Mondjuk az Egyházzal: „Isten, ki a benned
bizóknak oltalma vagy, sokszorozd meg irgalmadat fölöttünk,
hogy a te igazgatásoddal és vezérleteddel úgy menjünk át
a földi dolgokon, hogy el ne veszítsük az örökkévalókat.”
(Pünk. u. 3. vas.) De jegyezzük meg, hogy nemcsak az
veszít el örökkévaló javakat, aki végkép elkárhozik, hanem
az is, aki lemarad a tökéletesség és a mennyei boldogság
ama fokáról, melyre Isten kegyelme őt kiválasztotta.

III. A KÖZÖMBÖSSÉG.

Első előgyakorlat: Elképzelem Krisztust az Olajfák hegyén,
amint imádkozik és mondja: „Atyám! vedd el tőlem e poharat,
mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied.” (Lk. 22, 42.)

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy akaratom-
ban minden teremtett dologgal szemben közömbös legyek és egye-
dül azt kívánjam és válasszam mindig, ami jobban segít örök
célom elérésében.

I. Pont. A szent közömbösség lényege és természete.

Hogy a teremtett dolgok helyes használatára vonatkozó
vezérelvet és alapszabályt, melyet előbbi elmélkedésünk har-
madik pontjában megfontoltunk, következetesen alkalmaz-
hassuk, szükséges, hogy minden teremtménnyel szemben,
amennyiben az szabadságunkban áll, közömbösökké tegyük
magunkat. Mi ennek a közömbösségnek lényege és termé-
szete?

**1. Nem az érzelem, ha-
nem az akarat tulaj-
donsága.** A szent közömbösség nem az érzelem-
ben áll, hanem az *akarat* tulajdonsága.
A szent közömbösség nem jelent tehát
érzelembeli közönyt, nem jelenti, hogy a
kellemest kellemesnek, a kellemetlent kellemetlennek ne érez-
zük, hogy ne tapasztaljunk rokonszenvet azokkal szemben, akik

nekünk jót tettek, vagy hogy a természet ellenszegülését ne érezzük a szenvedéssel szemben. A jó Isten bölcsen rendezte be az emberi természetet és az érzéseknek és érzelmeknek nagy jelentősége van testi-lelki életünkben. A közömbösség tehát nem azt célozza, hogy ezeket az érzéseket és érzelmeket kiölje belőlünk, ami nem is volna lehetséges és emberi mivoltunktól megfosztana minket; a közömbösségnek csak az a célja, hogy minket szabadakaratumk által az érzések és érzelmek világa fölé emeljen, úgy hogy azok követeléseit és kívánságait csak akkor teljesítsük, ha magasabbrendű javainkkal is megegyeznek. A keresztény közömbösség tehát nem sztoikus apátia, annál kevésbbé tétlenség és letargikus határozatlanság vagy minden kezdeményező erőt kizáró akaratnélküliség.

2. Nem zárja ki a természet ellenszegülését. Az akaratbeli közömbösség nem zárja ki az *érzelmek ellenszegülését*, sőt nem egy esetben ép ilyenkor mutatkozik

leghősiesebb formáiban. Szent Blanka bizonyára nem volt érzelmileg közönyös szeretett fiának, a későbbi IX. szent Lajos királynak testi életével és jólétével szemben, mikor azt az anyai szájban oly fenségesen kemény szót ejtette ki: „Lajosom, inkább a ravatalon szeretnék látni, mintsem lelkedet büntől beszennyezve tudni.” Szent Erzsébet sem volt érzelmileg közönyös, mikor férjének halála hírére keserű könnyekbe tört ki és szíve egész fájdalmát zokogásába öntötte; de akaratának szent közömbössége gyönyörű diadalát ülte az érzelmek fölött Isten akaratában való teljes megnyugvásában. „Mindenért a világon szeretném vissza Lajosomat, de Isten akarata ellenére soha!” Bizonyára érezte szent Chantal is az anyai szív küzdelmét, mikor gyermekeinek teste fölött átlépte háza küszöbét, hogy, Isten akaratát követve, a zárda falai közé visszavonuljon. A szent közömbösség legszebb példáját azonban maga az isteni Üdvözítő adta, amikor az Olajfák hegyén saját maga is érezte a természet gyengeségét és felsóhajtott: „Atyám, vedd el tőlem e poharat!” de utána mindjárt hozzátette: „Mindazonáltal ne az én akaratom legyen, hanem a tied.”

3. Nem zárja ki a mérsékelt gondoskodást. A szent közömbösség nem zárja ki a mérsékelt és helyes *gondoskodást* földi életünkről, egészségünkről, javainkról.

Sőt ez a gondoskodás olykor kötelességünké is válhat. Csak a szertelen törekvést és a teremtett dolgoknak nyugtalan keresését zárja ki; kizárja a szomorúságot és nyugtalanságot, ha Isten keze betegséggel, szegénységgel vagy más csapással sújt. Kizárja az Isten akaratá ellen való lázadást, zúgolodást és elégedetlenséget. Kizárja a rendkívüli eszközök után való nyugtalan vágyódást, mikor azok igénybevétele a külső körülmények vagy az engedelmesség tiltja. Kizárja a lehangoltságot, ha az alkalmazott eszközök nem vezetnek eredményre. Mindezt kizárja a szent közömbösség, de nem a helyes és Istentől is akart mérsékelt gondoskodást földi javainkról és szükségleteinkről.

4. Nem állja útját a helyes kezdeményezésnek. A közömbösség nem állja útját a helyes kezdeményezésnek sem. Kezdeményező erő nélkül pang minden élet, megmerevedik a lelkeség és ellaposodik minden akció Isten dicsőségére és az egyház és a lelkek javára. Ha nincs az egyház harcosaiban kezdeményező bátorság, akkor hamar felülkerekedik az ellenség, amint azt sajnos nem egy esetben látjuk az egyház történetében, és ma is sírva tapasztaljuk a sajtó, a szociális kérdés, a propaganda-módok, a természetes eszközök ügyes és korszerű felhasználása terén. A közömbösség csak azt követeli, hogy iniciatívánk rendezett legyen, ne törje le a kezdeményezés vágyát a sikertelenség, tudjuk magunkat alávetni az engedelmesség és a jobb belátás tanácsának és parancsának, tudjuk nyugtalanság és elkeseredés nélkül elviselni, ha a körülmények kényszere lehetetlenné teszi azt, amit magunknak célul kitűztünk. Szóval csak a vak, önfejű, saját akaratát mindenkép érvényre juttatni törekvő kezdeményezést zárja ki vagy irányítja a kellő mederbe. Gyönyörűen írja le a Szentírás ezt a bátor kezdeményező akaratot, melyet az Isten akaratában való bizalom és megnyugvás vezérel, mikor Joáb szájába adja a szavakat: „Légy erős és cselekedjél férfiasan népünkért és a mi Istenünk városaiért; az Úr pedig majd azt cselekszi, ami jó színe előtt.” (1. Krón. 19, 13.) Hasonlóképp szól makkabéusi Judás is: „Készüljetekek és legyetek erős fiak . . . harcolni a pogányok ellen, kik egybegyűltek ellenünk, hogy elveszítessenek minket és a mi szentélyünket . . . Amint pedig leszen az akarat mennyben, úgy legyen.” (Mak. 3, 58—60.)

5. A közömbösség lényege és mivolta.

Mi tehát a szent közömbösség? — Az akaratnak az az elrendezettsége, mely által a teremtett dolgokkal szemben olyan, mint a mérlegnek a nyelve, mely sem az egyik sem a másik oldalra nem hajlik, hacsak az egyik vagy a másik serpenyőjébe súlyt nem dobunk — Isten akaratának, az örök célhoz való rendeltségnek a súlyát. Minél finomabb és pontosabb a mérleg, annál jobban őrzi meg ezt az „indifferentiát”, és minél érzékenyebb, annál hamarabb és erősebben reagál a legkisebb túlsúlyra, melyet az egyik vagy másik serpenyőbe dobunk. Ilyen az akaratnak a szent finomsága és érzékenysége Isten akaratának legcsekélyebb megnyilatkozásával szemben.

Ezt a közömbösséget megfontolás és gyakorlás által kell megszerezelnünk, mert a mi természetünk általában nem közömbös, hanem azt keresi, ami neki kellemes, és irtózik attól, ami kellemetlen és szenvedést jelent. — Tökéletesíthetjük is, mint minden egyéb erényt; kell is tökéletesítenünk, mert közömbösség nélkül, amint mindjárt látni fogjuk, sem a bűnt következetesen nem kerülhetjük sem a lelki tökéletességre és az erény magaslatára fel nem emelkedhetünk.

II. Pont. A közömbösség szükséges volta és kiválósága.

1. Szükséges, hogy a teremtett dolgokat helyesen használjuk; A közömbösség szükséges volta elsősorban a teremtmények helyes használatával való lényeges és szükségszerű összefüggéséből ered. *A teremtmények helyes használatára* vonatkozó életszabályt csak akkor vagyunk képesek a gyakorlatban következetesen megvalósítani, ha akaratunk a teremtett dolgokkal szemben közömbös. Amilyen fontos és szükséges tehát a teremtett dolgok helyes használata, ép oly fontos és szükséges akaratunkra nézve a teremtett dolgokkal szemben való közömbösség.
2. hogy a bűnt következetesen kerüljük; Minthogy a teremtett dolgok rendetlen használata a legtöbb esetben bűnt von maga után vagy legalább is a bűnnek útját egyengeti, azért közömbösség nélkül nem maradhatunk *mentek a bűntől*, a bocsánatos bűnöktől semmi esetre sem, sok-

szor még a súlyos büntől sem. Minden bűnnek gyökere az akaratszagú rendetlen hajlama; azért minden bűn egyúttal a közömbösség hiányát is jelenti. A közömbösségnek legaccentuáltabb megtagadása a súlyos véték, a halálos bűn.

3. hogy a tökéletességre emelkedjünk; Ép azért erkölcsileg *tökéletes élet* közömbösség nélkül el sem képzelhető.

Minden erkölcsi erény vagy *azonos* a közömbösséggel a teremtett dolgok egy meghatározott csoportjával szemben (alázatosság, szegénység, mértékletesség) vagy *feltételezi* a közömbösséget a lélek bizonyos rendetlen vágyaival és törekvéseivel ellentétben (igazságosság, lelki erősség stb.) Lelki előmenetel és haladás közömbösség nélkül lehetetlen. Azért a lelki gyakorlatokban sem lehet tovább haladni, mielőtt lelkünk a közömbösségben szilárd gyökeret nem vert. Aki a közömbösség lelki magaslatára feljutni képtelennek érzi magát, annak mindenkorra érthetetlen marad a tökéletességnek az a csúcsa, melyre a lelki gyakorlatok fel akarják vezetni az embert.

4. hogy belső és külső békét élvezzünk. Közömbösség nélkül nincs *béke és boldogság*. Nincs lelki béke, mely a benső megelégedettség és boldogság alapja;

mert minden belső zavar a lélekben onnét ered, hogy valami teremtett dolog után rendetlenül vágyódunk. Külső béke sincs, mert a külső békének alapja legtöbb esetben a belső béke v. i. a szenvedélyek fölött gyakorolt uralom, mely az emberekkel való érintkezésünkre is kihatással és befolyással van. Azért oly fontos a közömbösség, főleg a szerzetesi intézményekben, melyekben engedelmesség, készséges és céltudatos egységes munka, boldog és harmonikus közös élet, béke és egyetértés csak a közömbösség alapján érhető el.

5. Lelki nagyság. A keresztény közömbösség igazi *lelki nagyság*. Nagy az a lélek, akit meg nem döntenek, sőt meg sem ingatnak

a külső nehézségek, az ellenmondások, a rágalmak, a félreértések, a belső küzdelmek és próbák hullámai; olyan ez a lélek, mint a szirt a tengerár közepette: nyugalma nem zavarja meg semmi. — „Mit csinál, Olga nővér?“, kérdezte az orvos a haldokló apácától. — „Meghalok“, volt az egyszerű, de fenséges válasz, mely feltárta a nővér lelki nagy-

ságát, úgy hogy még az orvosnak szeme is könnyel megtelt.

6. Igazi bölcsesség. A közömbösség *igazi bölcsesség*. Bölcsesség, mert megnyugvás Isten akaratán. Sok ember üdvözült azért, mert testi erőit, egészségét Isten szolgálatába állította; mások meg azért üdvözültek, mert testi szenvedéseiket, betegségeiket Istenért békével viselték. Voltak, akiket a betegség elégedetlenné, zúgolódozókká, önmagukkal és Istennel meghasonlottakká tett. Voltak mások, akiket viszont az egészség és a testi jólét tett öntelökké, felfuvalkodottakká, élvezethajhászókká. Mi lesz rám nézve előnyösebb? Nem tudom. Ki tudja? Egyedül az Isten. Azért közömbösnek kell lennem és Isten gondviselésére kell bíznom magam ebben és minden egyéb dologban. Vannak, akiket a jósors emel Istenhez; vannak, akiket a balsors térít meg hozzá. Mi lesz számomra jobb? Nem tudom — Istenre kell bíznom magamat. Soknak jobb lett volna előbb meghalni, de talán nagyon ragaszkodtak az élethez; másoknak szükségük lett volna tovább élni, de nagyon akartak szabadulni az élettől. Mi lesz számomra jobb? Nem tudom — Istenre kell bíznom magamat.

7. Szentség. A közömbösség *igazi szentség*, mert teljes megegyezés Isten akaratával, megtagadása a teremtett dolgok rendetlen szeretetének, mely Istentől elvon, a tiszta szándék biztosítása, az erények állandó gyakorlása, a bűn következetes kiirtása, egyenes út Isten tökéletes szeretetére. Azért lelkem minden erejével, bízva Isten segítő kegyelmében, azon leszek, hogy a közömbösség nagy és szükséges erényét megszerezsem és napról-napra tökéletesítem. Életemet, minden vágyamat és törekvésemet vezérlő elvem csak ez lesz: mindenben azt kívánni és választani, ami jobban elősegít céлом elérésében, melyért teremtve vagyok.¹

¹ A közömbösségnek szép analogiája a természetben az inga. Bármennyire forgatjuk is az alapot, amelyen áll, mindig ugyanabban a síkban leng. Más analogia: a tömegközéppont, mely csak a külső erők behatása alatt áll s zavartalanul követi pályáját a centrum felé, bármilyenek legyenek is a belső erők, melyek a mozgó testben működnek. Más analogia: a katódsugarak, melyek az üvegcsőben megfelelő légritkítás

Imádság. „Fac mecum, sicut scis et vis, nam scio, quod amator sis.” — Tégy velem, Uram, belátásod és akaratod szerint, mert tudom, hogy mindent csak szeretetből teszel. — Uram, azt akarom, amit te akarsz; azt kívánom, amit te kívánsz; azt szeretem, amit te szeretsz. „Ha akarsz, hogy sötétben járjak, légy áldott, és ha akarsz, hogy a fényben legyek, légy ismét áldott. Ha méltónak tartasz, hogy megvigasztalj, légy áldott, és ha akarsz, hogy a szenvedés megpróbáljon, légy mindenben egyaránt áldott . . . Hacsak örökre el nem vész és nem törölsz ki az élet könyvéből, akkor nem fog ártani nekem, érjen bár akármilyen baj is engem.” (Kr. köv. 3. k. 17. f.)

IV. A HEGYI BESZÉD.

Amit a lelkigyakorlatokban eddig a teremtett dolgok használatáról és a közömbösségről hallottunk és átelmélkedtünk, azt gyönyörűen fejtí ki az Údvözítő hegyi beszédében, amikor a kincsekről szól, melyeket a rozsdá és a moly megemész, és int minket, hogy ne aggódjunk életünkről, hogy mit együnk, és testünkről, mibe öltözzünk, hanem nézzük az ég madarait és a mezők liliomait és keressük először Isten országát és az ő igazságát, a többi pedig mind hozzáadatik nekünk. (Mt. 6.)

Krisztus tanításából merítve, gyönyörűen festi szent Vazul a keresztény ember, és még inkább a szerzetes állásfoglalását a földi javakkal szemben abban az intelemben, melyet két unokaöccséhez intézett. „Mi, kedves fiaim”, mondja, „az emberi életet egyáltalán semmire sem becsüljük.¹ Jónak nem tekinthetjük s nem nevezhetjük azt, aminek valósága csak a földi lét határáig tart. Sem őseink dicsőségét, sem

esetén egyenes vonalban, terjednek tova függetlenül az anódtól. — Így tör a lélek is a szent közömbösségben, megtartván célkitűzését s nemes elhatározását, zavartalanul örök célja, Isten felé. Remegjen bár meg a föld alapjaiban, dúljon bár bensejében a vihar, Isten befolyása alatt megtartja pályáját, nyílegyenesen tart az örökkévaló javak felé! De ezt csak akkor teheti meg, ha lelke mentes, mintegy kiüresedett minden rendetlen indulattól és hajlandóságtól.

¹ T. i. önmagában véve, Istenre való tekintet nélkül.

a test erejét, sem szépségét, sem nagyságát, sem a nagyvilág becsülését, sem magát a királyi hatalmat, sem bárminő nagynak nevezett emberi dolgot kívánatra méltónak nem tarthatunk s e javak birtokosait nem irigyelhetjük. Mi magasabbra törünk reménységeinkkel; s amit teszünk, a másik életre való előkészület céljából tesszük. Ami erre a másik életre szolgál, arról azt mondjuk, hogy teljes erővel szeretnünk és követnünk kell; ami nem oda vezet, azt mint értéktelent félre kell tennünk." (Fináczy E., A középk. nev. tört. 37. o.) Ugyanazt mondja Nagy sz. Gergely: „Krisztust kell szívünkkel követnünk oda, ahová hisszük, hogy testével felszállt. Tartsuk távol magunktól a földi vágyakat, már ne gyönyörködtesen semmi sem itt lent a földön, mert Atyánk van odafenn az égben." (Hom. 29. in. ev.) „Az odafent való dolgokat keressétek," int sz. Pál is, „ne a földieket." (Kol. 3, 12.)

Elmélkedjünk Krisztus szavairól a hegyi beszédben.

Első előgyakorlat: Halljuk Jézus szavait: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön; ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek, és testetekről, mibe öltözzetek. Senki két úrnak nem szolgálhat."

Második előgyakorlat: Kérjük Jézust, világosítsa meg elménket, tisztítsa meg szívünket, hogy a földi dolgok igazi értékét megismerjük és az égiekre törekedjünk.

I. Pont. Ne gyűjtsünk magunknak földi kincseket.

1. A földi dolgok mulandók. Miért? — Mert minden földi dolog *mulandó* és a szerencse könnyen megfordul. „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol rozsdá és moly megemészti és hol tolvajok kiássák és ellopják; hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket az égben, hol sem rozsdá sem moly meg nem emészti, és ahol tolvajok ki nem ássák és el nem lopják." (Mt. 6, 19. 20.) Amit Krisztus itt közvetlenül az anyagi javakról mond, az minden teremtett dologra nézve érvényes. Remekül írja sz. Ágoston Vallomásaiban, mint jönnek sorra a teremtmények és hívogatják az embert: Jer velünk és boldoggá teszünk téged! Az ember követi azokat, azok pedig eltűnnek, mint csalóka lidércfény, és az ember szívének ürességében csalódottan magára marad. Azért mondja ugyan-

az a nagy egyháztanító saját tapasztalásából: „Magadnak teremtettél minket, Uram, és nyugtalan a mi szívünk, míg csak el nem pihen benned.”

Angoulême hercegnője, a gazdag és bájos Mária Terézia, a francia forradalomban szöggel — más írószerre nem volt — ezt írta börtönének falára: „Mária Terézia a világ legszerencsétlenebb lénye”. — Egy vidéki gazdag bankár a háború alatt hatalmas vállalkozásba bocsátkozott, mellyel egyszerre még jobban meggazdagodni remélt. Amikor ép a siker kríziséen kellett volna átesnie, a fővárosi pénzüzetek hirtelen előléptek követeléseikkel, és a bank megbukott, és az igazgató koldus lett. Ez a földi vagyon, ez a földi gazdagság.

A perzsa király csatában legyőzte és foglyul ejtette Valérián császárt. Ezentúl a császárnak kellett a kengyelt tartani, amikor a perzsa király lóra akart szállni. — Európa leggazdagabb, leghatalmasabb fejedelme, az orosz cár, egy nap alatt fogollyá és koldussá lett. Ez a földi hatalom.

Erzsébet, Anglia királynője, kegyencének, Essex grófnak, visszaküldi a gyűrűt. Ez azt jelentette, hogy a gróf elvesztette a királyné kegyét és készülhet a halálra. — George Sand otthagyja a tenger szigetén imádott szerelmét Chopin-t, mert unalmas és terhes neki a reménytelen beteg ápolása és Páris szórakozásai után vágyódik. „Vissza Párisba, vagy el kell válnunk!”, kiáltja oda Chopin-nek és visszatér a nagyvilág forgatagába. Ez a földi szerelem és az emberek kegye. — „Mint a kifacsart rongy, ott fetreng az út szélén,” panaszkodott egy lélek, akit a világ elcsábított és aztán vérző sebével ott hagyott néma keservében.

Szónokok, akiknek ajtaja előtt hercegek és grófok várakoztak, magányosan és elfelejtve fejezték be életüket. Ez a világ tisztelete. — „Szűnjél meg, Mária, a teremtmények szeretetét koldulni; mert, ha valamennyi is egyedül neked adná szeretetét, mégsem elégítene ki téged!”, mondta az Úr Benigna Consolata-nak, mikor még a világban volt. Így van az már itt a földi életben; a halállal pedig úgy is megszűnik minden: mi elhagyunk mindent és minden elhagy minket. Azért ne gyűjtsünk magunknak kincseket a földön, melyeket a rozsdá és moly megemésztenek, és melyeket a halál, a

nagy tolvaj, ellop tőlünk és melyeket a sírnak torka elnyel előlünk!

2. Elvonják szívünket az égiektől. Ne gyűjtsünk magunknak földi kincseket, mert ezek *elvonják szívünket* az égiektől. „Ahol kincsetek vagyon, ott

leszen szívetek is.” (Lk. 12, 34; Mt. 6, 21.) Szívünk azé lesz, amihez fűzzük. A földi javak láthatók, a világ örömei érzékelhetők és jelen vannak; azért, ha vonzalmunknak nem állunk ellen, egészen megkerítik szívünket, gondokkal töltik be lelkünket, tövisek lesznek, melyeknek szúrása akadályoz az égiek keresésében, mérges illatú virágok lesznek, melyek elkábítanak, folyton körülöttünk forgolódo gondmanók lesznek, melyek nem engednek időt, hogy a mennyországra gondoljunk. Szívünk elvilágiasodik a rendetlen vonzalomtól, gyenge és érzéketlen lesz a lelki dolgok iránt. Isten pedig féltékeny a mi szeretetünkre. „Hogyan? Nem vagyok én neked elegendő, én, aki alkotód és örök célod vagyok?“, szolt Jézus Alacoque sz. Margíthoz. Pedig nála szent fájdalomról volt szó, mikor lelki szorongatásai közt elvesztette lelki vezetőjét. Világi leány korában pedig mindent keserűvé tett számára, hogy elvonja őt a teremtmények rendetlen szeretétől. Ő boldog Margít, akit Isten maga arra kényszerített, hogy a földiektől elváljon! Jól mondta ép ennek a szentnek lelki vezetője: „Ha kezdtük megízlelni az Istent úgy, mint kell, akkor kevés hely marad szívünkben a teremtmények számára, kevés hely még emlékezetünkben is. Minden hely el van foglalva, mert ő az, aki mindent betölt.” (B. Colombière levele legidősebb bátyjához a világban.)

3. Megrontják az egyenes, jó szándékot. Ne gyűjtsünk földi kincseket, mert ez *megrontja szándékunkat*. Pedig az egyenes, tiszta szándéktól függ egész erkölcsi mivoltunk, lelki nagyságunk, szentségünk, érdemünk, értékünk és kedvességünk Isten előtt. „Tested világa szemed; ha szemed jó, egész tested világos lesz; ha pedig szemed rossz, egész tested sötét lesz.” (Mt. 6, 22. 23.) „A szem a lelki szem, az életfelfogás, a gondolkodásmód és az érzület; ezek a lámpások, melyek vezetnek és irányítják tetteinket, mint lépéseinket a szem.” Olyan nagyok vagyunk, amilyen nagy a szeretetünk; olyan tiszták vagyunk, amilyen tiszta a szeretetünk; olyan szentek vagyunk, amilyen szent a

szeretetünk. A lélek szeme a szeretet, mely a jó szándékban lesz nyilvánvalóvá.

**4. Senki két úrnak
nem szolgálhat.**

Ne gyűjtsünk földi kincseket, mert „senki két úrnak nem szolgálhat.” „Nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.” (Mt. 6, 24.) Ez a főok, hogy miért nem szabad a földi javakhoz tapadnunk. Egy a cél, egy a szükség; nem lehet lelkünket megosztani, szívünk túl kicsiny, a tudat szűke nem ad helyet két szeretetnek. És ép azért, mivel két úrnak szolgálni lehetetlen, a megosztott szeretet nemcsak a tökéletességtől von el, hanem lassanként bűnre is vezet. „Vajmi nehéz Isten országába jutni azoknak, kik a pénzben bíznak.” (Mk 10, 24.) Akiknek pénzüik van, azoknak megvan minden alkalmuk, hogy rendetlen vágyaikat, akár bűn árán is, kielégíthessék. És mivel megvan az alkalom, azért az alkalom is keresi őket, és ők viszont az alkalmat. Több és hevesebb kísértéseik vannak és könnyebben talál-
nak módot, hogy azoknak engedjenek. Akiknek pénzüik van, azokat könnyen megszállja az önteltség és elbizakodottság; ez pedig a bukás kezdete. Akiknek pénzüik van, azok sok esetben testileg is el vannak kényeztetve, az emberek hízelegnek nekik, lelkileg gőgösek. Ez újabb akadály az erény követésében és alkalom a bűnre. Akiknek pénzüik van, azoknak az emberek ritkán mondják meg az igazságot, mert félnék tőlük vagy várnak tőlük valamit. Ezért hibáikra és gyengéikre sohasem lesznek figyelmesek és haladnak tovább a megkezdett úton. Mindez nem szükségesszerű következménye ugyan a gazdagságnak, de gyakori következménye és biztos következménye akkor, ha az ember a gazdagságot „keresi”, ha „kincseket gyűjt” a földön, ha „bízik a pénzben” és nem tartozik azok közé, akiket Krisztus lelki szegényeknek nevez. Egyébként Krisztus szava nemcsak a pénzre és gazdagságra, hanem egyéb földi javakra is vonatkozik: „Senki két úrnak nem szolgálhat; mert vagy az egyiket gyűlölni fogja és a másikat szeretni, vagy az egyiket túrni fogja és a másikat megvetni.” Testi szépség, hatalom, az emberek szeretete és tisztelete, mindez eltávolít Istentől, ha az ember rendetlenül keresi, rendetlenül szereti és hozzáköti szívét. Még a szeretetben is azok, akiket soha szenvedés nem ér, akik mindig magasan fent vannak, akiket tenyerü-

kön hordanak, nem egyszer letérnek a tökéletesség és a szentség útjáról.

II. Pont. Ne aggódjunk, ne szorgoskodjunk túlságosan még a szükségesekért sem.

1. A lélek előbbre való mint a test. Miért? — Mert a *lélek előbbre való mint a test*. A túlságos aggódás és szorgoskodás nem áll arányban még a szükséges földi dolgok értékével sem, ha ezeket a lélek értékével hasonlítjuk össze. A túlságos aggódás és szorgoskodás megbénítja a határozott és erélyes törekvést a lelkiek, az örök élet után. De viszont, mint láttuk, a túlságos szegénység sem jó; mert elégedetlenné, türelmetlenné, lázadóvá és bizalmatlanná teszi az embert és nem enged neki időt, hogy az égiekkel foglalkozzék. Azért mondja a bölcs: „Gazdagságot és szegénységet ne adj nekem, csak azt add meg, ami létem fenntartására szükséges.” (Péld. 30, 8.) Mindezekben a dolgokban tehát legjobb a közömbösség és az Istenre való hagyatkozás: „Ne aggódjatok éltetekről, mit egyetek, se tetetekről, mibe öltözzetek.” És így következetesen minden egyéb földi dologban: betegségben és egészségben, „dicsőségben és becstelenségben, gyalázatban és jó hírnévben.” (2. Kor. 6, 8.)

2. Isten gondviselése mindenről gondoskodik. Ne aggódjatok, mert Isten atyái szerezte és gondviselése mindenről gondoskodik. Már az értelemnélküli teremtményeivel is így cselekszik. „Nézzétek az ég madarait, hogy nem vetnek, nem aratnak, sem csűrőkbe nem gyűjtenek és a ti mennyei Atyátok táplálja azokat. Nézzétek a mezők liliomait, mint növekednek, nem dolgoznak és nem fonnak” és a ti mennyei Atyátok gondozza azokat. Annál inkább titeket. Jobban gondoskodik rólunk, mint mi magunk, hacsak lelkünk javára válik. Ő tudja, hogy mi jobb nekünk. Azért mondja apostola: „Az Istent szeretőknek minden javukra szolgál.” (Róm. 8, 28.) Minél jobban elfelejtjük magunkat és csak Istent és az ő országát keressük, annál inkább gondoskodik rólunk. Joggal kérdezte ezért Krisztus tanítványaitól: „Mikor erszény, táska és saru nélkül küldtelek titeket, szenvedtetek-e valamiben hiányt? Azok pedig feleltek: Semmi-

ben." (Lk. 22, 35. 36.) Ezt tapasztalja mindenki, aki magát egészen és fenntartás nélkül Isten karjaiba veti és gondviselésére bizza. Ezt tapasztalják sokszor azok, akik Istenért mindent elhagytak a világban. Háború és drágaság közepette is jobb sorsuk van, mint sok embernek, aki önmagáról gondoskodik. Mily csodálatosan védte meg Isten sz. Ignác hírnevét, mikor az iránta való szeretetből ezt is áldozatul hozta és nem védte önmagát! „Ó, te jóságos Mindenható," kiált fel sz. Ágoston, „aki úgy viseled gondját minegyikünknek, mintha róla gondoskodnál egyedül, és úgy gondoskodik valamennyiünkről együttvéve, mint az egyesekről!" (Valom. III. 11.)

3. Az aggódo gondoskodás mit sem használ. Ne aggódjatok, mert az aggodalmas gondoskodás úgysem használ. „Ki adhat közületek gondjai által nagyságához egy könyöknyit?" (Mt. 6, 27.) Csak zavarja a lélek békéjét; mert mindig a holnapi napra gondol az ember. Pedig „elég a napnak a maga baja." (Mt. 6, 34.) A pogányok tesszik azt, akiknek, ha a földieket elvesztették, nincs mit várniok a túlvilágon. Mi azonban keresztények vagyunk és tudjuk, hogy, ha még a legszükségesebb földi dolgot, még életünket is elvesztenők, van másik és ezerszerre jobb életünk az égi hazában. „Aki életét elveszti, az megszerzi azt." (Mt. 10, 39.) De rendes körülmények közt ez nem is következik be; „hiszen tudja a ti Atyátok, hogy mindezekre szükségetek van." (Mt. 6, 32.)

Mi következik mindebből? — Úgy kell használnunk a földi javakat, mintha nem is használnók; használnunk kell azokat, de nem élvezetükbe beletemetkeznünk. „Akik örvendeznek, mintha nem örvendeznének; és akik vesznek, mintha nem volna birtokuk; és akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének." (1 Kor. 7, 30. 31.) „A földieket használ, az égieket keresd", mondja Krisztus követése (3. k. 16. f.) — Keressük elsősorban Isten országát és az ő igazságát (Mt. 6, 33), a többit pedig csak másodsorban és csak az örökkévalókra való tekintettel. Nemcsak az időbeli sorrendre nézve kell az égieket a földiek előtt keresnünk, hanem a függés sorrendje szerint is: minden földi dolog csak eszköz, hogy az égieket elnyerjük.

Példaként a gyermekeket állítja elének Jézus, akiknek még

nincs önakaratok, hanem engedelmesek, még nincsenek önző vágyaik, hanem önfelédtek, nem keresnek gazdagságot, sem élvezetet, hanem alázasak és ártatlanok. „Mondom nektek, ha nem lesztek mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába.” (Mt. 18, 3.) „Hagyjátok a kisdedeket hozzám jönni és ne tartsátok vissza őket fölem, mert ilyeneké a mennyek országa.” (Mt. 19, 14.) Ami a gyermek természeténél fogva, az kell, hogy legyünk mi is az erény által. (V. ö. Sz. Hilárius, Com. in Mt. c. 18.; szent Ágoston, In ps. 118.; aranyszájú szent János, Hom. 62. in Mt.)

Imádság. „Szükséges, hogy tehetségeid és érzékeid bennem el legyenek temetve; hogy süket légy, néma, vak és érzéketlen a földi dolgokkal szemben; úgy akarj, mintha nem akarnál, minden egyéni ítélet, kívánság, előszeretet és önakarát nélkül egyedül az én tetszésem szerint, amely kell hogy minden gyönyörűségedet képezze. Ne keress semmit sem kívülem, ha nem akarsz sérelmet elkövetni hatalmamon és nem akarsz megbántani engem, mert én akarok lenni a te mindened.” (Az Úr szava Alacoque szent Margíthoz.) — Ó Istenem, legfőbb jószág, Atyám és mindenem, mikor jön el az óra, amikor igazán szeretni foglak téged! Ó mily könnyű volna megválnom minden teremtett dologtól, hacsak téged igazán szeretnék, ha szerelmes volnék beléd, én Istenem! Látom ezt a világ fiainál. Aki beleszeretett valakibe, annak mindegy, hogy törődik-e vele az egész világ, hogy szeretik-e mások, hacsak az szereti, akit ő szeret. Vagyonát, mindenét odaadja, feláldozza, elhagyja szüleit, testvéreit, mert csak azé akar lenni, akit szeret. De itt is okosabbak a világ fiai a maguk nemében, mint mi! Ha téged szeretnénk, nemcsak könnyű volna lemondani minden teremtményről, hanem, még ha felkínálnák, sem fogadnók el vigasztalásukat; mert, aki téged egyszer megízlelt, Istenem, az ízét vesztette minden földi dolognak. Amen.

I. AZ EMBER TEREMTÉSE A SZENTÍRÁS SZERINT.

A Genézis első lapjai egyszerűségük mellett is leggrandiózusabb részei a Szentírásnak, különösen az ember teremtésének leírása páratlan szépségű. A Szentírásnak e fejezetei nemcsak szépek, hanem egyúttal ősforrása is minden vallásnak és istentiszteletnek. Ezekből a fejezetekből merítjük mi is azt az igazi vallásos érzést és meggyőződést, mely lelkiéletünk alapja. Lássuk ebben az elmélkedésben: 1) Isten *tervét* az ember teremtésében 2) e tervnek megvalósítását az ember megteremtésének *tényében*.

Első előgyakorlat: Elképzelem, amint Adám Isten mindenható kezéből lélet nyer és teremtett voltának tudatára ébred.

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy Isten tervét az ember teremtésében megismerjem és ezt az ő tervét saját életemben megvalósítsam.

I. Pont. Isten terve (consilium Dei).

„Alkossunk embert a mi képünkre és hasonlatosságunkra és uralkodjék a tenger halain és az égi madarakon és vadakon és az egész földön.” (Gen. 1, 26.)

Ezekben a szavakban kifejezésre jut az ember nagysága. Maga a szó: „Alkossunk embert!”

Mintegy kifejezni látszik, hogy Istennek, miután megalkotta az egész mindenséget, a csillagos égboltot, a hegyláncokat, a levegőt és a tengereket és a szárazföldet az állatok és növények sokaságával, utána nagy gondolata támadt, és ennek a gondolatnak kifejezése: „Alkossunk embert!” — „Mi az ember”, mondja a zsoltáros, „hogy megemlékezel róla, vagy az ember fia, hogy meglátogatod őt? Kevéssel tetted őt kisebbé az angyaloknál, dicsőséggel és tisztelettel koronáztad meg őt és kezeid alkotmányai fölé rendelted őt.” (8. zsolt.)

Mily nagy gondolata volt Istennek rólam, mikor megalkotott! Mily nagy tervei voltak velem, mikor a semmiből létrehozott! Bárcsak felismerném mindenkor igazi nagyságomat, főleg azt a nagyságot, amelyre Isten a kegyelem által

felemelt! „Kell, hogy gyűlöld magadban saját művedet és szeresd magadban Isten művét”, mondja szent Ágoston. (Tract. 12 in Jo.) Semmiségünk elismerése Istentől nyert nagyságunkat tünteti fel bennünk. — Bárcsak felismerném Isten különleges tervét is, melyet megalkotott magának akkor, mikor *engem* létrehozott. Ennek az isteni tervnek, élethivatásomnak felismerése és megvalósítása földi és örök boldogságom.

Célja és rendeltetése.

1. Az ember végső célja.

önmagát, saját képét akarja látni az emberben; azért teremtette. Isten belső dicsősége; a gloria Dei interna, az ő benső öröme és boldogsága, amikor az emberben önmagát és saját szépségét látja, ez az ember végcélja, amely végett Isten őt teremtette. Azt akarta, hogy az ember oly szép legyen mint ő, oly jó mint ő, oly boldog mint ő. Ez az én céloom és rendeltetésem Isten akarata szerint — Istennel való természetes hasonlóságom szellemi lelkem által, természetfölötti hasonlóságom a kegyelem által, ennek a természetfölötti hasonlóságnak tökéletessége az égi dicsőség által (similitudo naturalis, gratiae et gloriae). Részvétel az ő benső életében, részvétel az ő isteni természetében. Erre vagyok teremtve Isten gondolata szerint. Mily magasztos cél és mily távol vagyok még tőle!

2. Az ember közvetlen célja.

Kifejezésre jut az ember *közvetlen célja*: „uralkodjék az egész földön.” — Uralkodjék: ez volt a célja Istennek, mikor az embert megteremtette; mert nélküle nem nyerhet befejezést a mindenség, nincs feje, nincs királya, nincs papja. Csak az emberben és az ember által képes a mindenség dicsérni alkotóját (a teremtmények használatának első módja: a szemlélet, contemplatio.) Az embernek Isten gondolatait kell kiolvasnia a természetből és a gyakorlatban meg kell azokat valósítania. Ezáltal lesz az ember a mindenség prófétája.

Uralkodjék: ebben rejlik az ő elsőbbsége, hogy minden az ő használatára van teremtve és az ő szolgálatára van rendelve. Azért ne vesse magát alá az ember a teremtmé-

nyeknek, hanem uralkodjék fölöttük; istenes használatukkal szentelje meg azokat (ez a teremtmények használatának második módja: *usus rectus creaturarum*.) Játsszék a mindenség húrjain, mint a művész hangszerén; ezáltal lesz a mindenség királya.

Uralkodjék: ne legyen rabszolga. Tudjon lemondani, tudjon áldozatot hozni, ha a helyes rend, a kötelesség, a Krisztushoz való hasonulás, a szeretet, az esdés és az engesztelés szent parancsa követelik (ez a teremtmények használatának harmadik módja: a lemondás, az áldozat, *sacrificium et abnegatio*.) Ezáltal lesz az ember a mindenség papja.

Uralkodjék: semmit se tekintsen Istenen kívül célnak, hanem csak eszköznek, és szent szabadsággal és függetlenséggel válassza meg a célhoz vezető legjobb eszközöket. Ezt meg fogja tenni, ha közömbös a teremtményekkel szemben (*indifferentia*), ha mindent felhasznál, de semminek sem veti alá magát, ha csak Isten miatt nem. (Kor. 6, 12.)

II. Pont. A teremtés ténye (*factum creationis*).

„És teremté Isten az embert az ő képére, Isten képére teremté őt.” (Gen. 1, 27.) — „Alkotta tehát az Úr Isten embert a föld agyagából és orcájára lehelé az élet lehelétét.” (Gen. 2, 7.)

Az ember függése

Istenől.

Ezek a szavak kifejezik, hogy az ember egészen Istennek alkotása testestől-lelkestől, eleven alamizna Isten kezéből, koldus és alamizna egyaránt, enmagamat adta enmagának, azért egészen az ő birtoka és tulajdona vagyok. E szavak alázatosságra intenek, mert a „föld agyagából” vétettem.

Az ember istenközeli.

sége.

Kifejezik e szavak Isten cselekvésének célját is: „az ő képére” alkotott engem. Mily gyengéd szeretet mutatkozik ebben a szóban: „az ő képére!” Oly közel áll az ember Isten szívéhez, hogy az ő képére alkotta őt. Minél inkább vagyok tehát igazán ember a szó legnemesebb értelmében, annál közelebb állok Istenhez, akinek képére vagyok teremtve.

Nagysága.

És ismétli: „Isten képére teremté őt.” Ezzel kifejezi rendeltetésének magasztos, nagy voltát. Ki nagyobb mint az

Isten? És ennek képmására vagy teremtve: kis Isten vagy. Isten a cselekvő ok, mely téged létrehozott; Isten az eszményi ok, melynek képmására vagy teremtve; Isten a cél-ok, amely végett — az ő szeretetére és szolgálatára — alkotott téged; Isten némileg az alaki ok is, mely lelked igazi életét, természetfölötti mivoltodat adja neked a megszentelő kegyelem és Istennek a lélekben való benső lakozása által. Ez neked az Isten.

Viszonya a teremtményekhez. „Töltsétek be a földet és hajtsátok azt birodalmatok alá . . . Ime nektek adtam” mindent. (Gen. 1, 28, 29.) —

Nektek adtam mindent nemcsak testetek, hanem lelketek táplálékául, nemcsak a természet, hanem a kegyelem rendjében is. Azért tudatában kell lennem annak, hogy minden teremtmény, minden természeti erő Istennek egy gondolatát rejtí magában és tükrözi vissza. Ezt az ő gondolatát szeretnem kell, utána kell járnom, fel kell kutatnom, megismerni törekednem, a természet erőinek felhasználásával megvalósulásra juttatnom. Ezzel tetőzöm be Isten művét, aki annak teljes kiépítésében az én közreműködésemet kívánja; azért adott át mindent és bocsátott rendelkezéseimre minden természeti erőt. Ezáltal dicsérik a teremtmények bennem és általam alkotójukat. Ezáltal ragadom ki azokat a gonosz kezéből és állítom Isten érdekeinek szolgálatába. Ezáltal teszem azokat a felebaráti szeretet eszközeivé, mert általuk teszem testvéreim számára széppé és kellemessé az életet — amennyiben azt az erkölcsi értékek és a földi élet nyomorúsága megengedik — hogy hálátelt szívvel zengje minden ember Isten szeretetének énekét.

Imádság. Kérem Istent, hogy némiképp tapasztalatilag érezzem, amint az ő kezéből veszem létem eredetét, és amint az egész világ és minden, amit benne nekem adott, az ő kezéből jut nekem. Ez a tudat és megérezés Istenhez való gyermeki ragaszkodásomat és hálámat növelni és tökéletességre fogja juttatni.

II. ISTEN DICSÓSÉGE.

Az előbbiekkben sokszor szó esett arról, hogy Isten minket az ő dicsőségére teremtett. Most behatóbban meg akarjuk fontolni, hogy a jelen világrendben miben áll Isten dicsősége?¹

Első előgyakorlat: Isten trónja előtt térdelek és szemlélem, amint az angyalokkal és szentekkel egyetemben Istent dicsérem, imádom és szeretem: „Méltó vagy, ó Urunk, Istenünk, hogy tiéd legyen a dicsőség és a tisztelet és a hatalom, mert te teremtettél mindent, és a te akaratod által jöttek létre és teremtettek!” (Jel. 4, 11.)

Második előgyakorlat: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, miképen mennyben, azonképen itt a földön is.” (Mt. 6, 9. 10.)

I. Pont. Isten dicsősége.

Isten dicsősége általában abban áll, hogy hozzá minél hasonlóbba legyünk. Isten csak önmaga miatt teremthetett minket; de ő minden haszonlesés és önzés nélkül, tiszta szeretetből teremtett minket. Azért, ha mégis önmaga miatt teremtett minket, ez csak azért lehetett, hogy önmagát lássa és szeresse mibennünk, mint a szülő gyermekében, a szobrász kezének alkotásában, a festő a remekműben, melyet készített. Isten az ő saját elgondolását, tulajdonságait, szépségét, sőt — a kegyelem által — valóban önmagát, az Istent magát, akarja látni mibennünk. Ez az ő dicsősége.

De ez a mi isten hasonlóságunk sohasem lehet tökéletes és teljes; mert Isten végtelen és az ő végtelenségét soha véges teremtmény ki nem merítheti. Nemcsak egy ember nem merítheti ki az ő végtelenségét, hanem az egész világ mindensége sem képes őt tökéletesen visszatükrözni. Azért maga az Isten sem képes oly világrendet teremteni, melynél jobb és tökéletesebb már el sem volna gondolható; hiszen mindennél, ami véges és korlátolt, elgondolható valami, ami még jobb, még szebb, még tökéletesebb. Istennek tehát, ha teremteni akart, a végtelen sok lehetőségből szük-

¹ Ennek és a következő elmélkedésnek több gondolatát Zimmermann Ottó S. J. műveiből vettük.

séggép egy lehetőséget ki kellett ragadnia, és ezt szabad elhatározásból tette. Alkothatott volna jobbat, szebbet, tökéletesebbet, de soha olyant, melynél jobbat és tökéletesebbet már nem alkothatott volna. Hogy miért ragadta ki ép *ezt* a világrendet, az az ő szabadságának a titka. Hiába keresnők itt a kényszerítő, magyarázó okot; ilyen nincs más, mint az ő szabad, független isteni akarata. Istennek szükségkép jót kellett alkotnia; de, hogy a jóságnak és tökéletességnek milyen fokán állott meg, az az ő szabadságától függött.

Isten dicsősége a jelen világrendben tehát abban áll, hogy amint ő szabad akaratával a jóságnak és tökéletességnek ezt a fokát és módját választotta ki és valósította meg a világban, úgy részünkről mi is az Isten által rendelt világrendet, és pedig úgy, amint az ránk nézve minden egyéni körülményeinkkel együtt megvalósul, akaratunk egész odaadásával átfogjuk és így akaratunknak az ő akaratával való tökéletes megegyezésében hozzá hasonlók legyünk. Ebből következik továbbá, hogy mi ebben a világrendben, melyben Isten minket teremtett, az ő tervét, az ő gondolatait, melyeket ezzel a világrenddel megvalósítani akart, a magunk részéről is a legtökéletesebben megvalósítani törekedjünk.

II. Pont. Hogyan szolgál a jelen világrend Isten dicsőségére?

Mi volt Isten terve a jelen világrenddel? — Ezt megértjük, ha megfigyeljük, hogy milyen fővonások jellemzik az Isten által kiválasztott jelen világrendet.

Szabadság. Az első fővonás Isten eredeti tervéből származik, melyet a bűnbeeséstől függetlenül meghatározott a jelenlegi világrendre nézve, és ez az első fővonás a *szabadság* és öntevékenység. Isten nem kész szentekké teremti az embereket, nem kényszeríti őket szolgálatára, nem vonja meg tőlük a szabadságot, hogy esetleg meg is tagadhatják neki szolgálatukat. Azt akarja, hogy az ember szabadon szolgáljon neki, szabadon szeresse őt és ismerje el parancsait, hogy — bár az ő kegyelmétől segítve — de mégis öntevékenységének hozzájárulásával szerezze meg az életszentséget és a boldogságot. A szentség és boldogság a jelen világrendben nem pusztá

adomány, nem kényszer, nem a kegyelmek tervszerű kiválasztásának merő folyománya, melyeknek az ember nem is képes ellenállni, hanem a szó igazi értelmében az isteni kegyelem és az emberi szabadság gyümölcse. Ezzel Isten lehetővé tette ugyan a bűnt, meg is tűrte, hogy bekövetkezzék, és ép ezáltal maga is sok jóról, ha úgy lehet mondani, lemondott, amit egy büntelen világrend számára meghozott volna. Megtűrte a bűn bekövetkezését, de nem akarta és nem szerette a bűnt; a bűn csak az emberi akarat gonoszságának gyümölcse. Megtűrte és megengedte, hogy bekövetkezzék, a miatt a kiváló nagy jószág miatt, mely abban rejlik, hogy az ember *szabadon* szolgálhat neki.

Küzdelem.

Mivel pedig a bűn összeütközésének bukása által, valóságban be is következett, azért a második jellemző vonása a mostani világrendnek, mely azonban már nem származik Isten első eredeti tervéből, a rossznak megengedése és az ezzel járó *küzdelem és szenvedés*. Isten most utólagosan már azt akarja, hogy az ember küzdelem és szenvedés által boldoguljon, harc és fájdalom árán üdvözüljön. Szabadság és harc tehát a két jellemző vonása a mostani világrendnek.

Mind a kettő Isten nagy dicsőségére szolgál. Istennek nagy dicsősége már az, hogy van olyan jószág és tökéletesség a világon, melyet a teremtett lény, az ember — bár nem Isten kegyelme nélkül — de mégis öntevékenységgel és szabad akaratával szerez meg magának. Nagy dicsősége Istennek, hogy az ember akaratának szabad elhatározásával és működésével önmagát tökéletesítheti, harc és küzdelem árán, nehézségek legyőzésével, ami által értéke, mondhatni valórje, ki lesz próbálva. Ez a kipróbáltság önmaga dicséri már az Alkotót, dicséri annak bölcsességét és jószágát, aki harci koszorúkat készített katonáinak; dicséri Istennek önmagától való létét, melyet némileg visszatükröz; dicséri Istennek mindenekelőtt tökéletes, győzelmes és kipróbált erejét, melyet valamiképp utánoz.

A „választott ezrek közül.“

Legnagyobb dicsősége Istennek azonban az, hogy az ember ebben a világrendben igazán *szabad* odaadásával szolgál neki, szabadon dicséri, szabadságával szereti. Tehát valóban *más* dicséri és szereti Istent;

mert, ha szabadság nem volna, akkor, úgy mint az értelem-nélküli teremtményekben most is, Isten voltaképp önmagát dicsérné és szeretné. Így azonban a Teremtő isteni énjével valóban szemben áll egy teremtett te, mely őt dicsóíti, szereti, az önmegsemmisülésig átadja magát neki és szeretetébe belevész. Így lesz Isten igazán a „választott ezrek közül“ (Én. 5, 10), a jegyes, akiért a menyasszony ezer mást elhagy — a teremtmények nagy sokaságát, hogy szerelmében kizárólag az övé legyen. Odaadásának hősiességéhez hozzájárul még nem egyszer a választással járó nehézség és küzdelem: vonz a teremtmény, a szenvedély, a test, a kísértés; visszatart a félelem, a szenvedés előrelátása, a gyengeség. De Isten győz szeretetével, ezer nehézség és vonzalom fölött. Ő marad szívünk választottja és „örökségünk és kelyhünk része“. (15. zsolt.) Oly dicsősége ez Istennek, mely más világrendben nem is volna lehetséges. És ez egyúttal a mi javunk is, amint a következő elmélkedésben látni fogjuk, mert ennek a szabadságnak és győzelemnek megfelel a mi nagyságunk, érdemünk és boldogságunk, mely ugyancsak ily módon és ily mértékben más világrendben nem is volna lehetséges.

III. Pont. Hogyan kell Istent dicsőítenünk a mostani világrendben?

Mi a feladatunk az Isten által megválasztott jelenlegi világrendben? — Szabadságunkat fel kell használnunk az ő megismerésére és ismeretének megőrzésére minden nehézség, kétely, homály és ellenvetés ellenére, ismeretének tökéletesítésére, ha nem is tudunk bele tekinteni az ő lényének és gondviselésének titkaiba, ha a hit sötéttségében kell is járnunk, ha a világ folyása meg is akarná cáfolni, amit róla a hit által tudunk, ha szemléljük is a rossznak látszólagos győzelmét a jó fölött, ha nem érezzük is mindig Isten atyai kezét sorsunk intézésében. — Fel kell használnunk szabadságunkat, hogy őt imádjuk, ha nem is teszi mindig édessé az imát az ő jelenlétének megérezése; ha nehéz és fáradságos felemelni hozzá lelkünket, ha lenyom a munka, a gond, a szárazság, a csüggettség, a büntudat; ha vonz a külvilág, a kíváncsiság, a szem és a fül csábítása, a külső teendők, ha mintegy

idővesztésnek tartjuk a hosszabb imádságot. — Fel kell használnunk szabadságunkat, hogy neki szolgáljunk, minél tökéletesebben, nehézségek közepette is, kísértések ellenére is, testi és lelki vértanúságok árán is, a teljes önátadásig és önfeláldozásig. — Fel kell használnunk szabadságunkat, hogy benne bizzunk minden gyarlóságunk és gyengeségünk ellenére, ezer lelki és külső kudarc után, bűnök és hűtlenségek után, még a halálban is. — Fel kell használnunk szabadságunkat, hogy őt szeressük és az ő szeretetében boldogok legyünk, ha önmagunk még oly kicsinyek és semmik vagyunk is. — Fel kell használnunk szabadságunkat és szeretni felebarátunkat, ha nem is tűnik fel szeretetreméltónak, fel kell ismerni benne Isten képmását, ha még annyira el is van torzítva, szeretni kell őt, ha gyűlöletével üldöz is minket. — Fel kell használnunk szabadságunkat és megtagadni magunkat, ha boldogságunk látszólag úgy összenőtt is valamivel vagy valakivel, hogy mintegy életünk és lelkünk felét kell kitépnünk, hogy Isten jogait és igényeit érvényesítsük szeretetünkre.

Különösen, ha a fájdalom és szenvedés döngeti lelkünk és testünk kapuit, akkor kell szabadságunkat felhasználni és szabadon és szeretettel elismerni ennek az akkor keménynek látszó világrendnek a jogosságát, szépségét és szeretetreméltóságát. A világrendet magát és az azt létesítő Istent szentnek, igazságosnak, jónak és jóságosnak kell elismernem, áldanom és szeretnem, még ha csaták villámai és vér özöne közt kell is járnom, ha roncsokat és rongyokat látok, ha hullahegyek tornyosulnak fel szemem előtt és nyomorékok tárják felém esdő karjaikat. Mert tudom, hogy a harcot győzelem és a vihart örök napfény követi, és a győző hősöknek int a pálmaág és a babér. Ez a hála, mely akkor tör ki lelkemből, amikor a szenvedés közt, sőt a szenvedés miatt hálát rebeg ajkam, ez a szeretet, mely az összeszorult szívet tágitja ki és emeli ég felé, mely a szenvedést nemcsak elfogadja, hanem kéri és választja, a hősök hálája és a szentek szeretete és Istennek legnagyobb dicsősége.

Imádság: Ó Istenem, te vagy második énem, te vagy az én meghitt barátom. Téged helyezlek magam helyébe mindenben. Már nem én élek, hanem te élsz énbennem. Mindent, amit magamnak kívánhatnék, ami után vágyódnám, tiszteletet, nagyságot, szeretetet, neked adom és terád ruhá-

zom. Én megsemmisülni akarok, csak te légy mindenem! Add, hogy magamat elfelejtve, csak tebenned találjam meg minden nagyságomat, örömeimet és minden boldogságomat. Ha csak *te* szép vagy, ó én szeretett Istenem, ha csak *te* gazdag vagy, ha csak *te* uralkodol, ha csak *te* boldog vagy! Amen.

III. AZ EMBERI SZABADSÁG.

Első előgyakorlat: Lélekben szemlélem, amint Isten Ádámot megteremti és eléje állítja az életet és a halált, hogy válasszon. „Az Isten kezdettől teremtette az embert és akarátja kezében hagyta őt. Az ember előtt az élet és halál, a jó és rossz; amelyik tetszik, az adatik neki.” (Sir. f. 15, 14—18; 31, 10.)

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy megismerjem szabadságom döntő jelentőségét örök sorsomra nézve; megismerjem annak előnyeit, de veszélyeit is, hogy azt javamra, boldogságomra és Isten dicsőségére felhasználjam.

I. Pont. Miben áll az ember szabadsága?

Mi a szabadság? Választóképeség. Szabadságomtól függ, hogy cselekedjem-e vagy sem, hogy a jót tegyem-e vagy a rosszat, a jót válasszam-e vagy a jobbat, és az egyenlő javak között melyiket? Mindez szabad akaratomtól függ és mindebben nincs semmi, ami kényszerítene, hogy az egyiket vagy a másikat megtegyem vagy válasszam. Nem kényszerítenek belső hajlamaim, nem kényszerít értelmem tiszta belátása; Isten kegyelmi ösztönzése sem kényszerít, még kevésbé külső hatalma, mellyel beleegyezésemet mintegy kierőszakolná; nem kényszerít kegyelmeinek előrelátó kiválasztása úgy, hogy lehetetlen lenne nem a jót tenni. Isten valóban szabad akaratomra bízta a döntést, habár kegyelmével szüntelen ösztönöz és vezet.

Jó és rossz befolyások. Tagadhatatlan azonban, hogy az emberi akarat szabadsága fölött külső hatások is érvényesülnek, melyek annak használatát korlátozzák, akadályozzák, jó vagy rossz irányban befolyásolják, a választóképeséget csökkentik, az akaratot egyirányba vonzzák és hajtják. Jó befolyások a tiszta látás és világos megismerés, a természetes értelem és

még inkább a hit segítségével; a szerencsés természet és jó hajlamok, melyekkel Isten minket születésünktől fogva megajándékozott vagy melyeket az ő kegyelmével mi magunk megszereztünk. Jó befolyás a jó emberek ösztönzése, a példa, a környezet, a társaság, a nevelés és oktatás. Jó befolyás öröngyalaink ösztönzése, leginkább pedig Istennek belső kegyelmi hatása értelmünk felvilágosítására és akaratunk megindítására. — Rossz befolyások a rossz hajlamok és szokások, a rossz nevelés, a kellő belátás hiánya, a tudatlanság, a rossz szó és a rossz példa, a csábítás rossz emberek és a kísértés a gonosz szellemek részéről. De a döntés mindig minálunk van: előtted az élet, előtted a halál — hacsak a szabadságra szükséges belátás és megfontolás nem hiányzik. Betudódik szabadságunkba az is, aminek mi szabadon okát adtuk, ha a következményeket némileg előreláttuk. Így felelősek lehetünk egy egész cselekedetsorozatért, melynek egyes mozzanatai talán kikerülnek szabadságunkat, ha arra a sorozatra megfelelő előrelátással szabadon megadtuk a lökést. Nem esnek szabadságunk körébe lelkünknek első felindulásai, melyek értelmünk belátását megelőzik, sem az, amit álomban vagy önkívületi állapotban követünk el, hacsak annak okát éber és normális állapotban magunk nem létesítettük.

Szabadságunk tökéletesítése. Szabadságunkat fokozhatjuk és tökéletesíthetjük. Szabadságunk tökéletessége abban áll, hogy csak a jót válasszuk és hogy ez a választás minél könnyebb és akadálytalanabb, minél határozottabb, gyorsabb és kitartóbb legyen. A szentek jellemző vonása, hogy mintegy meghaltak a bűnnek, mintegy erkölcsileg képtelenek lettek a rosszra. Úgy kell tehát nevelnünk szabadságunkat, hogy a jóra ösztönző befolyások minél erősebb hatást gyakoroljanak rá, a rosszra ösztönző hatások pedig minél távolabb álljanak tőle. Ezzel megközeleltjük azt az eszményi tökéletességet, mely Isten és az égi boldogok tulajdona: minden szabadság a jóra, semmi szabadság a rosszra.

II. Pont. A szabadság fontossága és veszélyei.

Ezekből következik, mily fontos az emberre nézve a szabadság és mily veszélyt jelent számára, ha azzal vissza-

él. A lélek üdvösségének végtelenül komoly igazsága a szabadakarat döntő szerepével függ össze. Senki sem képes minket örök boldogságunktól és Istentől megfosztani, egyedül csak a mi szabadakaratunk maga, ha elfordul tőle. Szabadságunk valóban dönt élet és halál fölött, örök boldogság és örök boldogtalanság fölött. Talán annak első helyes vagy helytelen használata megszabja már életünk irányát. Egyetlen szabadakaratú tény és elhatározás olykor a cselekedeteknek és következményeknek mily beláthatatlan sorozatát és láncolatát vonja maga után! De azért mindig szem előtt kell tartanom, hogy Isten kegyelmével a rossz irányba tett döntést visszavonhatom, ha annak minden következményét nem is háríthatom el mindig; de lelkem iránytűjét mindig módomban áll ismét Isten felé irányítani. Örök boldogságom foka is, a Gondviselés terve szerint rám nézve elérhető boldogsági fokozatok közt, végső döntésben, feltételezve természetesen az isteni kegyelem közreműködését, szintén csak tőlem függ, akaratom közreműködésétől az isteni kegyellel.

A szabadság nagy előnyeivel, melyeket a következő pontban akarunk megtekinteni, szükségkép összefügg annak lehetősége, hogy szabadságunkkal vissza is élhetünk. Ha Isten úgy akarta, hogy szabadon szolgáljunk neki és szabadakaratunkkal szerezzük meg az örök boldogságot, akkor azt is meg kellett engednie, hogy esetleg visszaélünk szabadságunkkal. Ebben rejlik a szabadság veszélye. Ha szabad vagyok, akkor lehetséges a rosszat választanom, lehetséges vétkezni, lehetséges boldogtalannak lennem, egy egész örökkévalóságon át. Ez szabadságunk megrendítő és félelmetes oldala.

A szabadakarat neve- lése.

Azért kell szabadakaratomat megnevelni, jó értelemben mintegy megszorítani, hogy csak a jóra legyen szabad, de a rosszra nem — amennyire ez a földi életben lehetséges. Ennek első feltétele és eszköze, hogy lelkem alapiránya mindig a jó felé irányuljon. Van a lélekben egy bizonyos alapbölcselem vagy alapigazságosság, mely abban áll, hogy a lélek mindent az igazság és a maga igazi értéke szerint ítél meg és követ. Ez a lélek alapjósága, melyből fakad a hitbéli készség és minden egyéb erényes törekvés. Ha ez az alapjóság nagy a lélekben, akkor az eré-

nyek dús termése fakad ebből a gyökérből és talajból; míg ha ez hiányzik, akkor a lélek olyan lesz, mint a terméketlen föld vagy a mérges gyökér, mely vagy semmit vagy csak mérges gyümölcsöt terem. Megvult ez az alapjóság, ez az alapbölcsesség és alapigazságosság a konvertita Newman bíboros lelkében, mert igazsággal elmondhatta magáról: „Soha sem vétettem a világosság ellen.” Megvult Renan unokájában, Psichariban is, mert ő is mondhatta: „Bármilyen legyen is az igazság, bárhonnan is jöjjön, elfogadom azt.”

Eszközök. Második eszköz: az élet értelmébe és a vallásos és erkölcsi igazságokba való világos hitbeli és értelmi belátások megszerzése elmélkedés, megfontolás és főleg alázatos imádság által. — Eszköz továbbá a jó hajlamok erősítése és a rosszak letörése alapos erények megszerzése és állandó önmegtagadás által. — Eszköz az óvatosság, mely gyengéink és gyarlóságunk őszintemegismeréséből fakad és azoknak az alkalmaknak kerülésére ösztönöz, amelyek közt szabad akaratunk túl nehéz próbának volna kitéve. — A legfontosabb eszköz azonban Isten hathatós kegyelmeinek kieszközlése állhatatos könyörgés és a nyert kegyelmekkel való hűséges közreműködés által. Ezzel elérhetjük vagy megközelíthetjük azt az állapotot, melyről elmondhatjuk, hogy „mortui peccato”, meghaltunk a bűnnek. De erről is áll, amit szent Pál mond a megigazulásról és az isteni kiválasztásról: „Nem azon múlik, aki akar vagy aki törtet, hanem a könyörülő Istenen.” (Róm. 8, 16.) Nem mintha szabadakaratunk közreműködése fölösleges volna, hanem azért, mert minden törekvésünket csak Isten kegyelme teszi eredményessé és gyümölcsözővé. Az állhatatosság kegyelméről pedig a trienti egyházsínat azt mondja: hogy ezt a legnagyobb kegyelmet soha ember ki nem érdemelheti, hanem csak alázatos imádság által nyerheti meg Istentől.

III. Pont. A szabadság előnyei.

Csak azért engedhette meg Isten mindazt a sok bűnt és bajt, mely az egész emberiség történetén át a szabadakaratral való visszaélésből származott és még folyton származik, mert oly nagy jó rejlik a szabadakaratban, ha az ember azzal Isten tetszése szerint él.

Az első jó, ami a szabadságban rejlik, az önelhatározás és *önrendelkezés*, mely által a szabadakarral felruházott lény már természeténél fogva Istenhez, az önmagától létező lényhez, némiképp hasonló lesz. Szabadakaratumk által önmagunk rendelkezünk magunk fölött és ebben némileg Istent utánozzuk, aki mindent önmagától bír. Szabadakaratumk által önmagunk tesszük magunkat jókká és boldogokká.

Öntökéletesedés. A második jó, mely a szabadságban rejlik, az *öntökéletesedés* lehetősége.

Haladás és tökéletesedés csak a szabadakarat talajából sarjad. — A szabadságból sarjad ki az ember igazi nagysága is. Amit előző elmélkedésünkben Isten dicsőségéről mondtunk, mely az ember szabadságából és győzelmes harcából származik, ugyanazt mondhatjuk az ember saját nagyságáról is. A fáradságos munka, a kemény öngyőzés, a keserű szenvedés, a harc és küzdelem, ezek szülik az ember lelki nagyságát. Szabadság és harc nélkül lenne ugyan szentség és boldogság, de nem lenne hősiesség és nem lenne lelki nagyság. Nem lenne kipróbáltság sem. Akik harc nélkül nyerték volna el a boldogságot, sohasem mondhatnák, hogy tettel bebizonyították hűségüket és hogy megállták a próbát. „Aki megpróbáltatott és tökéletes maradt, örök dicsősége leszen; ki vétkezhetett és nem vétkezett, gonoszat cselekedhetett és nem cselekedett”. (Sir. f. 31, 10.) A kipróbáltság a szabadságnak legdicsőbb koronája.

Jutalom. Nagyok a szabadság előnyei és javai a *jutalom* miatt is, mely annak jó használatát követi. Nagyobb az érdem,

nagyobb az öröm, nagyobb a boldogság, mint ha tisztán ajándékként és minden küzdelem nélkül nyernők el az örök üdvösséget. Azért mondhatjuk, hogy nagyobb az érdem, nagyobb az öröm és a boldogság, nagyobb a lelki nagyság azokénál, akik egyébként egyenlő kegyelmekkel léptek a világba, de harc nélkül, adományként kapták az örök életet. De nagyobb azokénál is, akik egyébként egyenlő boldogságnak örvendenének az égben, a különös dicsőség miatt, mely a harcot és a kipróbáltságot követi. Azok csak szentek, ezek egyúttal győzők és hősök is. Sőt bizonyos tekintetben nagyobb az öröm, a boldogság és nagyság még azokénál is, akik nagyobb égi boldogságot kaptak Istentől, de

csak ajándékképen; mert ezek nem állották ki a próbát és nem tudni, mi lett volna velük, ha ők is próbának lettek volna kitéve; de aki harc és küzdelem árán szerezte meg az égi dicsőséget, az joggal mondhatja, hogy kiállotta a próbát. Ha Isten nem volna maga a tökéletesség, akkor még ő maga is mintegy tisztelettel nézne azokra, akik megpróbáltattak és igazaknak találtattak. De szükségkép minden teremtmény, a legnagyobb is, ha nem harcolt és nem küzdött, tisztelettel kell, hogy azokra nézzen, akik küzdelem és vér árán jutottak oda, ahová őket csak Isten jósága emelte fel harc és véráldozat nélkül. Ez az a borostyánkoszorú, melyet a jól felhasználó szabadság von a megdicsőült lélek homloka köré.

Imádság: „Örök, mindenható Isten, add, hogy a mi akaratumk mindig neked adja át magát, és mi a te felségednek őszinte szívvel szolgáljunk. — Te, aki láthatatlan javakat készítettél azok számára, kik téged szeretnek, öntsd szívünkbe a te szeretetedet, hogy mindenben és mindenekfölött téged szeressünk, és a te ígéreteidet, melyek minden vágyakozást fölülmulnak, elnyerhessük.“ Amen. (Egyház imádsága áldozócsüörtök nyolcada alatti és pünkösöd utáni 5. vasárnapon.)

IV. A FŐPARANCS.

Első előgyakorlat: Az írástudó kérdi Jézustól: „Melyik a nagy parancsolat a törvényben?“ (Mt. 22. Mk. 12. Lk. 10.)

Második előgyakorlat: Képzeljük el, mintha mi magunk őszinte szemmel betekinténék az Üdvözítő isteni szemébe és kérdeznök: „Mester, melyik a főparancsolat a törvényben?“

Harmadik előgyakorlat: Kérjük Jézus szent Szívét, hogy az ő országának alaptörvényét megértesse velünk és szívünkbe mélyen belevesse.

I. Pont. Jézus tanítása a főparancsról.

Az írástudó rossz szándékkal lépett Jézus elé; nem volt célja valóban Isten parancsát megtudni és az igazságot megismerni, ő csak Jézust kísérteni akarta, hogy válaszát esetleg ellene felhasználja. Mi azonban őszinte szándékkal lépünk Jézus elé a lelki gyakorlatokban annak tudatában, hogy nincs fontosabb kérdés ránk nézve mint ez: „Mester,

melyik a főparancsolat a törvényben?" Szívünk epedezzen megtudni az igazságot, és lelkünk lángholjon a vágy hevétől, hogy a fölismert igazság szerint éljünk. Nincs jobb előkészület Isten kegyelmeinek befogadására, mint ez az éhség és szomjúság az isteni igazság után: „Boldogok, akik éheznek és szomjuhozak az igazságot, mert ők megelégtettek”. (Mt. 5, 6.) Lépjünk tehát őszinte szívvel isteni Mesterünk elé és kérdezzük: Mester, mi a legnagyobb parancs a te törvényedben? — „Minden parancs között legelső ez: Halljad Izrael, a te Urad Istened egy Isten. És szeressed a te Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első parancsolat.” (Lk. 12, 29 k.) Ez egyúttal a legnagyobb parancs is. Ez Jézus tanításának alapja; amitől telve volt Szíve, arról beszéltek ajkai is. Ez az első tanítás, mely Jézus Szívéből folyt. Az ő tanításának követése a mi tökéletességünk. Tehát az istentisztelet és a szeretet törvénye a mi tökéletességünk alapja és köteleke.

Isten a te Urad: „Szeressed a te Uradat Istenedet.” Urad az Isten, mert ő teremtett téged. Tested és lelked, szíved minden szálaćskája, minden képességed és minden egyes tagod tőle van. Ő a te föltétlen Urad, mert a semmiből létrehozott. Nagy alamizsna vagy Isten kezéből. Egész valódba bele van vésve, homlokodra rá van írva, szívedbe bele van teremtve, hogy Istené vagy. Antiochiai szent Ignác szívébe bele volt vésve Jézus legszentebb neve; szent Chantal és Alacoque szent Margit izzó vassal vésték azt keblükre. A te lelkedre is rá van írva Istennek neve, Teremtőd kezének jeleit, ujjainak nyomát magadon viseled. Azért testeddel és lelkeddel, szívvel és szájjal és minden cselekedetteddel, egész valóddal dicsérd az Istent, minden benned az ő szolgálatának legyen szentelve kivétel nélkül. Ő mindent adott, amid csak van, tehát mindent vissza kell szolgálatnod neki. Égő áldozattá kell lenned, amelyből nem szabad elvonnod semmit sem. Tudd meg, ha mindenedet föláldoztad is Istennek, tartozásodnak még csak kis részét sem fizetted le. Annál inkább kell irtóznod attól, hogy szíved meg legyen osztva Isten és a teremtmények közt, mert

Isten *egyedüli* legfőbb urad. „A te Urad
2. Isten *egyedüli* Urad. Istened egy Isten.” Csak egy Teremtőd,

csak egy végső célod van. „A te Uradat Istenedet imádjad és csak neki szolgálj” (Mt. 4, 10), így válaszolt Jézus a kísértőnek, mikor az megmutatta neki a világ minden országát és azok dicsőségét és azt mondta: „Ezeket mind neked adom, ha leborulván imádatodsz engem.” (Mt. 4, 8. 9.) Mikor pedig az ifjú megállott előtte és kérdezte: „Jó mester, mi jót cselekedjem, hogy örök életem legyen?” (Mt. 19, 16), azt válaszolta neki: Mit nevezesz engem jónak. „Egy a jó, az Isten.” (Mt. 19, 17.) Az ifjú még nem látta benne Isten Fiát, azért mondja neki Jézus: Ha embernek tartsz engem, minek nevezesz engem oly szenvedélyes indulattal jónak? Ily odaadást és heves szeretetet csak Isten érdemel meg, mert egy a jó, az Isten. Óbelőle folyik minden más jóság, mint a patak a forrásból, mint a sugár a fénylő naphól. Nélküle nincsen jóság a világon, kívül minden jóság csak hiú látszat és szemfényvesztés. Minden, ami csak kedves, ami szép, ami bájos, ami kellemes e világon, csak tőle nyerte jóságát, kellemét; csak annyiban tiszta a teremtményben rejlő szépség, amennyiben Isten szépségét hordja magában, Isten jóságát tükrözi vissza. Vessük szívünkbe Jézus Szívének ezt az alaptanát és hangoztassuk folyton folyvást lelkünkben: Egy a jó, az Isten! Ne is érdeklődjünk semmi más iránt, ha csak nem Istenre való tekintettel, mert hiszen csak ő jó egyedül. Ha boldogságot keres lelked, ime ő itt van; ne keresd másban boldogságodat, mert ő boldogít egyedül. Ha szépség után vágyódsz, tekintsd isteni arculatába és merülj el annak szemléletében, fordítsd el szemedet minden földi szépségtől, mert ő érdemli meg egyedül tekintetedet, ő egyedül szép, ő a szépség maga. Azért mondja Jézus: „Ne híjátok senkit atyátoknak e földön; mert egy a ti Atyátok, ki mennyekben vagyon.” (Mt. 23, 9.)

3. Szeressed a te

Uradat Istenedet.

Azért „szeressed a te Uradat, Istenedet, teljes szívedből és teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből.” Nem elég, hogy minden, ami bennünk van, Istent dicsérje, tisztelje és szolgálja. Ezzel csak azt viszonzzuk, hogy mindent tőle kaptunk. Az sem elég, hogy kizárólag őt tekintjük végső célunknak. Ezzel csak azt ismerjük el, hogy ő egyedül teremtett minket, és kívül nincs teremtő Istenünk. De még az sem elég, ha minden pillanatban rá gondolunk és életünk

minden percét neki szenteljük; mert ezzel csak azt valljuk, hogy ő is minden pillanatban ránk gondol, fenntart minket és folyton közreműködik velünk. Egy dolgot nem hálálhatunk meg mindezekkel, és ez az, hogy szeretetből teremtett és tart fenn bennünket. Ezt csak azzal hálálhatjuk meg, hogy mi is szeretetből szolgálunk neki; mert szeretet szeretetet követel. Isten szeretetből teremtett. Mi is kényszeríthette volna őt arra, hogy minket teremtsen, mi indíthatta volna őt arra, hogy ép bennünket hozzon létre, ha nem az, hogy jóságát velünk közölje és boldogíttson minket. Nincs nemesebb vonás az emberi szívben, mely annyira viszontszeretetre ragadna, mint az, ha valaki önzetlenül másnak boldogságát kívánja, más boldogításán fáradozik. Ilyen Isten szeretete irántunk. Ezzel az isteni szeretettel összehasonlítva elenyészik még a legönzertlenebb emberi szeretet is. Nem méltó dolog-e tehát, ha már az emberi önzetlen szeretet is viszontszeretetre indít minden hálás szívet, hogy ez az isteni szeretet annál inkább égő viszontszeretetre gyullassza keblünket? Szolgáljunk tehát Istennek testünk és lelkünk minden képességével, mert ő adott mindent. Szolgáljunk neki *egyedül* és életünk *végő lehelletéig*, mert ő teremtett egyedül és ő egyedül tart fenn és boldogít minden pillanatban. Szolgáljunk neki *szeretetből*, mert ő is szeretetből teremtett.

II. Pont. Jézus példája az odaadásban mennyei Atyja iránt.

1. Egy nap Jézus életében.

Keressük őt korán reggel, mikor még álom borul az egész világra; hol találjuk? Megmutatja nekünk sz. Márk evangélista: „Korán reggel fölkelvén, kiméne egy puszta helyre és ott imádkozik vala.” (Mk. 1, 35.) Első gondolata a mennyei Atya; még nyugodni sem hagyja ez a gondolat, hanem kiüzi a magányba, hogy vele társalogjon és lélekben föláldozza magát, egész napi munkáját az ő dicsőítésére.

Keressük őt nehéz munkanap után későn este, mikor már nyugalomra adták magukat az emberek; hol találjuk most? Megmondja nekünk szent Lukács: „Kiméne imádkozni és az egész éjtszakát Isten imádásában tölté.” (Lk. 6, 12.) Szent Máté pedig azt mondja róla: „Elbocsátván a sereget, fölméne a hegyre egyedül imádkozni.” (Mt. 14, 23.) Késő

estig dolgozik, fáradozik és az éjtszakát imádságban tölti; mert csak *egy* gondolat tölti be szívét: a mennyei Atya. Azért hordozza ezt a nevet szüntelenül ajkán, azért hangoztatja minden ellenmondás és viszontagság között: „Aki engem küldött, velem vagyok és ő nem hagyott engem egyedül; mert én, ami kedves előtte, mindenkor azt cselekszem.” (Ján. 8, 29.)

De keressük őt fel dél táján. Szent János elvezet hozzá. Ott találjuk Jákob kútjánál fáradtan és kimerülve; mert a buzgóság a mennyei Atya dicsősége iránt emésztí az ő szívét. Ehesen és szomjasan ül oda a kút mellé, s íme egy szegény bűnös nő közeledik, hogy vizet merjen. Nem is őt keresi, de Jézus elfeledi fáradságát, kimerültségét; ezt a lelket meg akarja nyerni mennyei Atyjának. Csak *egy* gondolat él benne, hogy az egész világ és minden ember megismerje a mennyei Atyát. Jönnek tanítványai, megkínálják étellel, de ő azt válaszolja: „Az én étkem az, hogy annak akaratát cselekedjem, ki engem küldött.” (Ján. 4. 34.) Mily megható kép! Az Isten Fia fáradtan ül az út szélén, a nap tüze ég, de forróbb tűz ég isteni keblében, mely nem engedi nyugodni. Kövessük az ő példáját, legyünk fáradhatatlanok Isten szolgálatában, a szeretet tüze eméssze lelkünket, a buzgóság Isten dicsősége iránt töltse be szívünket. Ne felejtjük el azonban, hogy ennek a buzgóságnak legelőször saját magunkra kell irányulnia, hogy első sorban a *mi* szívünk maga legyen égő áldozat Isten szent szeretetének oltárán, amint Jézus is mondta magáról: „Ami kedves előtte, mindenkor azt cselekszem.” Bennünket pedig fölszólít: „Munkálkodjatok, de nem oly eledelért, mely elvész, hanem mely megmarad az örök életre.” (Ján. 6, 27.) Ez az eledel az ő égi tanítása, melynek gyújtópontjában áll a nagy törvény: „Szeressed a te Uradat, Istenedet, teljes szivedből.”

2. Jézus élete mint Jézus maga egész életét is egy hosszú
egy nap. nappal hasonlítja össze, mikor azt mondja: „Szükséges annak cselekedeteit tennem, ki engem küldött, míg nappal van.” (Ján. 9, 4.) Ennek a hosszú napnak is reggelén, delelőjén és alkonyán csak *egy* gondolat vezérli, csak *egy* vágy hevíti: mennyei Atyjának dicsőítése és akaratának teljesítése. Életének hajnalán első szava: „Íme jövök, hogy cselekedjem, Isten, a te akaratodat; törvényed szívem közepett van.” (39. zsolt. —

Zsid. 10, 7.) Alig hogy látható alakban megjelent a földön, már siet, hogy feláldozza magát mennyei Atyjának édeszülei karján és bemutassa életének reggeli áldozatát a jeruzsálemi templomban: „Jeruzsálembe vivék őt, hogy bemutassák az Úrnak.” (Lk. 2, 22.) Visszamarad a templomban 12 éves korában, nem tekinti a fájdalmat, melyet szüleinek okoz, szívének leggyengédebb érzelmeit is áldozatul hozza, mert a mennyei Atya úgy akarja, és az ő dicsősége úgy követeli: „Nem tudtátok-e, hogy amik az én Atyáméi, azokban kell lennem?” (Lk. 2, 49.)

Lássuk őt életének delelőjén, apostoli működésében. Otthonától, anyjától megvált, mások jótéteményeiből tartotta fenn életét, munkát, fáradságot nem kímélt, hőséget és hideget, éhséget és szomjúságot elviselt, ellenmondást, üldöztetést és rágalmakat eltűrte, „mert nem keresem az én akaratomat”, mondja, „hanem annak akaratját, ki engem küldött.” (Ján. 5, 30.)

Életének alkonyán igazsággal mondhatta: „Én téged dicsőítettem e földön; a munkát elvégeztem, melyet rám bízta, hogy megcselekedjem.” (Ján. 17, 4.) De hátra volt még, hogy életének áldozatával, saját vérével megpecsételje odaadását a mennyei Atya iránt. Ezt is megtette a kereszten, miután elfogadta Atyja kezéből a kelyhet, melyet neki oda nyújtott, hogy kiürítse; „A poharat, melyet nekem Atyám adott, ne igyam-e meg?” (Ján. 18, 4.) „Atyám, ne az én akaratom, hanem a tied legyen.” (Lk. 22, 42.) Elhagyatva — látszólag — még mennyei Atyjától is, akiért egész életén át fáradozott, akinek akarata teljesítéséért mondja most is: „Szomjúhozom!” (Ján. 19, 28), akiért föláldozza vérért, fölkiált hozzá a szorongatás mélységéből: „Beteljesedett!” (Ján. 19, 30), és a bizalomnak és odaadásnak sohasem hallott hangján mondja: „Atyám, a te kezeidbe ajánlom az én lelkemet!” (Lk. 23, 46.) Ez volt életének esteli áldozata.

Jézus egész élete az ő Atyja dicsőítésének volt szentelve. Csodálkozhatunk-e, ha szívének szeretete, vonzódása is azok felé fordul, akik az ő mennyei Atyjának akaratát teljesítik? „Aki Atyám akaratját cselekszi, az az én testvérem és húgom és anyám.” (Mt. 12, 50.) Ez az Isten dicsőségének szentelt élet legnagyobb jutalma, hogy általa Jézus leggyöngédebb szeretetét kiérdemeljük. És megfordítva, a mi

szeretetünknek legnagyobb bizonyítékát íranta abban látja, ha az ő parancsait megtartjuk: „Aki parancsaimat megtartja, az szeret engem”. (Ján. 14, 21.) De melyik parancs az első az ő törvényében? Ő maga megadta a választ, amikor mondotta: „Minden parancs közül legelső ez: Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szívedből és teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első parancsolat.”

Imádság. Kérjük hasonló vágygal, mint a tanítványok mondották: „Uram, taníts bennünket imádkozni” (Lk. 11, 1), a még nagyobb kegyelmet: Uram, taníts meg minket téged szeretni és magunkat egészen átadni neked. Mert „ha a mennybolt és a föld felülete pergamen módjára volna kiterítve a levegőégben, s ha a tenger mélységes vizei tisztára változnának és ha a földkerekség összes lakói írökká lettek volna, mégsem volnának képesek a Mindenható nagyságát s az ő istenségét, tudását és kegyes jóságát leírni. Mivel tehát ő oly nagy és fenséges, hogy senki se képes mivoltát megérteni, azért féld és szeresd őt teljes szívedből, egész lelkeiddel és egész elmédből; minden utadon és minden cselekedetedben áldjad őt és zengjed: Mily jó, mily irgalmas ő mindörökké!” (Dhuoda, Liber manualis. Ford. Fináczy E.)

„Add át magad nekem, Uram, vonj engem magadhoz! Téged szeretlek, és ha még kevésbé szeretlek, add, hogy jobban szeresselek! Nem tudom, mi hiányzik még, hogy egész valóm karjaid közé vesse magát, és én többé el ne forduljak tőled, mígnem elrejtettem magam arculatod mélységébe; azt tudom csak, hogy rosszul érzem magam nélküled, nemcsak kint, hanem saját belsőmben is. Minden bőség, mely nem te vagy, Uram, inség és szűkölködés nekem.” Amen. (Szent Ágoston, Vallom. XIII. 8.)

A BŰN ÉS BÜNTETÉSE.

Az ember rendeltetése: Istent megismerni, tisztelni, szeretni, akaratát megcselekedni. Minden szándékos és tudatos eltérés ettől a céltől és rendeltetéstől — bűn. Amilyen fontos megismernem célomat és rendeltetésemet, ép oly fontos megismernem a bűnt is. Mert hogyan követhetem céloamat és felelhetek meg rendeltetésemnek, ha nem kerülöm azt, ami céloamtól eltérít vagy rendeltetésemmel ellenkezik? És hogy kerülhetem a bűnt, ha nem tudom, hogy mi?, ha nem látom mily gonosz?, ha szívembe bele nem vésem, mily nyomort, mily szerencsétlenséget, mily boldogtalanságot rejt magában? Azért kell megismernem a bűnt a maga természetében, történetében, saját bensőmben.¹

Az előző elmélkedésekben szemem elé állítottam, hogy mi az a cél, amelyre törekednem kell, vagy jobban mondva, amelyre törekednem kellett volna. Mert, ha Istennel és magammal szemben őszinte vagyok, be kell vallanom, hogy életemben sokszor nem követtem örök célomat, eltértem attól, bűnt követtem el. Első feladatomban tehát a lelkigyakorlatokban, miután célomat, rendeltetésemet a maga tisztaságában felismertem, lelkembe tekinteni és belátni, hogy miben és mennyiben tértem el attól. Fel kell ismernem bűnös voltomat, meg kell ismernem magának a bűnnek, a céltól való eltérésnek, az én bűnömnek gonoszságát, esztelenségét és a benne rejlő szerencsétlenséget, hogy a bűntől elforduljak, megbánjam, Istenhez térjek, életemet megjavítsam, rendezzem és új erővel, nagyobb határozottsággal, eltökélt akarattal kövessem magasztos és egyedüli rendeltetésemet, melyet az előző elmélkedésekben megismertem.

Mielőtt a bűnről való elmélkedésekhez fogunk, tisztáz-

¹ Ezekben a bevezető sorokban részben Sailer püspök gondolatait adjuk vissza.

nunk kell a bűnnek fogalmát. Az Isten azért adta nekem akaratomat, hogy minden gondolatomban és vágyamban, tettemben és beszédemben, örömben és szenvedésben, életben és halálban az ő akaratát cselekedjem; szeressem, amit Isten szeret, és gyűlöljem, amit Isten gyűlöl; higgyem, amit Isten kinyilatkoztatott, reméljem tőle, amit ő ígért, szeressem őt mindenekfölött és embertársamat mint enmagamat. Minden, ami ez ellen a szent szeretet ellen, ami akaratomnak ez ellen az egyenes iránya ellen van, annak útját állja, azt gyengíti vagy megsemmisíti, az bűn, az véték. Van a bűnnek egy faja, mely ezt a szeretetet kiöli az ember lelkéből. Ezt a bűnt súlyosnak, halálosnak nevezzük, mert a lélek halálát okozza. És van a bűnnek egy másik faja, mely a szeretetet csak gyengíti, gátolja, de nem pusztítja el. Ezt a bűnt bocsánatosnak nevezzük, mert bocsánatát sokkal könnyebben nyerhetjük meg mint az előbbiét.

A súlyos bűn lényege abban áll, hogy az ember Istennek, örök céljának, hátat fordít; ha nem is szavakban, de mégis valóságban és cselekedete által tagadja célját, Isten helyett más végcél tüz ki magának. Ezt a bűnt minden egyes esetben elköveti az ember, ha Istennek valamely súlyos parancsát teljes tudattal és akaratának egész beleegyezésével megszegi. A súlyos bűn elkövetéséhez tehát három tényező szükséges: 1. fontos dolog 2. teljes tudat 3. egész beleegyezés. Ha e három dolog közül egy hiányzik, a bűn csak bocsánatos. Hogy mi fontos dolog és mi nem, azt nem az emberek véleménye, nem a világ felfogása, nem az ú. n. társadalmi etika, hanem Isten kinyilatkoztatása és az egyház tévmentes tanítása határozza meg. Nem csak azok a bűnök súlyosak, melyek egyenesen Isten ellen irányulnak, mint az istengyűlölet, a hitetlenség, az istenkáromlás. Ezek ugyan a legsúlyosabb bűnök, de súlyos bűn minden egyéb megszegése is Isten akaratának, ha az ember tudattal és szándékkal fontos dologban túlteszi magát az ő parancsán.

A bűn ebben az értelemben igazi elpártolás, elszakadás Istentől, fellázadás a legfőbb akarat, a legszeretetre-méltóbb akarat ellen. A bűn ebben az első, rettenetes jelentésben megvetése a végtelen felségnek, az ő törvényhozó tekintélyének, az ő szeretetének, mely minket boldoggá akar tenni, az ő parancsának, amely által boldoggá akar tenni.

Valódi bálványozás, mely legalább a tettben nyilvánuló szándék szerint ledönti a szent Istent trónjáról és a rút szenvedélyt, Bacchust, Mammont, Vénust és a többi bálványt, vég-elemzésben pedig a legrettenetesebb bálványt, az imádott Æn-t, ülteti Isten helyébe. Jól mondja Jörgensen saját magáról, mikor még szenvedélyeinek és a bűnnek hódolt: „Nem azért voltam a világon, hogy szeressek, ó nem! Saját éneket élvezni és másoknak élvezetül nyújtani, ez volt egyedüli kötetmem. Előtte minden egyébnek meg kellett hátrálni, oltárán el kellett vérzeni, meg kellett halni mindennek. Föl is áldoztam mindent, el is vérzett minden, meghalt minden. Édesatyám és édesanyám, testvéreim és otthonom, barátaim és rokonaim, hűség és szeretet — mindez áldozatul esett. Minden jobb érzést, minden nemesebb tekintetet elégettem ennek az oltárnak tűzébe saját Æn-em bálványképe előtt.”

Ép ezért súlyos ez a bűn. Oly súlyos, hogy a pokol fenekéig nyomja le a bűnöst, ráfekszik lelkére, és a lelkiismeret furdalásával, a boldogtalanság és a kétségbeesés végtelen súlyával ránehezedik az egész örökkévalóságon át. — Súlyos ez a bűn, oly súlyos, hogy sokszor már a földön boldogtalanná, fáradttá, életuntá, minden szárnyalásra képtelenné teszi a lelket. — Oly súlyos, hogy az egész világ és az összes szentek érdemei, a bűnösnek előbbi jócselekedetei nem képesek felemelni egyetlenegy ilyen bűnnek súlyát Istennek mérlegén, csak az emberré lett Isten Fiának vére egyedül. — Súlyos, mert Isten haragja mint sötét felhő, ránehezedik a lélekre, lenyomja azt az örök kárhozatnak mélységébe, ahonnan nincs már szabadulás.

Ezeket az igazságokat akarjuk a következő elmélkedésekben lelkünk elé állítani. — Megjegyezzük még, hogy a súlyos bűnnel szemben háromféle helyzetben lehetünk. Vagy lelkünkben van a jelen pillanatban is, és akkor elsősorban nekünk szólnak ezek az elmélkedések, hogy megszabadítsák lelkünket ettől a rettenetes bajtól és veszélytől. Vagy nincs ugyan lelkünkben jelenleg, de benne volt valamikor, és akkor látnunk kell, hogy mily nagy bajból, mily nagy veszélyből és szerencsétlenségből mentett ki minket Isten keze, és azon kell lennünk, hogy soha többé abba a szerencsétlen állapotba vissza ne kerüljünk. Vagy végre Isten kegyelméből soha sem vétkeztünk súlyosan, ésebben az esetben még nagyobb

hálára vagyunk kötelezve, de annál óvatosabbaknak is kell lennünk, hogy soha hanyagságunk és elbizakodottságunk által a súlyos bűn állapotába ne jussunk.

NEGYEDIK NAP.

I. A HALÁLOS BŰN GONOSZSÁGA.

(AZ ANGYALOK BŰNE.)

Első előgyakorlat: Szemlélem, mintha szemtanuja volnék a jelenetnek, melyről Krisztus szól: „Láttam a sátánt mint villámot az égből leesni.” (Lk. 10, 18.)

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy lássam és lelkileg átérezzem a gonoszságot, mely egyetlenegy súlyos bűnben is benne rejlik, hogy a bűnt végleg megútáljam és soha el ne kövessem. — Istenem, te vagy a Világosság; világosítsd meg lelkemet, hogy lássam, mi a bűn! Te vagy a Szentség; mutasd meg a te ítéleteidet, melyeket a bűn fölött kimondottál! Te vagy a mindenható Jóság; szabadíts meg a bűntől!

I. Pont. Az angyalok bűne és büntetése.

Egyetlenegy súlyos bűnnek gonoszságát legjobban az angyalok bűnéből és az Istentől erre a bűnre mért büntetésből értem meg. Hogy az angyalok bűnének súlyos voltát és az azt követő büntetést a maga megrendítő valóságában szemlélhessük, látnunk kell előbb, hogy kik voltak az angyalok, akiknek egyetlenegy bűnét Isten oly borzasztó büntetéssel sújtotta.

Kik voltak az angyalok? Szálljunk vissza gondolatban a teremtés hajnalára. Még mielőtt Isten ezt a látható világot megalkotta volna, még mielőtt a nap ott fenn ragyogott az égbolton és az Orion fényes csillagzata az eget ékesítette; mielőtt a hegyek felemelkedtek a mélységből és a folyóvizek folyni kezdtek; mielőtt még a virágok illatoztak a réteken és az állatok sokasága betöltötte az erdőket és a síkságokat; még mielőtt egy ember is élt volna a földkerekségen — Isten már egy másik világot teremtett, a szellemi világot, az angyalokat.

Kik voltak az angyalok? Tiszta szellemek, test nélküli lények. Égi fejedelmek, a teremtésnek remekei, Isten szellemiségének legkiválóbb természetes képmásai.

Értelmük. Milyen volt *értelmi képességük*? — Egy asszony így szól Dávid királyhoz, mikor okosságát dicsérni akarja: „Királyom, bölcs vagy, amilyen bölcsesége van Isten angyalának!” (2 Kir. 14, 20.) Az angyal az okosságnak, a bölcseségnek szimboluma. Amit az ember, a legnagyobb tudós is, hosszú kutatás, érvelés, következtetés, tanulmány után belát, felfedez vagy megért, azt az angyal egy pillanat alatt átlátja, mert értelme nincs hosszú következtetésekhez kötve, értelme világosan maga előtt látja az igazságot. A világ összes bölcssei együttvéve sem érnek fel egy angyalnak bölcseségével.

Hatalmuk. Értelmi képességükhöz mért volt *akaraterejük és hatalmuk* is. Milyen nagy az angyalnak a hatalma! Isten parancsára egyetlenegy angyal egy éjszaka tönkretette az assziroknak hadát, száznolcvanötezer embert. (4 Kir. 19, 35.) Egyetlenegy angyal egy éjszaka elpusztította Egyiptom elsőszülötteit. (Ex. 12, 29.) Mily rettenetes hatalom mutatkozott a világ-háborúban, mikor a gorlicei áttörésnél 1915 május 2-án ezeröttszáz ágyú megdördült, és négy órán át szakadatlanul ömlött az ellenségre a borzasztó tüzeseő! Mi ez a hatalom egyetlenegy angyal hatalmához képest, akit mindezek a földi eszközök még meg sem közelíthetnek, de ellenkezőleg, ha Isten megengedné, egyetlenegy angyal mindezeket az erőket megindíthatná és érvényesíthetné a föld lakóival szemben, amint azt a Jelenések könyvéből megértjük. Mily hatalmas a víznek, a gőznek, a szélvésznek, az elektromosságunk az ereje! Mindez az erő csekélység egy angyalnak hatalmához képest, mely a légkör fölött uralkodik (Ef. 6, 12), a vizeket megmozgatja (Ján. 5, 4) és, amennyiben Isten megengedi, a természeti erőket kezében tartja. (Dán. 14, 35; Tób. 6.)

Szépségük. Isten az angyalokat nem hagyta meg természetes kiválóságaikkal, hanem a megszentelő kegyelem által gyermekeivé tette és természetfölötti, égi *szépségbe* öltöztette őket. A kegyelem bősége megfelelt természetes kiválóságuknak. Ragyogtak, mint az ég csillagai, szellemi szépségükben (Jób

38, 7) és istengyermekségük mennyei fényében. Istent ugyan nem látták még, mert különben nem vétkezhetek volna, de ki voltak szemelve Isten legközelebbi látására és szolgálatára, ők voltak kiválasztva, hogy Isten égi udvarának előkelői, fejedelmei legyenek. Köztük is voltak rangfokozatok, amint sz. Pál a megdicsőült égi szentekről mondja: „Más a fényessége a napnak, más a fényessége a holdnak és más a fényessége a csillagoknak; egyik csillag is különbözik fényességében a másik csillagtól” (1 Kor. 15, 41.) Amint a látható világban a teremtmények minden rendjében és fajában a legnagyobb változatosság uralkodik, úgy a szellemi világ is még sokkal nagyobb sokoldalúságot és változatosságot mutat fel: egyik angyal sem olyan, mint a másik, mindegyiknek megvan a maga sajátos szépsége és kiválósága. Kilenc angyali kart szoktunk megkülönböztetni, melyek közül mindegyiknek megvan a maga különös szépsége, kiválósága és hivatása. A kerubokat az éles látás, a szeráfokat a lángoló szeretet, a trónokat az előkelőség, az erősségeket és hatalmasságokat az erő és hatalom tünteti ki; vannak angyalok és főangyalok, vannak, akik közvetlenül Isten trónja előtt állnak és szüntelen dicsőítik őt, vannak, akik, bár szintén dicsőítik, mégis küldetéseket kapnak Istentől, melyeket ki-visznek a világba.

Lucifer.

Ezek közt az égi fejedelmek közt ki-tűnt különösen egy, akit a Szentírás ragyogó szépsége és szellemi nagysága miatt *Lucifernek*, hajnali csillagnak nevez. Amint a hajnali csillag kiválik nagyságával és fényével a többi csillag közül, úgy tündöklött Lucifer a többi angyal között nagyságával, szépségével, hatalmával, kiválóságával. Nem tudjuk, vajjon ép a legelső volt-e az összes angyalok közt, de mindenesetre a legelső soraiból való volt.

A próba.

Isten az angyalokat is *próbara* tette, mint az embert. Tőlük is megkövetelte, hogy mint teremtmények szabadon meghódoljanak előtte és isteni felségét elismerjék és engedelmességben alávegyék magukat neki. Ez után a próba után bementek volna az ő színe látására. — Hogy miben állott a próba, nem tudjuk. Némelyek úgy vélik, hogy Isten az angyaloknak a megtestesülés titkát kinyilatkoztatta és meg-

követelte tőlük, hogy az emberré lett Istent imádják. Mint-hogy az emberi természet magában véve mélyen az angyali természet alatt áll, de az Istennel való személyes egyesülés folytán Krisztusban mégis imádatra méltó, azért az angyaloknak némiképp meg kellett alázódniuk, amikor Krisztus szent emberségének kinyilatkoztatott képe előtt imádó hódolattal leborultak. Nem biztos azonban, hogy ez volt az angyalok próbája; csak egy dolog bizonyos: hogy Isten végtelen felsége előtt imádó alázatban meg kellett hódolniuk.

A bűn. Ezt a próbát Lucifer nem állotta ki. Megvakitva teremtett nagyságától és szépségétől, büszkén felemelkedett és, megtagadta Istentől a hódolatot: „Fölmegek az égbe, az Isten csillagai fölé magasztalom föl királyi székeket . . . a felhők magassága fölé hágok, hasonló leszek a Fölségeshez“. (Iz. 14, 13. 14.) Megragadta a lázadás zászlaját és magával rántotta az angyali seregek egy harmadát. (Jel. 12, 4.) Levette Isten szent szolgálatának igáját, széttörte az ő szeretetének bilincseit és lázadva odavetette Teremtőjének a szót: Nem szolgálok neked! (Jer. 2, 20.)

Megtörtént a világban az első súlyos bűn. Mindez egy pillanat műve volt. Amit leírtunk, az csak az emberi elképzelés módja. A valóságban az angyalok próbája nem igényelt időt. Lehetséges, hogy teremtésük első pillanatában, mikor öntudatra ébredtek, már is döntöttek örök sorsuk fölött. Az ember próbája egy élet, az emberiség próbája a világtörténet; az angyalok próbája egy pillanat volt. — Megtörtént az első bűn. A teremtett akarat fellázadt a Teremtő akarata ellen. Bekövetkezett, ami azóta annyiszor megismétlődött, a lélek katasztrófája, a bűn katasztrófája. Mi lesz ennek az *első* bűnnek a következménye? Mi lesz ennek az egy bűnnek a kihatása arra nézve, aki azt elkövette? Hogy ítélte Isten az *első* bűn fölött? hogy ítélte Isten *egyetlenegy* súlyos bűn fölött?

Isten ítélete. Abban a pillanatban megteremtette Isten a poklot és az égből a kárhozat fenekére taszította a lázadó angyalokat. Harc keletkezett az égben. A hű angyalok Isten pártjára állottak és szent Mihály arkangyal vezérélete alatt letaszították Lucifert párthíveivel együtt a pokol mélységébe.

Nem mintha Isten a hü angyalok segítségére rászorult volna, hanem módot akart nyújtani nekik ily dicső érdem megszerzésére, és általában Isten cselekvési módja az, hogy működésében teremtményei szolgálatát igénybe veszi. „Nagy harc lón az égben: Mihály és angyalai harcolának a sárkánnyal, s a sárkány harcola és az ő angyalai; de nem diadalmaskodának, sem helyük nem találtaték többé az égben.” (Jel. 12, 7. 8.) „Hogyan leestél az égből, hajnali csillag, ki reggel fölkelte! lerogytál a földre, ki megsebesítetted vala a nemzeteket!” (Iz. 14, 12.) „Az Isten paradicsomának gyönyörűségében voltál, csupa drágakő volt öltözeted; arany volt a te ékszered, és sípjaid készen állottak az naptól, melyen létrejöttél . . . Tökéletes voltál utaidban létre jövedeled napjától, míg nem gonoszság találtatott benned . . . Szíved fölfuvalkodott ékességedben, szépséged által elvesztetted bölcseségedet; azért a földre vetlek téged . . . tüzet támasztok benned, mely megemésszen téged, és hamuvá teszlek téged a földön mindazok színe előtt, kik látnak tégedet.” (Ez. 28, 12—19. — V. ö. Jel. 8, 10; 9, 1.)

Álljunk meg ennél a rettenetes katasztrófánál és kérdezzük: Mi történt? Milyen változás állott be a lázadó angyaloknál? Egy pillanat előtt még szentek és most kárhozottak, egy pillanat előtt még ragyogók és fényesek és most sötétek és rútak; egy pillanat előtt még Isten gyermekei és most legádázabb ellenségei; egy pillanat előtt boldogok és most végtelenül boldogtalanok; egy pillanat előtt angyalok és most ördögök. Mily ellentét! Mily végletek! És e kettő közt — angyal és ördög közt — mi áll? Egyetlenegy súlyos bűn. Ez a súlyos bűn gonoszsága.

Mily gonosz lehet a súlyos bűn, hogy Isten így ítélte egyetlenegy súlyos bűn fölött! — Ki ítélte így? A végtelenül szent és igazságos Isten, aki nem ragadtatja el magát a haragtól vagy bosszúságtól, hogy mód és mérték fölött büntessen. Az örök szent Isten azt határozta, hogy így bünteti az angyalok bűnét. — Ki ítélte így? A végtelenül jóságos és irgalmas Isten, aki később, századok múlva emberré lett, kis gyermek lett és a kereszten utolsó csepp vérével feláldozta a bűnös emberért. Ez az irgalmas Isten nem kegyelmezett meg az angyaloknak. — Kiket büntetett így az Isten? Angyalokat, égi fejedelmeket, akiknek nagyságát és szépsé-

gét az imént szemléltük. Isten nem volt tekintettel személyes kiválóságukra. — Hogyan büntette őket? Elvesztették boldogságukat, elvesztették létük célját, elvesztették Istenüket, a kárhozat rabjai és az örök sötétség lakói lettek. „Isten a vétkező angyaloknak nem kegyelmezett, hanem a pokol bilincseibe verve, a mélységbe taszította gyötörtetésre, hogy ott fogva tartassanak az ítéletre.” (2 Pét. 2, 4.) És meddig tart ez a büntetés? Az ítéletig és az ítéleten túl örökké. (Jud. 6.) — Hogy ítélte az Isten? Ítélete nyomban követte a bűnt, nem engedett időt a megtérésre, a büntetés a vétket azonnal követte. — Milyen ez az ítélet? Örök és megmásíthatatlan. — Mi fölött ítélte így az Isten? Egyetlenegy súlyos bűn fölött. Ez a súlyos bűn gonoszsága.

Magábaszállás.

És most vess egy pillantást magadra! Elkövéttél-e súlyos bűnt te is? Ha csak egyet is elkövéttél életedben, akkor a te helyed is ott volna már a kárhozat mélységében a gonosz lelkek társaságában. Te sem voltál jobb mint ők, ha Isten irgalma meg nem kímélt volna a kárhozattól és időt nem engedett volna a megtérésre. Alázd meg magadat mélyen Lucifer és a gonosz lelkek és a kárhozottak alá. Őket nem kímélte az Isten, téged mindeddig megkímélt és számtalan jótéteménnyel vett körül. Ők csak egy vagy talán kevesebb bűn miatt vannak a pokolban, mint amennyit te már életedben elkövéttél. Ők az örök halál torkában vannak és te még élsz! Mily jó volt irántad az Isten, de mily gonosz volt a te bűnöd!

De talán megszólal bensődben az önszeretet és azt súgja neked, hogy a te bűnöd még sem volt oly súlyos, mint Lucifer bűne. Ez részben igaz, de nem használ neked semmit. Igaz, hogy Lucifer és az angyalok bűne súlyosabb az ember bűnénél, mert világosabb a látásuk, erősebb az akaratuk. De lényegében minden súlyos bűn egyforma. Te is tudtad, hogy Istenedet megbántod, még ha nem is a kifejezett gonoszság, hanem a szenvedély és a gyengeség sodort a bűnbe. Te is tudtad, hogy Isten szeretete és kegyelme és barátsága függ elhatározásodtól és mégis elkövétted. Tehát a lényeges gonoszság, mely Lucifer bűnében benne volt, megvolt a te bűnődben is. Isten azt mondta neked: Ha ezt megteszed, nem vagy többé barátom, nem vagy gyer-

mekem! És te, ha nem is szóval, de tettel azt válaszoltad: Bánom is én, számolok vele! — Ez a te bűnöd gonoszsága.

De vannak tényezők, melyek a te bűnödöt némileg még súlyosabbá teszik, mint Lucifer bűne volt. Lucifer nem látta maga előtt Isten ítéleteit, mellyel már annyiszor sújtotta a bűnt a te okulásodra. Nem látta előre saját vesztét, nem látta ősszüleink bűnének büntetését, nem látta a vízözönt, Szodoma elpusztulását és Isten egyéb ítéleteit. És mi a fő, Luciferért és az angyalokért nem halt meg az Isten, nem ontotta vérért értük, de te érted igen! És te mégis vétkeztél. Vétkeztél talán nem egyszer, hanem számtalanszor, talán többször, mint amennyi hajszál van a fejedben! Joggal léphet fel ellened Lucifer az ítélet napján és mondhatja: Isten, te értem nem haltál meg, te nem lettél értem emberré, nem adtad értem szíved vérért, de az emberért igen! És ő mégis megbántott téged. — Még szörnyűbb váddal léphet fel ellened és mondhatja: Isten, én nem lettem emberré ezért a lélekért, én nem haltam meg érte és nem ontottam érte véremet, de te igen! És ő mégis engem követett, nekem hitt, nem teneked. Méltó dolog tehát, hogy most is az enyém legyen!

Megalázódás. Ó alázkodjál meg mélyen Isten előtt és rebej kimondhatatlan hálát, hogy így megkönyörült rajtad! De lásd is bűneidnek mérhetetlen gonoszságát és sirasd meg azokat és tökéld el, hogy Isten kegyelmével soha többé súlyos bűnt nem követsz el. És ha Isten kegyelme eddig megőrzött volna a súlyos büntől, akkor tudd meg, hogy háládnak és alázatodnak még nagyobbnak kell lenni; mert nem a te érdemed ez, hanem az ő kegyelme. Sok kisebb bűnöd és hűtlenséged miatt megérdemelted volna, hogy Isten nagyobb kegyelmeit elvonja tőled. És akkor mi lett volna belőled? Mi lett volna belőled, ha Isten csak annyi kegyelmet adott volna, mint másoknak? Talán te is már a pokol lángjaiban égnél a kárhozott angyalokkal együtt örökre!

II. Pont. Az angyalok bűnének különös gonoszsága.

Az angyalok bűnének gonoszságát megmutatja nekünk mindenekelőtt Isten ítélete maga, melyet ő, a végtlen igazság és jószág, kimondott e bűn fölött s melyet az előzőekben meg-

rendült szívvel és szent félelemmel tekintettünk meg. Megmutatja nekünk ezt a gonoszságot annak a borzasztó elpárolásnak és akaratbeli lázadásnak a megfontolása, mely ebben — és minden súlyos bűnben — benne rejlik, amikor a teremtettség így szól Teremtőjéhez: „A felhők magassága fölé hágok, hasonló leszek a Fölségeshez!”, s Istent mintegy királyi székéből letaszítja és saját akaratát, önmagát emeli annak helyébe. Megmutatja nekünk ezt a gonoszságot annak a mérlegelése, hogy ez az egyetlen bűn minden természetes kiválóságuk mellett is gonoszakká, ördögökké tette a bukott angyalokat. De van az angyalok bűnében még egy különös gonoszság, mely gonoszabbá teszi azt, mint más bűnt. Ezt az angyalok bűnében rejlő sajátos gonoszságot akarjuk most megfontolásunk tárgyává tenni.

1. Hálátlanság. Az angyalok bűnében rejlő különös gonoszság elsősorban is az abban rejlő nagy *hálátlanságban* mutatkozik. Az

angyalok többet kaptak Istentől mint bármilyen más teremtettség. Láttuk természetes kiválóságukat, láttuk természetfölötti adományait. Mily rút hálátlanság rejlik tehát az ő bűnükben! Maga az a szépség és nagyság, melyet Istentől kaptak, elvonja őket Istentől és megvakítja szemüket. Azokat az adományokat, melyeket Istentől kaptak, elsősorban szabadakaratukat, felhasználják arra, hogy Istent megbántsák és ellene fellázadjanak. Hála és szeretet helyett kemény gőg és hideg önszeretet az, amivel Istennek, legnagyobb jótevőjüknek fizetnek.

Ilyen sokszor az ember bűne is, az én bűnöm is, akit Isten számtalan kegyelemmel megelőzött, akit tenyerén hordott, térdein dédelgetett (Deut. 32, 10), szeme fényének tekintett. (Iz. 66, 12.) „A puszta földön találá őt” — az embert — „az iszonyodás és kietlen pusztaság helyén; körülhordozá őt és tanítá és mint szeme fényét őrizé. Magas földre helyezé őt, hogy egye a föld gyümölcsét, hogy mézet szíjjon a kősziklából, és olajat a kemény szirtből és igya a szőlő legtisztább véréit. De meghízék a szerelmes és hátra ruga; meghízáván, megkövéredvén, elhagyá alkotó Istenét és eltávozék üdvözítő Istenétől.” (Deut. 32, 10—15.) Megrendítő hasonlatokkal festi Ezekiel prófétának az Úr azt a hálátlanságot, mellyel neki a bűnös fizet az ő jótéteményeiért. (Ez. 16.) Ilyen sokszor

az ember, akit Isten legjobban halmozott el jóságával és kegyelmeivel. Ilyen nem egyszer az a kiválasztott, ezek közül meghívott személy, akit Isten saját házába, saját szentélyébe, saját oltárához hívott meg, mikor a szerzetbe, a zárdába, az oltár szolgálatára hívta és szent fogadalmak kötelékével kötötte magához. Mily hálátlanság rejlik sokszor az ember bűnében, az én bűnőmben is! Mennyi visszaélésnek kellett történnie Isten kegyelmeivel, míg végre ily mély esés következett be!

2. **Tiszta gonoszság.** Nagy volt az angyalok bűne azért is, mert *nem volt külső kísértő*, aki őket a bűnre ingerelte, csábította volna, legalább is Lucifernél nem. Azért bűnük kizárólag saját gonoszságukból, saját akaratuk elfordulásából vette kezdetét. *De belső kísértésük sem volt*, olyan, aminőt mi tapasztalunk, mikor a test fellázad a lélek ellen és a szenvedély elhomályosítja az értelem világosságát és gyengíti az akarat erejét. — Mi ugyan nem vagyunk mentek a kísértésektől, sem a külsőktől, sem a belsőktől; a pokol, a világ, és a romlott természet hármasságával, a szemek kívánságával, a test kívánságával és az élet kevélységével folyton leelkednek körülöttünk. De mégis nagyobbítja olykor bűnünket, hogy a külső kísértés nem érhet el hozzánk nagyobb erővel, ha megtartjuk azokat a védő szabályokat és intézkedéseket, amelyeket a hit, a józan ész, a rendi szabályok, az egyház törvényei előírnak, hogy minket a bűntől és a kísértésektől megvédjenek. Nagyobb a szerzetes személy bűne mint a világi egyéné azért, mert ha szabályait betartja, védve van a világ nagyobb kísértéseivel szemben. Még a belső kísértések legyőzésére, sőt csökkentésére is oly számos eszköz áll rendelkezésére, hogy ezeknek kellő fel nem használása súlyosbítja bűnét.

3. **Értelmük tökéletessége.** Súlyosbította az angyalok bűnét és különösen gonosszá tette azt *értelmüknek éles belátása*, mellyel sokkal világosabban ismerték fel Isten nagyságát, saját teremtett voltuk semmiségét a teremtő Istennel szemben, Isten feltétlen jogát szolgálatukra és akaratuk alávetésére és ép ezért a bűnnek mérhetetlen rosszasságát, igazságtalanságát és a benne rejlő hálátlanságot. Ez az éles és világos belátás fokozta bűnük gonoszságát. — Ez a körülmény teszi súlyosabbá a bűnt

nálunk is, ha Isten kegyelméből jobban megismertük őt és jobban megismertük tartozásunkat vele szemben, ezer jogcímét odaadásunkra, a méltányosság, az igazságosság, a hála és a szeretet ezer kötelékét, mely minket Istenünkhöz fűz. Oly sokat hallottunk Istenről, oly sokat tanultunk, annyiszor végeztünk lelkigyakorlatot, annyiszor fontoltuk meg ép ezeket az igazságokat, és ha mégis vétkezünk, nem mondhatjuk, hogy nem tudtuk, mit teszünk. Ez súlyosbítja a papnak, a szerzetesnek, az Isten kegyelmeivel elhalmozott léleknek bűnét, ha hűtlen lesz.

4. Akaratuk elszánt-sága.

Gonosz, különösen gonosz volt az angyalok bűne leginkább azért, mert *akaratuk elszánt-sága* sokkal nagyobb volt, mint az nálunk embereknél lehetséges. Az angyali akarat, ép úgy mint az angyali értelem, sokkal tökéletesebb az emberi akaratnál, és azért a rosszban is sokkal eltökéltebb és sokkal mélyebben fúródik bele az egyszer tett elhatározásba. Az angyali akaratnak ez a belefúródása a bűnbe, az Istentől való elszakadásba, teszi leginkább gonosszá bűnüket. — Ilyen vagy ehhez hasonló gyakran azoknak az embereknek a bűne is, akik valamikor közel álltak Istenhez. Ismerjük az aposztaták lelkületét, ismerjük az egykoron lendületesen törekvők mély bukását és alámerülését, amikor lelkük iránya a jótól a rossz felé hajlott el. Különösen a méltatlan áldozások és a bűn megszokottsága keményítik meg a lelket és teszik azt megátalkodottá, megrögzötté és merítik el egészen a rosszba, hogy lassanként a rosszat már nem a szenvedély hevében, nem gyengeségből, nem a bűnben rejlő kielégülés miatt, hanem a rossz miatt maga miatt követi el. A bűnben való megátalkodás az istenyűlöltre vezet, ez a lelkület pedig sátánná teszi az embert. Ezt a lelkületet találjuk az egyház üldözőiben, a vallástalanság és istentelenség bolsevista és mexikói propagátoráiban, ezt a lelkületet találjuk olykor egyesekben, akiknek megtérése Istennek csodája.

5. Minden bűn kezdete.

Végre gonosz volt az angyalok bűne azért is, mert ez a bűn volt kezdete a világtörténelem összes bűneinek. Lucifer bűne ragadta magával a többi angyalt, akik Istentől elszakadtak. Az angyal bűne pedig az ember bűnének volt

az okozója. Így lett Lucifer bűne bölcsője és forrása minden bűnnek, melyet teremtett akarat Teremtője ellen elkövetett a világtörténelem során. A *botrány*, melyet okozott, teszi gonosszá az angyalok bűnét. — Ez a botrány az, mely sok ember, sok családapa és családanya, sok előkelő és tudós férfiú, sok rangban magasan álló úrinő, sok egyházi és szerzetes személy bűnét gonosszá és súlyossá teszi Isten előtt. A családapa nemcsak magának káromkodik és átkozódik, hanem gyermekeinek, családjának is rossz példát ad és megbotránkoztatja őket. A feslett életű előkelő úr vagy úrnő nemcsak magának vétkezik, hanem részes mindazok bűnében, akik bűne után indulva, maguk is vétkeznek. Legsúlyosabb annak a személynek a botránya, aki hivatásánál fogva mások nevelésére és megszentelésére van kiválasztva és hivatásával visszaél. Jézus mondja: „Aki megbotránkoztat egyet e kicsinyek közül, kik énbennem hisznek, jobb volna annak, ha malomkővet kötnének nyakába és a tenger mélységébe merítenék.” (Mt. 18, 6.)

Magábaszállás. Istenem! az angyalok bűnének sajátos és különös gonoszságában szemlélem az én bűneim sajátos és különös gonoszságát is. Te annyi kegyelemmel és jótéteménnyel halmoztál el ifjúkorom, gyermek éveim óta, és én mindezeket megvetve, elfeledve, sőt ellened fordítva, fellázdattam szent akaratod ellen és bünt követtem el! Te annyi eszközt adtál kezembe, hogy a büntől megmeneküljek; annyi alkalmat távolítottál el tőlem, mely képes lett volna romlásba dönteni: megőriztél sok kísértéstől, melyek lelkemet fenyegették; de én könnyelműen túltettem magamat szerető gondosságod korlátain, magam kerestem fel az alkalmakat, magam tettem ki magamat a kísértésnek, nem használtam az általad nyújtott eszközöket és elbuktam! Te felvilágosítottad értelmemet és megmutattad nekem igazságod ítéleteit, szereteted nagyságát, irgalmad végtelenségét — ismertelek és mégis megvetettelek, tudtam, mi a bűn, és mégis elkövettem! Mily gonosz volt sokszor akaratom, mily elszánt a bűn elkövetésében, mily megrögzött a bűn szeretetében! Hányszor szolgált bukásom, vétkem másoknak megütközésére, botrányára! Mennyi lelki, anyagi és becsületbeli kárt okoztam általuk, mily káros kihatással voltak családomra, alattvalóimra, társaimra, talán

az egész országra és az egész társadalomra! Az angyalok bűnének gonoszságában szemlélem saját bűnöm gonoszságát.

III. Pont. A bűn gonoszsága, amennyiben elszakítja a lelket Istentől.

Minden súlyos bűn gonoszságot, esztelenséget és boldogtalanságot rejt magában. A bűnös elszakad Istentől, oda-dobja a kegyelem természetfölötti javait és gazdagságát, elveszíti örök boldogságát. Az elszakadás Istentől ugyan a legnagyobb esztelenség és boldogtalanság is egyúttal, de mégis leginkább a bűn gonoszságát tárja szemünk elé; míg a kegyelmi javak könnyelmű eltékozlása leginkább a bűnben rejlő esztelenséget, a boldogság elvesztése pedig a benne rejlő boldogtalanságot mutatja meg nekünk. Az angyalok bűnében különösen megrendítő módon szemléljük ezt az Istentől való elszakadást a maga gonoszságában. De szemléljük most ezt az elszakadást, amint az minden súlyos bűnben, a miénkben is benne van.

A bűnös elszakad.

A bűnös elszakad Istentől, megszakít vele minden erkölcsi összeköttetést, és a maga részéről véglegesen, mert számít azzal a lehetőséggel, hogy bűnében meghal és elkárhozik. A hit, a bizalom, az imádság lehetséges ugyan még a bűnbeesés után is, de Isten nem lakozik már a lélekben a kegyelem és a szeretet által. Megszűnnek az atyai és gyermeki, a jegyesi és baráti kötelékek, a bűnös már csak mint teremtmény és pedig mint kárhozatra kiszemelt teremtmény áll Istennel szemben. A megtérés lehetősége okozza, hogy ebben az életben nem szűnik meg minden összeköttetés Istennel véglegesen, de ha a bűnös idejében meg nem tér, akkor a kárhozatban végkép megszakad minden erkölcsi szál, mely őt Teremtőjéhez, Istenéhez fűzi. A bűn gonoszsága ép abban áll, hogy ezt a lehetőséget is számításba veszi és játszik Isten barátságával.

Kitől?

Kitől szakítja el a bűn a bűnöst? Léteének, életének forrásától, Teremtőjétől, Istenétől, aki nélkül nemcsak a fizikai rendben, hanem még inkább az erkölcsi rendben összeomlás és megsemmisülés az osztályrésze, aki nélkül

minden jószág eltávozik lényéből, aki nélkül rosszá, hasznavehetetlenné és gonosszá lesz a világon, és helye csak a teremtés söpredékhelyén, a kárhozat rémségei közt lehet. — *Kitől* szakítja el a bűn a bűnöst? Örök céljától, aki nélkül céltalan a léte, az élete; olyan, mint a rossz óra, olyan, mint a munka és cél nélkül bolyongó ember, a csavargó, a gonosztevő az éj homályában; olyan, mint az oszladásnak induló test, mely az élet funkcióit már nem képes teljesíteni. — *Kitől* szakítja el a bűn a bűnöst? Atyjától, lelkének szülőjétől, aki a kegyelem által isteni életet adott neki. Ő, ha felfogná minden bűnös az istengyermekség, az istenfiúság végtelen magasztos, főlemelő és boldogító mibenlétét, akkor értené meg, mily gonoszság rejlik a bűnben, mely ezeket a szent kötelékeket durva kézzel kettévágja, mintha sohasem léteztek volna! — *Kitől* szakítja el a bűn a bűnöst? Lelkének isteni jegyesétől, hitvesétől, aki életének élete, lelkének lelke, aki a legszentebb és legistenibb jegyesi frigyben eggyé, egy lélekké lett vele. „Aki az Úrhoz ragaszkodik, egy lélek övele.” (1 Kor. 6. 17.) A súlyos bűn igazi hitszegés, megtörése a legszentebb, a legbensőbb, a legerősebb, a legistenibb viszonyoknak, mely a lelket égi jegyeséhez fűzi. Ez a súlyos bűn gonoszsága. — *Kitől* szakítja el a bűn a bűnöst? Megváltójától, aki életet adta érte, leghűbb barátjától, mesterétől, királyától. Isten Krisztusban emberi természete szerint is eljegyezte a lelket. A lefizetett váltságdíj szent véráldozata által magáévá tette azt mint király és jegyes. Száz és ezer címen az övé lett a lélek, akit a sátán rabságából kiszabadított. És ez a lélek megszegi neki a hűséget, a neki tett szent esküt és fogadalmat. Ez a bűn gonoszsága.

Imádság. Felmegyek lélekben Kálvária hegyére és ott szemlélem azt, akinek megszegtem hűségemet. Miért látlak vérrel borítva, én egyetlen Jézusom, drága Megváltóm, lelkem egyedüli élete és mindene? — A te bűnöd tette ezt! Szemléld szenvedésemben bűnödnek gonoszságát! — Ó Jézusom, könnyeimmel áztatom szentséges lábaidat, síratom életem minden vétkét, mert az én lelkemnek halála okozta a te haláloedat. Mit tettem eddig érted, egyetlen Jézusom, mit teszek érted most, mit akarok érted tenni, ha a te kegyelmed időt enged még a javulásra és jócselekedetekre? Te hűséges lélek-

barát és jegyes, te örökké szerető atya, aki hű maradsz akkor is, mikor én hűtlen lettem hozzád, add szent Véred isteni erejét, hogy megtisztulva bűnömtől már csak érted éljek egyedül!

Krisztus lelke, szentelj meg engem!
Krisztus teste, üdvözíts engem!
Krisztus vére, ihless meg engem!
Krisztus oldalából kifolyó víz, tisztíts meg engem!

Krisztus szenvedése, erősíts meg engem!
Ó édes Jézus, hallgass meg engem!
A te szent sebeidbe rejts el engem,
Ne engedj tőled elszakadni engem,
A gonosz ellenségétől óvj meg engem,

Halálom óráján hívj el engem,
És engedj hozzád jönni engem,
Hogy szenteiddel dicsérjelek téged
Mindörökkön örökké! Amen.

II. A HALÁLOS BŰNBEN REJLŐ ESZTELENSÉG.

(ÖSSZÜLEINK BŰNE.)

Első előgyakorlat: Minden halálos bűnben a benne rejlő gonoszságon kívül mérhetetlen esztelenséget is szemlélünk. Ezt az esztelenséget szintén nem elméletben, hanem egy eseményben akarjuk megtekinteni: öszzüleink bűnében.

Második előgyakorlat: Szemem elé állítom a jelenetet, amikor Ádám, a paradicsomból kiűzve, fejéhez kap, mintha csak mondaná: Mit tettem, én esztelen! Tehát tévedtem! Szemeim megnyíltak, de csak arra, hogy tévedésem mérhetetlen esztelenségét lássam.

Harmadik előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy megismerjem a bűnben rejlő esztelenséget, nemcsak természetes eszemmel, hanem a hit fényében.

I. Pont. Öszzüleink állapota a paradicsomban és bűnbeesésük.

Isten öszzüleinket ugyanabban az állapotban¹ teremt-

¹ A teológia háromféle állapotot különböztet meg: status naturae purae — a pusztá természet kegyelem nélkül, status naturae integrae —

hette volna, melyben mi most vagyunk, a bűnt és annak következményeit kivéve. Fáradtságos munka, küzdelem, szenvedés és halál, amennyiben nem közvetlenül a bűnből erednek, az emberre nézve mint összetett, testből-lélekből álló lényre nézve természetesek. Ezért Isten is ebben az állapotban teremthette volna az első embert. De jóságában és túláradó szeretetében nem így akarta, hanem a megszentelő kegyelemmel együtt a kísérő adományoknak is egész sokaságával áldotta meg az első emberpárt.

Ezek az adományok a következők: Isten beleöntötte összüleink lelkébe a megszentelő kegyelmet, mely által Isten gyermekeivé és természetfölötti képmásaivá lettek. A kegyelemmel együtt a természetfölötti erényekkel és a Szentlélek ajándékaival is felékesítette őket. Értelmük világos, átható és éles volt; akaratuk erős és a jóra hajló és követte az értelem szavát. Az értelem Istennek, az akarat pedig az értelemnek volt alárendelve. A szenvedélyek és vágyak engedelmeskedtek az akaratnak, nem előzték meg az értelem és az akarat parancsszavát, nem törtek elő az emberből önkényesen és megfontolás nélkül. Az egész érzéki rész az értelem és akarat uralmának volt alávetve. A test halhatatlan volt, nem gyötörte fáradtság és szenvedés, örök ifjúságnak örvendett. A lélek is ment volt minden bánattól. Isten közelsége állandóan kísérte összüleinket; mint gyermekeivel, úgy társalgott velük, hiszen a kegyelem által valóban gyermekei és barátai lettek. A látható világ alá volt rendelve nekik, a föld fáradtság nélküli megmunkálás mellett magától hozott nekik bő termést, az állatok is engedelmeskedtek nekik. Gyönyörűséges kert, a paradicsom, volt tartózkodási helyük, ahol érzékeik is mindazt a kellemet élvezték, amely megfelelt istengyermeki kiváltságos állapotuknak. Végre mind-ezek a kiváltságok Isten terve szerint ivadéukra is átszállottak volna, ha a kegyelmi állapotot híven megőrzik.

Mily hálátlanságnak tűnik fel ezzel szemben összüleink bűne, de egyúttal mily nagy esztelenségnek is, mert általa elvesztettek minden kiváltságot, elvesztették Isten kegyelmét

a kegyelemmel felruházott emberi természet a bűnbeesés előtt, status naturae lapsae — a bűn által megrontott és a kegyelemtől megfosztott emberi természet.

magát és földönfutókká lettek, azokká tették gyermekeiket és egész ivadékokat.

II. Pont. Összüleink bűnében rejlő esztelenség.

Bűnük nem volt oly gonosz mint az angyaloké, mert emberi természetük gyengébb volt az angyalokénál és a kísértésnek estek áldozatul, de — ha lehet mondani — annál esztelenebb volt.

1. Az esztelenség, mely minden bűnben benne rejlik. Összüleink bűnének esztelenségét megértjük, ha fontolóra vesszük első sorban azt az esztelenséget, mely *minden bűnben*, főleg minden súlyos bűnben benne rejlik. A súlyos bűn homlokegyenest ellenkezik célunkkal, rendeltetésünkkel, egész emberi természetünkkel; olyan valami, mint ha valaki festésre söprűt, varrásra ásót használna, vagy, ha egy városba szándékoznék utazni, ép az ellenkező irányba indulna. Mindez esztelenség és oktalanság; de mindez összehasonlíthatatlanul nagyobb mértékben van meg a súlyos bűnben, mely által nem valami földi célt hiúsítunk meg, hanem megtagadjuk egyetlen emberi és örök rendeltetésünket. A súlyos bűn tehát a legnagyobb esztelenség. Azért nevezi a Szentírás is a bűnöst, az istentelent balgának, esztelennek. (13. zsolt.; Bölcs. 13; Róm 1, 21. 22.) A bűn az igazság megtagadása, tévely a legégetőbb életkérdésben, mondhatni erkölcsi örültség. De ez az esztelenség némileg minden bűnben, még a bocsánatos bűnben is megvan, mert minden bűn, sőt minden erkölcsi hiba és tökéletlenség ellenkezik eszes emberi természetünkkel és teli oktalansággal és nevetséges természetellenességgel. (L. 48. zsolt.)

2. Mit veszítettek? Összüleink bűnének esztelenségét megértjük továbbá, ha kérdezzük: Mi hasznuk volt belőle? Mit veszítettek? — Bűnük következtében *Isten terve megváltozott* rájuk, sőt az egész emberiségre nézve. Elvesztették a megszentelő kegyelmet, elvesztettek minden kiváltságot maguk és ivadékok számára. És mindezt, amennyiben rajtuk állott, örökre! Mert a Megváltó küldése nem az ő érdemük volt, hanem Isten

irgalmas szeretetének leereszkedése. Mit nem vett el tőlük, mitől nem fosztotta meg őket ez az egy bűn!

Talán rád nézve is megváltozott Isten terve, amikor elvesztetted ártatlanságodat, amikor elkövetted az első súlyos bűnt! Talán szent lennél már, ha akkor hű maradtál volna! Talán elkerültél volna sok-sok más bűnt, lelki vergődést, számtalan kísértést és gyötrelmet, talán hivatásod is egészen másként alakult volna, ha hű maradtál volna! Milyen nagy olykor egyetlen egy bűn kihatása egész népekre, egész országokra! Mit nem jelentett Pilátusra nézve az az egy közömbösség, mellyel az örök Igazság szemébe merte megvetőleg mondani: Mi az igazság? Mit nem jelentett a zsidó nép számára főpapjainak áruló szava: Vére legyen rajtunk és gyermekeinken! Mit nem jelentett VIII. Henrik, angol király, bűne egész országá, mondhatni egy egész világrész számára!

De ne essünk kétségbe! Sőt pillanatra se rendüljünk meg bizalmunkban! Amint Isten öszüléinknek is küldött Megváltót, aki sokkal nagyszerűbb módon visszaállította a rendet, melyet ők lerontottak, úgy nekünk is — talán nehezebb, talán fájdalmasabb, talán küzdelmesebb — de mégis biztos utakat nyithat meg, hogy ismét hozzá térjünk és szentek legyünk, hacsak feltétlenül bizunk az ő irgalmában és igazán egész szívvel meg akarunk térni hozzá. Kövessük ebben liziói kis szent Teréz szavát, aki mondta, hogy ha a világ legnagyobb bűnöse volna is, mégsem rendülne meg egy pillanatra sem nagy bizalmában, mellyel Isten iránt viseltetik.

3. Hogy estek el? Öszüléink bűnének esztelensége nyilvánult továbbá magában a kísértésnek *módjában* is, mely őket lábukról levette.

Oly kézzel fogható, mondhatni otromba volt a kísértés, és ők mégis rábeszélésték magukat. Éva a kígyó által, Ádám pedig Éva által. Éva egy ismeretlen kígyó szavának enged. Felismerhette volna, hogy nem közönséges kígyóval van dolga. Jobban hisz neki, mint Istennek, akinek jóságát és szeretetét már annyiszor tapasztalta. Így tesz az ember is minden kísértésnél, melybe szándékkal beleegyezik. Így tesz mikor a világ csábításának enged, mikor jobban hisz bizonyos áskálódóknak vagy hamis barátoknak, akik érzékiségének

vagy hiúságának hízelegnek, mint előljáróinak, lelkevezetőinek és Istennek magának, szerető Üdvözítője szavának.

És megnyíltak szemek! Igen; de mire? Hogy lássák az örvényt, amelybe magukat taszították. Hogy lássák esztelenségüknek végtelenül kárhozatos következményeit. Ez az ösképe, a típusa minden kísértésnek és csábításnak. Addig kísért a bűn édessége, addig csábít a gonosz barát, addig hízeleg az álnok világ, amíg a bűnbe bele nem egyeztél. A legragyogóbb fénybe, a legmegigézőbb színekbe öltözteti a bűnt — és aztán, ha beleegyeztél, hirtelen lerántja a leplet és ott áll a torzalak, vétked rettenetes volta, sokszor még túlzott színekben is, — ott érzed a pohár fenekén a keserű cseppet, melynek íze megmarad és elfeledtet veled minden édességet és gyönyört, melyet bűnödben tán pillanatig élveztél — és a csábító kinevet, gúnnyal elönt és kacagva fájdalomdat, távozik. Ilyen minden kísértő, ilyen maga a csábító világ. És mi ott állunk és keserűen mondjuk: Ergo erravi, tehát tévedtem! Gyönyörűen mondja szent Ágoston Vallomásaiban, hogy minden kísértő teremtmény hív és csalogat: Jer velem és boldoggá teszek! — és ha követed, ott-hagy és szíved mélyén érzed a csalódás fájdalmas törét. Mint kihasznált rongy fetrengsz az út szélén, ahová kivetett a rajtad átgázoló világ, miután bűnös céljaira erőidet, tehetségeidet, lelkedet és testedet kihasználta. Judáshoz is keserű panaszára csak ez az egy szava volt: Quid ad nos? Mi közünk hozzá, te lássad! Így tesz azzal is, aki földi csábításnak engedve, magasabb hivatását eljuttatja. Így tesz naponkint nagy és kis dolgokban, ilyen a szenvedély mindennapi játéka velünk — és ha befejezte, újból kezd, és mi oly esztelenek és okatlanok vagyunk, hogy egy tapasztalat nem ábrándít ki tévedésünkből, hanem mindig újból és újból hallgatunk a bűnös sziréna hangjára, az álnok Dalila csábító hízelgésére. Ez a bűnnek esztelensége.

Megmutatja összüleink bűnének eszte-

4. A bűn következményei. lenségét mindaz, ami belőle egész ivadékukra, *az egész világra bekövetkezett* a mai napig. Mindaz a könny és véráradat, mely végighullámozott ezen a földtekén, mindaz a nyomor és betegség, az a sok háború és nyavalya, mindaz a sok eltévedés és bűn ennek

az egy bűnnek kárhozatos és siralmas következménye! Ó, nem volt érdemes vétkezni soha!

III. Pont. A súlyos bűn megfoszt az isteni kegyelemtől.

Összüleink vétük által elvesztették az isteni kegyelmet, a megszentelő malasztot. Ez minden halálos bűnnek következménye nálunk is. Megfosztja a lelket minden ékességétől és gazdagságától, szegénnyé és rúttá teszi. Ezért oly esztelen dolog vétkezni.

Mi a megszentelő kegyelem? A lélek legszebb dísze, Isten élete és szépsége a lélekben, második természet, mely a lelket Istenhez egészen hasonlóvá, istenivé, mondhatni „kis Isten”-né teszi, a Szentlélek templomává és a mennyország örökösévé avatja; az erények és érdemek forrása és bölcsője, a mennyei dicsőség csirája és szülőanyja. A súlyos bűn által elveszti az ember a megszentelő kegyelmet és azzal minden érdemét, melyet talán hosszú éveken át szerzett, képtelen lesz új érdemeket szerezni, olyan, mint a koldusbotra jutott nagybirtokos, a vérében és sebeiben tehetetlenül fekvő katona, a romba dőlt fejedelmi palota, az elpusztított és a lángok martalékvá lett gyönyörűséges város. „Miképen ül magában a város, mely néppel volt tele; özvegygé lett a népek aszszonya; a tartományok fejedelme adófizetővé lett.” (Jer. sir. 1, 1.) Mikor az égbolton új csillag tűnik fel, mely fényességében rohamosan nő és azután ismét elhalványul, egy egész világ lángbaborulását és katasztrófáját sejtik ebben a tudósok. És mi nem gondolunk arra, hogy ezer és ezer világ omlik össze naponként, mikor a lélek remek világa, Istennek ezerszer nagyszerűbb teremtése összeomlik a súlyos bűn pusztításának következtében, és mi meg sem siratjuk. Ez a bűnösnek vaksága és esztelensége, aki még saját szerencsétlenségén sem tud sírni.

Imádság. Uram, „vétkeztem, hogy ezt cselekedtem; kérlek vedd el szolgád gonoszságát, mert esztelenül cselekedtem.” (Krón. 21, 8.) „Könyörülj rajtam, Isten! a te nagy irgalmasságod szerint; és könyörületed sokasága szerint, töröld el gonoszságomat. Moss meg engem mindinkább gonoszságomból, és bűnömből tisztíts meg engem. Mert elismerem gonoszságomat, és bűnöm előttem vagyok mindenkoron . . .

„Kiűzé őt az Úr Isten a gyönyörűség
paradicsomából.” (Gen. 3, 23. 24.)

Hints meg engem izsóppal és megtisztulok; moss meg engem és a hónál fehérebb leszek. Add, hogy örömet és vigaszt halljak, és örvendezzenek megalázott csontjaim . . . Ne vess el engem színed elől; és szent lelkedet ne vedd el tőlem." Amen. (50. zsolt.)

III. A HALÁLÓS BŰNBEN REJLŐ BOLDOGTALANSÁG.

(EGY EMBER BŰNE.)

Első előgyakorlat: A súlyos bűnben rejló szerencsétlenséget és boldogtalanságot részben már az előző elmélkedésekben láttuk, mikor megtekintettük azokat a következményeket, melyek az angyalok és öszzüleink bűnéből saját magukra és minden emberre nézve származtak, és megfontoltuk azt a veszteséget, melyet Istennek és az ő kegyelmének elvesztése számukra és számunkra jelent. Ezt a boldogtalanságot és szerencsétlenséget most közelebről akarjuk megtekinteni és pedig egy tetszésszerű ember esetében, aki életében egyetlenegy súlyos bűnt követett el, bűnében meghalt és örökre elkárhozott.¹

Második előgyakorlat: Szemléljük annak az embernek lelkét a pokol tüzében, aki egyetlenegy halálos bűn miatt jutott erre a helyre.

Harmadik előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy a halálos bűnben rejló szerencsétlenséget és boldogtalanságot megismerjük és átérezzük, hogy így is jobban óvakodjunk attól és azt soha el ne kövessük.

I. Pont. Az első bűn és annak következménye.

Képzeljünk el egy embert, aki hosszú ideig élt ártatlanságban, de könnyelműségből és hanyagságból lassanként elvesztette buzgóságát, vigyázatlan lett, könnyen és teljesen tudatosan követett el bocsánatos bűnöket, míg végre súlyos bűn elkövetésére is vetemedett. — Egy önkéntes panaszko-

¹ A katolikus dogma tanítja, hogy minden ember, aki súlyos bűn állapotában hal meg, örökre elkárhozik. Nem kutatjuk most, hogy van-e olyan ember, aki egyetlenegy súlyos bűn miatt kárhozott el; biztos azonban az, hogy az ember egyetlenegy súlyos bűnért is megérdemli a kárhozatot. Ez elég arra, hogy a bűnben rejló szerencsétlenségről elmélkedhessünk.

dott egyszer lelkiatyjának: Egész életemen át tiszta voltam; itt a katonaságnál kellett megismerkednem a bűnnel. — Egy gyászbaborult édesanya keserves zokogás közt vallotta meg, hogy fia a bűn áldozata lett és életét vesztette. Nem ügyeltek rá kellőleg, hogy kivel barátkozik. Bűnbe esett és mint bűnének áldozata halt meg.

Béktelenség. Lássuk első sorban a szerencsétlenséget és boldogtalanságot, mely már itt a földön a bűnnek — akár egyetlenegynek is — hűséges követője: az elvesztett ártatlanság! Oda a lélek *békéje*, derült vidámsága és boldogsága, melyet a büntelenség tudata hoz magával. Nehéz súly nyomja annak szívét, aki elvesztette Isten kegyelmét, lelkének tisztaságát, ártatlanságát. Megbomlott a lelki egyensúly, nyugtalan a tekintet, az arcról lerí a béktelenség és a lelki meghasonlás. „Emberek fia! meddig lesztek nehéz szívvel? Miért szeretitek a hiúságot és keresitek a hazugságot?” (4. zsolt.) Versbe önti egy ifjú boldogtalanságát, melyet ártatlanságának veszte után szívében érzett. A versnek címe: Csak azt ne . . . ! Az utolsó strófában társaihoz fordul:

De vesszek én bár, maradjon más épen,
Ne csalja őt is el a csúnya rém!
Innen a romlás, pusztulás öléből
Ordítom nektek: azt ne, amit én!

Visszaemlékezés. Gyötrő kínja a bűnösnek, ha a bűn lelkiismeretét el nem tompította, az *emlékezet*: Mi voltam előbb! Látja az ifjú a fehér ruhát, melyben első áldozásához járult, visszaemlékezik arra az öröme, amikor még tiszta szívvel virágcsokrot vitt a Szűzanya oltárához. És most? „La tache est au fond!”, a lélek mélyén van a folt. — Visszaemlékezik az Istennek szentelt lélek, mikor még szent lelkesedéssel hűséget esküdött Urának, Jegyesének. Koszorú övezte fejét és gyűrűt tettek ujjára. Fagy csípte meg a finom virágszálat, a koszorú elfonnyadt, a gyűrűt elrabolta az ármány. Mi voltam akkor és mi vagyok most!

Lelki üresség. *Üres a lélek*, boldogtalan a szív, mert a bűn nem hozta meg azt, amit ígért. Jer velem, és boldoggá teszlek! Mentem, de ő megcsalt és egyedül hagyott. A teremtmény sze-

retete, a világ édessége nem képes betölteni az emberi szívet. „Wo ich nicht bin, da ist das Glück“, mondta a szerencsétlen Krisztus-tagadó, Strausz Dávid: Ahol nem vagyok, ott a boldogság!

Éget a szégyenérzet, a belső és a külső *szégyen*. Lehetetlen eltakarni magam előtt lelkem hitványságát és aljasságát, hálátlanságomat és becstelenségemet, gyengeségemet és gonoszságomat. A bűn aljassá teszi sokszor a legnemesebb embert is.

A büntudatot követi a *kedvetlenség* és unottság, mely megbénít minden tevékenységet Isten dicsőségére és a lelkek javára. Ki tud lelkesen dolgozni Istenért, az ő érdekeiért, ha szívében a bűn honol? Miért hever parlagon az egyházban sok termésre hivatott föld, miért nem gyümölcsöző a vetés, miért oly gyenge sokszor a katolikus öntudat? Bűn terheli a lelkét annak, aki hivatott volna Krisztus nevét hordozni nagyok és fejedelmek elé (Ap. csel. 9, 15), megművelni az egyház szántóföldjét, megdolgozni Krisztus választott szőlőkertjét. Fényes tehetségek elpusztulnak nem egyszer a szenvedély és a bűn posványában. Meg vannak kötve a kezek, meg vannak kötve a lábak, be van kötve a száj, el vannak némítva az ajkak — mert a bűn lakást vett Krisztus harcosának lelkében.

Bűnös szokás. A bűn oly könnyen *szokássá* válik és akkor egészen hatalmába keríti az embert. Száz és száz bilincs és kötelék köti meg és oly nehéz a szabadulás! Lealázó és kemény rabság a bűnnek rabsága. Nem egyszer a *test* is odavész. Vész és rothadás emészti. A lélek meg olykor belehal szomorúságába, és hány esetben nyúl gyilkos fegyverhez saját maga ellen az, akinek életét és boldogságát megrontotta a bűn! És milyen a *halál*? „Az ördög nem halhatott volna meg borzasztóbban“, mondta Voltaire haláláról saját

Halál. orvosa. — Egy papi intézet volt növendékéhez halálos ágyán benyit a pap, hogy a szentségekkel megerősítse. „Uram,“ mondja neki a beteg, „az én elvem enni, inni, élvezni!“ Hátat fordít a papnak és meghal. Ez a bűnös halála.

Példák.

Hogy tör ki a szerencsétlen Lenau
lelkéből a szomorúság, mikor elvesztett
hitére, elvesztett ártatlanságára gondol
vissza!

Und in der Forschung Wälder trat, ein Tor, ich
Aus jenem gottbeseelten Paradies,
Und all des Herzens fromme Lust verlor ich,
Seit ich des Glaubens treue Spur verliess.

Még Nietzsche is felzokog az elvesztett Isten után. Musset-ről pedig ezeket írja Baumgartner: „Büntetően világítanak bele sívár, világtalan lelkébe gyermekkorának vallásos emlékei; a Megfeszített képe fájdalommal és megilletődéssel tölti be; haragosan vádolja Voltaire-t, hogy elvette hitét és megzavarta lelkének békeségét, de nincs már ereje, hogy a bűn posványából fölemelkedjék.“ Byron pesszimizmusa is csak a bűnnek fekete árnyéka, mely ráveti magát lelkére.

És ha a bűnös mindezt már nem érzi, akkor annál szerencsétlenebb és boldogtalanabb; mert fel fog ébredni egy napon boldogtalanságának és szerencsétlenségének tudatára, mikor már ez a tudat sem képes visszatéríteni Istenhez, mert az irgalom és a megtérés ideje megszűnt. Ez a bűnnek túlvilági boldogtalansága a kárhozat helyén.

II. Pont. A bűn túlvilági boldogtalansága.

A pokolról még külön fogunk elmélkedni. Itt csak ezt az egy igazságot akarjuk megtekinteni, hogy egyetlenegy súlyos bűn az örök boldogtalanság tengerébe képes taszítani a lelket. Mily borzasztó dolog tehát a bűn, ha ekkora szerencsétlenséget és boldogtalanságot von maga után! De ha már a bűnnek következménye, a büntetés, oly boldogtalaná teszi az embert, mily nagy lehet akkor a boldogtalanság, mely a bűnben magában, az Istentől való elszakadásban, rejlik! A bűnben magában rejlő boldogtalanságot, az Istentől való elszakadás boldogtalanságát, oly kevés ember érzi itt a földön; de azért nem kevésbé nagy. Van egy tárgyi boldogtalanság is, melyet jobban érez olykor az, aki másban szemléli ezt a boldogtalanságot és szerencsétlenséget, mint az, aki azt elszenvedí. Ebben a helyzetben vagyunk mi is

a lelki gyakorlatok alatt, akik a bűn boldogtalanságáról elmélkedünk.

A bűn a túlvilágon végleg megfosztja az embert boldogságától, megfosztja őt attól a céltől, melyre teremtve van. A bűnös a pokolban elvesztette lelkének középpontját, mintegy szív nélkül bolyong a világban, olyan, mint akinek kiszakították kebléből a szívét. Ez az ember boldog már nem lehet. Egyetlenegy súlyos bűn képes ebbe a boldogtalanságba taszítani a lelket. Mily borzasztó titok a bűn! *Mysterium iniquitatis* — a gonoszság, az esztelenség és a boldogtalanság titka.

Imádság. „Ó gonosz bűn!”, kiált föl Alacoque sz. Margit, „mily utálatraméltó vagy te, mert oly nagy sérelmet ejtesz azon, aki az én legfőbb Javam!” Ő maga oly utálattal fordult el minden büntől, hogy kész lett volna inkább a pokol gyötrelmeibe belevetni magát, semmint akarva egyetlenegyét is elkövetni. Megértette, hogy nagyobb a boldogtalanságnál, melyet a bűn nekünk okoz, a bűnnek a gonoszsága maga, mely sérelmet ejt a legfőbb jónak szeretetén és szentségén. Azért ezerszer jobban kell kerülnünk a bünt azért, mert az Isten megbántása, mint azért, hogy megmeneküljünk a pokol kínjaitól. De ha már Isten szeretete oly gyenge volna szívünkben, hogy egyedül nem tartana vissza a büntől, akkor még mindig jobb, hogy legalább saját szerencsétlenségünk szemlélése, melybe a bűn által belesodródunk, visszatartson minket annak elkövetésétől.

„Miképen ül magában a város, mely néppel volt tele; özveggyé lett a népek asszonya; a tartományok fejedelme adófizetővé lett. Sirván sir éjjel, és könnyei folynak orcáin; nincs, aki vigasztalja őt minden szerelmesei közül, minden barátai megvetik őt és ellenségeivé lettek . . . Vétkezve vétkezett Jeruzsálem, azért lett bujdosóvá; mindnyájan, kik dicsőítették őt, megvetik, mert látják gyalázatát; ő pedig nyögve hátrafordul.” (Sir. 1.)

„Jeruzsálem, Jeruzsálem, térj meg a te Uradhoz, Istenedhez!”

Tekints, Uram, kérlek, az én bűnös lelkemre, amelyért az én Uram, Jézus Krisztus, nem átalotta magát kiszolgál-

tatni a bűnösök kezébe és elviselni a kereszt kínhalálát, aki veled él és uralkodik örökön örökké. Amen.

IV. SAJÁT BŰNEIM.

Első előgyakorlat: Enmagamat szemlélem mint valami gonosztevőt, akit bírāja és királya elé visznek, hogy számot adjon és elvegye ítéletét. — Lelkemet szemlélem mint valami undok kelevényt, melyből szüntelen a bűnök rút gennye folyik.

Második előgyakorlat: Esdve kérem Isten kegyelmét, hogy lelkemet mély és nagy bánatra indítsa bűneim fölött, hogy azoktól végkép elforduljak és soha többé Istenemet meg ne bántsam.

I. Pont. Mennyit vétkeztem?

Végig tekintek életemen: gyermekkoromon, ifjúságomon, a későbbi éveken. Hol tartózkodtam, kikkel érintkeztem, mi volt a foglalkozásom? Ennek a pontnak nem az a célja, hogy egyetemes gyónásra készüljek, hanem hogy röviden áttekintsem egész életemet és nagy vonásokban lelkem elé állítsam bűnös voltomat és megalkossam bűneimnek a mérlegét.

Hány évet töltöttem Isten kegyelmében, hányat megfosztva az ő kegyelmétől! Hány perc volt Istennek szentelve, hány a világnak és önszeretetemnek? Melyik az a parancs, melyet meg nem szegtem? melyik az a nap, melyen nem vétkeztem? melyik az a hely, melyet bűneim be nem szennyeztek? Talán én is elmondhatom a zoltárossal: „Gonoszságaim megsokasodtak fejem hajszájai fölött” (39. zolt.) és szent Ágostonnal: „Oly kis emberke és már oly nagy bűnös!”, vagy ugyancsak szent Ágostonnal: „Későn szerettelek téged, örök Szeretet, későn szerettelek téged!”

II. Pont. Mi a bűn önmagában?

Minden bűnben kétféle rosszaságot különböztetünk meg: az ellentétet az ember eszes természetével, az erkölcsi normával, és az ellentétet Isten törvényhozó akaratával. Az első mintegy alapját képezi a másodiknak. Mert általában nem

azért rossz egy cselekedet, mivel Isten azt tiltja, hanem azért tiltja Isten, mivel az önmagában rossz. Megvan tehát a bűnnek, főleg a halálos véteknek, a maga rosszasága, még ha elvonatkoztatunk is Isten tiltó parancsától és elvonatkoztatunk a büntetéstől, mely a bűnt követi.

Ciceroról mondja szent Ágoston, hogy egyszer valaki előadta neki a mesét, melyben az istenek egy embernek megengedték, hogy vétkezzék. Ennek hallatára felkiáltott a pogány bölcs: „Ó, az a szerencsétlen ember, akinek meg volt engedve, hogy vétkezzék!” Gyönyörű szó ez egy pogány szájából! Ez a bölcs megértette, hogy mi a bűn önmagában, még ha nem is volna megtiltva. Szemléljük mi is bűneinknek ezt az önmagukban rejlő rosszását, hogy annál inkább megújtáljuk és elforduljunk azoktól.

1. A bűn természetellenes. A bűn mindenekelőtt ellentétben áll az embernek eszes természetével, *természetellenes* valami, erkölcsi mivoltának lerontása, erkölcsi megsemmisülés.¹ Az ember lényébe és természetébe bele van vésve és bele van teremve Istenhez való rendeltetése. Egész valója hangosan kiáltja: Te Istené vagy!, cselekedete pedig meghazudtolja, amit természete hangosan kiált. Az ember élő hazugság lesz, eleven ellentét, némileg szörnyszülött, amelynek ember az egyik része, állat a másik, mert akarata és természete nyílt ellentmondásban vannak, egymást meghazudtolják.

Erkölcsi megsemmisülés. A bűn erkölcsi *megsemmisülés*. Mert az erkölcsi élet lényege az összeköttetés Istennel, a bűn pedig ennek az összeköttetésnek eleven tagadása. „Íme, akik eltávoznak tőled, elvesznek.” (75. zsolt.) Aki a bűn által Istentől eltávolodik, elveszti lényének jobbik részét. Megmarad még a fizikai léte, de erkölcsi léte elenyészik, közelebb jut a semmihez. Azért mondja oly találóan sz. Ágoston: „Nem úgy esett el az ember, hogy egészen megsemmisült volna, hanem úgy, hogy önmagát keresvén, már kisebb lett, mint volt annakelőtte, amikor még a legfőbb Lénybe kapcsolódott bele.

¹ Ezekben és a következőkben mindig elsősorban és főleg a súlyos bűnről van szó. Csak megfelelő megszorításokkal lehet a mondottakat a bocsánatos bűnre alkalmazni.

Istent elhagyni és önmagában keresni létének célját v. i. önmagának tetszelegni nem jelenti ugyan a teljes megsemmisülést, de mégis a semmiséghez való közeledést." (De civ. Dei XIV. 13.) Joggal nevezhetjük tehát a halálos bünt lelki öngyilkosságnak, mert „akik bünt cselekednek és hamisságot, ellenségei lelküknek". (Tób. 12, 10.) Oly megható azért a bölcsnek szava az emberhez: „Könyörülj lelkeden, Istennek tetszvé". (Sir. f. 30, 24.) Ne légy kegyetlen lelked iránt és ne vétkezzél; mert a vétek lelked halála és erkölcsi léted megsemmisülése.

Nem egész ember.

A Szentírás mondja: „Az Istent féljed és tartsd meg az ő parancsait; mert ez az egész ember". (Préd. 12, 13.)

Aki tehát Isten parancsait meg nem tartja, az csak félemler, annak hiányzik, lényének legjáva, és voltaképp rossz ember. Mert mindaz rossz, ami céljának nem felel meg. Rossz az az óra, mely nem mutatja a helyes időt; rossz az a mérleg, mely hamisan tünteti fel a súlyviszonyokat; rossz az a kés, mely nem vág. Rossz az az ember, aki céljának nem felel meg, mely végett teremtve van. Lehetnek talán jó tulajdonságai, lehet remény a megtérésére; de amíg a bűnben van, rossz ember.¹

A bűnös az értelemnélküli teremtmények szintjére süllyed le, sőt alájuk süllyed. Mert az okatlan állatnál hiába követelünk erkölcsi létet, neki ilyen nem lehet. Ez nála nem hiány, de az embernél hiány, mert egész lénye és természetete követeli, hogy fizikai létén felül erkölcsi léte is legyen. Azért mondja aranszájú szent János: „Hogyan is ne volna minden értelmetlen állatnál értelmetlenebb az, aki Isten szavára nem hallgat! Mert ha Istennek tetszeni ugyanannyi mint embernek lenni, akkor az, aki arra nem hallgat, hogy ember legyen, valóban nem különb az okatlan állat-

¹ „Nem azt a hajót mondjuk jónak, amely pompás színekkel van kifestve vagy amelynek orra ezüstből vagy aranyból van, hanem az, amely szilárd, erős, gyors és nincs kitéve a szelek játékának. Nem azt a kardot mondjuk jónak, amely meg van aranyozva, sem azt a bárdot, amelynek tokja drágakövektől ékes, hanem azt, amelynek éle finom és vágásra jó. Nem azt nézzük, szép-e a vonalzó, hanem azt, hogy egyenes-e? Tehát az embernél is nem az számít, hogy mennyit arat vagy hogy hányan köszöntik őt, hanem az, hogy milyen jó." (Seneca ep. 76.)

nál". (In Jo. hom. 2.) Ennek az igazságnak megrendítő szimboluma, mikor Nabukodonozort, Babylon királyát, a barok közt látjuk, amint szénát eszik és kivettetik az emberek közül. (Dán. 4, 30.) „Az ember, midőn tiszteletben van, ezt figyelembe sem veszi, olyan, mint az oktan állatok, és hasonló azokhoz.” (48. zsolt.)

A bűn esztelenné teszi az embert, és maga a legnagyobb esztelenség, mert nyílt megtagadása a célnak. Aki pedig céltalanul, sőt célellenesen cselekszik, az esztelen ember. Azért kiált fel Izaiás próféta: „Megismeri az ökör gazdáját és a szamár jászolát; Izrael pedig nem ismer engem és népem nem ért.” (Iz. 1, 3.) És Jeremiás: „A kánya az égen megismeri idejét, a gerlicze és fecske és gólya megtartják eljövételük idejét; az én népem pedig nem ismeri meg az Úr ítéletét.” (Jer. 8, 7.) Minden élő lény, sőt még az életelenek is, céljuk felé törekednek; az állat megismeri fészkrét és az istállót, amelybe tartozik. Csak az ember tagadja meg szabadakaratóval örök célját és nem ismeri fel a bölcsőt, amelyből született. „Ámbár megismerték az Istent, nem dicsőítették mint Istent, és nem adtak hálát neki, hanem üresek lettek gondolataikban, és sötétség borult oktan szívükre. Bölcsenek mondogatták magukat és esztelenek lettek.” (Róm. 1, 21. 22.)

A bűn, még ha nem is volna megtiltva, a legmegalázóbb rabszolgaság és az emberi méltóság lerontója. Isten mondta az első embernek: Uralkodjál a természet felett! Ő mondta Káinnak: Alattad legyen vágyad, és te uralkodjál rajta! (Gen. 4, 7.) Csak az Isten méltó, hogy neki szolgálj, vagy az, akinek Istenért veted alá magad. Te király vagy, de a bűn által szolgálatté. „Aki bünt cselekszik, szolgálja a bűnnek.” (Ján. 8, 34; 2 Pét. 2, 19.) „A jó, ha szolgál is, uralkodik,” mondja szent Ágoston, „de a gonosz, még ha királyi széken ül is, rabszolga marad; és ami még keményebb, annyi zsarnok rabszolgája, ahány bűne, ahány szenvedélye van.” (De civ. Dei IV. 3.) Naziánzi szent Gergely pedig hozzáfűzi: „Szabadság és gazdagság egyedül a parancsok megtartásában található; igazi szegénység és szolgaság pedig azok megszegésében!” (De paup. am. 25.) Egy középkori könyv nagyon mély értelem-

mel jegyzi meg: „Mi az ember szabadsága? Az ártatlanság.”
(Pipini disp. cum Albino.)

Mily alávaló rabság, de mily *aljas érzület* is rejlik a
a bűnben! Ádám és Éva elrejtőznek,

4. A bűn aljasság. mikor elkövették a bűnt, nem annyira
félelemből, hanem szégyenérzetből. A
bűnös is elrejtőzik, takarja bűnét. Miért? Mert Isten tiltja?
Nem, hanem azért, mert önmagában rossz, észellenes, szégyen-
letes, az emberi méltóságot lealacsonyító, alávaló valami.
Ép ezért tiltja Isten is, a végtelen szentség, aki az emberi
méltóságnak és szentségnek, mely az isteni szentségnek és
méltóságnak képmása, szent öre és bosszulója. — Még a
kis bűnök is mily szégyenletesek gyakran! Mennyi balgaság,
esztelenség, aljasság, nevetségesség rejlik bennük! Mikor
szent Monika mint kislány egyszer bort ivott a pincében,
a föld alá süllyedt szégyenében, amikor valaki odavetette
neki: Te kis részeges! Mily szégyen borítana el minket, ha
egyszerre minden gondolatunk és érzelmünk nyilvánvaló lenne
mindenki előtt: irigységünk, hűtlenségünk, kárörömünk, nem
őszinte gondolkodásunk, hazugságunk, gyűlöletünk, mér-
téktelenségünk, tisztátalanságunk! „Ha a bűnnek rütségét
meg akarod ismerni,” mondja aranyzáju szent János, „akkor
tekintsd meg, minekutána elkövetted, amikor már lelohadt
benned a bűnös vágy.” (In. Jo. hom. 52.) A művészi komé-
diának, az igazi komikumnak, is lényege a bűnben rejő
esztelenség, fonákság és nevetségesség. Mily nevetségés a
bűn, ha nem volna oly végtelenül szomorú és komoly dolog!

Mindez megvan a bűnben, mégha Isten nem is tiltaná
a bűnt. Eltávolít Istentől, megszakítja a vele való összeköt-
tetést, még ha nem is irányul egyenesen ő ellene, mint a
hitetlenség, az istenkáromlás és az istengyűlölet. Az emberi
természet ellen elkövetett bűnök is eltávolítanak Istentől,
mert az emberi természet egészen hozzá van rendelve és
hozzá vezet; aki tehát vét az emberi természet ellen, az
Istentől távolodik el, még ha Isten nem is tiltaná a bűnt.
De mi a bűn, ha hozzávesszük, hogy Isten azt egész tekin-
télyével és isteni fölségének teljes latba vetésével tiltja,
mert tiltania kell! Ekkor jelenik csak meg előttünk a bűn-
nek mivolta és gonoszsága egész nagyságában és rettenetes
voltában.

III. Pont. Ki az Isten, és ki vagyok én?

A bűn, a halálos véték, az ember, a teremtmény akaratának ellenszegülése a Teremtő akaratának, fellázadása a Teremtő akarata ellen, megvetése az ő parancsának, elutasítása az ő szeretetének. Mit jelent mindez? — Ki az Isten, és ki vagyok én?

1. A bűn igazságtalanság. A bűn a legnagyobb *igazságtalanság* Istennel, Teremtőnkkel és legfőbb Urunkkal szemben. Istené vagyunk. Múlhatatlan joga van szolgálatunkra, testünk-lelkünk minden képességére, szabadakaratum minden cselekedetére. A bűnös megrabolja Istent; megfosztja őt dicsőségétől; kényszeríti, hogy némileg bűnben részt vegyen. Igaz, hogy ez nem valódi részvétel, mert a bűn az emberi akarat gonoszságában és az erkölcsi normától való elfordulásában áll; de mégis Istennek meg kell adni a képességet, hogy az ember tehetségeit használja és érvényesítse. A káromkodó nem káromkodhatnék, ha Isten létét, életét fenn nem tartaná és nyelvével, ajkával közre nem működnek, hogy egyáltalán szólni és beszélni tudjon. Mert a teremtmény önmagából tehetetlen, és valamint nem képes magától létezni, ép úgy képtelen magától cselekedni is. A legnagyobb tisztetlenség és igazságtalanság tehát, amikor a bűnös Istent némileg kényszeríti, hogy — akár csak külsőleg is — bűnben mintegy közreműködjen.

2. Büszkeség és vakmerőség. A bűn a legnagyobb *büszkeség és vakmerőség*. Ki az Isten, akít megbántottam, és ki vagyok én? Mily nagy az Isten! *Nagyságát* és hatalmát hirdeti a csillagok mérhetetlen tömege és távolsága; a világűr, melyet ő jelenlétével betölt, s mely nem képes őt befogadni; a hegyek égbenyúló magassága és a tengerek mérhetetlen szélessége; a napnak tüze és a zivatarnak félelmetes zúgása; a villámok vakító cikázása és a szelek sivító hada; a sivatagok tűző homokja és a sarkvidék jéghegyei. Mindezeket *egy* szavával hozta létre a semmiből és hatalmával fenntartja minden pillanatban. Ha akarná, egy pillantásával, egy szavával megsemmisíthetne mindent, téged is, ki fel mered ellene emelni kezdet. Egy pillanat alatt a pokolba taszíthat, mert kezében

vagy. És te mered felemelni vele szemben fejedet! Ó vakmerő emberi gőg, mely dacolni mersz a Mindenhatóval! Jelen van, lát téged, kezében vagy, és te mersz felemelkedni ellene! „Mit kevélykedik a por és hamu?” (Sir. f. 10, 9.) Az ő „haragjának senki sem állhat ellen, s alatta meghajolnak, akik a világot hordozzák. Tehát mi vagyok én, hogy megfeleljek neki és igéimmal szóljak vele.” (Jób 9, 13. 14.)

Bölcsesége.

Minden fűszál hirdeti az ő bölcseségét, minden virág dicséri művészetét, minden homokszemet megszámlált a tenger partján, ismeri hajaidnak számát, ismeri bűneid számát, belát szívedbe, belehatol tekintetével annak legsötétebb rejtékébe. Mily bölcs, mily fenséges értelmű a mindentudó Isten! És ki vagy te? Ha a világ összes bölcséinek tudását egyesítenéd is, még mindig csak semmi sem volnál hozzá képest. És ha az angyalok bölcsességét a magadénak vallhatnád is, ha az égi szellemek nyelvén beszélnél és írni is, még mindig semmi sem volnál hozzá hasonlítva. De mi vagy te? Mit tudsz, mit ismersz minden kétséget kizáró bizonyossággal, minek hatoltál bele végső okaiba? Még tenmagadat sem ismered, saját lelkedet, saját mivoltodat sem? Nem ismered az elemek végső összetételét, nem ismered a villamos erő legbensőbb lényegét, nem ismered a szívárványt és a jégesőt létesítő végső okokat. Mit tudsz a szellemi világról, mit a sírontúli életről, mit magáról az Istenről? Hány ember a földön bölcsőbb, okosabb, belátóbb, élelőbb eszű mint te! És te, parányi értelmű ember, mersz felázadni a mindentudó, bölcs Isten ellen, mered megítélni és bírálni az ő szent törvényeit, káromolni az ő gondviselését, kételkedni az ő kinyilatkoztatásának szent igazságában! Mily vakmerőség, mily elviselhetetlen, undorító kevélység!

Szépsége.

Mily szép az Isten! Minden szépség, melyet csak égen és földön látsz, a hegyek hótakart bércein, a mezők és a rétek virágain, a csillagok fényében, a gyermekek csillogó szemében, a napnak világokat fénnel elárasztó ébredésében reggel és méltóságteljes nyugtában alkonyatkor — mindez a szépség csak gyenge visszfénye, visszatükröződése az ő végtelen szépségének. Későn szerettelek téged, ó örök szép Isten, későn szerettelek, ki a földnek hitvány szépsége

után futkostam és ezzel rúttá tettem lelkemet! Ki vagyok én, ki gyönyörködni tudtam a teremtményben, és meg tudtam vetni a teremtetlen örök szép Istent! Könyörülj rajtam, ó szépséges Istenem örökké irgalmas szeretete!

Jósága. Mily jó vagy te, ó Istenem! Ég és föld teli a te jóságoddal és irgalmaddal, aki napodat felkelted jókra és gonoszokra, s esőt adsz igazaknak és hamisaknak. (Mát. 5, 45.)

Mily jó és irgalmas voltál irántam is eddig és nem engedtéll elvesznem bűneimben, bár talán sok más elkárhozott, aki kevesebbet vétkezett mint én! Mi lett volna belőlem, ha te elhagysz! És én semmiség, a föld pora, ily hálátlanul megbántottalak téged!

Igen, a bűn a legnagyobb *hálátlanság*

3. A bűn hálátlanság. Istennel, legnagyobb és legelső jótevőmmel szemben. Ha vétkezem, az ő saját adományait: tehetségemet, testemet-lelkemet, a teremtett dolgokat, melyeket tőle kaptam, használom fel ő ellene. Azzal a szájjal, melyet ő adott, káromolom az ő szent nevét. Azt a kezet, melyet ő adott, emelem fel ő ellene. Azt az akaratot, melyet tőle vettem, viszem harcba ő ellene. Mintha csak a gyermek az ajándékot, melyet édesanyja hoz neki, visszadobná arcába annak, akitől kapta. Így tesz a bűnös Istennel. Mily rettenetes hálátlanság, mily rút érzéketlenség! Jobban valósul meg itt mint az előző pontban Izaiás szava: „Megismeri az ökör gazdáját; Izrael pedig nem ismer engem.” Azért kiált fel ennek a hálátlanságnak szemlélésénél: „Halljátok egek! és vedd füleidbe, föld! mert az Úr szól. Fiaikat neveltem és fölmagasztaltam, ők pedig megvetettek engem.” (Iz. 1, 5.) „Iszonyodjatok ezen, egek! és annak kapui!”, mondja Jeremiás, „fölötte szomorodjatok el, úgymond az Úr.” (Jer. 2, 12.)

Még jobban megismerjük ezt a hálátlanságot, ha megfontoljuk, mi minden rejlik abban, ha a bűnös akarata Istentől elszakad. A bűnösnek, ha erre kifejezetten nem is gondol, voltaképp akarnia kell, hogy Isten ne is létezzék; mert hiszen cselekedetével azt vallja, hogy nem Isten, hanem más dolog az ő végcélja. Mivel Isten büntetésétől fut, következetesen kívánnia kell, hogy ne legyen Isten; mert ha van, nem lehet közömbös bűnével szemben. A bűnös tehát egy-

részt, amikor saját szenvedélyét és önmagát trónra emeli, képessége szerint megfosztja Istent saját trónjától; másrészt, amikor büntető kezét el akarja kerülni, voltaképp élete ellen esküszik össze és szeretné, ha nem is léteznék. Mily rút hálátlanság, mily elvetemült istentelenség! A bűnös némileg Isten-gyilkos. És ha Krisztus megváltó halálát tekintjük, melyet a bűn okozott, akkor a bűnös Krisztus-gyilkos is; mert bűnével újból megfeszíti azt, aki életét adta érte. (Zsid. 6, 6; Gal. 1, 4.) Mily ellentétben áll a bűnnek e titokzatos istengyűlöletével szent Ágoston szeretete, aki felkiált: Ha én lennék az Isten és te lennél Ágoston, akkor azt akar-nám, hogy te légy Isten és én legyek Ágoston!

Hozzájárul, hogy a bűnös részéről ez az elszakadás Istentől végleges. Mert nem tőle függ, hogy Isten általában bűnbocsánatot ad; nem tőle függ, hogy Isten neki is meg-adja a megtéréshez szükséges kegyelmeket. Mindez Isten jóságának és irgalmának tudható be egyedül. Legkevesebbé pedig függ a bűnöstől, hogy ideje és alkalmá van a megté-résre; mert egy pillanatot sem biztosíthat magának. Számol-nia kell a lehetőséggel, hogy örökre elszakad Istentől. — És ezt oly könnyen teszi meg! oly sokszor teszi meg! nevetve és vigadva teszi meg! Bor és zene közt döfi hálátlanságá-nak törét Istene szívébe. Ó, ha Isten sírni tudna, nem ön-tené-e el második vízözönként könnyeinek áradata az egész világot ezért a hálátlanságért, melyet az emberek részéről tapasztalnia kell? Ó, öntenék el inkább az én bánatom könnyárvái lelkem hálátlanságának aszályos földjét és ragad-nák magukkal bűneim szűrő töviseit, melyek a lelkemben járó Istennek lábait megsebzik!

Mily végtelenül nagy az Isten! Ezer és ezer világ olyan előtte mint a semmi. Ha minden nagyságot, szépséget, böl-cseséget és jóságot, mely a világon van vagy valaha volt, felhalmoznád egy lényben és mindezt a tökéletességet millió-szor megsokszoroznád, még mindig nem közelítettél volna meg Isten tökéletességét, mert ő végtelen. És te, a föld férgé, mered mondani a végtelennek: Nem szolgálok neked!? Érted-e ember, hogy mi a bűn? mi egyetlenegy súlyos bűn?

IV. Pont. A bűn átkától sujtott természet szava.

Nem csodálkozol-e, bűnös, ha bűneidnek gonoszságát szemléled, melyekkel megfertőzted és megszenstelenítetted az egész teremtést, hogy a természet maga fel nem lázad ellened, megszenstelenítője ellen, aki a bűn rabszolgaságában fogva tartja az egész látható világot? Nem kérded-e, hogyan lehetséges, hogy megtűr még a föld, hogy világít még számodra a nap; hogy az angyalok, akik az isteni igazságosság kardjai, még őriztek és imádkoztak érted; hogy meg nem nyílt alattad a mélység és új poklokat teremtve, el nem nyelt, hogy azokban örökre kínlódjál? — Granádai sz. Lajos megemlékezik arról a megrendítő beszédről, melyet Avilai János tartott Montillában, mikor kikelt azoknak gonoszsága ellen, kik nem átalják Istent a legundokabb vétkekkel megbántani. Amikor a próféta szavait idézte: „Iszonyodjatok ezen, egek!”, e szavakat oly megrázó erővel mondta, hogy úgy látszott, hogy a templom falai bele-remegnek szavába.

Mikor a helytartó Tellt arra kényszeríti, hogy fia fejéről lelője az almát, akik ezt hallják, felkiáltanak: „Nem hallod, hogy morajlik a mélység, az örvény hogy ordít? Még sohasem tombolt így a szakadék! — A saját gyermekének fejére célozni! ezt még egy atyától sem követelték. És ne lázadjon fel ez ellen vad dühében a természet? Ó, én nem csodálkoznám, ha a sziklák a tóba omolnának, ha azok a csúcsok, azok a jégtornyok, melyek a teremtés napja óta meg nem olvadtak, magas ormaikról a mélységbe folynának, ha a hegyek szétrepednének, minden szakadék beomlana, és egy új vízözön az élők minden lakóhelyét elnyelné!”¹ — De mit mondjon a bűnös! Ő nem gyermekének fejére céloz kényszerítve, hanem Atyjának szívét szúrja át önként bűnének törével, döfi át vétkének nyilával. A hegyek meglágyulnak, de az ő szíve kemény marad!

A természet nyög a bűn terhe alatt, melyet az ember rá rakott, „minden teremtmény együttesen sóhajtozik és vergődik” (Róm. 8, 22), vágyódik megszabadulni a bűn átkától és meg is szabadítja magát az ítélet napján, amikor az Isten

¹ Schiller, Wilhelm Tell IV. felv. 1. jel.

haragja szabadon engedi az elemeket, hogy megbosszulják a sérelmet, melyet a bűn ejtett Teremtőjükön. „Fegyvert fog az ő buzgalma és felfegyverzi a teremtményt az ellenség megbosszulására. Mellvért helyett igazságot ölt fel és a bizonyos ítéletet teszi föl sisak helyett, győzhetetlen pajzsául veszi az igazságot, a kemény haragot pedig dárdává élesíti, és hadakozni fog vele a földkereksége az esztelenek ellen.“ (Bölcs. 5, 18—21.) De engem, bűnöst, még az ítélet napja előtt érhet utól a halál bármely pillanatban! Kinek köszönöm, hogy a pokol tüzei még nem égetik lelkemet? hogy élek még és szívom a levegőt és élvezem a napsugarat? Ő, annak köszönöm, akit ott a kereszten látok kitért karokkal imádkozni értem és vérét ontani! Ő irgalmas Szeretet, aki a kereszten függsz, a te könyörületed nagyobb az én gonoszságomnál! Ő irgalmas Jóság, aki annyiszor mondottad már értem Atyádnak: Bocsáss meg neki, mert nem tudja, mit cselekszik! — bocsáss meg nekem és téríts meg engem! „Ki ad az én fejemnek vizet és szemeimnek könnyforrást, hogy sirassam éjjel és nappal“ bűneim sokaságát? (Jer. 9, 1.) Leborulok előtted, drága Megváltóm, és feltárom előtted lelkem nyomorát, könyörülj meg rajtam és irgalmazz nekem!

Imádság a feszület előtt. „Mikép kezdjem siránkozásomat megátalkodott éltém tettei felett vagy mily kezdetet adjak jelen bánatteljes kesergésemnek? Krisztusom, mint irgalmas, add nekem a töredelmesség könnyeid!“

„Jöjj, megátalkodott lelkem, testeddel együtt s a mindenek Alkotója előtt tégy vallomást, hadd az előbbi hallgatagsodat és hozz Istenednek töredelmes könnyeket.“

„Ádámnak, az első teremtett embernek, bűneit követvén, tudom, meg vagyok fosztva Istenemtől, a mennyországtól s annak örömeitől vétkeim miatt.“

„Jaj neked, elkárhozott lelkem! hogy hasonlónak lettél az első Évához; mert láttad a rosszat és keservesen megbesültél és megérintetted a tiltott fát és vakmerően megízlelted az oktalanság gyümölcsét.“

„Ádám méltán lett a paradicsomból kiűzve, mivel megszegte egyetlen parancsodat, Üdvözítőm! én pedig mit fogok szenvedni, ki mindenekben megvetem életadó ígéidet!“

„Förlümlülva Kain gyilkosságát, önkéntes megölője let-

tem lelkiismeretemnek, fölébresztvén a test vágyait, gonosz cselekedetekkel fegyverkeztem fel ellened."

„Megvallom néked, Üdvözítőm, elkövetett bűneimet s megmutatom lelki és testi sebeimet, melyeket öldöklő indulataim rablók módjára ejtettek rajtam. Ha vétettem is ellened, Üdvözítőm, de tudom, hogy emberszerető vagy, ki kegyesen büntesz, készséggel könyörülsz és a könnyező bűnöst nem veted meg, hanem mint jó atya sietsz a tékozló fiút befogadni . . . Gyógyíts meg engem! Az ószövetségi pap, látván engem, elhaladt mellettem, és látván a levita, lenézett bűneim meztelenségében, de te, szűz Máriától született Jézusom, légy segítségemre és könyörülj rajtam." Amen. (Krétai sz. András bűnbánati kánonjából.)

ÖTÖDIK NAP.

I. A POKOL.

A bűnnek végállomása a kárhozat, a pokol. Ez az utolsó és végső stációja a meg nem térő bűnösnek, az örök rabság és elhagyatottság otthona, a kínok hazája, ahol a bűn végleg és örökre megbosszulja magát a bűnös lelkén és testén. „A bűnösök útja kövekkel van egyenesen kirakva, de a végén sötét pokol és büntetés van.” (Sir. f. 21, 11.) Végnélküli jaj hallatszik át hozzánk a túlvilág e borzasztó partjairól, a bűnhődés végnélküli jajveszékélése, a vétek örök átka:¹ „Ott leszen sírás és fogak csikorgatása.” (Mt. 8, 12.) „Sírás a tűz miatt, mely el nem alszik, fogak csikorgatása a féreg miatt, mely meg nem hal.” (Sz. Bernát, Serm. 8. in. ps. Qui habitat.) Ez hitünk legborzasztóbb igazsága, legborzasztóbb titka; de ezt is szükséges szemünk elé állítani a lelkigyakorlatok alatt, hogy ha már az isteni szeretet

¹ Hast du dich einst der Erdennacht entschungen
Und werden, wie du meinst, am hellen Tage
Verloren sein des Traums Erinnerungen:
Wer weiss, ob nicht so deine Schuld hienieden
Nachwirken wird als eine dunkle Klage,
Und dort der Seele stören ihren Frieden?

(Lenau.)

tüze nem volna képes a kísértés óráján visszafojtani szívünkben a szenvedély tüzét, legalább a pokol tüzének szemlése tartson vissza minket, hogy súlyos bűnbe ne essünk.

Sokáig törték fejüket a tudósok, hogyan lehetne a levegőt és más légnemű testeket cseppfolyósítani vagy szilárd alakban előállítani. A legnagyobb nyomás alá helyezték ezeket a gázokat, 300—600 atmoszférás nyomásnak vetették alá. Egyik-másik légnemű anyagnál sikerült is a cseppfolyósítás, de egyes anyagok minden kísérletnek ellenálltak. Rájöttek a tudósok, hogy a légnemű testeket csak akkor lehet cseppfolyósítani, ha hőmérsékletük bizonyos fokra leszállt, és ezt a fokot az illető gázra nézve kritikus hőmérsékletnek nevezték. Ha a légnemű test hőmérséklete magasabb a kritikus hőmérsékletnél, akkor akármilyen nagy nyomásnak vetjük is alá az anyagot, azt soha cseppfolyósítani nem lehet. Ha ellenben hőmérséklete erre a kritikus pontra leszállt, akkor a legkisebb túlnyomás hatása alatt azonnal cseppfolyósodik.

Valami hasonló dolog mutatkozik a lelki életben is. A lelket szeretik a lehellehez hasonlítani. Maga a Szentírás is él ezzel a hasonlattal. Az ember teremtésénél azt mondja, hogy az Úr Isten „orcájára lehellé az élet lehelletét” v. i. a lelket. Maga a latin szó „animus, anima” és a magyar szó „lélek” is összefüggnek a lehellel, a szellővel.¹ Van a lényeges különbség mellett valami hasonlóság a finom, könnyű, láthatatlan, lehelletszerű levegő és a szellemi lélek közt. Azért mondja Krisztus is, hogy „a szél, ahol akarja, ott fú” (Ján. 3, 8), és összehasonlítja ezzel a Szentlélek fúvását: „úgy van mindaz, aki a lélektől született.” A léleknek is van egy kritikus hőmérséklete, mely számára nagyon is kritikussá válhatik. A lélek melege a szeretet, a lélek hőfoka a szeretet intenzitása. Amíg a lélek szeretetének hőfoka magas, amíg a szeretet tüzes a lélekben, addig semmiféle nyomás, legyen az még oly erős, semmiféle kísértés, erőszak, üldöztetés nem képes azt anyagivá tenni, cseppfolyósítani, lesüllyeszteni az anyagi világ posványába, az érzékiség fertőjébe: „Ki szakít el minket Krisztus szeretetétől?” (Róm. 8, 35.) Amíg az isteni szeretetnek lángja ég és

¹ *ἀνεμος, πνεῦμα*, spiritus mind ezt a képet állítják szemünk elé.

a lélek hőfokát magasra emeli, szinte lehetetlen, hogy Istent halálos bűnnel megbántsa: a lelki buzgóság szellemivé teszi a lelket. De ha egyszer a szeretet lehűlt, ha a lélek lanyha lesz, akkor kritikus állapotba kerül, és az első hevesebb kísértés erkölcsileg megfosztja szellemi mivoltától és az anyag és az érzékek a bűn cseppfolyósodását hozzák létre benne.

Ettől az állapottól kell óvni lelkünket. De ha mégis beállana emberi gyarlóságunk következtében, kell, hogy kezünkben legyen egy eszköz, mely minket akkor is visszatart a súlyos büntől, amikor az isteni szeretet tüze már majd kialudt szívünkben. Ez az eszköz a pokol gondolata. A pokolról való elmélkedés tehát a szeretetből fakad. A szeretet biztosítani akarja magát arra az esetre is, ha az ember gyarló természete már-már kiűzte a szeretetet a lélekből. Így kell felfognunk az elmélkedést a pokolról. Azért mondja Kempis Tamás: „Jó mégis, hogyha már a szeretet nem tart vissza a rossztól, legalább a pokoltól való félelem megfékezzén.” (Kr. köv. I, 24.) Elmélkedésünk első részében fontolóra vesszük, hogy van pokol és hogy ez a pokol még a mi számunkra is nyitva áll, második részében iparkodunk behatolni a pokol titkába és választ adunk a kérdésre, hogy mi a pokol?

Első előgyakorlat: Szemlélem a pokol hosszúságát, szélességét és mélységét; szemlélem a lángokat, melyek a mélységből felcsapnak és égetik a lelkeket, melyek ebben a tűztengerben örökké bűnhődnek.

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy ha valamikor az isteni szeretet tüze saját hibám miatt ellanyhulna bennem, akkor legalább a pokoltól való félelem tartson vissza, hogy Istent súlyos bűnnel meg ne bántsam.

I. Pont. Van pokol.

Létezését bizonyítja:

Ezt követeli Isten igazságossága, bölcsesége és szentsége. — Isten igazságossága követeli. Vannak oktalan emberek, akik a világon elhatalmasodó sok igazságtalanság láttára azt mondják, hogy nincs Isten. Pedig mennyire rövidlátók! A sok igazságtalanság szemléléséből nem arra a következtetésre kell jutnunk, hogy nincs Isten, mert akkor az igazságtalan-

ság végleges maradna és a természet önmagának ellenmondana; hanem a helyes következtetés csak ez lehet: Van Isten és ez az Isten igazságos, és azért van a jónak jutalma, a gonosznak pedig büntetése, van mennyország, de van pokol is.

Követeli a pokol létezését Istennek *bölcsesége*. Mert

2. bölcsesége

két ellentétes út nem vezethet ugyanahhoz a célhoz. Ha az erénynek és a bűnnek útja csak abban különböznének egymástól, hogy az egyik előbb, a másik később vezet az örök boldogságra, akkor erény és bűn között egyrészt, természetüket tekintve, a legnagyobb ellentét volna, másrészt következményeikben a legszebb harmóniában együtt érvényesülnének. De ez a legnagyobb ellenmondást jelentené az erkölcsi rendben és egyenesen ellenkeznék Isten végtelen bölcseségével. Így voltaképp nem is volna érdemes erényesnek lenni. Igaz ugyan, hogy az erényt önmagáért kell gyakorolni, nem elsősorban a jutalomért. De kevés ember áll ezen az erkölcsi magaslaton, és még ezeknél is igaz maradna, hogy a jogos hasznossági szempont ellentétben állana az erkölcsi értékeléssel; mert bűn és erény egyaránt a boldogságra vezetnének.

Követeli a pokol létezését Isten bölcsesége azért is, mert ellenkező esetben hiányoznék Isten részéről a szankció, melynek az ő szent törvényeit kísérni kell. Isten nevetségessé tenné magát, mikor végtelen szentségének egész súlyával tiltja a bűnt, de másrészt hallgatóan hozzátenné: Azért nem bánom, ha nem is tartjátok meg, legalább is nem büntetem! Amikor az emberi szenvedélyt oly gyakran még a pokol tüzének szemlélése sem tartja vissza a bűntől, mi lenne akkor, ha nem is kellene félni a pokoltól vagy legalább is nem az örök pokoltól?

3. szentsége

Követeli végre a pokol létezését Istennek *szentsége is*. Mert lehetetlen, hogy Isten közömbös legyen a jóval és a rosszal szemben; lehetetlen, hogy a világ söpredékével egy egész örökkévalóságon át együtt legyen a végtelenül szent és tiszta Isten, azokkal, akik a bűn posványában éltek és bűnbánat és megtérés nélkül a bűn posványában meg is haltak, s így voltaképp az örökkévalóságban is a bűn fertőjében tovább élnek. A túlvilágon pedig nincs megtérési lehető-

ség, mert a próba ideje eltelt. Nem volna próbaidő ez a földi élet és nem volna a kellő szankció földi életünk cselekedetein, ha annak a tudatában élhetnénk, hogy a halál után is van lehetőség Istenhez térni.

4. Krisztus szava De ami kétely még megmaradna lelkünkben ezeknek az ésből merített okoknak megfontolása után, azt vég-

leg eloszlatják az örök Igazságnak szavai, aki a Szentírásban és az ő egyszülött Fia által szól hozzánk. A kinyilatkoztatás és a kinyilatkoztatáson alapuló egyházi tanítás minden kételyt kizárólag tanuskodik a pokol örökkévalósága mellett. „Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre”, mondja a bíró az ítélet napján, és Jézus így folytatja beszédét: „És ezek örök büntetésbe mennek, az igazak pedig örök életre.” (Mt. 25, 41. 46.) Amilyen örökké tartó tehát a mennyország boldogsága, ép oly örökké tartó a pokol kínja is. „Kiolthatatlan tűznek” nevezi Jézus a poklot, ahol „a féreg meg nem hal és a tűz el nem alszik.” (Mk. 9, 42. 43.) És a Jelenések könyve (14, 11) mondja, hogy „gyötrelmeik füstje felszáll örökön örökké.” „Alázd meg a te lelkedet”, mondja a bölcs, „mert az istentelenek testén való bosszúállás tűz és féreg.” (Sir. f. 7, 19.) „Tüzet ad és férgeket az ő testükbe, hogy égettessenek és érezzék mindörökké.” (Jud. 16, 21.) „Kimennek és meglátják a férfiak holttesteit, kik ellenem vétkeztek; az ő férgük meg nem hal és tűzük el nem oltatik.” (Iz. 66, 24.)

Ellenvetések: *De Isten végtelenül irgalmas!* — Igen, de végtelenül igazságos és végtelenül szent is. Isten nemcsak egy, hanem minden tulajdonságában végtelen.

1. Isten irgalmas Benne minden megrendítően nagy, igazságossága és szentsége ép úgy, mint irgalma. Nagyságának és hatalmának örök emlékoszlópa a világmindenség mérhetetlen távolsága, a bércek hótakart tetői, a csillagos ég millió ragyogó fáklýája, a tenger beláthatatlan szélessége, a rónák eltűnő hosszúsága. Irgalmának emlékoszlópa a betlehemi jászol az abban síró kiseddel, a kereszt vérral borított oszlópa Golgota ormán. Igazságosságának és szentségének örök emlékoszlópa a kárhozatnak kiolthatatlan lángja. Isten mindenben végtelen. Nem jó hivatkozni a pokollal szemben Isten irgalmasságára. Nem

voltam-e irgalmas? hangzik felénk Istennek szava. Nem szálltam-e le érted a földre? nem éheztem, nem szomjaztam, nem fáradtam-e érted a kimerülésig? nem kerestelek-e, mint a pásztor az elveszett juhót? nem kopogtattam-e szíved ajtaján napról napra kegyelmem ösztönzésével és hívtalak, hogy megtérj? De te nem akartál. Nem haltam-e meg érted a kínos kereszten, nem ontottam-e érted szívem utolsó csepp vérért? De te mindennek ellenálltál, megvetetted jóságomat, megvetetted irgalmamat, megvetetted érted égő isteni szerelmemet. Azt mondtad: Ráérek még megtérni, ha nincs már testi erőm, hogy élvezzek! Azt mondtad: Nem éget még a pokol, van időm várni! Azt mondtad angol Erzsébettel: Negyven évig uralkodni, és lemondok a mennyországról! Azt mondtad a német szocialista vezérrel: Odaadom az eget az angyaloknak és verebeknek, a poklot választom, de mindazzal a gyönyörrel, mely azt ebben az életben megelőzi! Így szóltál, de velem nem lehet tréfálni! Mindennek megvan a maga ideje, az irgalomnak és az igazságosságoknak. Megbocsátottam a latornak, aki egész életét gyilkosságok és rablások közt töltötte, amikor megtérő szívvel hozzám fordult a kereszten. Megbocsátottam a gyilkosnak, aki áldozatát feldarabolta és állatias kegyetlenséggel vette el életét felebarátjának, mert a végső pillanatban hozzám fordult és megtért. De aki mindvégig megmarad a bűnben és meghal abban, azt a halál után már nem irgalmasságom, hanem igazságosságom várja. Ez az élet az irgalom ideje, amaz pedig a megtorlása és kiegyenlítése.

Egy bűn miatt! — Valóban csak egy?

2. Csak egy bűn miatt. Hányszor bocsátott már meg neked az Isten! Hány súlyos bűn terheli lelkedet? És tudod, hogy ki az Isten? Tudod, hogy mi egyetlen egy súlyos bűn? Idézd fel emlékezetedben, amit a bűnről e napokban megfontoltál és elmélkedtél. A bűn gonoszságához mérve a teremtmény legnagyobb szenvedése is semmi, elenyésző, mert véges, a megbántott Isten pedig végtelen. Azért a megbántás is végtelen és így a bűnhődésnek is végtelennek kell lenni. Ádám bűnéért az egész emberiség nem volt képes eleget tenni. Még ha minden ember a poklot szenvedte volna is el, ez nem lett volna kielégítő elégtétel azért az egy súlyos bűnért. Ez a bűnnek titka, a myste-

rium iniquitatis; ennek megfelel az örök pokol titka, ez is az emberi véges értelem számára titok, mysterium, a mysterium iustitiae, az isteni igazságosság rettenetes szent titka.

De ez a pokol az én számomra is nyitva áll még. Nincs privilégiumom, hogy azt mondhatnám: Számomra a pokol kapuja már bezárult, én oda

sohasem juthatok. Van okom Isten irgalmában bízni, van okom egész biztossággal remélni lelkem üdvösségét — de tudnom kell, hogy amíg a földön élek és gyarló emberi testet hordozok magammal, addig vétkezhetem, súlyosan is, ha csak nem vagyok éber és óvatos, és gondosan nem kerülöm az alkalmakat. És ki biztosít, hogy nem ép akkor ér utól a halál, amikor lelkemet súlyos vétkek terheli? Júdás apostol volt, nem kevesebb kegyelemben részesült mint a többi apostol, és mégis elkárhozott. Ami lehetséges volt egy apostolnál, az nálam is lehetséges, ha nem vigyázok és nem vagyok hű Isten kegyelmeihez.

A bal lator Krisztus megváltó keresztje mellett függött úgy, mint az ő társa. Ez üdvözült, amaz pedig elkárhozott, bár mindketten ugyanabban a helyzetben voltak és ugyanazokat a külső kegyelmeket nyerték. — „A Libanon cédru-sait láttam megdőlni”, mondja szent Ágoston, „akiknek bukására ép oly kevésé gondoltam volna, mint Jeromoséra vagy Ambruséra.” Azért mondja maga a népek apostola is önmagáról: „Megsanyargatom testemet és szolgáságba vetem, nehogy, míg másokat tanítok, magam valamikép elvetésre méltó legyek.” (1 Kor. 9, 27.)

II. Pont. Mi a pokol?

A pokol az örök boldogságnak a vesztese, a végnélküli boldogtalanság. Amint az örök boldogság jellemzésére csak azt mondtuk, hogy „szem nem látta, fül nem hallotta és soha az ember szívébe bele nem hatolt, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik” (1 Kor. 2, 9), épúgy megfordítva, a pokol kínjainak jellemzésére is csak azt mondhatjuk: Szem nem látta, fül nem hallotta és az ember értelme soha fel nem foghatja, amit Isten igazságossága készített azoknak,

akik az ő szeretetét megvetették. Mert „rettenetes az élő Isten kezébe esni” (Zsid. 10, 31), abba a tűzbe, melyet ő az ördögnek készített és az ő angyalainak. (Mt. 25, 14.) „Íme én oly dolgot cselekszem Izrael népe között”, üzenté az Úr Hélinek, „melyet ha valaki meghall, mindkét füle csengeni fog bele.” (1 Kir. 3, 11.) És fenyegetése beteljesedett. Héli fiainak bűnét és atyjuk vétkes elnézését azzal bünteti, hogy Izraelt ellenségeinek kezébe adja, Héli két fia elesik, a frígszekerényt elrabolják, Héli pedig a hír hallatára székéről hanyatt esik és nyakát szegi. De mi ez ahhoz képest, ami a bűnösre vár a pokolban!

A pokol büntetése kettős, amint a bűn gonoszsága is kettős. A bűnös elfordul Istentől és odafordul a teremtményekhez, hogy azokat vétkes módon élvezze. „Két gonoszságot cselekedett az én népem: Elhagytak engem, élővíz kútfejét, és maguknak kutakat ástak, beomladozó kutakat, melyek vizet nem tarthatnak.” (Jer. 2, 13.) Azért a büntetés is kettős: a bűnös elveszti Istent és szenved a tűztől, mely lelkét-testét marja és égeti. „Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre!”, ezzel a szóval méri Isten a bűnösre a pokol kettős büntetését. „Tőlem” az élővíz forrásától — „az örök tűzre”, mely el nem alszik. Melyik a kettő közül a nagyobbik?

A pokol legnagyobb büntetése maga az Isten elvesztése. Ez teszi pokollá a poklot. Isten birtoklásával a pokol mennyországgá változnék át, Isten nélkül pedig a mennyország is pokollá lenne. A pokol lényege a boldogságnak vesztesége, mely Isten birtoklásában áll. A halál után látja a lélek, hogy semmiben boldogságát nem lelheti, egyedül csak Istenben. A napfénynél világosabban szemléli minden teremtetett dolog hiúságát, véges voltát, hitványosságát, és hogy mindez együtt vége sem töltheti be vágyait, még egy pillanatra sem.

Isten elvesztése.

A lélek, mint a szerelmes, szerelmének, boldogságának egyedüli tárgya felé tör azzal az erővel, mely csak az elemi erőkhöz hasonlítható, a gőz, a villamosság, a víz erejéhez, azzal az ösztönös, a lélek természetének legmélyéből előtörő erővel, mellyel a földön a féket vesz-

tett szenvedély tör magának utat, és repülni akar, mint a kő, életének, létének vonzó középpontjához, Istenhez. A boldogság utáni vágy hajtja. És ebben a pillanatban hallja a szót: „Távozzál tőlem, te átkozott!”, mely megfosztja őt örökre boldogságának minden reményétől. Érti a kezet, mely visszataszítja őt erkölcsi létének, boldogságának forrásától, Istentől. Most kezdődik számára a pokol, még mielőtt annak tüzét érezné.

Távozzál! — tehát elszakadni tőle, aki az élet és a boldogság, sohasem látni őt, aki a szépség és az öröm! *Távozzál!* — nem bírlak látni téged, nem tudom elviselni jelenlétedet, mert rút vagy és átkozott. Tehát búcsú minden jótól, búcsú minden széptől, búcsú minden örömtől, búcsú minden boldogságtól! Kitzasztva, kivette, mint a teremés salakja és söpredéke, számüzve Teremtőtől, aki nélkül semmi sem vagy, Megváltótól, lelked Életétől, aki nélkül halott, Istenedtől, aki nélkül nyomorult, Boldogságotól, aki nélkül boldogtalan vagy!

Távozzál *tőlem*, akit semmibe sem vettél, de most már akarnál, akihez lelked minden szála, a boldogságnak minden vágya köt — de már későn! „Mivel hittalak és vonakodtatók, kiterjesztetem kezemet és nem volt, ki fölnezzen, mivel megvetettétek minden tanácsomat és dorgálásaimat elhanyagoltátok: én is nevetni fogok veszteteken.” (Péld. 1, 24—26.)

Távozzál *az átkozott!* Mily borzasztó szó! Isten átka rettenetesebb mint a szülőnek az átka, akit a gyermek megvetett; rettenetesebb mint a nyomorult átka, akit a gazdag a sárban fetrengeni hagy; rettenetesebb mint az ártatlan átka, akit gyilkosának töre igazságtalanul leszúrt. Isten átka szent és igazságos. „Szereté az átkot, jöjjön tehát reája; nem akara áldást, távozzék is tőle: öltözzék átokba, mint egy ruházatba, hasson be mint a víz belsejébe és mint az olaj csontjaiba. Legyen az rajta olyan, mint a ruha, mellyel magát fedi, és mint az őv, mellyel mindig körülkötte van.” (108. zsolt.)

Távozzál *az örök tűzbe!* Oda, ahol csak kínok várnak rád, oda, „a nyomorúság és sötétség földjére, hol a halál árnyéka és semmi rend, hanem örök iszonyatlakik.” (Jób 10, 22.)

Példák. Espinoza bíboros, II. Fülöp tanácsosa, kegyvesztett lett és bánatába behalt. Mi ez a lélek bánatához képest, ami-

kor örökre elveszti Istennek a kegyét! — Egy édesanya leánya elveszett. Valaki elvállalja a kutatást utána. Pár nap múlva az édesanya sürgönyértést kap az illetőtől: „A leányról semmi hír!” Az édesanya holtan összeroskad. Leányának elvesztését nem bírta ki édesanyai szíve. (Vay Péter gr., Amerikai naplókivonatok.) Mi ez a fájdalom ahhoz képest, amikor a lélek mindenét, Istenét veszíti el! — Egy régi sír egy hajadon holttestét zárta magába. A felirat ez volt: „Defuncta Felicitas.” Felicitász, ami magyarul boldogságot jelent, volt a leány neve. A pokol sírjára is ezt a feliratot lehetne tenni: Defuncta felicitas — elveszett boldogság, eljátszott szerencse!

Kétségbeesés.

A boldogság elvesztéséből ered a kárhozottak kétségbeesése. Az ítélet megváltozhatatlan. A boldogság örökre elveszett. Azért írja Dante a pokol kapuja fölé ezt a rettenetes szót: „Hagyjatok fel minden reménnyel!” — Ismertem egy öreg szerzetest, akit a jó Isten rettenetes próbára tett; azt hitte, hogy már elkárhozott és hogy számára már többé nincs remény. Ez nem bűnös kétségbeesés, hanem lelki betegségből származó iszonyú lelki szenvedés volt. Láttam, amint egy szentéletű páter karon vezette, vigasztalta, de mind hiába. Ő csak ezeket a szavakat ismételte tompa fájdalommal, és szeméből a kétségbeesés kínját lehetett kiolvasni: Elkárhoztam! — Gyenge képe ez a pokoli kétségbeesésnek, melyet az elkárhozott szenved.

A kétségbeesés megöl minden szeretetet. Az elkárhozott

Istengyűlölet.

gyűlöli az Istent úgy, mint a szerelmes gyűlöli szerelmesét a földön, ha az nem elégíti ki szerelmi szomjúságát. Rémületes pszichológia! A szeretet oly könnyen csap át gyűlöletbe, ha önző. Az elkárhozott lelke vágyódik Isten után, mint a boldogság forrása után, léte mélységeiből előtörő ösztönös vágygal, de érzi és látja, hogy ez a vágy örökre kielégíthetlen marad, mert Isten végleg eltaszította magától. Ekkor a vágyó szeretet gyűlöletté lesz benne és képes volna meggyilkolni az Istent, ha tehetné, mint az örült szerelmes is leszúrja, lelövi, tűzbe dobja szerelmesét, lúgot önt szemébe, feldarabolja testét. Ez a gyűlölet kiterjed mindazokra, akik Istennel összeköttetésben vannak: Jézusra, a bold. Szűzre, a szen-

tekre, még a szülőkre, testvérekre, gyermekekre és legközelebbi rokonokra is, ha azok az égben vannak. De kiterjed a földön élőkre és a kárhozottakra is; mert az elkárhozott lelkében nincs többé helye a szeretetnek. Innét az a gyűlölet, mellyel a gonosz lelkek az embereknek még testileg is ártani törekeshetnek; mert mindenben Isten teremtményét látják és gyűlölnék mindent, ami Istentől van és Istenre emlékeztet.

Egymás iránti gyűlölet. Innét az a düh is, mellyel az elkárhozottak egymást üldözik és egymás lelkét marcangolják. Innét azok az átkok, melyeket egymásra és önmagukra szórnak, azok a káromkodások, melyekkel Istent és az égi szenteket illetik. Mily jelenetek játszódhatnak le a pokolban csábítók és elcsábítottak közt, kik itt egymásra találhatnak! Hogy átkozzák a gyermekek szüleiket, akik rossz nevelésükkel okai voltak örök boldogtalanságuknak! Hogy átkozza a meggyilkolt, akit a halál a bűn állapotában talált, azt, aki földi életével együtt elrabolta tőle az örök életet. Voltak hóhérok, akik a gyónásért könyörgő áldozatot gyűlölettel leszúrták e szóval: Kárhozzál el örökre!

Megátalkodottság. A kétségbeesés és minden remény hiánya magával hozza a megátalkodottságot a rosszban és kizárja az erkölcsi javulást, sőt a bánatot minden lehetőségét is. Itt a pokolban együtt vannak a mindenség sőpredéke, az emberi és az anyagi társadalom kivetetei.

Céltalanság. Céltalan is a maguk szempontjából a kárhozottak élete, mert örök céljukat eltaszították maguktól és ezzel el is veszítették. Isten előtt van ugyan célja létezésüknek, hogy bűnhődésük az ő végtelen igazságosságát hirdesse; de önmaguk előtt céltalan az életük. Azért végtelen unalom, végtelen undor és fásultság, öröm nélküli folytonos kezdés és abbahagyás tölti be életüket. Szeretnének véget vetni létüknek, de nem lehet.

Lelkiismeret. És mindebben a lelkiismeret vádja folyton szemük előtt áll és mondja: Te egyedül vagy oka boldogtalanságodnak! Isten világosan megmutatja a kárhozottnak az ő kegyelmei-

nek nagyságát és sokaságát és belevilágít lelkének minden rejtekébe és megismerteti vele, hogy csak rajta múltott, hogy üdvözüljön. Még nem is bünteti egészen érdeme szerint, valamit enged a szigorú igazságosság mértékéből, úgy hogy a kárhozottak be kell látni, hogy Isten ítélete igazságos, sőt még némileg kegyes is. Ez okozza a kínt, melyet a Szentírás e szavakkal jellemez: „férgük meg nem hal.”

Látják az üdvözülteket az égben és felismerik, mily könnyű lett volna nekik is üdvözülni. Látják azokat, akik talán több bünt követtek el, mint ők, de őszinte szívből megtértek és kitartottak. Látják azokat, akiket itt a földön semmibe sem vettek, hanem üldöztek és nyomorgattak. „És ezt látván, megháborodnak iszonyú félelemmel, mondván: Ezek azok, kiket valaha nevetségnek tartottunk és szidalommal illetünk. Ime, mint számláltatnak az Isten fiai közé, és a szentek között az ő sorsuk.” (Bölcs. 5, 1—14.)

A pokoli tűz. Mindehhez járul még az érzékek büntetése, a pokoli „tűz”. Ez a tűz ugyan nem természetes tűz, de a hittudósok általános véleménye szerint mégis anyagi dolog, mely hasonló módon kínozza az elkárhozottak lelkét, és a feltámadás után testüket is, mint a földi tűz, ha az ember testét illeti. Mondhatni, hogy a feltámadás után a kárhozottaknak minden érzéke szenvedni fog, amint a megdicsőülteknek is minden érzéke mérhetetlen nagy, de tiszta örömet fog élvezni. Mit lát a kárhozottaknak a szeme? Tüzet, mely nem világít. Testeket, melyeket a lelki rútság és a kín eltorzít. Ez nem az a hely, melyet a halottak lelkének kívánunk, mikor imádkozzuk: „Az örök világosság fényeskedjék nekik!” Nem, ez a „külső sötétség” hona, ahol nincs semmi rend, hanem örökös borzalom lakik. Mit hal a kárhozottak füle? Jajveszékeltést, sírást, káromkodást, átkozódást, fogak csikorgatását. Mit éreznek, mit ízlelnek, mit szagolnak? Rothadást és égető füstöt, a könnyek keserűségét és a lángok égetését, mely kínoz, de meg nem öl, éget, hogy tovább égessen — örökké!

Örökké! Örökké! ez teszi ki a pokol igazi mivoltát. Ha nem volna örök, nem volna pokol. És mit rejt ez a szó magában, hogy örök! Soha vége nem lesz — soha! Mikor már a nap is kihűlt és a csillagok fénye kialudt, évezredek és

ismét évezredek után a pokol kínja még mindig csak kezdődik és még egy pillanatra sem jutott közelebb a végéhez. Ez az örökkévalóság, ez az örök pokol! Érdemes-e követni a bűnt, hogy egy pillanatnyi gyönyörért örök kínt vásároljunk? Érdemes-e kitenni magát a veszélynek, hogy egy percnyi örömeért örökké bűnhődjünk? Hányan nem gondoltak arra, mikor vétkeztek, hogy vétükben fogja őket utolérni a halál, és hogy a pillanatnyi élvezetet örök bánat fogja követni!

Imádság. Ó Jézusom, hogy köszönjem meg neked, hogy lelkemet ettől a végső boldogtalanságtól megmentetted! Hogy köszönjem meg irgalmas Szívednek, hogy inkább magad választottad a halált és a mérhetetlen lelki elhagyatottságot a kereszten, hogy engem az örök haláltól és a kárhozat végnélküli elhagyatottságától megszabadíts! „Mit is használt volna születnem, ha nem lett volna aki megváltson?” Mert jobb nem is élni, mint örökké boldogtalanul élni. A te irgalmasságod műve, hogy el nem veszttem. (Sir. 3, 22.) Ezerszer megérdemeltem a kárhozatot; és ha nem is vétkeztem volna halálosan soha, mégis hűtlenségeim miatt megérdemeltem, hogy nagyobb és hathatósabb kegyelmeidet elvonjad tőlem, és akkor mi lett volna belőlem? Könnyelműségem miatt, mellyel a veszélyektől nem óvakodtam, biztosan elbuktam volna, ha a te nagyobb kegyelmed nem őrzött volna meg a bukástól. Hol lennék már ma, ha irgalmas szereteted fenn nem tart engem? A hála ösztönöz, ó édes Jézusom, hogy ezentúl már egészen a tied legyek, már ne magamnak éljek, hanem neked, aki értem meghaltál, hogy én örökké éljek. Amen.

II. A SZÉLES ÚT.

Üdvözítőnk irgalmas Szíve annyira szeret minket, hogy minden áron meg akar óvni a legnagyobb szerencsétlenségtől, mely minket érhet, a súlyos büntől és annak következményétől, az örök kárhozattól. Ép ezért a legnagyobb nyomatékkal és komolysággal hirdeti, hogy a bűn útja feltétlenül a kárhozatba visz. Nem olyan a mi Üdvözítőnk szeretete, mint sok oktalan szülőé, aki komoly szót nem mer intézni gyermeké-

hez, mint egynémely hitszónoké, aki vallásunk legkomolyabb igazságait nem meri feltárni hallgatói előtt. Ezek oktalan szeretetükkel meg akarják kímélni gyermekeiket, hallgatóikat az üdvös szomorkodástól és szent félelemtől, lelküket pedig kiszolgáltatják a kárhozat veszedelmének. Nem így tett szent Pál, aki ezeket írja korintusi híveinek: „Ha meg is szomorítottalak titeket levelemmel, nem bánom meg; és ha meg is bántam volna, látván, hogy az a levél bár ideig-óráig megszorított titeket, most örvendek, nem azért, hogy megszorodtatok, hanem azért, hogy bűnbánatra szomorodtatok meg.” (2 Kor. 7, 8. 9.) Jézus nem tett így. Azért mondja tanítványainak: „Mondom nektek barátainak: Ne féljete azoktól, kik megölik a testet, és azután semmi egyebet nem tudnak tenni. . . . Féjletek attól, kinek miután megölt, hatalma van a gehennába vetni.” (Lk. 12, 4. 5.) Mi se tegyünk így saját lelkünkkel, hanem hallgassuk meg, mit mond nekünk Jézus erről a komoly és rettenetes igazságról; ő, akinek szeretete okos és erős; aki a mi igazi, azaz örök javunkat akarja és azért nem titkolja el előttünk az isteni igazságosság-
nak rettenetes ítéleteit.

Első előgyakorlat: Halljuk Jézus szavait: „Ne féljete azoktól, kik megölik a testet. . . . Féjletek attól, kinek hatalma van a gehennába vetni.” (Lk. 12, 4. 5.) „Tágas a kapu és széles az út, mely a pusztulásba viszen, és sokan vannak, kik azon bemennek.” (Mt. 7, 13.)

Második előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy szent félelem töltse be lelkünket Isten igazságos ítéleteinek szemlélésénél, és hogy ez a szent félelem üdvös módon kényszerítsen, hogy minden körülmények közt kitarssunk a keskeny úton, mely az életre visz.

I. Pont. „Féljetek attól, kinek hatalma van a gehennába vetni.”

Jézus nem titkolja előttünk, megmondja világosan, hogy mi a pokol. Hasonlatokkal él, mikor ezt a rettenetes igazságot hallgatói előtt szemtéletessé teszi.

„Ne féljete azoktól, kik megölik a testet.”
Összehasonlítja a pokol büntetését az erőszakos halállal, a legkeményebb, a legfájdalmasabb halálbüntetéssel. Mikor Pilátus a galileaiaknak vérét áldozataikkal együtt összekeverte, halomra ölette őket, akkor Jézus felhasználta az alkalmat és

bűnbánatra intette hallgatóit ezekkel a szavakkal: „Véletek, hogy ezek a galileaiak bűnösebbek voltak minden más galileainál, mivelhogy ezeket szenvedték? Mondom nektek: Nem; de ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan hasonlóképen elvesztek.” (Lk. 13, 1—3.) Azt akarja mondani, hogy a pokol büntetése hasonlít a halálbüntetéshez, de ennél még sokszorta nagyobb. Mert más helyen azt mondja: „Ne féljete azoktól, kik megölik a testet, és azután semmi egyebet nem tudnak tenni. Megmondom én nektek, kitől féljete: Féljete attól, kinek miután megölt, hatalma van a gehennába vetni; igenis, mondom nektek, tőle féljete!” (Lk. 12, 4. 5.) Ha tehát választanotok kell bűn és halál között, inkább a halált válasszátok; mert a kárhozat, mely a bünt követi, rettenetesebb minden halálnál. És nem mondja, hogy ennél vagy annál a halálnemnél rettenetesebb a pokol, hanem akármilyen halálnál is borzasztóbb. Gondolj ki magadnak bármilyen kegyetlen kínzást, kivégzést, halálbüntetést — keresztet, tüzet, vízbefojtást, elevenen eltemettetést, éhhalált, vadállatoktól való szétmargangoltatást, sz. Lőrinc és az összes vértanuk kínjait — mindez semmi ahhoz képest, ami a bűnösre vár, ha Isten haragja a gehenna tüzébe veti. Hogy az Üdvözítő mélyen belevesse szívünkbe ezt a megrendítő igazságot, és hogy érezzük és meg legyünk győződve, hogy szívének végtelen szeretetében mint jóakaró atyánk és barátunk óv minket ettől a rettenetes veszedelemtől, azért a leggyengédebb hangon szólít meg minket és mondja: „Mondom pedig nektek barátaimnak.” Beszéde végén pedig nyomatékkel ismétli: „Igenis, mondom nektek, tőle féljete!”

„Ha kezéd megbotrán-
koztat téged . . .”
Vannak, akik a halált jobban szeretik mint a kínos életet. Ezeknek szól Jézus második hasonlata. Összehasonlítja a pokol büntetését testünk legkedvesebb, legszükségesebb, legérzékenyebb tagjainak elvesztésével, lemetszésével, a legborzasztóbb testi kínokkal. „Ha kezéd megbotránkoztat téged, vágd le azt; jobb neked csonkán az életre bemenned, mint két kezeddal együtt a gehennába jutnod . . . És ha lábaddal megbotránkoztat téged, vágd le azt; jobb neked sántán az örök életre bemenned, mintha két lábaddal együtt a gehenna kiolthatatlan tüzébe vetnek . . . Hogyha szemed megbotránkoztat téged, vágd ki azt; jobb neked félszeggel

az Isten országába bemenned, mintha két szemmel a géhenna tüzére vetnek". (Mk. 9, 42—47.) És háromszor ismétli: „Hol a férjük meg nem hal, és tüzük el nem alszik." Mi borzasztóbb az égési sebeknél! Egy kolerás beteget borzasztó égési sebekkel vitték ki egy meggyulladt házból. Kettős kín marcangolta, a kolera és az égés fájdalma. A pap, aki hozzá sietett, kérdezte: Ugy-e sokat szenved? A beteg válasza ez volt: A mennyország megéri. De mit mond a kárhozott? — Egy másik papot nagybeteghez vezettek, akinek mellét egészen szétvágta a rákseb. Ápolója nem volt és így körül volt véve a legyek undorító sokaságától, melyek sebére szálltak, és védekezni alig tudott. „Ez egy szent!" mondta a papnak kísérője. Igen, szent az, aki ezt a folyton maró férget ily türelemmel tudja elviselni. De mit mond a kárhozott! „Férjük meg nem hal, és tüzük el nem alszik." Ott, a kárhozat helyén, „mindenki tüzzel fog megsózanni, és minden áldozatot sóval fognak megsózni". (Mk. 9, 48.) Ez a tűz „már nem tisztít és izesít, mint a só, hanem fenntart, de az örök szenvedésre". Azért lesz ott „sírás és fogak csikorgatása". (Mt. 8, 12.)

„Ha a zöldelő fával ezt Jézus még megrendítőbb hasonlatot cselekszik . . . " állít elénk. Összehasonlítja a pokol büntetését saját kínszenvedésével. Mikor agyongyötörve, vérrel és izzadsággal borítva, kiéheztetve és fáradtan vonszolja magát a kereszt súlya alatt, fején a töviskoronával, a nép és a katonák gúnya és szitka közt, egyszerre csak a siránkozó asszonyokhoz fordul és feljűk kiáltja: „Jeruzsálem leányai! ne miattam sírjatok, hanem sírjatok magatok és gyermekeitek felett. Mert ha a zöldelő fával ezt cselekszik, mi lesz a szárazzal?" (Lk. 23, 28—30.) Látok engem, „a megútáltat és legutolsó az emberek között, a fájdalmak férfiat?" (Iz. 53, 3.) Mondom nektek, mindez semmi ahhoz képest, ami azokra vár, akik az én Atyám parancsait megvetik és az én megváltó keresztem kegyelmét elutasítják.

Alacoque sz. Margit írja arról a misztikus lelki-állapotról, amikor a lélekre az isteni igazságosságnak szent-sége ránehezedik: „Megvallom, hogy nehéz egy teremtett lénynek ennek a lelki állapotnak hatását szóval kifejezni, mert soha sem éreztem valamit, ami oly lelki kint és fájdalmat

okozott volna, mint az isteni igazságosságának ez a szentsége, mely oly rettenetes módon ránehezedik a lélekre, hogy az jobban szeretné magát minden elképzelhető kínba belevetni és akár a kárhozottak kínjainak is elviselésére felajánlana magát inkább, mintsem hogy az isteni igazságosság szentsége előtt megjelenjen egyetlen bűnnel, mely lelkét terheli. A lélek forró olajhoz hasonlít, mely behatol a csontok velejéig és a testet minden egyéb fájdalommal szemben oly érzéketlenné teszi, hogy ezek inkább megkönnyebbülésnek látszanak neki, mintsem szenvedésnek. Az, ami nekem a legrettenetesebbnek tűnik fel, mikor az Úr ebbe a lelki állapotba helyez, az ő jelenléte. Ez a jelenlét az ő tisztaságának oly benyomását kelti a lélekben, hogy lehetetlen önmagát elviselnie, mikor oly útálatra méltó állapotban látja magát. Szeretne elfutni és elrejtőzni, de hiába! „Mily borzasztó lehet a kárhozottnak Isten előtt megjelenni! Azért mondja Jézus ugyanazon a helyen, hogy „akkor majd kezdik mondani a hegyeknek: Szakadjatok ránk! és a halmoknak: Takarjatok el minket!”

A pokolnak még egy megrendítő képét festi Jézus a dúsgazdag példabeszédében. De erről külön fogunk elmélkedni.

II. Pont. „A szűk kapun menjete be; mert tágas a kapu és széles az út, mely a pusztulásba viszen.”

Megmutatja Jézus az utat is, mely az életre, és az utat, mely a pusztulásba, a kárhozatba visz. „Tágas a kapu és széles az út”, mondja, „mely az életre viszen, és sokan vannak, kik azon bemennek. Mily szűk a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen, és kevesen vannak, akik azt megtalálják!” Jézus kifejezi ezekkel a szavakkal, hogy sok ember jár a kárhozat útján. Sok ember járt ezen az úton a pogány korban, sokan jártak azon a zsidók közül, sokan járnak azon a mai világban is. Szent Pál mondja: „Ne ejtsétek tévedésbe önmagatokat: sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem elpuhultak, sem tolvajok, sem fősvények, sem iszákosok, sem átkozódók, sem rablók nem fogják birni Isten országát.” (1 Kor. 6, 9—10.) Nagy a kísértés és nagy a veszély, hogy mi is ezen az úton járjunk.

Talán jártunk is egyszer azon. Talán most is azon járunk. Talán közeli veszélyben vagyunk, hogy azon járjunk. A széles út magától nyílik meg, a keskeny utat keresni kell; de aki komolyan keresi, az Isten kegyelmével biztosan meg is találja.

Csakhogy sokan nem keresik, sokan nem is törődnek vele, mint a gyermek, aki meredek hegyszakadék mellett pillangókat vadász és csak azokra néz, és lába hirtelen átlépi a szakadék szélét, és ő lezuhan a tátongó mélységbe, melyből szabadulás többé nincs, ahol az örök halál torka nyílik meg számára. — Melyik út vezet a pokolba?

Példák. Megrendítő tragédiák játszódnak le az életben. Júdás kivételével senkiről sem állíthatjuk bizonyossággal, hogy elkárhózott. De a valószínűség, az emberi számítás, a külső látszat szerint félnünk kell! A pokolba vezető útnak kezdetét nem egy esetben már a kötelességükről megfeledkezett, kereszténytelen szülők adják meg. És ez rájuk nézve is, a felelősség miatt, a pokol útjának a kezdete. — Egy nagy tehetségű művészembernek 21 éves fiú- és 18 éves leánygyermke volt. Az édesapa, mint a vallástól emancipált ú. n. úri morálnak híve, gyermekei előtt sem titkolta selejtes világfelfogását. A tehetséges fiú, aki kiváló matematikus volt, egy szép napon mellbelőtte magát. Barátai elcsábították, a bűn útjára lépett, egy leány miatta öngyilkos lett, és ezért ő is a halálba menekült. „Elvesztettem Istenemet, elvesztettem lelkem egyensúlyát, elvesztettem életemet!” voltak utolsó szavai. Egy hétre rá huga is öngyilkos lett, a negyedik emeletről leugrott és szörnyet halt. Halálának oka az volt, hogy az úri morál pokolba vezető útján elvesztette ártatlanságát. A két öngyilkost ugyanazon az úton követte édesapjuk is. Mily találkozás a túlvilágon! Ez a pokolba vezető út.

Egy hajadon enged a hiúságnak — első tekintetre még nem is oly súlyos bűn — részt vesz a „lábak versenyén”. Megnyeri az elsőséget és most kezdődik pokolba vezető útja. Követi egyszerű falusi otthonából a fővárosba azokat, kik odaitétek neki a szépség pálmáját. Ismeretséget köt. Egy pár átmulatott éjtszaka, azután jött az elhagyás — és egy reggel a bércszárnya udvarán találják szétroncsolt tagokkal;

öt is az öngyilkosságba kergette elvesztett ártatlansága. A pokolba vezető út a „lábak versenyével” kezdődött.

Gondolt-e az a szerencsétlen leány, aki büntársához ment, arra, hogy ez a véték után, melyet vele elkövetett, elevenen fogja megégetni, és hogy a kemence tűzéből a pokol tüze fog megnyílni előtte? Gondolt-e arra az a másik, aki kedvesét az Atlantique hajóra követte tengeri útján, hogy ez, rejtegetve büntársát, a kabinba fogja zárni és, mikor kitör a hajón a tűz, véletlenségből ott fogja felejtetni, és ő elevenen meg fog égni bűnében, hogy utána lelke is örökre égjen a pokol lángjaiban? Mikor az egyik átlépte büntársa lakásának küszöbét, mikor hajóra tette lábát a másik, akkor mindkettő rálépett az útra, mely talán közvetlenül a kárhozatba vezetett. Ki tudja, mikor lép rá a bűnös arra az ösvényre, mely pár perc múlva már beletorokol a pokol lángtengerébe?

Minden szenvedély, melyet nem fékezel, a pokol útját nyithatja meg előtted — az első kis lopás, melyet más lopások követnek; az első rossz könyv, melyet kezdedbe veszel és megmérgezi lelkedet; az első helytelen barátkozás, mely körülfontja csábító karjaival lelkedet — mindez a pokol útjának kezdete lehet számodra. Ki számítja ki az emberi szív utait? Az egyszer megkezdett helytelen út a végpusztulásba kergetheti azt, aki arra lépett. „Van oly út, mely az ember előtt igaznak látszik, de végre halálra viszen.” (Péld. 14, 12.) És „közmondás ez: Az ifjú az ő útja szerint, midőn megvénül sem távozik attól.” (Péld. 22, 6.)

Azért kell határozott akarattal a keskeny útra lépni. Nincs üdvösség önlegyőzés és önmegtágadás nélkül. Rossz az a nevelés, mely arra tanítja a gyermeket, hogy minden kívánságát teljesíteni kell. Rossz az a nevelés, mely nem követel önlegyőzést és nem tanít meg a szükséges lemondásra. Rossz az az aszkézis, mely a lelki életet nem építi fel az önlegyőzésre. Krisztus mondja: „Aki szereti életét, elveszíti azt, és aki életét gyűlöli e világon, örök életre őrzi meg azt.” (Ján. 12, 25.)

Imádság. Félelem és rettegés tölt el, ó Istenem, ha arra gondolok, mily könnyen lép rá az ember a kárhozat útjára! De tudom, hogy ez a veszély csak azokat fenyegeti, akik nem bíznak a te jóságodban és nem törekednek közre-

működni a te szent kegyelmeddel és könnyelműen kiteszik magukat a bűn veszélyének és nem tartják nagy dolognak, ha téged kicsiben megbántanak. Én boldog Colombière Kolossal vallom, hogy „igazságtalanság volna irgalmassággal szemben, ha a pokoltól félnék; még akkor is, ha jobban megérdemeltem volna, mint a gonosz lelkek.” Mert ha utálok bűnömöt és irgalmadban bízom, biztos vagyok, hogy sem előbbi bűneim nem lesznek vesztemre, sem a jövőben nem fogod megengedni, hogy újból bűnbe sodródjam. Te, aki életedet adtad azért, hogy én éljek, nem engeded meg, hogy örök életemet elveszítsem, hacsak én magam nem akarom. Sőt oly nagy a bizalmam, és kegyelmedtől várom, hogy azt sem engeded meg, hogy én magam akarjam vesztemet. Irgalmas szereteted ki fog ragadni ebből a veszélyből; azért kérem, hogy beléd vetett bizalmam soha meg ne fogyatkozzék.

Quaerens me sedisti lassus,
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus. Amen.

III. A SZÍVTELEN SZOLGA.

Első előgyakorlat: Mt. 18, 23—35.

Második előgyakorlat: Elképzelem, amint a szolga a király előtt térdre hull és esedezve könyörög: „Légy türelemmel irántam és mindent megfizetek neked.”

Harmadik előgyakorlat: Kérem a szeretetből fakadó igaz bánat kegyelmét tekintettel Isten nagylelkűségére és irgalmára és az abból fakadó megbocsátó felebaráti szeretet szellemét.

I. Pont. A szolga tartozása és a király nagylelkűsége.

1. A szolga adóssága. Keleti fejedelmet kell elképzelnünk a király személyében, akinek mérhetetlen vagyona van kincsekben és földekben. Előtte minden alattvalója csak szolga. Így volt ez keleten. Nem közönséges cselédre kell tehát gondolnunk, ha a szolga nevét halljuk, hanem magas hivatalnokra, miniszterre, aki az uradalmak kormányzói és tisztartói fölött állott és ezekkel elszámolt. Fényűző étellel és kölcsönökkel, melyeket más-

nak vagyonából osztogatott, óriási adóssággal terhelte meg magát. 10.000 talentum mintegy 60 millió pengő.

Istent ugyan semmikép sem szabad mint keleti despotát elgondolnunk, de a hasonlat mégis találó, ha a következő érintkezési pontokat figyelembe vesszük. — 1. Isten is végtelenül nagy és hatalmas, gazdagsága mérhetetlen. Tekintsük isteni tulajdonságait! Róla zengik a zsoltárok; „Uram, mi Urunk, mily csodálatos a te neved az egész földön!” (8. zsolt.) „Isten, ki hasonló hozzád?” (70. zsolt.) „Ki ne félné téged, ó Uram, és ki ne magasztalná nevedet?” (Jel. 15, 4.) „Tieid az egek és tied a föld; a föld kerekességét, s ami azt betölti, te alapítottad.” (88. zsolt.) „Az egek beszélik Isten dicsőségét és az ő kezei alkotmányát hirdeti az égboltozat.” (18. zsolt.) „Ég és föld telvék a te dicsőségeddel.” (Iz. 6, 3.) — 2. Mi valamennyien az ő szolgálói, sőt kezei alkotása és birtoka vagyunk, még a legnagyobb, a leghatalmasabb, a legelőkelőbb is közöttünk. Előtte senki sem dicsekedhetik függetlenségével és mindnyájan az ő szolgálatára vagyunk teremtve. — 3. Valamennyiünknek számot kell adnunk neki, felelősek vagyunk tetteinkért, gazdálkodásunkért az ő javaival, melyeket nekünk megőrzésre és kamatoztatásra átadott. (Mt. 25; Lk. 19.) Senki ezt a számadást ki nem kerülheti, még a leghatalmasabb sem. Ez a nagy számadás az ítélet napján következik be, ez az igazságosságnak számadása; de van ebben az életben az irgalmasságnak is egy számadása, amikor önként adunk számot gazdálkodásunkról a gyóntatószék rejtekében. Boldog az az ember, aki itt rendbe hozta számadásait; akkor nem kell félnie az ítélet nagy számadási napjától.

Lássuk most a szolga tartozásának képében az óriási adósságot, mellyel az ember a bűn által, egyetlenny halálos bűn által, lelkét megterheli. Ennek a tartozásnak, ennek az adósságnak nagyságát megértjük, ha szemügyre vesszük 1. hogy mi a súlyos bűn magában véve: Isten parancsának tudatos és szándékos megszegése fontos, nagy dologban — Isten elleni lázadás — Isten ellen elkövetett súlyos sérelem. Ez is igazágtalan gazdálkodás Isten javaival. Ki az Isten, és ki vagyok én? — Megértjük ennek az adósságnak nagyságát, ha megfontoljuk 2. hogy ezt a tartozást soha ember saját erejéből visszafizetni nem képes. Egyetlen súlyos bűnért az összes szentek és vértanúk és maga a boldogságos Szüz

sem képes teljes elégtételt nyújtani Istennek. Ezt az adósságot csak az Istenember képes letörleszteni, ezt a tartozást csak az ő drágalátos vérével tudja megfizetni. A bűn tartozásának váltságdíja az emberré lett Istennek megváltó vére. — Megértjük ennek az adósságnak a nagyságát, ha megtekintjük 3. a kiszabott büntetést. A szolga büntetése jelképe a kárhozat büntetésének. A kárhozat örök büntetése megmutatja nekünk, hogy mekkora annak az adósságnak a terhe, mellyel egyetlen egy súlyos bűn is ráfekszik a bűnösnek a lelkére.

Mekkora az én tartozásom?

Mivel a szolgának nem volt miből fizetnie, megparancsolta a király, hogy adják el őt és feleségét, gyermekeit és minden vagyonát, és úgy fizessen. A büntetés rettenetes volta, a szeretet felesége és gyermekei iránt térdre kényszerítik a szolgát, leborul ura előtt és esdve könyörög: „Légy türelemmel irántam és mindent megfizetek neked.” Mily komoly és elszánt az akarata: Mindent megfizetek neked — bár lehetetlen, hogy tartozását valamikor is visszafizesse! A könyörgő szolga a megtérő bűnösnek a képe. A vétek nagyságának tudatában, a súly terhe alatt, melytől soha magától szabadulni nem tud, és az örök kárhozat rettenetes büntetésének szemlélésénél csak könyörögni tud a bűnös. A szolga képében megtaláljuk az igazi megtérés minden mozzanatát: a bánatot, az erősfogadást, az elégtételre kész akaratot. Ez a bánat ugyan még tökéletlen, mert a félelemből fakad, de mindjárt átmegegy a tökéletes bánatba, ha a bűnös Isten nagylelkűségét és irgalmát látja.

Mily nagylelkű az Isten! Mi ehhez képest a király nagylelkűsége, aki szolgájának elengedi egész adósságát! Néha még a pogányoknál is felcsillan a természetes nagylelkűségnek erkölcsi nagysága; máskor meg az emberek elismerését és dicséretét keresik ebben is és azért fitogtatják megbocsátó hatalmukat. Mily más, mily ezerte nagyobb Isten nagylelkűsége és megbocsátó irgalma! Oly sokat enged el, oly sokszor, oly egészen, úgy hogy soha többé vissza sem gondol már arra, amit egyszer elengedett!

„Ha bűneitek oly pirosak is, mint a bíbor, lesznek, mint a

fehér gyapju." (Iz. 1, 18.) Hátam mögé vetem azokat, a tenger mélyére süllyesztem, nem gondolok rájuk. (Iz. 38, 17; Mik. 7, 19; Iz. 43, 25.) Visszaad mindent: érdemeket, lelki ékességet, szeretetét. Mennyit engedett el nekem is! Ó áldjad, én lelkem, az Urat és soha meg ne feledkezzél arról, amit veled tett!

II. Pont. A szolga szívtelensége.

1. A szolga aljas és gonosz viselkedése. Alig hogy a szolga kiment a királytól, szembe jön vele egy szolgatársa, aki száz dénárral (kb. 100 pengővel) tartozott neki. Azt hinné az ember, hogy örömeiben szolgatársa nyakába borult volna, de ép az ellenkezője történik. Mikor megpillantja, első gondolata: Ez adósom, fizetnie kell. Mily alávaló és aljas, mily gonosz és kegyetlen eljárás!

Kitűnik ez, ha fontolóra vesszük: 1. hogy adósa egy szolgatársa. Talán őt is, a szívtelen és kegyetlen szolgát, csak másnak kegye emelte fel magasabb állásba, előbb szolgatársaival egyenrangú volt, de felülkerekedett és most gögje nem ismer határt. Ilyenek sokszor azok, akiket a szerencse vagy az emberek kegye alacsony sorsból magasra emelt; büszkeségükben és felfuvalkodásukban nem tudják, mit is tegyenek.

2. Szolgatársának tartozása az ő adósságával szemben mérhetetlenül kicsiny; csak 1/600.000 része a saját tartozásának.

3. Mindjárt a kegyelem után, alig hogy a királytól kilépett, jár el ily szívtelenül és kegyetlenül.

4. Nem is ad neki halasztást, azonnal fizetésre kényszeríti; pedig valószínűleg idővel megfizethette volna, de ő ott a helyszínén követeli.

5. Mily durva, szívtelen és kegyetlen maga a mód, amelyen a tartozást visszaköveteli! Megragadja, fojtogatja és végre tömlöcbe vetteti.

6. Szolgatársa könyörgésének figyelmessé kellett őt tennie arra, hogy mily nagy kegyet nyert ő urától, és irgalomra kellett volna hangolnia. Hiszen ugyanazokkal a szavakkal könyörgött, amelyekkel ő is könyörgött előbbi

szorultságában: „Légy türelemmel irántam és mindent megfizetek neked.”

2. Hasonlóan járunk el mi is embertársunkkal szemben. Egészen hasonlóan cselekszik nem egyszer az ember embertársával szemben. Oly nehezen bocsátunk meg egymásnak. Nemcsak tartozások kegyetlen visszaköveteléséről van itt szó, hanem minden egyéb megbántás és sérelem megtorlásáról és minden neheztelesről egyaránt.

1. Itt is embertársunkról van szó, aki ép oly gyenge és gyarló, mint mi magunk, és velünk lényegben egyenlő és egyenrangú. Mily kiáltó ellentét az Isten végtelenül irgalmas szeretetével szemben! Hideg önzés és gögős önteltség.

2. Oly csekély aránylag embertársunk adóssága velünk szemben. Néha valódi kicsinység. De még ha fejedelem volnál is, akit egy kis ember megsértett, még ha a legnagyobb sérelem esett volna rajtad, ami a világon elgondolható, mi az a te adósságodhoz mérve, mellyel Istennek tartozol, mi az Istennek nemcsak súlyos, de még legkisebb megbántásához képest is? Isten megbántását csekély, jelentéktelen dolognak tartjuk, saját sérelmeinket nagyinak és jelentékenynek; ezt teszi a büszkeség és az önszeretet.

3. Megesik, hogy azonnal gyónásunk után találkozunk azzal, akire nehezteletünk, aki nekünk ellenszenves; megesik, hogy mindjárt a végzett lelkigyakorlat után szemünk elé kerül, aki nekünk tartozik, kárt okozott, aki minket megsértett. És mindjárt az első találkozásunknál feléled bennünk a régi gyűlölet és könyörtelenség.

4. Nem egy esetben kész az illető eleget tenni az elkövetett sérelemért; máskor voltaképp nem is ő a hibás, hanem sokkal inkább mi magunk. És minden esetre soha olyan kár vagy sérelem nem érhetett minket, amit valamikor jóvá tenni ne lehetne.

5. Mily kemény, szeretetlen és meg nem értő módon követelünk olykor elégtételt megbántóinktól, adósunktól, ellenfelünktől!

6. Néha még az őszintén felajánlott békejobbot és egyezkedést is hidegen és mereven visszautasítjuk, pedig naponta imádkozzuk: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.”

Ilyen eljárás mélységes fájdalmat okoz Istennek, megsérti őt és haragra ingerli, rendkívül bántja szeretetét és kihívja szentségét és igazságosságát. — Hiába az ellenvetés: Oly tapintatlan és minden tekintetet félretaszító volt az eljárása velem szemben! És te mily kevés gyengédséget, figyelmet, tapintatot, hálaérzetet tanusítottál Istennel szemben! mily érzéketlenül és gonoszul viselkedtél irányában! Hiába mondd: Nem kér tőlem bocsánatot! Nem ismeri el hibáját! Téged is megelőzött Isten az ő kegyelmével, mikor felajánlotta neked irgalmát és bocsánatát és megnyitotta számodra a megtérés útját. Ő is imádkozott megbántóiért, mikor azok rá sem gondoltak a megtérésre. Veled is így cselekedett! És jól mondja szent Ágoston: „Nem egyszer, amikor azt véled, hogy ellenségedet gyűlölöd, testvéredet gyűlölöd és nem tudod.” (In ps. 54.) Aki ma ellenséged, nem tudod, nem lesz-e holnap, ha megtér, legjobb barátod.

III. Pont. A király haragja és a szolga bűnhődése.

A szolga első büntetése a királynak a haragja maga. „Gonosz szolgának” nevezi őt ura. És ez a szó annál inkább volt büntetés, mert igaza volt. Érti ezt a szolga. Valóban gonosz. Így érzi a kárhozott is, amikor Isten haragjának szavát hallja: „Távozzatok tőlem, ti *gonosztevők!*” (Mt. 7, 23.) „Távozzatok tőlem, *átkozottak!*” (Mt. 25, 41.)

A második büntetése a tettnek a büntetése: ura átadja őt a poroszlóknak, amíg csak meg nem fizeti minden adósságát. Ez a kárhozott büntetése. A poroszlók a gonosz lelkek, az ördög; a tömlőc a kínok hazája, a pokol. A büntetés tartama örök; addig tart, amíg a bűnös minden adósságát meg nem fizeti. De ezt az ő adósságát sohasem képes megfizetni. A büntetés szigorú, de méltó és igazságos; példás is, hogy szívünkbe vessük az Úr szavát. „Igy fog cselekedni mennyei Atyám is veletek, ha meg nem bocsáttok, kiki az ő atyafiának, szívetekből.” (Mt. 18, 35.)

Imádság: „Miatyánk, ki vagy a mennyekben, bocsásd meg a mi vétkeinket, amint mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.” Amen.

IV. A JÓ ÉS A ROSSZ SZÍV.

Első előgyakorlat: Krisztus Urunk szembehelyezi tanítását az írástudók és farizeusok tanításával. Nem a külső dolgok szennyezik be a lelket, mondja ő, hanem az akarat gonoszsága, a bűn. A bűn forrása a rossz szív, amint viszont a jó szív az erények forrása. A szív tehát minden erkölcsi jóság és gonoszság forrása; azért kell szívünket megőrizni és kiművelni, amint a Szentírás is int: „Minden gonddal óvjad szívedet, mert abból fakad az élet.” (Péld. 4, 23.) Krisztus is valódi szívkulturát hirdet, mikor saját szívét állítja oda példaképnek: „Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű” (Mt. 11, 29) és gyakran visszatér erre, mikor a jó és a rossz szív tulajdonságairól, jutalmáról és bűnhődéséről szól. Szív alatt azonban sehosem érti pusztán az érzelmet, hanem az ember egész erkölcsi mivoltát, bensejét, elsősorban a szabadakaratot és az akarat szülte lelkületet, az ember egész belső irányát. A jó szív tehát nem lágy szívet, nem is csak jóságos vagy könyörületes szívet jelent, hanem szívet, mely egyes szándékkal és készséggel hajlik minden jó felé; a rossz szív sem jelenti csak a könyörtelen szívet, hanem azt a szívet, melynek szándéka és törekvése nem a jóra irányul és nem az erények termőföldje. — A lelkigyakorlatok folyamán nekünk is feladatunk megvizsgálni, milyen a talaj, melyre az elmélkedések magva hull, milyen általában szívünk talaja az isteni kegyelmek- és ösztönzésekkel szemben, milyen egész lelki irányunk? Mert nem csak a bűnről kell a lelkigyakorlatokban elmélkednünk, hanem a bűn okairól és forrásairól is. A bűnök és a hibák főforrása pedig magának a szívnek a rossziasága és terméketlensége. — Krisztus egész tanítását a jó és a rossz szívről két pontba foglalhatjuk össze: I. Milyen a jó és milyen a rossz szív? II. Mi a jó szív jutalma és mi a rossz szív bűnhődése?

Második előgyakorlat: Elképzelem, mintha Jézus szavait hallanám: „A jó ember az ő szívének jó kincséből jót hoz elő, és a gonosz ember gonosz készletéből gonoszat hoz elő; mert a szív bőségéből szól a száj.” (Lk. 6, 45.)

Harmadik előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy igaz önismeretre tegyek szert és meglássam, a szívem melyik csoportjába tartozom, és megjavulván, lelkem az erények termékeny szülőföldjévé váljék.

I. Pont. Milyen a jó és milyen a rossz szív?

Erre nézve gyönyörűen fejt ki tanítását az Úr Jézus a magvetőről szóló példabeszédében. (Mt. 13; Mk. 4; Lk.

8.) A vetőmag egyik része az útfélre esik, másik része sziklás talajra, ismét másik része tövisek közé, egy része végre jó talajra. Nem mondja az Üdvözítő, hogy csak egy negyed-része esett jó talajra; lehet, hogy a nagyobb része is jó talajra esett; csak a különféle talajok szerint osztja fel a vetőmagot négy részre. Mi ez a vetőmag? Ő maga megmondja: „A mag az Isten ígéje.” (Lk. 8, 11.) De szabad alatta Isten ígését legtágabb értelemben értenünk. A mag eszerint minden kegyelmet és minden kegyelmi ösztönzést jelent Isten részéről. Jelenti nemcsak a szorosan vett prédikációt, hanem a belső sugallatokat is, az elmékedést, a lelkiolvasást, a szentségeket, melyeket fölveszünk, különösen a szentáldozásnak isteni életcsiráját, az intelmeket, melyekben lelkivezetőinktől részesülünk, az oktatásokat, a lelkigyakorlatokat, az örömeket és szenvedéseket is, melyekkel Isten szívünket magához akarja vonni és elszakítani a földi dolgok szeretetétől. Mindez isteni mag, mely lelkünkbe hull és gyümölcsözővé akar válni. A talaj nem más, mint a mi szívünk. Ez a talaj lehet jó, melyben a mag kikel és bőséges termést hoz, de lehet rossz is, melyben elszárad és terméketlen marad.

A rossz szívnek háromféle fajtát különböztethetjük meg; mind a három egyaránt terméketlen.

1. Kemény szív.

A vetőmag első része az útfélre esik, mely azt keménysége miatt be sem fogadja. Az országúton járó-kelő, kocsi-kázó, vágató és száguldozó embersokaság egyaránt szét-tapos mindent, ami ott van. A még megmaradt magot felszedi a madársereg, még mielőtt kikelt és gyökeret vert volna. Az országút jelképezi a *keményszívűeket*. A rossz szívnek ez a faja abban különbözik a többtől, hogy itt a vetőmag, nemcsak hogy termést nem hoz, hanem még gyökeret sem tud verni, sőt még ki sem kelhet. A kemény-

Megrögzöttek.

szívűek közé tartoznak elsősorban a *megrögzöttek* és megátalkodottak, azok, akik annyira belemerültek a gonoszba, a földiekbe, az előítéletekbe, hogy értelmük mintegy be van deszkázva, szívük meg van kergesedve, és lepattan róluk a kegyelemnek minden szava és hatása — amint 1919-ben egy kommunista népbiztos mondta egy apácának, aki érte imádkozott: „Értem

ne imádkozzék, mert én túlságosan elrugaszkodtam már az Istentől." Hitetlenek, istengyűlölők, a vallás fanatikus és szervezett ellenségei, de a bűnökben megátalkodottak is, akik végleg átadták magukat szenvedélyeiknek és nem is akarnak megtérni, mindezek a keményszívűek közé tartoznak. Ezek képtelenek befogadni az égi dolgokat. „Az állatias ember nem fogja fel, ami az Isten Lelkéé.” (1 Kor. 2, 14.) Ha Isten kegyelme által nem is tartozunk a keményszívűek e csoportjába, mégis meg kell vizsgálunk magunkat, nem kezd-e némiképp kialakulni bennünk a keményszívűség, nem mutatkozik-e legalább egyes dolgokban, bizonyos előítéletekhez való görcsös ragaszkodásban, a megbocsátás megtagadásában és hasonlókban?

Lanyhák

A keményszívűek közé tartoznak azonban némi tekintetben a *lanyhák* is. Hiszen az igazi lanyhaságnak, mely nem pusztán lelki szárazságot jelent, ép az a jellegzetes vonása, hogy az ember érzéketlen minden lelki dologgal szemben, nem hatnak rá sem az örök igazságok, sem Krisztus szenvedésének szemlélése, sem prédikáció, sem lelkigyakorlat. Az isteni magvető magja itt sem tud kikelni, kemény a talaj.

Szórakozottak

Végre a *szórakozott* szívűek is valamiképp ide tartoznak, habár az első pillanatra úgy látszik, hogy a szórakozottak könnyen engednek külső benyomásoknak és azért inkább az állhatatlan szívűek közé sorozandók. Valóságban azonban náluk is megtaláljuk a keményszívűeket jellemző tulajdonságot, hogy a mag nem tud gyökeret verni lelkükben, mert mielőtt még kikelne, elragadják az ég madarai. A szórakozott szív minden bensőség híjával van és azért lelke nem fogékony; bele esik az íge, de abban a pillanatban már el is veszíti. Ki-be jár ott minden, mint az országúton; a lelki benyomásokat hamar széttapossák a külső képzetek és gondolatok, és könnyű szerrel elragadja azt az ördög. Sőt voltaképp a szórakozottnak még ideje sincs szívébe befogadni a magot, annyira lekötik a külsőségek minden percét. Ebben különböznek a tövisektől; mert azok a már növekedésnek indult búzát fojtják el.

Vizsgáljuk meg szívünket, nem tartozunk-e némiképp a szórakozott szívűek közé? Melyek elmélnedéseink, lelki-

olvasmányaink, a hallott szentbeszédék, a lelkigyakorlatok haszna és gyümölcsei? Milyen a távolabbi előkészületünk az imára és elmélkedésre? Ez a távolabbi előkészület részben ép a lélek összeszedettségében áll. Milyen a közelebbi előkészület? Használjuk-e a segédeszközöket (addíciók), tartunk-e visszapillantást (reflexio) a végzett elmélkedés után? Magunkba szállunk-e, tartunk-e lelkiismeretvizsgálatot? Szóbeli imáinkat talán értelem és lélek nélkül csak úgy elhadarjuk és ledaráljuk (attentio és devotio.) Akiben hiányzik a bensőség, az sohasem lehet tökéletes ember, még ha nagyobb bűnöktől távoltartja is magát. Mindig veszélyben forog, hogy az ördög elveszi tőle a magot, és akkor könnyen nagy bűnökbe esik, sőt, ha előbb a tökéletesség útjára lépett, még hivatását is elvesztheti.

2. Állhatatlan szív. A magnak másik része sziklás talajra esik. Valaki azt vélhetné, hogy ép ez a talaj jelképezi a keményszívűeket. Hiszen mi keményebb mint a szikla? De a mag nem magára a sziklára esett, hanem a szikla fölött lévő talajra, mely azonban nem mély, hanem sekély. Kiket jelképez ez a sekély talaj? Krisztus Urunk maga mondja: azokat, „kik mikor hallják, örömmel fogadják az ígét, de nincs gyökerük, és a kísértet idején elpártolnak”. (Lk. 8, 13.) Ezek az *állhatatlan szívűek*. Hiányzik bennük az erő, a kitartás. Ó mennyi jó szó hangzott már el a mi szívünkben is, hány jó feltétel fogamzott meg benne, hány lelkigyakorlat termékenyítette azt meg! — és mi az eredmény, milyen az aratás? Okai ennek az állhatatlanságnak a talaj sekélysége, a gyökerek rövidsége, a napnak a heve, a termékenyítő csapadék hiánya. A talaj sekélysége jelenti a nem mély lelkületet, a felületességet. Hasonlóképp a nem mély gyökerek is az elmélyedés hiányát jelentik ájtatossági gyakorlatainkban és egész lelki életünkben. A nap heve a kísértések perzselő hevét, a tűzpróbát jelenti. A termékenyítő csapadék az imádság és a szentségek éltető ereje. A vigasztalások csapadékdús idején nő az elvetett mag, megszületnek a jó feltételek; a szárazság és vigasztalanság idején pedig elhervadnak és kiszáradnak. Úgy legyen most is?

Vessünk véget állhatatlanságunknak; gondoljunk az esz-
közökre, melyeket meg kell ragadnunk, hogy állhatatossá-

gunkat biztosítsuk; erősödjünk meg már előre a kísértés idejére; nézzünk utána, mily veszélyek fenyegetnek, mily alkalmak adódnak; imádkozzunk az állhatatosság kegyelméért, kutassuk lelkiismeretvizsgálásainkban hibáink és állhatatlanságunk okait. Tartsuk mindig szem előtt, hogy minden erényes törekvésünkben nem az elhatározás a fődolog, sem az elkezdés, hanem az állhatatosság és a kitartás. A pokol útja jó feltételekkel van kikövezve, tartja egy régi közmondás. Találón mondja Nagy sz. Gergely (hom. 30. in Ev.): „Némelyek szívébe jön“ a Szentlélek, „de nem szerez állandó lakást, mert a töredelem által Isten tekintetét ugyan magukra vonják, de a kísértés idején elfelejtik azt, ami őket a töredelemre indította, s így visszatérnek bűneikhez, mintha sohasem siratták volna meg azokat.“

3. Szenvedélyes szív. A magnak harmadik része tövisek közé esik. Nem is annyira tövisek közé, mint inkább olyan talajra, melyben már a tövisek csirái is el voltak hintve. A tövisek a kikelő maggal együtt növekednek és elfojtják azt, mert növekedésük gyorsabb és erősebb. Ez jelképezi a *szenvedélyes*, a nem tiszta szívet. A szenvedélyek kiburjánzó tövisei elfojtják Isten kegyelmeinek magját, elfojtják a növekedő vetést, és szívünk földje nem hoz termést. A szenvedélyekhez hasonlók a hiú és nem szükséges földi gondok (gazdagság, üzlet, hivatalok, állások, politika), melyek nem engedik, hogy az isteni igének magva lelkünkben fejlődésnek induljon és gyümölcsöt teremjen.

Mi a főszenvedélyünk? Ennek a felkutatása és a küzdelem ellene egyik főadatunk a lelkigyakorlatokban. Az ördög sz. Ignác találó szava szerint mindig lelkünk leggyengébb részét kémleli ki és oda intézi leghevesebb támadásait. Legjobban védekezünk ellene a részletes lelkiismeretvizsgálat által. Itt az alkalom most a lelkigyakorlatokban, hogy annak tárgyát meghatározzuk, hogy buzgó végzésében megújuljunk, hogy gyakorlati módjának betartásában felfrissüljünk. — Egyetlenegy szenvedély, melyet meg nem fékezünk, elég lehet, hogy tönkretégye lelkiéletünket, hogy megingasson hivatásunkban, vagy legalább is megakasszon a tökéletességre való törekvésünkben, akár évekre is. Személyekhez, hivatalokhoz, tárgyakhoz, helyekhez való rendetlen ragaszkodások, ellen-

szenv, neheztelés és bizalmatlanság, kényelemszeretet, hiúság, mindezek lelkiéletünk, lelki buzgóságunk sírásói lehetnek, ha komolyan fel nem vesszük ellenük a küzdelmet. Tővisék ezek, melyek az isteni kegyelem vetését elfojtják szívünkben. Júdást egyetlenegy szenvedélye sodorta a kárhozatba. Pilátust egyetlenegy rendetlen hajlama fosztotta meg az isteni igazság megismerésétől. — Hogy állunk a bocsánatos bűnök kerülésével? A gyakran és szokásosan elkövetett szándékos és tudatos bocsánatos bűnök is tővisék, melyek a szenvedélyekből nőnek ki, és elfojtják bennünk lassanként a jót, az isteni szeretetet, terméketlenné teszik lelkünket és erőtlené a súlyos bűnnel szemben. Hogy uralkodunk szenvedélyeink felett? Ez a mértéke annak, mily távol állunk a súlyos büntől, vagy mily közel vagyunk hozzá.

4. Jó szív.

A magnak negyedik része jó földbe esett. A jó föld jelképe a jó szívnek.

A görög szöveg azt mondja: *εν καρδια και και αγαθη. Α καλοκαγαθια* a görög férfiú legfőbb eszménye volt. Gentleman-nek, Ehrenmann-nak lehetne nevezni az ilyen embert. Ez a szó tehát az egyenes, a jellemes, a tiszta, jó szívet jelenti. A latin szöveg azt mondja: *in corde bono et optimo*, jó, igen jó szívvel. Ez a szív mondhatni egyenesen Istenre van beállítva. Jellemzői a bensőség, a fogékonyság, az állhatatosság és a tisztaság. „Gyümölcsöt hoznak állhatatosságban”, mondja az Úr Jézus. (Lk. 8, 15.) Ez a fő: a kitartás és az állhatatosság. De a szív jóságában is vannak fokozatok; mert „terem egyik százannyit, másik hatvanannyit, másik meg harmincannyit.” (Mt. 13, 23.) Melyik csoportba tartozunk mi? Milyen hasznot merítünk az imából, a gyónásból, szentáldozásból, szentmiséből, olvasásból és elmélkedésből? Sok függ, nagyon sok függ a talajtól, melyre a szentáldozás isteni magja esik, a lélek dispoziációjától, mellyel a szentségekhez járul. Milyenek voltak a szentek áldozásai! Mily hasznot merítettek a legegyszerűbb igéből is, melyet a legszerényebb hítszónok ajkáról hallottak. Szent Teréz mondta, hogy nincs az a prédikáció, melynek meghallgatásából nem tudna lelke számára hasznot meríteni. Pedig elég magasra emelte őt az isteni kegyelem az égi dolgok szemlélésében és természetes szellemi képességei sem voltak hétköznapiak.

II. Pont. A jó szív jutalma és a gonosz szív bűnhődése.

A jó szív jutalma: *A jó szív jutalma* mindenekelőtt maguknak az erényes cselekedeteknek a sorozata: „a jó ember az ő szívének jó kincséből jót hoz elő.” (Lk. 6, 45.) Ez a szív *termékeny* anyaföld, mely dús termést hoz, kiapadhatatlan forrása a lelki gazdagságnak. Talán Galilea termékeny földrőre esett az Üdvözítőnek tekintete, mikor a magvetőről szóló példabeszédet előadta hallgatóinak. Galilea termékeny földje nemcsak saját nagyszámú lakosságát tartotta el, hanem a többi országnak is éléskamrája volt. „Erényről erényre haladnak”, mondja a zsoltár (83. zsolt.), mert Isten kegyelme nem hiányzik nekik, sőt növekedik buzgóságukkal és még jobban megtermékenyíti szívüknek amúgy is termékeny földjét. Termékeny szőlőtő ez a lélek, melynek vesszőit Isten megtisztogatja, mikor olykor szenvedést mér a lélekre, de csak azért, „hogy többet teremjen.” (Ján. 15, 2.) „Az Úr” — az ő kegyelmével — „jót ad és a mi földünk megadja gyümölcsét.” (84. zsolt.) „Bölg ember”, mondja ismét a zsoltáros, „ki az istentelenek tanácsán nem jár, hanem az Úr törvényében telik kedve és éjjel-nappal az ő törvényében elmélkedik. És leszen mint a fa, mely vízfolyások mellé ültetett, mely gyümölcsét megadja idejében és levele el nem hull.” (1. zsolt.) A tiszta jó szív olyan mint a fennkölt anya; minél tisztább, annál termékenyebb.

2. lelki dolgok megértése *A jó szív második jutalma* Isten titkainak meglátása, az imádság kegyelme, a lelki dolgok *mélységes megértése*: „Bölgök a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.” (Mt. 5, 8.) „Ki megy fel az Úr hegyére vagy ki fog állani az ő szent helyén? Az ártatlan kezű és tiszta szívű.” (23. zsolt.) A földi vágyak, főleg a bűn, és leginkább az érzéki-ség, elhomályosítják lelkünk tekintetét, képtelenné teszik az égi dolgok szemlélésére. Isten is azokkal társalog legszívesebben, akik érette lemondtak minden földi vigaszcól.

3. Isten látása *A jó szív végső jutalma* *Isten látása* az égben. Minél jobb, minél tisztább a szív ezen a földön, annál tökéletesebben fogja látni Istent az égben. „Amilyen mértékkel

mérték, olyannal fognak vissza mérni nektek." (Mt. 7, 2.)
A tiszta szív boldog szív lesz. „Ahol kincsed vagyon, ott leszén a szíved is.” (Mt. 6, 21.)

A gonosz szív bűnhődése: *A gonosz szív bűnhődése* megfordítva első sorban is a *terméketlenség*, az elvakultság, a *bűnök sorozata*: „a gonosz ember gonosz készletéből gonoszat hoz elő.” (Lk. 6, 45.) Voltaképp mindig csak a szív gonosz.

A külső cselekedet önmagában véve igen sok esetben egyaránt jó is meg rossz is lehet, amint a szív szándéka jó vagy rossz. „Ami a szájból kijön, a szívből származik, és az teszi tisztátalanná az embert. Mert a szívből erednek a gonosz gondolatok, gyilkosságok, házasságtörések, paráznaságok, lopások, hamis tanuságok, káromkodások.” (Mt. 15, 18. 19; Mk. 7, 18—23.) „Hogyan szólhattok jókat, mikor gonoszok vagytok? hisz a szív bőségéből szól a száj.” (Mt. 12, 34.) Valóban a gonosz szív olyan, mint a kelevény, melyből szakadatlanul folyik a bűnök genye.

2. visszaesés Még ha az ember rövid időre meg is tér, akinek szíve romlott, az mindig újból *visszaesik*. Ez a gonosz szív második bűnhődése. Olyan mint a szikes föld: mindig újból kiüt rajta a só. Azért őrizkedjünk a szív romlottságától! A folytonos visszaélés Isten kegyelmével, a Szentlélek elleni bűnök, a méltatlan áldozások vezetnek ide. Borzasztó szó, ha egy lélekről azt kell mondani: Isten megvonta tőle kegyelmét! A rendeseket ugyan nem, de a hatásosakat! Ez a lélek *terméketlenségnek* van kiszolgáltatta. „Mert az a föld, mely beissza a gyakran reá hulló esőt és alkalmas növényt terem azoknak, akik azt művelik, áldást nyer az Istentől; amelyik pedig tövist és bojtortjánt terem, megvetésre méltó és közel van az átokhoz; minek vége a megégetés.” (Jud. 6, 7. 8.) A gyakori visszaesés és a bűnben való megátalkodás vezet ehhez az átokhoz: „Mikor a tisztátalan lélek kimegy az emberből, vízetlen helyeken jár, nyugalmat keresve, de nem talál. Akkor így szól: Visszatérek házamba, ahonnét kijöttem. . . és annak az embernek utóbbi dolga rosszabb leszén az előbbinél.” (Mt. 12, 43—45.)

3. kárhozat Végre is kivágják a terméketlen fát és lemetszik a szőlővesszőt, mely gyümöl-

csöt nem hoz, és tűzre vetik. (Mt. 7, 19; Lk. 13, 6. 7.; Ján. 15, 2.) A terméketlen, gonosz szív sorsa pedig a *kárhozat* és az örök boldogtalanság; mert „útálatos az Úrnál az álnok szív, és kedvében azok vannak, kik egyenes úton járnak.” (Péld. 11, 20.)

Imádság Jézus Szívéhez. Tedd, Uram, az én szívemet a tiedhez hasonlóvá, melyben az Atyának kedve teljék! Indítsd bánatra, add meg neki a tartós javulás kegyelmét, tedd termékennyé, alakítsd át egészen a te Szíved szerint. Kerüljön bármibe, csak égess, mess, de engedd, hogy itt a földön szent, odaát boldog legyen! Vedd el köszívemet és adj szívét húsból! (Ez. 11, 19; 36, 26.) Vagy még sokkal jobban: Vedd ki az én szívemet és tedd helyébe a tiedet! És ha ez a kegyelem túlnagy volna számomra, akkor melegítsd legalább fagyos szívemet a te isteni Szíved tűzén, és át-tüzesítve, tedd vissza keblembe! Amen.

HALÁL ÉS ÍTÉLET.

A bűnről és annak büntetéséről szóló elmélkedésekkel, melyekben a megbocsátó isteni irgalmat is lelkünk elé állítottuk, lelki megtisztulásunk lényeges része befejeződött. A következő elmélkedések voltaképp csak az eredményt biztosítják, elhatározásainkat mélyítik és tökéletesítik.

A lelkigyakorlatok könyve a bűnről szóló ismétlődő elmélkedésekben azt az utasítást adja, hogy imádságban buzgón és nagy vágygal kérjük a következő három kegyelmet: 1. hogy megismerjük és átérezzük bűneink gonoszságát és azokat megútáljuk; 2. hogy átlássuk cselekedeteink rendtelenségét, és attól irtózva, megjavuljunk és életünket rendezzük; 3. hogy megismerjük a világ hiúságát és azt megvessük. A következő elmélkedések ezt a három célt szolgálják. És pedig az első célt, a már végzett elmélkedéseken kívül, a bocsánatos bűn gonoszságáról, káros következményeiről, a lanyhaságról és a tisztítótüzről szóló elmélkedések; a másodikat az ítéletről szóló elmélkedések; a harmadikat a halálról végzendő megfontolások. De ezeket az elmélkedéseket nem egymástól szigorúan elkülönítve, hanem inkább egymásba fűzve és nagyobbára az ember végső dolgainak időbeli sorrendje szerint akarjuk végezni.

Első elmélkedéseink a halálról szólnak. Ez az elmélkedés megerősít minket a közömbösségben, a bűn útálatában, megismerteti velünk a lélek értékét a földi dolgok mulandóságának tükrében és megtanít minket a világ hiúságának határozott megvetésére.

HATODIK NAP.

I. MI A HALÁL?

Első előgyakorlat: A lelkigyakorlatos könyvben, amint azt szent Ignác megírta, nincs külön elmélkedés a halálról. De ha végigolvassuk a könyvet, ráakadunk más helyen olyan észrevétel-

re és utasításra, mely világosságot ad nekünk, hogyan végezhetünk elmélkedést a halálról egészen a lelkigyakorlatos könyv szellemében. A lelkigyakorlatok második hetének szabályai és megfontolásai közt ugyanis, melyek a helyes választásra (és helyes alamiználkodásra) vonatkoznak, azt az utasítást olvassuk, képzeljük el magunkat halálos ágyunkon és fontoljuk meg, milyen módot és mértéket kell jelen választásunkban követnünk, hogy egykor halálunk óráján megelégedettek lehessünk, és eszerint igazodva, tegyük mostani elhatározásunkat. Ez adja meg nekünk a halál elméldésének tárgyát és módját. Szabadakaratumknak minden egyes ténye ugyanis egy-egy választás; hiszen a szabadakarat lényegénél fogva választó képesség. Így egész életünk is voltaképp egy folytonos választás; és azért, amint láttuk, igen fontos dolog, hogy szabadakaratumk választása mindig helyes és jó legyen. Helyes és jó lesz, ha mindenben és mindenkor úgy választunk, amint azt majd egyszer óhajtani fogjuk, amikor halálos ágyunkon leszünk. Azért jelen elmélkedésünkben 1. megfontoljuk, hogy mi a halál és mit jelent meghalni? 2. levonjuk ebből a megfontolásból a helyes életelveket, amelyek szerint a dolgokat értékelnünk, választanunk és cselekednünk kell, életünk egészében és egyes körülményei közt; 3. eszerint rendezzük be életünket.

Második előgyakorlat: Elképelem magamat halálos ágyamon, amint visszavonul tőlem a világ és feltáru előttem az örökkévalóság kapuja.

Harmadik előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy minden dolgot már most úgy értékeljek és mindenben már most úgy válasszak és cselekedjem, amint azt halálos ágyamon értékelni és kívánni fogom.

I. Pont. Mit jelent meghalni?

A halált háromféleképp foghatjuk fel: mint természetes dolgot, mint Isten rendelését, mint a bűn büntetését.

Ha mint *természetes dolgot* fogjuk fel a halált, akkor az az emberre nézve voltaképp szükséges valami, aminek a természet rendje szerint be kell következnie.

Az ember összetett lény, testből és lélekből áll, és mint ilyenre nézve természetes dolog, hogy meg kell halnia. Amint a virág elhervad, a levél lehuil, az állat elpusztul, úgy az embernek is meg kell halnia. Ezt a zsoldot nemcsak a bűnnek, hanem saját természetének is meg kell fizetnie. Igaz, hogy Isten eredeti terve szerint az embernek nem kellett volna meg-

halnia¹, de ez csak Isten különös kegyelemajándéka volt, nem a természet követelménye, és magában véve, ha Isten akarta volna, mindjárt halandónak is teremthette volna az embert. Ha tehát kérdezzük: Mi a halál a természet rendjében?, akkor válaszunk rá ez: A halál a lélek elválása a testtől, a földi élet vége. A halálnak természetes szükség-szerűséggel be kell következnie; a halál törvénye fizikai törvény, mely kivételt nem tűr.

De ha a halált pusztán csak mint természetes dolgot tekintjük is, súlyos erkölcsi következtetéseket kell ebből vonnunk. Mert mit jelent az, hogy a lélek elválik a testtől? Azt jelenti, hogy *minden* megszűnik, ami csak valamiképp összefügg a testtel. Megszűnik az érzéki megismerés; színt, virágot, napfényt többé nem látunk; nem hallunk zenét és madárdalt; nem szívunk magunkba üdítő és gyönyörködtető illatot; az érzékek varázsa megszűnik. Igaz, hogy a föltámadás után lelkünk ismét egyesül testünkkel; de ez egyrészt természetfölötti adomány, melyre voltaképp jogunk nincs, másrészt a föltámadt test, bár a mostanival azonos, mégis átszellemült test, melynek érzékei is működésükben mások, mint halandó testünk érzékei. Azért az érzékeknek ez a világa a halállal megszűnik örökre. Nemcsak a bűnös élvezeteket értjük, hanem mindent, ami földi, érzéki megismerést jelent.

Az érzéki megismeréssel együtt megszűnik az érzéki, a testhez és idegekhez kötött vágyó és törekvő képesség is. Érzéki öröm és érzéki fájdalom egyaránt elmúlnak.

A test által lesz az ember a földi társadalomnak is tagja. Mikor a lélek elhagyja a testet, az ember megszűnik a földi társadalomnak tagja lenni. Átlép egy egészen más világba, kilép a családból, megszűnnek a legszorosabb kötelek, még a házasság felbonthatatlan szent köteléke is megszűnik; az ember elveszti legtöbb jogát és kiváltságát, állását és hivatását, melyeket ezen a földön betöltött és élvezett; azért mondja a köznyelv: másvilágra költözött.

Mi marad meg? Csak az, ami az emberben tisztán lelki, tisztán szellemi. Ezt kell tehát magunkban értékelni,

¹ Lásd az elmékedést őszüleink bűnéről.

ezt kell megbecsülni és kiképezni, mert ez egyedül marandó mibennünk.

Milyen következtetések folynak a halálnak e megfontolásából? Elsősorban is a keresztyén szent közömbösség. Földi öröm és fájdalom egyaránt elmúlnak. Nem szabad tehát az egyiket mód nélkül keresnünk, nem szabad a másiktól mód nélkül tartózkodnunk, mert mind a kettő elmúlik. Elmúlik család, társaság, emberek szeretete és tisztelete, nagyság és hatalom, vagyon és élvezet, siker és szereplés; tehát semmihez sem szabad lelkünket-szívünket odakötni, meg kell őrizni lelki szabadságunkat, mert csak egy dolog örök és múlhatatlan — a lélek. Néha még erényes törekvésünkben, szeretetünkben is azt értékeljük jobban, ami némiképp a testtől függ: az érezhető lelkesedést, a szeretet érezhető édességét — pedig ép ez fog elmúlni és megmarad csak az, ami tisztán lelki mibennünk.

Mily nehéz annak elválni a földtől, akinek szíve minden szálával a mulandó dolgokhoz kapaszkodott. „Ahol kincsöd van”, mondja az Úr, „ott lesz szíved is.” (Mt. 6, 21.)

2. Az örökkévalóság kapuja.

A halál Isten rendelése folytán a próba-idő vége. Ez két dolgot foglal magában: vége a bűnbánat és elégtétel idejének és vége az érdemszerzés idejének. Magában véve lehetséges lett volna, hogy Isten az ember próbaidejét kiterjessze a halálon túl is; de isteni bölcseségének megfelelt, hogy a földi élet befejezésével befejezést nyerjen az embernek próbaideje is: „El van határozva, hogy az ember egyszer meghaljon, és utána az ítélet.” (Zsid. 9, 27.) A halált nyomban követi az ítélet. A halál az *örökkévalóság kapuja*. Ahogy a fa ledől, úgy marad. (Préd. 11, 3.) A halál után nincs változás.

A halállal megszűnik a *bűnbánat és az elégtétel ideje*. Utána már csak szenvedni lehet, de nem érdemszerzően eleget tenni. A halál után nem lehet megtérni. A halál után nem lehet üdvös módon vezekelni. Mily megbecsülhetetlen értékű tehát az idő, a földi élet, mely alatt bűneinkért eleget tehetünk és adósságunkat üdvös módon törleszthetjük! Hogy használtuk fel ezt az értékes időt? Ha ma kellene meghalnunk, mily hosszú tisztító tűz várna talán ránk! Vagy talán a pokol örök tüze? Mily csekély az az elégtétel, me-

lyet eddig bűneinkért Istennek nyújtottunk! Mily rövid az idő, mely még rendelkezésünkre áll! Siessünk, hogy el ne késsünk! „Ha a szolga azt mondja szívében: Késik jönni uram, és verni kezdi a szolgálókat és szolgálókat, és eszik, iszik és részegeskedik, megjön ama szolgáló ura azon a napon, melyen nem várja, és azon órában, melyet nem tud, és feldarabolja őt, és részét a hűtlenekkel adja ki.” (Lk. 12, 45 k.) Ne hagyjunk mindent az örökkévalóságra, ne hagyjunk mindent a tisztítótűzre, ott sokkal kinosabb a vezeklés és érdemnélküli. „Mondom neked, ki nem jösz onnét, míg az utolsó fillért is le nem fizeted.” (Lk. 12, 59.)

A halállal megszűnik az *érdemszerzés ideje*. „Nekem annak művét kell cselekednem, ki engem küldött, míg nappal van; eljön az éjtszaka, midőn senki sem munkálkodhatik” (Ján. 9, 4), mondja Krisztus saját megváltói működéséről. Annál inkább szól nekünk a szó: Dolgozzatok és munkálkodjatok, amíg nappal van; eljön az éjtszaka — a halál éjjele, amikor már senki sem dolgozhat érdemszerzően a mennyország számára. A balga szüzek játékkal, táncsal és mulatozással pazarolták el drága idejüket és megfélemedtek lámpásukat a jócselekedetek olajával megtölteni. De a vőlegény nem késlekedett, megjött és szemük előtt elzárta az ajtót, hiába könyörögtek és sirtak: elmulasztották az élet drága idejét. A halál gondolata a keresztény felfogásban nem világfájdalmat szül, hanem tette ösztönöz. Rövid az élet, rövid az idő, tehát dolgozzunk serényen saját lelkünkön és embertársaink javán, egy nap, egy óra, egy perc se múljék el kihasználatlanul, mert az elmulasztott időt nem téríti meg nekünk senki. Vay Péter gróf mondja Amerikai naplójegyzeteiben, hogy az ember alig végzi el életében a a felét annak, amit magában feltett. Mi lesz akkor, ha még serényen hozzá sem látunk a munkához? Tettünk-e eddig valamit, ami Istenhez méltó? Tettünk-e valamit, amiért egykor hálásak lesznek embertársaink? Az élet kereke szalad; vigyázzunk, hogy el ne késsünk!

Ha a halál első megtekintése szent közömbösségre és lelki szabadságra ösztönzött, akkor ez a második megtekintése üdvös félelemmel tölt el minket és serény munkára ösztönöz. A halál gondolata hatalmas energiaforrás.

3. A bűn zsoldja. A halál a *mai világrendben* egyúttal a *bűn büntetése* is: „A bűn egy ember által jött be e világba, és a bűn által a halál.” (Róm. 5, 12.) „Mert Isten halhatatlanná teremté az embert, de az ördög irigységéből jött be a halál a föld kerektségére.” (Bölcs. 2, 23 k.) Azért a halált már most teljes megadással kell Isten kezéből fogadnunk, mint bűneink zsoldját (Róm. 6, 23) és elégtételt vétkeinkért. A halálnak ez a készséges elfogadása minden körülményeivel együtt Istennek oly tetsző és oly érdemszerző cselekedet, hogy ezzel a tisztítótűznek jó részétől megmenekülhetünk, és ép ezért adományozott X. Pius pápa teljes búcsút haláluk órájára azoknak, kik életükben ezt a felajánlást megtették és soha vissza nem vonták.

II. Pont. Az életnek milyen megtekintése és mily életelvek következnek a halál hármas természetéből?

A halál ítélete. Hogyan fogom egykor *megítélni a dolgokat* a halál pillanatában? Mit fogok akkor kívánni, ha majd mostani cselekedeteimre visszatekintek? — Így kell itélnem és cselekednem már most.

Mit fogok akkor gondolni *hivatásomról, életpályámról*? Amilyen az élet, olyan a halál, tartja a közfelfogás és igazolja a tapasztalat. De hogy az élet jó legyen, az nagyrészt a helyesen és jól választott életpályától függ. Milyen fontos tehát ebben a dologban nem a világ lidércfénye után indulni, hanem a haldokló ember ágyánál égő gyertya fénye mellett dönteni el a hivatás nagy kérdését. — És ha Isten különös kegyelme a szerzetesi hivatásra vezérelt valakit, mit fog az gondolni szerzetesi hivatásáról, mikor majd halálos ágyán fekszik? A szerzetesi élet az, mely legjobban készít elő a halálra. Mert a szerzetesi élet megtanít arra, hogy a világot és hiú örömeit megvessem; másrészt pedig ép ebben az élethivatásban oly érdemeket szerezhetek, mint másutt sehol; eleget tudok tenni bűneimért jobban, mint ha Jeruzsálembé zarándokolnék. A szerzetesi élet a legjobb purgatórium. Mily jól készít elő tehát a halálra, akár első akár második oldalát tekintem: az élet mulandóságát és az örökkévalóságot

közelségét! De megtanít arra is, hogy a halált Isten kezéből fogadjam; mert az isteni akarattal való megegyezésnek legjobb iskolája a szerzetesi élet.

Mit fogok tartani az *önmegtagadásról* és áldozatról? Minek fogok a legjobban örülni halálom óráján? A bűnös élvezet mámoros perceinek? Erről nem is szólhatunk. A szent öröm boldogító pillanatainak? Ezek is szépek ugyan, és emléküik halálos ágyunkon is szent és vigasztaló marad; de nem ezeknek fogunk legjobban örvendeni, hanem az Istenért tűrt szenvedés áldásthozó óráinak és napjainak, az áldozatoknak, melyeket Istenért hoztunk, az önmegtagadásnak, mellyel magunkat és rendetlen szenvedélyeinket legyőztük, a harcnak, melyeket Isten ügyéért és az ő kegyelméből győzedelmesen vívtunk.

Mit fogunk tartani a szent *közömbösségről*, mikor minden visszavonul tőlünk és elhagy minket? Nem jobb már most elszakadni mindentől, ami nem szolgálja Istent és lelkünk szent ügyét? „Mindentől el kell válnod egyszer.“ (Kr. köv. II. 7, 1.)

Mit fogunk tartani a felebaráti *szeretetről*, mely Istent teszi adósunkká és biztosítja számunkra az ő irgalmas szeretetének megbocsátó könyörületét? „Amit ezeknek tettetek, nekem tettétek“, mondja Krisztus; mi pedig naponként imádkozzuk: „Bocsásd meg a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.“

Mit fogunk tartani, ha a szerzetben élünk, az *engedelmességről*, szabályainkról és fogadalmainkról? Mily megnyugvás a halálos ágyon, ha mindig engedelmesek voltunk és erre hivatkozhatunk Isten ítélőszéke előtt? Az engedelmes embertől nem azt kérdi Isten: Miért tetted ezt vagy amazt? hanem: Megtetted-e előljáród parancsát vagy nem? A szabályok és fogadalmak jelölik meg az utat, melyen a szerzetesnek haladnia kell; a világi ember útját pedig *állásbeli kötelmei* szabják meg. Hogy fogom mindezt látni halálom óráján? — Nem égeti-e majd a hűtelen szerzetesek lelkét az eljátszott hivatás, még ha talán fogadalmaik alól fel is mentették őket? Felmentették őket, de volt-e rá részük-ről helytálló ok? Csak Isten ítélőszéke előtt fogják azt igazán látni és megismerni. — Nem égeti-e majd az elváltan élő hitvestársak lelkét az a tudat, hogy egyik a másik lelki

üdvösségéért felelős? Nem égeti-e majd a gyermekeik nevelését nem szorgalmazó szülők lelkét a tudat, hogy gyermekeik lelkéért ők is felelősek? Nem égeti-e majd a közéletben szereplők lelkét a keserű önvád, hogy mulasztásaik által hány katolikus ügyet és hány krisztusi érdeket árultak el?

Mit fogunk tartani *gyónásainkról, áldozásainkról?* — Őszinteség, bánat, javulás, áldozási előkészület és hálaadás? Érvénytelen gyónások és szentségtörő áldozások!

Hogy fogunk gondolkodni *egész életünkről*, mindarról, ami most oly kedves és nélkülözhetetlen, és mindarról, ami most oly nehéz, és amitől annyira irtózunk? Minden elmúlik, és közeleg az ítélet, ez a két igazság, melyet a halál gyertyája gyújt meg lelkemben, fényt vet egész életemre. Eszerint kell *most* rendeznem életemet.

Milyen elvek folynak ebből a két igazságból?

2. Életelevek.

Elmúlik minden! — Tehát: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja?” (Mt. 16, 26.) Ez az elv az egyedül fontos dolgot, halhatatlan lelked üdvét és a múlhatatlan élet elnyerését állítja lelked elé. — „Akik sírnak, olyanok legyenek, mintha nem sírnának, és akik örvendeznek, mintha nem is örvendeznének, és akik vesznek, mintha nem volna birtokuk, és akik élnek ezzel a világgal, mintha nem élnének; mert elmúlik ennek a világnak alakja.” (1 Kor. 7, 30 k.) Ez az elv a közömbösséget vési lelkedbe. — „Quid hoc ad aeternitatem!” mondta szent Alajos. Mi ez, ha összehasonlítom az örökkévalósággal! vagy máskép: Mit segít ez nekem, hogy elnyerjem az örök életet? A teremtett dolgok helyes használatára int ez az elv. — „Ad maiora natus sum!” Nagyobb dologra születtem! volt szent Szaniszló *életélve.* Ez az elv örök célod magasztosságát állítja lelked elé, mellyel szemben eltörpül minden földi cél.

Közeleg az ítélet! Ez a másik igazság, melyet a halál gyertyája lelkemben felgyújt. — Tehát: „Cselekednem kell, míg nappal van; eljön az éjtszaka, midőn senki sem munkálkodhatik.” (Ján. 9, 4.) Ez az elv a lelki buzgóságra ösztönöz. — „Ébren legyetek, mert nem tudjátok a napot sem az órát!” (Mt. 25, 13.) Óvatosságra és készenlétre int Krisztus e szava. — „Minden cselekedeteidben emlékezzél meg utolsó

dolgaidról, és örökké nem vétkezel." (Sir. f. 7, 40.) Ez az életelv megerősít a bűnnel való küzdelmedben és diadalra juttat a világ minden kísértése fölött.

III. Pont. Eszerint igazodva, teszem mostani elhatározásomat.

Ez azonban egészen a te személyes ügyed. Ezt nem végezhetem el helyetted, ezt magadnak kell megcselekedned.

Imádság-ban kérd a három nagy kegyelmet, hogy 1. megismerd és átérezzed bűneid gonoszságát és azokat megutáljad; — 2. hogy átlássad cselekedeteidnek rendetlenségét és életedet rendezzed; — 3. hogy megismerd a világ hiúságát és azt megvessed. Ennek a hármias nagy kegyelemnek elnyerésére fordulj először a bold. Szűzhöz és imádkozzál egy Üdvözlégyet. Azután fordulj vele együtt az Úr Jézushoz és kérd őt sz. Szívének irgalmas szeretetere, hogy adja meg neked ezt a nagy kegyelmet. Imádkozd a „Krisztus lelke szentelj meg engem” imádságot. Végre kérd ugyanazt a kegyelmet isteni Üdvözítőd közvetítésével a mennyei Atyától és fejezd be imádságodat egy Miatyánkkal.

II. HOGYAN JÖN A HALÁL

Első előgyakorlat: Elmélkedjünk arról a pillanatról, mely minden földi dolgot a helyes megvilágításban tüntet fel és különösen alkalmas arra, hogy minket minden mulandó dolog rendetlen szeretetétől elszakítson. A halál a legnagyobb szónok. Hogy valaki jó szónok legyen, ahhoz különösen két tulajdonság szükséges. Először is, hogy az igazságokat igazán szemléltető, kézzel fogható és megrendítő módon állítsa oda hallgatói elé; másodsor, hogy minden személyválogatás és emberi tekintet nélkül mindenkinek megmondja az igazságot. Ilyen szónok a halál. Kézrel foghatóan és megrendítő szemléletőséggel állítja oda az ember elé minden dolognak igazi értékét, lerántja a csalárdan mosolygó földi tündér csábító álarcát, feltakarja a virággal beültetett sírok benső rothadását, a földnek örömét és bánatát a maga igazában mutatja meg. A halál nem ismer sem félelmet sem hízélgést. Odalép a fejedelemhez és a pórhoz, a tudóshoz és

az egyszerű emberhez, a bűnőshöz és a szenthez, a paphoz és a világi emberhez, a fiatalhoz és az agghoz, és mindenkinek tekintet nélkül ugyanazt a megrendítő prédikációt tartja. Hallgassuk meg már most a halálnak ezt a megrázó beszédét, hogy egykor könnyebb legyen meghallgatni — akkor, ha majd nem a távolból, hanem egészen a közelből fogja megtartani nekünk hatalmas szónoklatát.

Második előgyakorlat: Képzeljük el magunkat ismét halálos ágyunkon, amikor már közeleg végső óránk.

Harmadik előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy minden dolgot már most oly színben lássuk, amilyenben azt halálos ágyunkon látni fogjuk, és hogy mindenben már most úgy cselekedjünk, amint azt halálos ágyunkon óhajtani fogjuk.

I. Pont. Az utolsó percek.

A végső betegség. Akár fiatal vagyok akár idős, hamar és bizonyos értelemben váratlanul jön a halál. Súlyos betegségbe esünk; közlik velünk, hogy nincs már remény, meg kell halnunk. Mily benyomással lesz ránk a halál híre? A felszabadulás, az öröm érzetét kelti-e föl szívünkben vagy pedig a meglepetés és a fájdalom érzetét? Attól függ, hogy hogyan élünk. Jön a pap, hogy meghallgassa utolsó gyónásunkat, még egyszer megerősítsen az erősek kenyerével, ránk adja a szent kenetet. Mily érzelmeket, emlékeket ébreszt föl mindez haldokló szívünkben? A gyónások: őszinteség, bánat és erősfogadás, javulás. A szent áldozások: minden nap — nagyon ritkán — mily előkészülettel, áhítattal, haszonnal? — most utoljára! Mellém állítják a keresztet: szerettem-e a keresztet és azt, aki rajta függ, a *megfeszített* Krisztust? Nem tértem-e ki a kereszt elől lépten-nyomon, nem háritottam-e el magamtól mindent, ami kellemetlen? talán csak kényelmemre voltam tekintettel életem legtöbb pillanatában.

A haldoklók imádságai. Mint hosszú, hosszú út a sivatagban, úgy tűnik fel előttem ez a lassú költözés a világból. Mindent el kell hagyni. Ha ma kellene megtörténnie, mitől válnék meg legnehezebben? mihez ragaszkodik még szívem rendetlenül? El ve! Boldog leszek, ha szívem semmihez sem ragaszkodik rendetlenül. — Elmondják a Mindszentek litániáját. Szentséges Szűz Mária,

„Halállal őalsz meg.” (Gen. 2, 17.)

könyörögi érette! — milyen volt tisztelem Szűz Mária iránt, gyermeked bizalommal viseltetem-e iránta? Szent József, könyörögi érette! — szent Józsefet választottam-e lelkem vezetőjévé, boldog kimúlásom pártfogójává? Keresztelő szent János, könyörögi érette! — a legnagyobb vezeklőnek és a bűnbánat leghatalmasabb szónokának megjelenése halálos ágyamnál mit idéz föl lelkemben? Gyakoroltam-e az önmehtagadást? Segítségül hívják a szent apostolokat: Krisztus országa, Jézus szent Szívének érdekei hevitették, lelkesítették-e az én szívemet? Krisztus apostola voltam-e életemben? A vértanukat: erős és kitartó voltam-e a küzdelmekben, a nehézségekben, a kísértésekben? A szent pápákat és püspököket: szerettem-e az egyházat, annak szellemében fogtam-e fel mindent, engedelmes voltam-e rendelései, parancsai iránt, nemcsak külsőleg, hanem belső megadással is, akaratom és értelmem alávétésével? A rendalapítók és hitvallók nevei mily húrokat pendítenek meg lelkemben? Hű voltam-e hivatásomhoz, megtartottam-e szabályaimat, törekedtem-e a lelki tökéletességre! A szüzek: tisztaságom angyali volt-e? Olyan, amilyent állásom és hivatásom követeltek? Valamennyi szentnek a neve azt a kérdést intézi hozzám újból meg újból: Szent lettem-e? — íme most befejeztem életemet, azt a megmérhetetlen értékű próbaidőt, melyet arra adott nekem az Isten, hogy szentet neveljek magamból.

„Költözzél el, keresztény lélek, e világból a mindenható Atyaisten nevében, aki téged teremtett”, mondja majd a pap halálos ágyamon, és lelkem elé lépnek a lelki gyakorlatok alapigazságai: Isten teremtett az ő szolgálatára, és hogy lelkemet üdvözítsem: eszerint éltem-e, gondolkodtam és dolgoztam-e? „Jézus Krisztus, az élő Isten Fia nevében, aki érted szenvedett”: hogyan használtam fel a megváltás kegyelmeit, melyek elegendők lettek volna arra, hogy szentté tegyenek? „A Szentlélek nevében, aki lelkedbe kiáradt”: a Szentlélek temploma maradt-e lelkem egész életemen át?

Az utolsó percek.

És most visszavonul lábaim alól a világ, egyik érzékem a másik után elhal, nem látok többé, már alig hallok, egyedül vagyok — Istennel. Mi játszódik le most szívemben? Boldog leszek akkor, ha Isten már most egyedüli kincsem, egyedüli

reményem, ha minden vágyamban és cselekedetemben őt keresem egyedül. „Őt szeresd, őt tartsd meg jóbarátként, aki el nem hagy, ha már mindenki visszavonul is, és nem enged elveszni örökre.” (Kr. köv. II, 7.) — Még egy pillanat, és az érzékek fátyola lehull szememről, Isten ítélőszéke előtt állok — „így múlik el a világ dicsősége”. „Hiúságok hiúsága és minden csak hiúság, kivéve Istent szeretni és neki egyedül szolgálni.” (Kr. köv. I, 1.)

II. Pont. A halál bizonyossága és bizonytalansága.

Semmi sem oly bizonyos, mint a halál, és semmi nem oly bizonytalan, mint ép a halál. Három dolog bizonyos a halálban, és három dolog bizonytalan benne; és ép a bizonyosságnak és bizonytalanságnak ez a vegyülése teszi oly félelmetessé a halált.

Jön.

Bizonyos, hogy a halál jön. A hit, a természet és a tapasztalat tesz tanúságot mellette. Nincs oly meggyőző igazság, mint ez: meg kell halnunk. Mindent kétségbe vontak már az emberek; ezt az egy igazságot még nem vonták kétségbe senki sem. „Statutum est hominibus semel mori” (Zsid. 9, 27), el van rendelve, hogy az embernek egyszer meg kell halnia.

Csak egyszer jön.

Bizonyos az is, hogy a halál csak egyszer jön. A lépést az örökkévalóságba csak egyszer, egyetlenegyszer lehet megtenni, és ettől a lépéstől függ minden. „Ha a fa délre esik vagy északra, amely helyre esik, ott marad.” (Préd. 11, 3.) A halál órája visszavonhatatlanul eldönt mindent az örökkévalóságra nézve. Nem lehet visszavonni és szerencsésebb ugrást megkísérelni; aki nem ugrotta át szerencsésen ezt a szakadékot, az mindenkorra lezuhant a sötétség tátongó mélységébe.

Váratlanul jön.

Bizonyos végre az is, hogy a halál hamar és váratlanul jön. Ki ne gondolta volna halála előtt, hogy még tovább is élhetett volna. Mint a rabló, úgy jön a halál, mondja a Szentírás; senki sem tudja, mikor tör be. Sokakat még ifjú korukban ragad el, sokakat hirtelenül támad

meg; ezt halva találták ágyában, emez evés közben esett össze és meghalt, egy harmadikat az utcáról söpört le a halál keze. De még ha agg korunkban ér is utól a halál, mily rövid az az ötven, hatvan vagy hetven év! Oly gyorsan múlnak az esztendőik, hogy rá sem gondolunk és már öregek vagyunk. Már életünknek felét, két harmadát eltöltöttük; a hátralévő rész gyorsabban fog elmúlni, mint a megelőző évek. „Az élet szekerének kereke“, mondja egy író, „eleinte lassan gördül le a hegy oldalán, de minél inkább halad lefelé, annál gyorsabban fordul meg, és végre küllőit, melyek az egyes napok, már nem is látod többé.“ (Sheehan.) Egy másik író pedig azt mondja: „Már nő valahol az erdőben a fa, melyből egykoron koporsód deszkáit vágják.“ (Stolz Albán.) Még ha hosszabb betegség esetén nem is oly váratlan a halál, maga a halálnak pillanata néha egészen hirtelenül áll be. Az élet rövideje vigasz ugyan e siralom völgyében arra nézve, aki helyesen mérlegeli a földi élet értékét, de azért egyúttal felénk is kiáltja: Siess, hogy el ne késsél! Az idő, mely rendelkezésedre áll, rövid; azért oly értékes. Ez a halálnak nagy mozgató ereje az emberi életben: munkára ösztönöz, nem enged tétlenül heverni, az időt elfecsérelni. Nem szabad, hogy tétlen sopánkodás, világfájdalmas merengés legyen a halál gondolatának gyümölcse; a tevékeny, minmagunkat és másokat megszentelő apostoli életet kell bennünk eredményeznie.

Hol? mikor? hogyan? Ezt elérjük, ha fontolóra vesszük, hogy a halál hármias bizonyosságával szemben áll egy hármias bizonytalanság. A halál jön, az bizonyos; de bizonytalan, hogy *hol*. A halál hamar jön, ez is bizonyos; de bizonytalan, hogy *mikor*. A halál csak egyszer jön, de nem tudjuk, *hogyan*, mily állapotban talál bennünket. Bizonytalan a halálunk helye, azért mindenütt Isten jelenlétében kell járnunk; ne legyünk sohasem ott, ahol lennünk nem szabad. Bizonytalan a halál ideje, azért minden pillanatunk Istennek legyen szentelve. Bizonytalan, hogy mily állapotban talál bennünket a halál, de tőlünk függ egészen, hogy ezt a bizonytalanságot a jobb oldalra eldöntsük. Azért e harmadik bizonytalanság gondolatánál ne is az foglalkoztasson minket, hogy bizonytalan a mi jövődöbeli sorsunk, hanem inkább az, hogy most úgy intézzük

életünket, hogy ez a bizonytalanság egykoron boldog bizonyosságba menjen át. (V. ö. Kr. köv. I. 25, 2.) Azért készülünk kell a halálra.

III. Pont. Készület a jó halálra.

Jó élet. A legjobb előkészület a jó halálra a *jó élet*. Ez a legtermészetesebb előkészület, mert a halál nem más, mint az élet befejezése: amilyen az élet, olyan a halál. Az ifjú útját nem változtatja meg, ha megvénül is. (Péld. 22, 6.) Rossz élet után jó halál kivétel számba megy, főleg, ha nem tekintjük jó halálnak azt sem, mikor valaki sok halálos aggodalom után épen még besurran a mennyország kapuján.

A halál gondolata. Jó előkészület a halálra a *halál gondolata*. Ezt a gondolatot a világ fiai kerülik. Hacsak temetőt látnak, borzalommal elfordulnak attól. De a Szentírás azt mondja: „Emlékezzél meg az utolsó dolgaidról, és örökké nem vétekezel.” (Sir. f. 7, 40.) Üdvös, igen üdvös dolog gyakran megemlékezni a halálról. Az ismert szentírásmagyarázó, Maldonat, akinek tanszéke körül egykor összegyűlt egész Franciaország előkelősége, napjában ötször gondolt a halálra, és ha azt találta, hogy halálos óráján valami aggaszthatná, azonnal rendbe hozta, még szent gyónás által is. A Gondviselésről nevezett Mária nővér mondta: „Megkezdjük az örökkévalóságot.” Az élet az örökkévalóságnak kezdete. Az életnek ez a felfogása egykor erőt fog adni a halál óráján.

Meghalni a világnak. Naponként *meg kell halni a világnak*. Ez is előkészület a halálra. A szentéletű P. Ginhac azt mondta: „Mindenkinek egyszer komolyan halálra kell ítélnie magát, és ezt az ítéletet magán naponként végre kell hajtania.” „Nem félek a haláltól”, mondta valaki, „mert minden nap meghalok.” Csak testünkkel legyünk a földön, lelkünk az égben lakozzék.

Jézus Szíve. Jézus Szívének tisztelete is előkészület a jó halálra: „Mily édes dolog meghalni”, mondta Alacoque sz. Margit, „minekutána kitartottunk annak Szívének tiszteletében, aki

ítelni fog fölöttünk!" „Biztos menedékük leszek haláluk óráján", ígérte maga az Üdvözítő. — Szűz Mária tisztelete; az Üdvözlégyben mondjuk naponként: „Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent Anyja, imádkozzál érettünk bűnösökért most és halálunk óráján." — Szent József tisztelete: ő a jó halál pártfogója; Jézus és Mária karjai közt múlt ki e világból.

Imádság sz. Józsefhez, a bold. Szűzhöz és Jézus szents. Szívéhez. Kérjük őket, hogy jó előkészülettel mi is kiérdemljük a kegyelmet, hogy halálos óránkban sz. Hilárionnal mondhassuk: „Mit félsz, lelkem, elhagyni a testet? Mit kélsz a haláltól?", és egy szent szeretettel, aki halálos ágyán örömtől ragyogó arccal mondta: „Megnyertem az örök életet."¹

III. MILYEN A HALÁL?

Keserű a bűnösnek, ösztönzi a buzgókat, édes a szenteknek.

Első előgyakorlat: Lelkem elé állítom Voltaire-t és Gonzága sz. Alajost halálos ágyukon.

Második előgyakorlat: Kérem a jó halál ajándékát Isten kezéből és ennek záloga gyanánt a jó előkészület kegyelmét.

I. Pont. A halál keserű a bűnösnek. (A megtisztulás útja.)

1. Elvesz mindent. A halál keserű a bűnösnek, mert *elvesz tőle mindent*, ami őt itt a földön boldogította. A bűnösnek minden boldogsága csak ezen a földön lehet, a túlvilágon nincs, mit várnia. Azért szívének minden szála, lelkének minden vágya a földhöz köti. És ép ezt ragadja el tőle a halál. — Ariadne felébred álmából az elhagyott szigeten a tenger közepén, látja a távolban a hajót, melyen szeretője, Theseus, hűtlenül

¹ P. Thomány Mátyás.

távozik, és felkiált: „Így hagysz el engem, Theseus, hűtlenül!” Mint a távozó hajó, úgy vonul vissza a bűnöstől az élet és mindaz, ami az életben kedves volt előtte, mindig távolabb és távolabb látja az élet búcsúvitorláit, miglen eltűnik minden a láthatáron, elsüllyed a tenger feneketlen mélységében. „Így szakít el mindentől a keserű halál!”, kiáltott fel Agag király (1 Kir. 15, 32), és a bölcs írja: Ó halál, mily keserű a te emlékezeted annak, ki békéjét ezen a földön kereste! (Sir. f. 41, 1.)

Mi az, ami a bűnöst boldogította a földön? Külső javak és gazdagság? Mit visz magával a sírba? Hat deszkából áll szegényes lakása, csak egy ruhája van, az is szakadozik már, elporlad és elrothad testével együtt. Mi maradt meg Nagy Sándornak az egész nagy világból, mely fölött uralkodott? Hat láb hosszú sír, mely hamvait takarja, és erről sem tudja senki, hol rejti azt keblében a sivatag homokja. — Dicsőség és hírnév? Pár nap és már nem is gondolnak rád. Egyszer-kétszer említik még nevedet: Okos ember volt, jó ember volt! és utána el vagy temetve a feledés örök tengerébe. Ki gondol ma még az asszír és babiloni királyokra? Ővük volt egykor a földnek minden tartománya és most pár tudósnek kell újból felfedezni nevüket. Még Napoleonra is ki gondol már mainap? Pedig alig száz éve, hogy sírba szállt. Csak egy pillanatra merül fel neve a feledés tengeréből, mikor a történelem órán sorra kerül az ő kora. — Szeretet és hűség? Még el sem temettek talán és már is más után néz, kit szerettél, téged pedig elfelejt, akiről azt hitted, hogy soha elfelejteni nem tud. Hol van az a sok ezer halott ma, akit a temető sötétsége magába rejt? Ki szereti őket, ki gondol még rájuk? Pedig ők is éltek egyszer, ők is szerettek, ők is játszottak, ők is enyelegtek, ugyanezeneken az utcákon jártak, ugyanezeket a köveket taposták, üzlet, nyereség, élvezet után futkostak, mint te, ugyanúgy gondolkodtak, éreztek, mint te. A halál elvett tőlük mindent, eltemette őket a földbe. — „Hol maradt a szépség, hol a gazdagság, hol a földi élet dicsősége?”¹ Szépség és ifjúság, mi maradt meg belőletek? Enyészet és rothadás. Egészség és jólét, mi maradt meg belőletek? Pár fehérítő

¹ Halottvirrasztáskor (görög szertart.)

csont, egy porladozó koponya vigyorgó fogakkal. Hol vagytok, ti jóbarátok, előkelő protektorok, félelmetes seregek? Aiktól országok és népek remegtek, mily gyengék, mily tehetetlenek lettetek! Tudósok és költők, hol maradt tudományotok, művészetetek? Dicsérnek, ahol nem vagytok, és kínoznak, ahol vagytok. Mert a halállal nem múlik el minden, és ez a halál második keserősége a bűnösre nézve.

2. Isten ítélőszéke elé vezeteli. A bűnösnek *számot kell adni életéről.* A halál elvezeti őt a mindenható Bíró elé, akinek büntető kezét nem

lehet kikerülni; a végtelenül igazságos Bíró elé, akit nem lehet megvesztegetni; a hajthatatlan Bíró elé, akinek szigorát enyhíteni nem lehet; a sértett Bíró elé, aki saját ügyében mond felebbezhetetlen ítéletet. Számot kell adni a bűnösnek egész életéről. Annyi ezer meg ezer bűnös gondolat, érzelem és vágy, mely lelkében megfogamzott, annyi száz meg száz vétkes cselekedet, mindez ott áll az ítélet könyvében, feljegyezve Isten emlékezetében. Amire a bűnös már maga sem emlékezik vissza, amit már elfelejtett régen: az örök Bíró könyvébe fel van az véve mind. Akkor világos lesz a bűnös szívének minden rejteke, akkor nem lehet már a tiszta erkölcs elveit szenvedélye szerint hajlítani, csavarni, elavult emberi fércelményeknek gúnyolni: az örök igazság sugara felderít ott mindent, a helyes megvilágításba állít ott be mindent, nyilvánvalóvá tesz ott mindent, indítékot, eszközt és szándékot. Ott látja meg majd a bűnös, mily borzasztó dolog a bűn, nem a világ, hanem az örök Isten mérlegén mérve. — Hogy ítél ott Isten? Amint már ítél. Angyalok, összülők, vízözön, Szodoma, Dávid király — mindmegannyi ítélet, melyet Isten a bűn fölött kimondott. Így, ítél az Isten, és az ítélet végleges, visszavonhatatlan, örök. Nem létezik többé sem üdvös bánat sem elégtétel. Amit a bűnös maga előtt lát, az csak egy eljátszott élet és egy elveszett örökkévalóság. Így áll ott Isten ítélőszéke előtt. Azért oly keserű a halál a bűnösnek.

De keserű a bűnösnek nemcsak a halál maga, hanem annak *emléke* is. Keserű már életében, keserű kimúlásának pillanatában, keserű még kimúlása után is. — Keserű a halál emléke életében, mert keserűvé teszi minden

örömét a gondolat, mely ürömcseppként hull bele az élvezetek és gyönyörök édes poharába: Mindezt elveszem tőled, és utána az ítélet! A halál az a csontváz, mely így szól az emberhez a költő szava szerint: „Én vagyok, ki ott lesz minden csókodban, minden ölelésben.” (Madách.) Keserű a halál emléke a bűnösnek minden örömében, mert nem tudja soha, mikor jön érte, hogy elragadja kedvteléseinek és bűneinek otthonából. „Esztelen! az éjjel számon kéri tőled lelkedet, amiket tehát szerzettél, kié lesznek?” (Lk. 12, 20.) — Keserűvé teszi a kimúlás gondolata halálos óráját is. Az elválás az élettől, a lélek elszakadása a testtől, a betegség maga minden ember számára fájdalmas, de a bűnösnél vigasztalan a gyötrellem, a búcsúzás reménynélküli és örök. Azért remegett maga a gúnyolódó Voltaire is halálos ágyán és felkiáltott: „Érzem, hogy láthatatlan kéz vonszol Isten ítélőszéke elé!” És Lenau felsóhajtott a sírontúli életre gondolva: „Ki tudja, ha egykoron a földi lét éjéből felszabadultál, és elmúltak az álom emlékei, ha vajjon vétkeid nem hangzik-e sötét panaszként tovább ott és nem hagyja megnyugodni lelkedet?” Ezt érzi a bűnös halálos ágyán. — Keserű neki a halál emléke még a síron túl is, mert a kapu, melyen a halál keze átvezeti, az örök kín hazájának a kapuja, melyre írva van: Te, ki átlépsz, mondj le minden reményről! Örökké emlékezetes megnyitója lesz számára a halál a végnélküli szenvedések még nem szűnő sorozatának. Mint a pók rejtekében, mint a cápa a tengerben, úgy leskelődik a halál a bűnösre, megragadja és letaszítja a kárhozat örök borzalmába. Ezért keserű a halál emléke a bűnösnek még a síron túl is.

És amit a bűnösről mondottunk, az érvényes a maga módja szerint a lanyha és földies érzésű emberre nézve is, mindenkire nézve, aki „békéjét a földi javakban keresi és nem gazdag az Istenben.” (Sir. f, 41, 1; Lk. 12, 21.)

II. Pont. Ösztönzi a buzgókat. (A megvilágosodás útja.)

1. Mivel ösztönöz a halál? *Mivel ösztönzi a halál a buzgó és lelkileg haladó embert? — Ösztönzi figyelmeztetésével az élet rövidségére; mert csak a földi életben lehet érdemeket szerezni és eleget*

tenni vétkeinkért, csak itt lehet dolgozni Isten érdekeiért és menteni halhatatlan lelkeket. — Ösztönzi figyelmeztetésével az élet jelentőségére; mert minden pillanat csak egy mennyországot ér. Mennyi érdemre ad alkalmat csak egy nap is, mennyire egy egész emberi élet! Mily értékes minden egyes perc! Kihatása kiterjed egy egész örökkévalóságra. — Ösztönzi figyelmeztetésével az örömök és szenvedések múltó voltára, a próbák és kísértések rövidségére. A halál gondolata az élet küzdelmeiben erőt, bátorságot és vigaszt ad.

2. Mire ösztönöz a halál? *Mire ösztönzi a halál az embert? — Ösztönzi a bűn megútálására és a rendetlen vágyak megfékezésére, közömbösségre és a földi dolgoktól való bátor elszakadásra. — Ösztönzi elégtételre, bünbánatra, penitenciára. — Ösztönzi nagylelkű és kitartó törekvésre az erény meredek útján és buzgó apostoli munkára. Mikor a nagy belga hithirdetőnek, P. Lievens-nek mondták, hogy kímélje magát kissé buzgóságában és munkáiban, mert „olyan tűz kell, mely sokáig tart”, azt válaszolta: „Olyan tűz kell, mely ég!” Egy másik buzgó apostol így válaszolt hasonló kérdésre: „Lesz elég időm kipihenni magam az egész örökkévalóságon át.” — Ösztönzi felebaráti szeretetre és engedelmes alávetésre. — Ösztönzi buzgó készületre a jó halálra, hogy boldog legyen a halál órája és boldog legyen az örökkévalóság.*

III. Pont. Édes a szenteknek. (Az egyesülés útja.)

1. Elveszti keserűségét. Nemcsak a szenteknek édes, hanem minden igaznak, és minél szentebb valaki, annál inkább. Az igazra nézve a halál *elveszti minden keserűségét*, elveszti keserűségét a bűnbánó bűnösre nézve is. Mert a bűn, mely keserűvé teszi a halált, vagy nincs, vagy már jóvá van téve sok bünbánat és sok penitencia által. Az elválás a földiektől sem nehéz, mert az igaznak szíve semmihez sem ragaszkodik rendetlenül és tökéletesen megnyugszik Isten akaratán. A természetes borzalom a haláltól is enyhül, sőt el isvész, ha a lélek mindarra a sok jóra tekint, mely számára a halálban rejlik. „Az

igazak lelkei Isten kezében vannak, és a halál gyötrelme nem éri őket." (Bölcs. 3, 1.)¹

2. Sok édességet rejt magában. A halál ugyanis az igazra nézve *sok lelki előnyt* jelent. Vége az élet bajainak és szenvedéseinek mindenkorra

(Sir. f. 41, 3 k.), vége a kísértéseknek és lelki veszélyeknek, vége a bizonytalanságnak és rettegésnek, vége a lelki nyomorúságoknak, kisebb-nagyobb megbántásoknak, hibáknak, melyektől az igaz sem lehet ment ebben az életben, nem kell többé szemlélni a látható világ természetes fogyatkozásait és erkölcsi eltévelyedéseit. Megnyílik számára az örök világosság és fényesség hazája. „Azoknak élete”, zengi a halotti prefáció, „akik tebenned hisznek, nem vész el, csak megváltozik, és földi ittlétük lakásának összeomlása után örök hajlék vár rájuk az égben.” Megnyílik előtte az az élet, melyről szent Ágoston mondja, hogy annyira belemerült minden jó forrásába, hogy már nem is fél semmi rossztól. (Tract. 124 in Jo.)

A halál az igaz számára a mennyország kapuja, mely őt Istennel, Krisztussal és a szentekkel egyesíti és megadja neki azok viszontlátásának boldogságát, akiket itt a földön Istenben szeretett. Maga ez a szent halál rendkívül érdemszerző is rá nézve és Isten előtt kedves, és ez ép az igazak és a szentek legfőbb öröme. Az életben a halál gondolata egyesít Istennel, de csak tökéletlenül: „Kívánok feloszlani és Krisztussal lenni” (Fil. 1, 23); a halál óráján „kezdenek megnyílni előttünk Isten irgalmasságának utai” (Salmeron); a halál után teljes az egyesülés és mint a világos nappal, látjuk magunk előtt Isten gondviselésének irgalommal telehintett útját, melyen minket a földi életben vezetett.

3. Az igazaknak kimúlása dicsőséges. Mint az égbe szálló Üdvözítő, úgy tekint le az igaz lelke a földtekére és a mennyország dicsfénye sugárizik a megnyílt egekből feléje. Szabadulást hirdet neki a halál és sírjára ráírja: Élni fogsz! Élsz Istenben! Mily szép egy szent-

¹ Pauler Ákos, a nagy magyar filozófus, halála előtt meggyónt, megáldozott s utána felsóhajtott: „Soha ilyen boldog még nem voltam.” — „Megnyugszik-e, abban hogy meg kell halnia?”, kérdi Kis szent Teréz halálos ágyán lelkiatyja. A szent válasza: „Ő atyám, azt hiszem, megnyugvás csak az élethez kell. A halál gondolata ujjongó örömmel tölt el.”

nek a halála! Már a buzgó kereszténynek a halála is mily vigasztaló és felemelő! Inkább az öröm mint a fájdalom érzését kelti fel lelkünkben. Tóbiásról mondja a Szentírás, hogy „örömmel temették el”. (Tób. 14, 16.) Az igaznak kimúlása inkább győzelem mint elmúlás, inkább dicsőség mint gyász, inkább boldogság mint bánat; azért mondják róla: Jobb létre szenderült. Ha a halál az igazhoz vagy a megtért bűnöshöz közelít, „előbb leveti sápadt alakját és a feltámadás ragyogó ruhába öltözik és a tündöklő kereszttel a homlokán jelenik meg a haldokló ágyánál”. (Sailer.) „Aki féli az Urat, az jó sorsot ér kimúlásakor és áldást nyer halála napján.” (Sir. f. 1, 13. 19.) A szentség koronája, az élet hervadhatatlan koszorúja vár őreá, „melyet megad neki az Úr azon a napon, az igazságos bíró.” (2 Tim. 4, 8.) A buzgó szerzetesre pedig a szentek véleménye szerint külön dicsőség vár; sz. Teréz mondja, hogy Jézus megy eljűk.

Mit érzett sz. Ferenc, mit érzett sz. Teréz halálos ágyukon, kik már ezen a földön is inkább mennyei életet éltek! Mit érzett sz. Ignác, ki az égre tekintve, mondogatta: Mily undok a föld, mikor az égre tekintek! Szent Alajos Te Deumot mondott, mikor hírül adták neki, hogy meg kell halnia. Sz. Pál a halált nyereségnek tartotta, mert élete Krisztus volt; feloszlanı kívánt, hogy Krisztussal lehessen. P. Lievens halálos ágyán a kérdésre, olvassanak-e valamit épülésére, azt válaszolta: „Nem! engedjétek arra gondolnom, mily boldog dolog meghalni.” A tudós Suarez halála előtt így nyilatkozott: „Nem tudtam soha, hogy oly édes dolog meghalni.” Legyenek az én végső dolgom is ezekhez hasonlók!

4. Az igaz számára az örök élet már a földön kezdődik. Az Istennel egészen egyesült lélek számára a halál igazában voltaképp nem is létezik már. Hisz ő az életet attól a naptól számítja, amikor a keresztség vagy a bűnbánat és a tökéletes megtérés által múlhatatlan örök életre született és végleg meghalt a világnak és a bűnnek. Éli már itt a földön azt a boldog életet, melyet tovább élni fog az égben; minden teremtmény Istenről szól neki, minden munkája Isten egy-egy gondolatának megvalósítása számára, lelkében a kegyelem által már most bírja azt, akit örökké bírni fog, csak a világos látás és a veszélytől ment teljes biztonság hiányzik még. S így él a földön és átmeğy minteğy utazás-

ként a túlvilágra, hogy ott is csak azt az életet folytassa, melyet már ezen a földön megkezdett. Az Istennel tökéletesen egyesült lélek számára megszűnt a halál két életet elválasztó válaszfal lenni. Ő csak egy életet ismer, ez életet Istenben, melynek hajnalhasadása itt a földön veszi kezdetét és melynek déli világossága átragyog az örökkévalóságba, de alkonyt nem ismer soha. Azért „boldog, háromszor, négyszer boldog, aki Istenben hisz! Mert az ilyen nem mosolyoghat anélkül, hogy arra ne gondolna, hogy ő örökké is mosolyogni fog. S az ilyen nem sírhat anélkül, hogy arra ne gondolna, hogy el fog jönni az idő, amikor nem lesz könnyebbé! De boldogtalan az, aki nem hisz! Az ilyen nem sírhat úgy, hogy arra gondoljon, hogy holnap öröm fogja felváltani szomorúságát. S az ilyen nem mosolyoghat úgy, hogy örök mosolygásra számíthasson.“ (Chateaubriand.)

Imádság. „Ő boldog lakás a magasságbeli városban! Ő örökkévalóság ragyogó napja, melyet az éj soha homályba nem borít, hanem az örök igazság sugaraival szüntelen megvilágít; nap, mely mindenkor örvendetes, mindig barátságos, melynek boldogsága sohasem fordul ellenkezőre! Ő bárcsak fölvirradt volna már az a nap és vége volna minden mulandónak! Ragyog ugyan a szenteknek örökké sugárzó fényben, de csak távolról és tükörben világít a zarándoknak e földön. — Ő mikor szakad vége ennek a sok nyomorúságnak? mikor szabadulok meg a vétkeknek ebből az alávaló rabságából? Mikor lesz Uram, hogy egyedül csak rád gondolok? mikor lelem egyedül tebenned minden örömömet? Mikor leszek minden akadály nélkül teljes szabadságban, minden testi-lelki nyomorúság nélkül? — Ő áldott Jézus, mikor jutok színed látására? mikor szemlélem országod dicsőségét? mikor leszel mindenben mindenem? Jőjj segítségemre, örökkévaló igazság, hogy meg ne ingasson semmi hiúság. De boldog ember, ki értted, Uram, minden teremtménynek búcsút mond, ki megtöri természetét és a test kívánságait a lélek buzgóságával keresztre feszíti, hogy derült lelkiismerettel tiszta imádságot mutasson be neked és méltó legyen az angyalok karába vegyülni, miután kívül-belül minden világi dolgot eltávolított magától.“ Amen. (Kr. köv. III. 48.)

IV. A DÚSGAZDAG ÉS A KOLDUS LAZÁR.

ÉLET — HALÁL — ÖRÖKKÉVALÓSÁG.

Az élet előkészület az örökkévalóságra, azért élet és örökkévalóság közt a legszorosabb összefüggés van, az átmenet pedig az egyikből a másikba a halál. A legszetben és legmegrendítőbben állítja szemünk elé ezt a szoros összefüggést élet, halál és örökkévalóság közt a példabeszéd a dúsgazdagról és a nyomorult Lázárról. Soha senki jobban meg nem világította, markánsabban ki nem fejezte a két világfelfogás, a földi és természetfölötti világfelfogás ellentétét és az ebből származó ellentétet a halálban és az örökkévalóságban, mint Krisztus Urunk ebben a megrázó példabeszédében. A kéjtelgő dúsgazdag és a nyomorgó koldus — mily ellentét az életben, de mily ellentét a halálban is, mily ellentét az örökkévalóságban!

Nem szabad ezt a példabeszédet tévesen felfognunk. Nem a vagyont önmagában kárhoztatja Krisztus. Csak azt az igazságot akarja lelkünkbe vénsni: Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkének kárát vallja; és mit árt az embernek, ha az egész világot és mindent elveszti is, de lelkét üdvözíti! Továbbá szembe akarja állítani a két világfelfogást, azt, amely csak a földi életben keresi kielégülését és boldogságát, és azt, amely reményét az égiekbe helyezi. Azért a dúsgazdaghoz hasonlítanak és az ő követői közé tartoznak nemcsak az önző és szívtelen gazdagok, hanem azok is, akik hozzá hasonlóké akarnának élni, hacsak módjukban állana, és irigységgel és gyűlölettel telt lélekkel várják a pillanatot, amikor másoktól az anyagi javakat elrabolhatják és meggazdagodhatnak, akik szegénységükben Isten ellen emelik fel kezüket és fellázadnak minden rend és tekintély ellen! És megfordítva Lázár életfelfogásának követői közé tartoznak nemcsak a szegénységükben is Isten akaratára hagyatkozó szűkölködők, hanem a gazdagságukban is a vagyon fölé emelkedő, az égi kincseket kereső és a földi javakból bőségesen osztogató birtokosok. A dúsgazdag követői — akár gazdagok akár szegények — azok, akiknek nem kell az ég, akik gúnyolódnak a nyolc boldogság túlvilági ígéretei fölött, akik mondják, hogy „van

mindenünk, nem szorulunk sem Istenre sem mennyországára". És Lázár követői, legyenek koldusok vagy gazdagok, azok, akik szívük „egész vágyával az égi haza után kíváncsognak és az örök jutalomra törekszenek” (szent Gergely), testüket szolgaságban tartják, a földi örömöket és a világ dicsőségét bátran megvetik. Még az egyháziak és szerzetesek közt is lehet találni olyanokat, akik némileg a dúsgazdag vagyis a világ elveit vallják, és olyanokat, akik egészen a keskeny úton járnak, melynek Krisztus odaigérte az örök életet.

A példabeszéd igazi értelme csak ez lehet: a legnagyobb szenvedés is, ha Istenért viseljük, elmúlik, és örök boldogság lesz a jutalma; és a gyönyörök árjában úszó élet is véget ér, és örök kín a követője.

Első előgyakorlat: Olvasd a példabeszédet az evangéliumban (Lk. 16, 19—30.)

Második előgyakorlat: Szemléld a dúsgazdagot lakomáján és Lázárt a kapu előtt, és viszont Lázárt Ábrahám ölében, a dúsgazdagot pedig a pokol lángjaiban.

Harmadik előgyakorlat: Kérd a kegyelmet, hogy megismerd az utat, mely az életre, és az utat, mely a kárhozatra visz.

I. Pont. A dúsgazdag és a koldus Lázár földi élete.

Mily egészen más és egymással ellentétes a kettőnek földi élete! — A dúsgazdagnak megvan mindene, ami miatt a világ boldognak tartja az embert: vagyona, gazdagsága, fényes asztala, minden elgondolható élvezete, ragyogó ruhája, puha ágya, tágas termei, tisztelete, tekintélye, finom társasága. És mindemellett Isten előtt semmit sem számít, mert nem bőkezű és nem nagylelkű Isten iránt, erényekben koldus; nem is igazán boldog, mert gonosz, kegyetlen és istentelen; nem ismeri célját, melyre teremtve van. Ennek az életnek szükségkép katasztrófához kell vezetnie.

Lázárra ellenkezőleg rászakadt minden, ami miatt a világ boldogtalannak nevezi az embert: szegénység, éhség, ruhátlanóság, betegség, elhagyatottság, megvettetés. És mégis nagy Isten előtt, mert erényekben gazdag, türelmes és megnyugszik Isten rendelésén. Nem káromolja Teremtőjét, nem átkozza a dúsgazdagot, a legnagyobb nyomor közepette sem veszti el bizalmát Istenben és várja a szebb jövőt, mely majd

egyszer fölötte is felvirrad. Nagy és kedves Isten előtt, aki próbára teszi ugyan, de csak azért, hogy megjutalmazza — az ő nyomora nem a végállomás számára. Ezért bensőleg boldog, mert reménye le van téve Isten kezébe. — A kettő közül melyikkel volt bőkezűbb az Isten?

A világi és a Krisztus-követő.

Ily különböző a világ elvei és a Krisztus elvei szerint élő ember élete is ezen a földön. Voltaire és Labre szent Benedek! Amit az egyik nagynak és értékesnek tart, azt a másik megveti, és amit az egyik mint az élet igazi boldogságát hirdeti, azt a másik esztelenségnek és örülségnek tartja. „A világ bölcsesége az őt követőknek megparancsolja, hogy keressék a tisztelet kimagasló csúcseit és, ha elérték, örvendjenek a földi dicsőség hiúságának, a másoktól elszenvedett sérelmeket többszörösen visszafizessék, ha futja az erőből, senkinek, aki ellenáll, ne engedjenek, ha hiányzik az erő, békét színlelő jósággal érvék el azt, amit gonoszszággal elérni nem tudnak. Az igazak bölcsesége ellenkezőleg abban áll, hogy semmit hazug tettetéssel ne színleljenek, szavaikkal bensejüket őszintén kinyilvánítsák, ami igaz, azt valóság szerint szeressék, ami nem, azt kerüljék, jót másokkal jutalom nélkül cselekedjenek, a sérelem megtorlását ne keressék, az igazságért elszenvedett gyalázatot nyereségnek tekintsék. Az igazaknak ezt a bölcsességét a világ megveti, mert nála minden erényes cselekedet ostobaság számba megy, és amit az igazság a tettekben helyesel, az a testi bölcsesség előtt oktalanságként hangzik. Mi tünik fel ugyanis a világ előtt esztelenebb dolognak, mint semmit álnok ravaszsággal el nem takarni, a sérelmeket bántalmazásokkal vissza nem fizetni, imádkozni azokért, akik átkot szórnak ránk, a szegény életet keresni, a földi vagyont elhagyni, annak, aki azt elveszi, elien nem állani, és annak, aki megüti orcánkat, a másikat is odafordítani?” (Szent Gergely.)

A buzgó és a lanyha szerzetes.

Aki következetesen követi az evangéliumnak ezen elveit, az örülneknék tünik fel a világ szemében. Azért tartja a világ örülteknek és boldogtalanoknak a szerzeteseket is, akik mindent otthagytak, amit a világ szeret és nagyrabecsül: vagyont, gazdagságot, élvezetet, földi tiszteletet, szabadságot. Mily elütő a világi és a szerzetes életszem-

lélete! De magában a szerzetben is lehet még két irány. Az egyik az, mely még a világtól való visszavonult életben is a világot keresi és a világ elvei szerint akar élni, és a másik az, mely Krisztus elveit a végső következetességgel meg akarja valósítani. Az egyik a lanyha, érzékiségre hajló, kevély szerzetesek csoportja, a másik az önmehtagadottak, az alázatosak és buzgók serege. Az előbbiek szintén némikép a dúsgazdag életelveit követik, az utóbbiak a szegény Lázár nyomdokain haladnak. Az előbbiek a világ széles útján járnak, az utóbbiak a keskeny útra léptek, mely a Krisztust követők királyi keresztútja. Mit szólnak én a világ hiú javaihoz? Vágyódjam utánuk? A világ javai és örömei vagy vétkesek vagy csak látszólagos javak, kelepccék, melyekbe az ördög belecsalja a lelkeket, hogy elveszítse őket. Nem követem a dúsgazdag földi filozófiáját, hanem a szegény Lázár égi bölcsességét. Nem szükséges, hogy magam is a szemétdombon töltsém életemet, nem szükséges, hogy testem fekélyrel legyen borítva, de eleven igazságként kell élnie bennem a meggyőződésnek, hogy a legszerencsésebb élet sem ér semmit, ha lelkemet elvesztem, és a legnyomorúságosabb élet sem jelent igazi veszteséget, ha lelkemet megmentettem.

II. Pont. A dúsgazdag és a koldus Lázár halála.

Amilyen elütő volt egymástól a kettőnek élete, ép oly elütő volt haláluk is. — A dúsgazdag élete egyszer véget ért. Talán 70, talán 80 év után, de talán már sokkal előbb, mert a rendetlen élvezetek a test egészségét is gyakran tönkreteszik és idő előtt sírba viszik az embert. De biztos, hogy a dúsgazdag élete egyszer véget ért. És most bölcsességének végére jutott. Az ő filozófiája csak a halálíg ér. Most leszerelt, végleg leszerelt. Üres kézzel, minden érdem nélkül megy át a túlvilágba csak bűneinek útípodgyászát cipeli magával. Mily kínos elválás! Az örömök elhagyják. Mily fájdalmas visszapillantás a múltba, mily rettenetes kilátás a jövőbe! Talán még egy nagyszerű temetés, ő pedig — eltemetve a pokolban.

Lázár nyomorának is vége szakadt egyszer, talán előbb, mint gondolta, és most vége minden fájdalomnak, most jön az ő ideje. Igen, oly bizonyosan, amilyen bizonyos,

hogyan van Isten, aki jutalmazza a jót és bünteti a gonoszt. Erdemekben gazdagon megy át a halál kapuján. Talán a szemétdombon kell meghalnia, talán kutyák falják fel holttestét, de lelkét angyalok viszik fel Ábrahám ölébe. — Hasonlítsuk össze Voltaire párizsi apoteozisát Labre szent Benedek szenttéavatásával Rómában!

A világi halála. Hasonlítsuk össze a világi életű ember halálát is az istenesen élő keresztény halálával! Talán pompás, gazdagon díszített ágy az, melyen a világi örömeiből kiragadt ember haldoklik, sok rokon körülsírja ágyát — vajjon őszinte szeretettel-e? Orvosok, egyetemi tanárok tanácskoznak, hogyan mentsek meg az életnek; csak papot nem látunk a haldokló ágyánál. Mindenről gondoskodnak, csak lelkéről nem, erre nem gondolnak sem ő sem a rokonok és jóbarátok. És mégsem tudják elhárítani a véget. Nem *akar* meghalni; de meg *kell* halnia. Már oly hamar, még oly fiatalon! Oly szép kilátásaim vannak az életre, oly fontos elintézni való ügyeim vannak, életem oly szükséges az emberiségnek! — A halál mindezekkel nem törődik, nem használ semmit minden ellenkezés. El kell válni: mindennek vége, amin a szíve csüngött, és nincs mit várnia az örökkévalóságban — de mégis, igen, vár rá az ítélet, az ítélet egy egész élet fölött. Mi jót tett? Imádkozott? bőjtölt? alamizsnálkodott? Láttuk őt vígan mulatni, de keveset vagy sohasem imádkozni, bűnös gyönyörök után futkosni, nagy nyereségeket bezsebelni, de szűken alamizsnálkodni, a földiekben elmerülni, az égiekkel mit sem törődni. Mi jót tett? Semmivel nem lehet a boldog nagy mennyországot megszerezni. „Az eget országa erőszakot szenved és az erőszakosak ragadják azt magukhoz.“ (Mt. 11, 12.) Nála is következik talán még a hárompapos nagy-szerű temetés, és az ő lelke is eltemetve a pokol lángjaiban!

A Krisztus-követő halála. Milyen ellentétben áll ezzel az igazán buzgó keresztény halála! Ő is körül-állják rokonai, gyermekei, szeretik és imádkoznak érte; ha az életben olykor kisebb félreértések előfordultak is, mégis a szeretet mindig őszinte és a megbocsátás szívből jövő volt. Ott áll a pap ágya mellett és a vallás vigaszai-ban részesíti, erőt és bizalmat lehel a haldokló lelkébe. És mit mondjunk a buzgó szerzetes vagy szerzetesnő haláláról, aki

Jézusért lemond mindenről, ami a világi embert a földhöz köti? Mily egyesült a lelke Isten akaratával, mily békés és nyugodt! „Bár tudom, mily gyarló vagyok, mégsem tudok félni a haláltól”, mondta egy szerzetesnő halálos ágyán. Szíve semmihez sem tapadt, bűneit — ha voltak — már rég jóvá tette gyónás és szent vezeklés által, egész élete egy nagy áldozat volt Istenért és felebarátaiért. Annyi lemondás, annyi türelem, annyi szeretet, annyi engedelmes odaadás nem vesztheti el jutalmát. A föld számára már régen meghalt. Temetése talán egyszerű — olykor nagyszerűbb a gazdagok temetésénél — de Krisztus jön elébe szentjeivel, hogy elkísérje az örömök boldog hazájába. „Boldogok a holtak, akik az Úrban halnak meg, már most! Igen, mondja a lélek, hogy megpihenjenek munkáiktól; mert cselekedeteik követik őket!” (Jel. 14, 13.) A lanyha szerzetes halála azonban hasonlít a dúsgazdag halálához.

III. Pont. A dúsgazdag és a koldus Lázár sorsa az örökkévalóságban.

Lázár boldogsága. Elütő volt egymástól a dúsgazdag és a koldus Lázár földi élete, elütő volt a kettőnek halála, elütőnek kellett lenni mindkettőnek sorsa az örökkévalóságban is. Lázár lelkét az angyalok felviszik Ábrahám ölébe, a mennyországba. Isten maga fogadja őt szentjeivel és választottaival és „letöröl szeméből minden könnyet”. (Jel. 21, 4.) Mily megtisztetés, mily dicsőség! Mi ehhez képest a tisztelet, melyet a dúsgazdag a földön az emberektől kapott? Megvalósulnak rajta a nyolc boldogságnak szent ígéretei. Most megvigasztalja őt az Isten, mert sok szomorúsága volt a földön és türelemmel viselte azokat; most kielégíti éhségét és szomjúságát nem földi étellel és földi itallal, hanem az igazság kenyérével és a vigasztalás borával; most Isten fiának nevezik őt, akit a földön csak a kuttyák társaságához tartottak méltónak; most nem lesz többé számára sem gyász sem jajkiáltás sem fájdalom, mert mindezek elmúltak; most övé a mennyország, akinek a föld még arra sem adott helyet, hogy meghaljon és eltemessék.

A dúsgazdag boldogtalansága.

Ezzel szemben mily szerencsétlen lett a dúsgazdag! Kinjainak hangos kiáltásai hallatszanak át az örökkévalóság-

ból. „Messziről” tekint Ábrahámra, mondja az Írás, és ezzel kifejezi, mily távol került minden öröm, minden boldogság forrásától, számkivetve a kínok hazájába. Körültekint, mintha segítség után nézne, de nincs, aki segítsen. Barátai és kegyeltjei mind elmaradtak vagy vele együtt gyötrődnek. Kér és esdekel, amit életében sohasem tudott; de kérése nem talál meghallgatásra, mert az ő füle is süket volt életében a nyomorgók és meggyötörtek siralmas panaszára. „Eltávolítottad tőlem barátomat és társamat és ismerőseimet nyomorúságotól.” (87. zsolt.)

Szenved. „Kínlódom a lángban”, mondja. Nagy kínokat szenved, vigasztalás nélküli kínokat szenved, igazságos kínokat szenved, örökké tartó kínokat szenved. — *Nagy kínokat*; mert elvesztette Istent, boldogságának egyedüli forrását, őt, akivel a földön semmit sem törődött, aki számára az utolsó volt és mégis az egyedüli. Tehát tévedtem! kiáltja kínoktól gyötörve, a pokol lángjaiból. Szenvednek érzékei, szenved a lelke, rága a lelkiismeretnek soha meg nem haló férgé, gyötri a kétségbeesés keserű fullánkja, emészti a szégyen, az irigység és a bánat: Lázár Ábrahám ölében és én a kitalált embersöpredék között! Az a Lázár, akit még az életre sem tartottam méltónak! Ó, én esztelen, mily borzasztóan tévedtem!

Vigasztalás nélküli kínokat szenved, minden megkönnyebbülés nélkül. Még a vízcseppet sem kapja meg, melyért Ábrahámhoz könyörög. Ő, aki a morzsákat nem adta oda Lázárnak az életben, most szeretné, ha ez ujjá hegyét vízbe mártaná és így enyhítené égő szomszédját. De nem lehet. „Ő most vigasztalódik, te meg gyötöröd.” Gyötöröd minden vigasz és minden érdem nélkül. Lázárnak mégis volt életében olykor öröme is, rá is sütött néha a napsugár, néha feléje is hajlott egy irgalmas kéz, de rád nem esik többé napsugár soha, a te kezedet soha irgalmas kéz nem fogja megszorítani többé. Lázár szenvedéseivel kimondhatatlan sok érdemet szerzett magának, melyeknek gyümölcseit élvezte most; a te szenvedéseid érdem nélküliek, mert csak kényserítve és büntetésből szenveded azokat.

Igazságos kínokat szenved: „Elvetted javaidat életedben”, azokat a javakat, melyeket egyedül kerestél, megelégedve az égiekről. Oly könnyű lett volna üdvözülnöd!

Hacsak Lázárhoz irgalmas lettél volna, Isten is megkönyörült volna rajtad. De te csak önzésednek éltél és nem tudtad, hogy mi a könyörület. Ezért igazságosan bűnhődöl most a lángokban.

Örökkétartó kinokat szenved: ezt jelképezi az az „áthághatatlan mélység”, mely közte és Ábrahám közt tátong, „hogyan akik innen át akarnának menni, ne tudjanak, sem az onnét valók ide át ne jöhessenek.” Menny és pokol Isten akarata szerint örökre el vannak különítve; a pokoltól nem vezet út a boldogság honába örökké.

Imádság: „Szabadíts meg, Uram, az örök haláltól azon a félelmetes napon, amikor ég és föld megindul, mikor tűz által jössz ítélni a világot. Rettegés fog el és félek, amikor jön a számadás és a jövődő harag napja, amikor tűz által jössz ítélni a világot.”

Édes Jézus, ó ne felejtsd:
Hogy értem volt a nagy kereszt,
Árva lelkem ó el ne vedd! Amen.

HETEDIK NAP.

I. AZ OKOS ÉS A BALGA SZÜZEK.

ÉLET — HALÁL — ÖRÖKKÉVALÓSÁG.

Ennek a párbeszédnek komoly megfontolása mindig megrendítő hatással volt az elmélkedők vagy hallgatók lelkére, mert a példabeszédben megtestesített és érzékelhetővé tett igazság ebbe az egy szóba foglalható: Késő! Krisztus Urunk megelőzően az ő eljövételéről szolt az ítélet napján és tolvajjal hasonlította össze magát, aki váratlanul és hirtelen jön, akkor, amikor legkevésbé várják. Az okos és balga szüzekről mondott példabeszédével még erélyesebben ösztönzi hallgatóit az éberségre, nehogy eljövetele hirtelen és készületlenül lepje meg őket. Azért az egyház is már a keresztségénél, erre a példabeszédre hivatkozva, mondja minden újonnan megkereszteltnek: „Vedd az égő fáklyát és őrizd meg keresztségedet feddhetetlenül, hogy ha majd eljő az Úr a menyegzőre, elébe vonulhass az összes szentekkel az égi

termekbe és örök életed legyen." Ősrégi imák is, melyeket a püspök Istennek szentelt szüzek fölött mondott, erre a példabeszédre céloznak. A festő- és képzőművészet és a költészet megőrkítették, úgy a katakombák rejtélyes kriptáiban, mint a középkori dómok díszes portáléjain. Mi is elmélkedésünk tárgyává tesszük, nehogy valamikor rajtunk is megvalósuljon ez a szó, hogy: Késő! amint megvalósult annál a szegény nőnél, aki bűnét a halálos ágyon is elhallgatta, és utána lelkiismeretfurdalásoktól gyötörve, visszahívatta a papot, de annak visszatérte előtt már meghalt. Meg akart térni, de már — későn!

Első előgyakorlat: Olvasd Máté 25, 1—13.

Második előgyakorlat: Szemléljük az öt balga szüzet, amint a vőlegény házában kapuján zörgetnek, de ez elutasítja őket e szavakkal: Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket!

Harmadik előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy virraszszunk és imádkozzunk, nehogy elmulasszuk a kegyelem óráját.

I. Pont. A balga szüzek könnyelműsége. (Élet.)

Némelyek szerint a szüzek már a vőlegény elé vonultak és kint valahol vártak, míg megérkezik; mások szerint jobban magában a vőlegény házában vártak, hogy kellő pillanatban fogadására elébe vonulhassanak.

A zsidóknál ugyanis eljegyzés után megtörténtek az előkészületek a menyegzőre. Ez több napi ünnepségből állott, melyet nászfelvonulás vezetett be és egy esti lakoma követett. A vőlegény ünnepi menetbe saját házába vezette a menyasszonyt és ott tartotta menyegzőjét. Az ünnepi menetben barátok és barátnők, rokonok és vendégek képezték a kíséretet, akik nászajándékokat és égő lámpákat vittek. Ezek a lámpák fabotokon megerősített réz- vagy agyagedények, csészék voltak, melyekben olajban áztatott bél égett. Lehetséges az is, hogy a csészéket egyszerűen kezükben tartották. Egy másik edényben tartalékolajat vittek magukkal. Ha a menyasszony nem lakott ugyanazon a helyen, megeshetett, hogy az ünnepi menet késő éjig elhúzódott. Ezalatt a nászfelvonulás alatt olykor mindenféle

pajzán öröme megnyilatkozások hangzottak el. A mi esetünkben a közeledő ünnepi menet fogadására kell gondolnunk.

Vannak, akik úgy vélik, hogy a balga szüzek olaja azért fogyott el, mert a vőlegény soká késett. De jobb a másik vélemény, mely szerint egyáltalán nem vittek olajat magukkal, úgy, hogy bármely esetben is ugyanabba a helyzetbe jutottak volna. Arra sem kell gondolni, hogy fáklyáikat állandóan égették volna, akkor is, amikor aludtak. A balga szüzek tehát, ellentétben az okos szüzekkel, elmulasztották a legfontosabbat, nem vittek magukkal olajat, legfeljebb azt a maradék olajat, ami még az edényben volt; valószínűleg meg sem tisztították edényeiket, különben látták volna, hogy kevés azokban az olaj. Ez részükről esztelen könnyelműség, valódi balgaság volt. Csak a mulatozással törődtek, nevettek, kacagtak és azt gondolták: Ha szükség lesz olajra, majd adnak a többiek! De meg sem említik előbb, hogy nincs olajuk, csak amikor már a vőlegény elé kell vonulniok. Csak a mellékes dolgokkal törődnek, a földologgal, a legfontosabbal nem. Ez magának a vőlegénynek is lekicsinylése. Az okos szüzek ép fordítva cselekszenek.

Az élet előkészület. Ilyen az emberi élet is. A várakozás a vőlegény eljövetelére az emberi életet jelenti. Az emberi élet lényegében előkészület, várakozás az Úr eljövetelére (lásd a példabeszédet a szolgálókról; Mt. 24; Lk. 12), minden részében elébevonulás a nagy találkozásra. Az Úr minden nap jön, külön-külön minden egyeshez a halál óráján, és egyszer majd az egész emberiség számára az utolsó ítélet napján. Ez is egy menyegzőre való meghívás, arra a menyegzőre, amelyen a Bárány lakodalmát üli menyasszonyával, a lelkekkel. „Boldogok, akik a Bárány menyegzős lakomájára hivatalosak!” (Jel. 19, 9.) Ezen a menyegzőn nem vagyunk csak kíséret, hanem magunk vagyunk a Bárány eljegyzett menyasszonyai, akikkel örök, szent és boldogító egybekelését akarja megülni. De erre szükséges, hogy elkészülve, fáklyával kezünkben, felővezve (Lk. 12, 35), és a menyegzős ruhában találjon minket. (Mt. 22.) Nincs az életben fontosabb feladatunk, mint erre az „úrjövételre” elkészülnünk. Ez a földi élet célja és rendeltetése. Aki ezt szem elől téveszti, az elpazarolta életét, olaját, az hiába élt a földön.

Balga szüzek az élet nászmenetében.

De maga a földi élet is sok tekintetben víg nászmenethez hasonlít. Isten jósága sok természetes kellemmel áldotta meg az ember életét; de vannak az életben vétkes örömök is, melyeket az ember romlott természeté szeret és keres. Azért vannak itt is okos és balga szüzek. Vannak, akik könnyelműen az életnek csak víg oldalát tekintik és nem annak komolyságát. Raffinált módon keresik, sőt fokozzák az élet bűnös élvezeteit. Ezek megfélekednek arról, hogy az élet lényege a várakozás és komoly előkészület a Völegény eljövetelére. A hit és a kegyelem zsarátnokát kezükbe kapták a keresztségben, de elfelejtik azt gondolni, hogy égjen az Úr eljövetelének napjáig. Semmire sem gondolnak, csak dalra, zenére, táncra, vigalomra. Mindent elpazarolnak, mintha ez az élet volna már az igazi lakodalmom, vagy azt gondolják: Majd csak bejutunk valahogy az égi menyegző termébe, van még idő gondolni arra!

A szerzetben is vannak, akik sokat szorgoskodnak, sokat serénykednek, sokfélével törődnek, talán sokat is tudnak, de a lényegesről megfélekednek, az „egyedül szükségességet” elhanyagolják. Esztelenek!

Okos szüzek.

Megfordítva vannak olyanok, akik állandóan eszükben forgatják Krisztus intelmét: „Ébren legyetek, mert nem tudjátok a napot sem az órát” és szent Pál szavát: „Imádkozom, hogy Jézus Krisztus eljövetelének napján tiszták és feddhetetlenek legyetek”. (Fil. 1, 10.) Mindent ennek a gondnak rendelnek alá, mert „csak egy a szükség”, és „mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, de lelkének kárát vallja”. Ezek azok, „akik a külső vágyaktól visszatarjták magukat és reményükben a benső dolgokhoz vonzódnak, testüket sanyargatják és egész vágyukkal az égi haza után epednek.” (Sz. Gergely.) Ezek valóban okosak, ha egyébként egyszerűek is. A szerzetben is azok igazán okosak, akik szabályaikat pontosan megtartják, lelki előmenetelükre és tökéletesedésükre nagy gondot fordítanak, ha egyébként a világ felfogása szerint nem is tudnak oly sokat, és az egyszerűek közé sorozzák is őket.

A lényeges és főtanulság ebből az első pontból: Nem elég csak ölbe tett kézzel várni, Krisztus minden-

kitől személyes előkészületet követel. Mindenkinél el kell látva lenni azzal, amit az Úr eljövételénél mindenkitől megkíván; teljesíteni kell azt a feltételt, melytől az örök boldogság függ. Ez a feltétel az égő lámpa, a hit és a megszentelő malaszt, mellyel az Urat fogadni kell. Az olaj pedig, mely ezt a lámpát táplálja, a szükséges eszközök, melyekkel a malaszt megőrizzük, gyarapítjuk vagy visszaszerezünk, a jócselekedetek, a szeretet, a szentségek és az erények gyakorlása. Kérjük azért Istentől a kegyelmet, hogy „úgy haladjunk át a földi javakon, hogy el ne veszítsük az örökkévalókat“. (Egyházi ima pünk. u. 3. vas.)

II. Pont. A völegény váratlan eljövetele. (Halál.)

A hosszú várakozás közben a szüzek álomba esnek, az okosak is; emiatt az evangélium nem is feddi meg őket. Mert hiszen az alvás nem is lehetett ártalmukra, ha lámpájuk rendben volt. Az alvás csak akkor jár végzetes következménnyel, ha elmulasztották elkészíteni lámpájukat. — Az alvás a halál jelképe. A halál, még a hirtelen halál is, csak akkor jelent szerencsétlenséget, ha elmulasztottuk életünkben az előkészületet az Úr eljövetelére; ha lámpásunk kialudt és nincs olajunk; ha a megszentelő kegyelem és a jócselekedetek híjával vagyunk. „A hirtelen és váratlan haláltól ments meg, Uram, minket!“

Alvás közben elhangzik a kiáltás: Jön a völegény, siessetek elébe! Most mutatkoztak csak a balga szüzek könnyelmű mulasztásának végzetes következményei: lámpáik már-már kiégnek, és olajuk nincs. Kölcsön kérnek az okos szüektől, de nem kapnak: „Nehogy nekünk is, nektek is kevés legyen, menjetek inkább az árusokhoz és vegyetek magatoknak.“ Senki az ítélet napján nem segíthet már, sem szülő, sem gyermek, sem barát, sem hitves; még az ég szentjei sem segíthetnek már akkor. *Előbb* kellett volna közbenjárásukat kérni. Az üdvözülés egészen személyes feladat, melyet más nem végezhet el helyettünk. Az Úr eljövetele gyors, váratlan és döntő az egész örökkévalóságra nézve.

III. Pont. A balga szüzek bűnhődése. (Ítélet és örökkévalóság.)

Amíg a balga szüzek olajat vásárolnak, a vőlegény a menyasszonnyal és az okos szüzekkel már bevonult, és mögötte bezárult a kapu. A balga szüzek pedig visszatérve, hallják bent a zenét, a vigalmat, az örömet. Zörgetnek — de már hiába. „Bizony, mondom nektek, nem ismerlek titeket!” Bent a fény, bent az öröm, bent a boldogság — ők pedig kizárva, kint a sötét éjszakában, kizárva az örömből, kizárva a boldogságból — örökre! Már késő! Tehát tévedtünk! Nem így kellett volna felfogni az életet. Mert Krisztus szava: „Zörgessetek és megnyitvatik nektek” csak *erre* az életre szól. Elmulasztották az üdvösség óráját; csak mint a lelkiismeretnek szüntelenül mardosó férge él bennük, a boldogság, a mennyország utáni vágy és ez képezi örök kínjukat.

„Szégyenkezem, pirulok és sírok”, mondja aranyaszájú szent János (hom. 3. de eleem.), „mikor a szüzek nevét hallom. Pirulok, mikor azoknak nevét hallom, akik ily nagy erény gyakorlása után, a szüzi tisztaság megőrzése után, miután testüket mondhatni az égig felmagasztalták, a magasság hatalmaival megküzdöttek, legyőzték a vágyak izzó hevét, sértetlenül átmentek a szenvedélyek tüzén, mégis balgáknak neveztetnek, és pedig joggal, mert ily nagy dolgok véghezvitele után gyenge ellenségtől legyőzettek. A szüzesség elveszti értékét, ha nincs egybekötve az alamizsnával vagyis a szeretettel.”

A szüzesség önmagában véve még nem elég. Azért mondja szent Ágoston: „Szüzeknek hivatnak, és mégis visszatartatnak. Kevés, hogy szüzek és hogy lámpásaik vannak. Szüzek, mert az érzéki vágyaktól tartózkodnak, lámpákat tartanak kezükben a jócselekedetek miatt . . . De még a szüzek közül és azok közül is, akik lámpát tartanak kezükben, egyeseket okosoknak, másokat balgáknak nevez. Mi ismerteti meg velünk, hogy kik azok? mi különbözteti meg őket? Az olaj. Nagy dolgot jelképez az olaj, igen nagy dolgot. Nem gondolod-e, hogy a szeretetet?”

Még kell azonban fontolnunk, hogy a balga szüzek kizárása nem csak az elkárhozást jelenti, hanem azt is, hogy

a halál után egyáltalában lezáródott az érdemszerzés és az elégtétel ideje; és azért, aki életében nem szerzett magának olajat v. i. érdemeket az ég számára, az — ha egyébként üdvözülni is, mulasztását az örökkévalóságban már nem pótolhatja és végleg elesik a mennyország boldogságának magasabb fokától.

Imádság. A katakombákban a Coemeterium maius-ban festmény látható három mezővel. Az elsőn négy szűz alakját látjuk lámpával felemelt jobb kezükben. A harmadikon a lakomat szemléljük. A középsőn a halottnak képe látható — Viktória volt a neve, amint imádkozik. Csak négy szűzet festett a művész az első mezőre, mert a halott az ötödik okos szűz. Kérjük a szentek közbenjárása által a kegyelmet, hogy mi is egykor az okos szűzek sorába számíttassunk.

II. AZ ÍTÉLET.

Első előgyakorlat: Elképzelem, mintha Isten ítélőszéke előtt állnék, hogy számot adjak egész életemről.

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy már most mindent úgy lássak, amint azt az ítéletnél látni fogom, és hogy buzgó és szent étellel, különösen az irgalmasság cselekedeteivel, készüljek kegyes és irgalomteljes ítéletre.

I. Pont. A külön ítélet.

Az ítélet három mozzanatot foglal magába. Az első a *cselekedetek jószágának vagy rosszóságának* csálhatatlan és végérvényes *megállapítása*. Isten világossága, mint a napfény, áthatja a lélek minden zugát és belehatol legmélyebb rejtekeibe. Feltétlen bizonyossággal állítja oda a cselekedeteket szabályozó erkölcsi elveket és le nem tagadható világossággal méri össze az erkölcs szabályával az ember minden tettét, gondolatát és szándékát. Mint a nyitott könyv, úgy áll a lélek előtt egész földi élete, egy pillanat, egy gondolat sem marad eltakarva, és a világosság fénye elől kitérni nem lehet. Ez az a könyv, melyet Isten keze írt, s melybe életünk minden percét feljegyezte értelmünk első ébredésétől kezdve végső sóhajunkig halálos ágyunkon.

A második mozzanat a *jutalom és büntetés kiszabása*. Ennél már csak az igazságosságnak van szava; az irgalom ideje megszűnt. Mindenki jutalmat vagy büntetést vesz cselekedetei szerint. (2 Kor. 11, 15; Mt. 16, 27; Róm. 2, 6.)

A harmadik mozzanat az ítélet *végrehajtása*. A súlyos bűn állapotában elköltözött lélek menthetetlenül a kárhozatba vész. A bocsánatos bűnöktől beszenyezett lélek vagy az, aki még nem tett eleget a már megbocsátott bűnökért, a tisztító tűz lángjaiba vettetik. Az egészen tiszta lélek azonnal élvezi a mennyei boldogságot. Pokol, tisztító tűz vagy mennyország, ez a külön ítélet döntésének hármas lehetősége.

Hol van a helye az ítéletnek? Ott, ahol a lélek elhagyja a testet. Akit tetten ér a halál, azt bűnös cselekedete színterén ítéli meg az Isten. Mikor ítéli meg? Magában a halál pillanatában. A halált rögtön követi az ítélet, és az ítéletet a végrehajtás. Nincs elodázás, és nincs appelláta.

Ki a *bíró*? Az örök Igazság maga, aki mindent tud; az örök Szentség, aki mindent a szentség mérlegén mérlegel; az örök Igazságosság, aki mindent érdeme szerint jutalmaz vagy büntet; a Mindenhatóság, akinek hatalma elől kitérni nem lehet. A hittudósok véleménye szerint az emberré lett Isten, Krisztus, fog ítélni minket. „Nem is ítél az Atya senkit, hanem az ítéletet egészen a Fiúnak adta, hogy mindenki tisztelje a Fiút, amint tisztelik az Atyát.” (Ján. 5, 22 k.)

Hogyan készülünk az ítéletre? — Általánosságban a legjobb előkészület a jó élet, olyan élet, amilyent kívánni fogunk, ha egykoron Krisztus ítélőszéke előtt állunk. Különösen pedig jó előkészület az ítéletre az *igazságszeretet*, mellyel minden dolgot a maga valódi értéke szerint ítélünk meg és nem törekszünk az erkölcsi elveket a magunk vágyai és szenvedélyei szerint csavarni, tompítani. Jó előkészület az *őszinteség* Istennel, önmagunkkal és lelki vezetőnkkel, gyónatónkkal szemben, és általában az egyszerűség a lelki életben. Jó előkészület *önmagunknak szigorú megítélése* a Szentírás szavai szerint, hogy „az igaz önmagát vádolja először” (Péld. 18, 17), viszont meg a *tartózkodás mások megítélésétől* ugyancsak a Szentírás szavai szerint: „Ne ítéletek és titeket sem fognak elítélni; ne kárhoztassatok és nem fognak titeket sem kárhoztatni; bocsássatok meg és bocsánatot fogtok

nyerni." (Lk. 6, 37.) Jó előkészület *mások ítéleteinek türelmes elviselése*, ha az talán keménynek és igazságtalannak látszik is, annak tudatában, hogy sok rejtett hibánk van, melyek miatt méltán megítélhetnének az emberek, még ha ebben az egy esetben túl keményen vagy akár igazságtalanul ítélnének is.

Jó előkészület az *éberség*, hogy mindig résen legyünk, ha elhangzik a szó: „Ime, itt a vőlegény, siessetek elébe!” (Mt. 25, 6.) Boldog az a szolga, mondja Krisztus, akit ura ébren talál, ha jő. „Mondom nektek, minden birtoka fölé rendeli őt.” A gonosz szolgát pedig, ki szívében mondja: Uram késik! és közben eszik, iszik, verekedik, hirtelen meglepi az Úr és osztályrészét a hűtlennel és gonosztevőkkel adja ki. (Lk. 12; Mt. 24.) Jó előkészület a *serény munkálkodás*, mert sietni kell és rövid az idő: „Ime hamar jövök!” (Jel. 22, 20.) Ne fecséreljük el drága időnket haszontalansággal. A legjobb előkészület végre, ha *Krisztust adósunkká* tesszük az ítélet napjára a megbocsátás és a *felebaráti szeretet* által: Amit ezeknek tettetek, nekem tettétek (Mt. 25, 40), és az ő *szent Szívének tisztelete* által: „Mily édes dolog meghalni, minekutána kitarottunk annak Szívének tiszteletében, aki ítélni fog felettünk.” Legyünk igazán gyermekek és akkor nem kell félnünk az ítélettől. Kis sz. Teréz mondja, hogy a gyermekeket — akik *lelkileg gyermekek* — nem ítéli meg az Isten.

II. Pont. Az utolsó ítélet.

Az utolsó ítélet az egész világ előtt

1. Az ítélet lefolyása. *helybenhagyja* a külön ítélet döntését, kinyilatkoztatja az egész emberiség előtt Isten gondviselését és igazolja az ő igazságosságát, jóságát és irgalmát; felfödi a lelkiismeretek titkait és nyilvánvalóvá teszi mindenkinek érdemeit vagy vétkeit, jutalomra vagy büntetésre méltó voltát úgy, amint az a legpontosabb és a legszigorúbb igazságosságnak megfelel.

Az utolsó ítéletnél is Krisztus a bíró, és előtte felvonnul az *egész világ* és minden ember, aki csak a földön élt, Adámtól kezdve az utolsó napig. Nagyon és alacsony állásúak, hatalmasok és szegények, világtörténelmi nevezetesség-

gek és ismeretlen hősök, a világ szemében egykor nagyok de Isten szemében érdemtelenek, a világ szemében megvetettek de Isten szemében nagyok, egyaránt megjelennek a Bíró előtt. Az angyalok választják elajókat a gonoszoktól, testvért testvértől, hitvest hitvestől, szülőt gyermekétől és a gyermeket szüleitől. A Bíró az irgalmasság cselekedetei alapján hozza meg az ítéletét — bár minden erény vagy vétek megnyeri itt jutalmát vagy büntetését; de az ítélet most már csak mennyországra vagy pokolra szól. Befejeződött az idők sora, lezáródott a világtörténet, megkezdődik az örökkévalóság. „Bírója a bosszulásnak, add kegyelmét tisztulásnak, míg nincs itt a számadásnap!”

Hogyan készülünk erre a nagy napra?
2. Készület az ítéletre. Nem másképen mint a külön ítéletre. „A békességnek Istene szenteljen meg titeket mindenképen, hogy legyetek tökéletesek, és hogy a ti elmétek épségben, a ti lelketek és testetek ártatlanságban tartassanak meg a mi Urunk Jézus Krisztusnak eljövetelére.” (1 Tessz. 5, 23.) Tekintettel azonban az utolsó ítélet sajátos jellegére, különösen jó előkészület arra az *emberi tekintet mellőzése*, a helytelen félelem leküzdése és a szándék tisztasága. „Aki engem megvall az emberek előtt, azt én is meg fogom vallani Atyám előtt.” (Mt. 10, 32.) A tiszta, őszinte szándék ment a haszonleséstől, az emberek elismerésének vágyától, a rendetlen szeretettől és félelemtől. Az ítélet napján fog kitűnni, ki volt embertársának igazi jóakarója, jótévője; ott fog kitűnni, kik voltak igazán nagyok és szentek. Sok látszólagos jócselekedet elveszti ott értékét, mert földi haszon és érdek volt sugalmazója. — Legyünk *őszinték embertársainkkal* szemben. Az ítélet napján nyilvánvaló lesz legbensőbb gondolatunk, törekvésünk. Hogy kell majd pirulnunk embertársaink, jóbarátaink, rokonaink előtt, ha mást mutattunk külsőnkben és mást éreztünk, terveztünk bensőnkben. Ott nyilvánvaló lesz minden álnok politika és haszonleső diplomácia. — *Bizzunk Isten gondviselésében.* Az utolsó ítélet igazolni fog mindent. Vessünk ki lelkünkéből minden kételyt és bizalmatlanságot. Nem bánom, ha itt a földön rejtett, sikertelen életet kell is élnem, ha nem ismernek el, ha félreismernek, mellőznek és megaláznak. Az ítélet napja igazságot fog szolgáltatni mindenben.

Nagyon figyelemre méltó dolog, hogy Krisztus az emberiséget az *irgalmasság* cselekedetei alapján ítéli meg. Nem mondja: Jöjjetek hozzám, Atyám áldottai, mert sokat imádkoztatok, vezekeltetek — hanem, mert irgalmasok voltatok testvéreitek iránt. Amit ezeknek tettetek, nekem tettétek! És nem mondja: Távozzatok tőlem, ti átkozottak, mert istenkáromlók voltatok, paráználkodtatok, részegeskedtetek — hanem, mert irgalmatlanok, szűkkeblűek voltatok embertársaitokkal szemben. Amit ezeknek nem tettetek, nekem nem tettétek! Bizonyos ugyan, hogy az ítélet napján nem csak az irgalmasság cselekedetei nyerne jutalmat, hanem minden jócselekedet, és nem csak az irgalmasság cselekedeteinek elmulasztása von maga után büntetést, hanem minden rossz cselekedet. De mégis feltűnő, hogy Krisztus ezeket nem említi, mikor az evangéliumban az utolsó ítéletről szól. Mintha csak jelezni akarta volna ezzel, hogy mi a próbaköve minden egyéb erénynek és jócselekedetnek és az egész vallásosságnak és keresztény életnek: a felebaráti szeretet. „A tiszta és szeplőtelen vallásosság az Isten és Atya előtt ez: meglátogatni az árvákat és özvegyeket az ő szorongatásukban és magát szeplőtelenül megőrizni e világtól.” (Jak. 1, 27.) „Nem ez-e inkább a bőjt, melyet én kívánok: Oldd meg az istentelenség köteleit, oldd le a szorongató kötelet, bocsásd szabadon az elnyomottakat és törj össze minden ígát. Szegd meg kenyeredet az éhezőknek s a szegényeket és bujdosókat fogadd házádba; midőn mezítelent látsz, főd be őt és ne nézd le a te testedet.” (Iz. 58, 6 k.) A mi korunknak szól ez egészen különösen, ahol az önzés annyira lekötö a lelkeket és a szeretet annyira kipusztult a szívekből. Hány emberből, aki magát vallásosnak tartja, hiányzik az igazi önzetlen, önfeláldozó, adakozó, elnéző és megbocsátó felebaráti szeretet! Ezekből, nem pedig elmondott imádságaink számából, üres szónoklatainkból, jámbor érzelmeinkből kell megítélnünk, hogyan fogjuk majd megállni helyünket az ítélet napján. Hiába szaval az öt állásos férfi az álláshalmozás ellen, hiába szónokol a kartellek embere az önzetlen ember- és honfiszertetetről: az ítélet napján nem a szó, hanem a cselekedet fogja eldönteni a mérleget.

Ha a *szerezési életre* hívott Isten kegyelme, törekedni fogok hűségesen megfelelni hivatásomnak, szem előtt tartva

Krisztus szavát, melyet nemcsak az apostoloknak mondott, hanem mindazoknak, akik az ő nevéért mindent elhagytak: „Ti, kik engem követtetek, az újjászületésben, midőn az Emberfia az ő fölségének trónján fog ülni, ti is tizenkét széken fogtok ülni, ítélvén Izrael tizenkét nemzetsége felett.” (Mt. 19, 28.) Ha pedig a *papi méltóságra* is kiválasztott és apostolai közé felvett, akkor szent buzgósággal fogom életemet a lelkek üdvének szentelni, mert „akik az igazságra oktatnak sokakat, ragyogni fognak mint az ég csillagai.” (Dán. 12, 3.) Tartsuk azonban szem előtt, hogy az evangéliumi tanácsok életét és Krisztus tökéletes követését a világban is meg lehet valósítani, és hogy az apostoli buzgóság nemcsak a papoknak kiváltsága, hanem része lehet benne minden világi hívőnek, férfinak és nőnek egyaránt. Krisztus ígérete nem az állásnak hanem a léleknek szól.

Imádság: Dies irae.

A haragnak végső pontja
E világot lánggal bontja:
Zsoltár, jóslat együtt mondja.

Mi döbbenet száll a földre,
Ha az örök Bíró jön le,
Minden pontrul számvételre!

Csodás hangok harsonája
Sirok ölét végigjárja,
Hi mindent, hol törvény várja.

A természet és a halál
Bámul, mikor a por föláll
S ítéletre vonva kiáll.

Az öröktől irt könyv lapja
Világ elé tárva tartja
Minden bűnét vizsgálatra.

Ha a Bíró székébe ül,
Ami titok, mind kiderül,
Bűn nem marad büntetlenül.

Mit szóljak ott, bűnös árnyék?
Pártfogómul kit is várnék,
Hol a szent is alig áll még!

Sujtó harag nagy Fölsége,
Lelkem ingyen üdvössége:
Üdvözíts, szent kegy mélysége!

Édes Jézus, ó ne felejtse:
Hogy értem volt a nagy kereszt,
Arva lelkem ó el ne vesd!

Lelkem . . . Hisz' ezt szomjan várva,
Mégváltottad kínra válva,
Ne vesszen mind — örök kárba!

Bűn szentigáz megtorlója:
Légy kegyelmem megadója,
Míg nincs a számadó óra.

Nyögök bűnök súlya miatt,
Szégyen marja orcáimat,
Bocsásd meg rút hibáimat!

Ki Magdolnát feloldoztad
S a jobb latrot megvallottad:
Reményemet te alkottad!

Méltatlan, ki térdre esem:
De te jó vagy! Add kegyesen,
Hogy örök tűz ne temessen!

Ott juhodnak tudva s vallva,
Ne a bakok felől balra:
Áldva állíts jobb oldalra!

Oda, ahol az áldottak:
Nem, ahol az átkozottak,
Hanyatt-homlok kárhozottak!

Hamuba és porba vetem
Fejem, s szívem, mint holttetem:
Ne hagyj el az ítéleten!

Ó siralmas harag napja!
Mikor ég e világ hamva,
S fölötté az ember kiált . . .

Irgalmaz ott, örök Király!
Jézus, adj szent nyugalmat
A Szívedben hunytaknak. Amen.

(Ford. Nagyfalussy L.)

III. A HÁROM SÍR.

POKOL — TISZTÍTÓTŰZ — MENNYORSZÁG.

Első és második előgyakorlat: Ha Mindszentkor vagy Halottak napján kimegyünk a temetőbe, külsőleg sokféle sirt látunk magunk előtt: gazdag sírboltokat, szépen gondozott, virágokkal díszített sírokat, elhanyagolt sírhelyeket és összetaposott sírhalmokat. Vannak régi sírok és vannak új sírhantok. De mindez csak külső különbség. Ha azonban a sírnak lényegét nézzük, első megtekintésre minden sír egyformának tűnik fel: a földi életből elköltözött emberek végső pihenője. És mégis milyen megrendítő különbség, ha lelkünkkel belehatolunk a síroknak a belsejébe és nem annak földi lakóját, a szétporladt holttestet, tekintjük, hanem a lelket, mely mintegy őrzője és láthatatlan lakója a sírnak. Ha ezzel a gondolattal járjuk a temetőket, akkor háromféle sírral találkozunk utunkon. Megállunk a sírok előtt és nem tudjuk, milyen sír előtt állunk meg. Pedig van sír, amelyből, mint felkelő nap, az öröm és dicsőség fénye árad felénk és emelkedik ég felé. Ez a megdicsőült léleknek a sírja, mely már boldog és csak a testtel való egyesülésre vár az utolsó napon. A második sírből majd halk, majd viharos panasz és fájdalom hangja üti meg a fülünket, és esdő kérés tör ki felénk: „Könyörüljetek rajtam, legalább csak ti, barátim! mert az Úr keze illetett engem!” (Jób. 19, 21.) Ez a szenvedő lélek sírja, mely a tisztítótűzben ég és megváltását várja. A harmadik sírből a borzalom tekint ránk, fekete éjszaka és sötét kétségbeesés. Ez az elkárhozott lélek sírja, akinek számára nincs már reménység. Naponként elhaladunk ezek mellett a sírok mellett, a fűszálak és a virágok rájuk hajlanak, a fák különbség nélkül borítják rájuk zöldelő ágait, a szél szeliden vagy haragosan fúj el fölöttük, a madarak egyaránt éneklük énekeiket, és mi nem tudjuk, hogy egy szentnek vagy pedig egy kárhozottnak sírja előtt állunk-e?

Álljunk meg elmélkedésünkben e három sír előtt.

Harmadik előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy meghalljam a sírok szavát, és a sírok szava életem vezérlője legyen.

I. Pont. Az elkárhozott lélek sírja.

Emmerich Katalint a temetőben némely sír előtt borzalom és rettegés töltötte el. Ha éjjelenként e síroknál imádkozott, még sötétebb sötétséget látott azok fölött mint maga az éjnek sötétsége. És ha a vágy, hogy ezeken a lelkeken segítsen, elragadta, és imádságával bele akart hatolni a sötétségbe, úgy érezte, mintha valaki a sírból visszautasítaná a segítséget. A kárhozott léleknek nem használ többé az imádság. Az ő sírja a pokolban még sötétebb, mint porladó testének sírja a földön. Tűzbe és kétségbeesésbe van beletemetve, mint az ember, akit eltemetett a beszakadt bányá.

Elevenen eltemetve. Pár évvel ezelőtt hirdette az újság, hogy egy tengeralattjáró fölött végleg összecsaptak az óceán hullámai.

Harminchét ember volt ezernégyszáz láb mélységben a tenger fenekén, elzárva a szabadulás minden reményétől, megfosztva a cselekvés minden lehetőségétől, elszakítva a világtól, számkivetve a tenger mélységének halálos éjébe, ahol minden lélekzétvétellel fogy az életet tápláló levegő, minden perc közelebb hozza őket a biztos halálhoz. És ha ebben a kétségbeejtő pillanatban, amikor tudatára ébredtek annak, hogy elszakadtak végleg az élők világától, elvesztették emberi mivoltukat és őrjöngve egymásra támadtak, és ha Istenbe vetett hitük kipusztult lelkükből és a kétségbeesés káromló szavával szálltak le a halál torkába — akkor megrajzoltuk magunk előtt képzetben a pokolban való eltemetésnek halavány és gyenge képét. Ez a hang tör elé a borzalom sírjából. De nem! Amint az óceán mélyéből az elsüllyedt harminchét ember hangja nem szállt fel az élők világába, úgy a pokol mélyéből sem hallatszik hang, úgy hogy annak, ami ott történik, hírét csak az emberi sejtelem festheti. Ez a pokol legnagyobb borzalma, hogy borzalmában néma: „Eltávolítottad tőlem barátomat és társamat és ismerőseimet nyomorúságomtól.” (87 zsolt.) De forduljunk el a borzalom e sírjától, mert itt nem imádkozhatjuk: „Adj, Uram, nekik örök nyugodalmat, és az örök világosság fényeskedjék nekik!” Itt csak békétlenség és kétségbeesés, sötétség és örök éjtszaka uralkodik. „Az örök haláltól ments meg, Uram, minket!”

II. Pont. A szenvedő lélek sírja.

Van tisztítótűz.

A második sírból a szánalom és könnyörület utáni kiáltás hallatszik. Ez a tisztítótűzben szenvedő lélek sírja. Van tisztítótűz. Mi lenne belőlünk, ha nem volna tisztítótűz! A mennyországba „semmi megfertőzött be nem léphet“ (Jel. 21, 27); ha tehát nem volna tisztítótűz, akkor a kis bűnök miatt is a kárhozat várna ránk; mily rettenetes gondolat! A tisztítótűz Isten irgalmának kórháza.

Már a makkabeusi Júdás is imádkoztatott az elesettekért, mert „istenesen gondolkodott a feltámadásról“ (2 Mak. 12, 43) és tudta, hogy a léleknek szenvednie kell, míg le nem fizeti az utolsó fillért (Mt. 5, 26.) Ezt követeli Isten igazságossága és szentsége. Azért mondja szent Pál, hogy „kinek-kinek munkája nyilvánvaló lesz; ugyanis az Úr napja megmutatja . . . s a tűz majd kipróbálja, hogy kinek-kinek milyen a munkája. Az, akinek munkája, melyet ráépített, megmarad, jutalmat nyer. Az, akinek munkája elég, kárt vall; ő maga üdvözülni, de úgy mint tűz által.“ (1 Kor. 3, 12—15.)

Ez a lelki tisztulás nagy szenvedéssel jár. Megfosztva egy időre Isten látásától, a lélek a számkivetés kínjait állja ki. Nincs fogalmunk, hogy mily nagy ez a szenvedés. Semmi földi szenvedés sem hasonlítható a tisztítótűz szenvedéséhez.

Kik kerülnek a tisztítótűzbe? Azok, akiknek lelkét halálukkor kisebb bűnök, bocsánatos bűnök terhelik, vagy akik már megbocsátott nagyobb bűneikért kellőleg nem vezekeltek. Ebből látjuk a bocsánatos bűn nagyságát Isten szemében. A tisztítótűzben szenvedő lélek Isten kegyelmében van, az ő gyermeke, az ő arája, és Isten vágyódik a legbensőbbben egyesülni vele. De szentsége visszatartja őt vágyódásában, amíg a lélek egészen meg nem tisztult. Ez mutatja a bocsánatos bűn nagyságát Isten szemében.

A bocsánatos bűn gonoszsága.

A bocsánatos bűn is céllellenes cselekedet, csak nem olyan, hogy végleg elszakítana örök célunktól. A bocsánatos bűn is Isten akarata ellen van és az ő megbántása;

azért gyengíti bennünk a szeretet lángját, közömbösekké tesz Istennel szemben, tompítja lelkünk finomságát, előkészíti az utat a halálos bűnhöz. Mindezek miatt a bocsánatos bűn útálatos Isten előtt, és ő inkább beleegyezik, hogy az egész világ összeomoljon, mintsem hogy szentsége akár csak *egy* bocsánatos bűnnel szemben is közömbös lehetne. Mert az egész világ nem volt szükséges Isten dicsőségére; de egyetlenegy legkisebb bocsánatos bűn is Isten dicsősége *ellen* van, melynek megsértését Isten nem nézheti közömbösen. Ezért égeti ki igazságossága és szentsége a fájdalom tüzével a lélekből még a legkisebb vétket is. A tisztító-tűz szenvedései érzékiek és lelkiek egyaránt.

Emmerich Katalin a sírok fölött sötétebb vagy világosabb árnyékoszlopot látott, fényoszlopot erősebb vagy gyengébb sugarakkal. Némely sír mintegy néma volt, mert a lélek meg volt fosztva a segélykérés lehetőségétől. Alacoque sz. Margitot felkeresték a szenvedő lelkek, szerzetesek és szerzetesnők, papok és világiak, és elpanaszolták kínjaikat. A tisztító-tűz szenvedései időtartamra és nagyságra nézve különbözők a bocsánatos bűnök száma és nagysága szerint. Különösen a tudattal és megfontolással elkövetett bocsánatos bűnöket égeti legjobban és leghosszabb időn át a tisztító-tűznek lángja; mert ezek ellenkeznek leginkább Isten szeretetének lángjával.

Kiket éget legjobban ez a tisztító láng? Azokat, akik irgalmatlanok voltak földi életükben, akik nem tudtak szívből megbocsátani és szívből együttérezni felebarátjukkal. Azokat, akik csak nehezen akartak megválni az élettől és nem nyugodtak meg tökéletesen Isten akaratában, mikor életük áldozatát kívánta tőlük. Azokat, akik a szentség és jámborság látszatát hordták magukon, és akikért ez okból kevesebbet imádkoznak. Azokat, akik valamiképp hibájukból szentségek nélkül haltak meg, habár üdvözültek is.

Voltak szentéletű személyek, akik léleekben szemlélték, amint a szenvedő lelkek 50, 60, 70 éven át, sőt még tovább is a templomok ajtai előtt várakoznak, mert életükben az istentisztelet alatt a templomon kívül ácsorogtak vagy üzleteik után jártak vagy dolgoztak vagy szórakoztak. Láttak lelkeket hosszú éveken át szenvedni a vasárnapon végzett munkák és

a munka közben folytatott szemérmetlen beszédek miatt. Egy lélek fájdalmasan panaszkodott, hogy nem illő öltözködés miatt még sokáig kell elszenvednie a számkivetés kínjait. Egy másik amiatt szenvedett, mert gyermekét erőszakkal vissza akarta tartani a szüzi élettől és a házasságra kényszeríteni. Mindezek szimbolumok, melyek megértetik velünk a tisztítótűz szenvedéseit. Ott egy perc is sok évet jelenthet, és sok földi év csak egy percet. Ezek a hangok, ezek a sóhajok ütik meg lelkünk fülét, mikor a sírok előtt állunk és elmélkedünk. Hatalmas szózat, mely visszatart minket a kis bűnöknek is könnyelmű, tudatos és szokásos elkövetésétől és int, hogy elkövetett bűneinkért még ebben a földi életben eleget tegyünk. Mert a földi vezeklés sokkal kevésbé éget mint a tisztítótűz lángja és hozzá még érdemszerző is és fokozza mennyei boldogságunkat. A tisztítótűz szenvedése ellenben nem érdemszerző és nem fokozza mennyei dicsőségünket. Tartsunk komoly elmélkedést e második sírnál bocsánatos bűneink száma és nagysága fölött és a penitencia, a bűnbánat és vezeklés szelleméről, vajjon él-e lelkünkben és tettekre ösztönöz-e minket?

III. Pont. A megdicsőült lélek sírja.

Ezt a sírt láthatatlan fény és égi öröm veszi körül. Ezek a lelkek valóban „haza” mentek. Boldogok, mert győztek és a Bárányal együtt ülnek az ő trónján örök dicsőségben. (Jel. 3, 21.) Ez a végcélja a földi vándorlásnak — a mennyország. E sír fölött áldó szózatot hallunk: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok a szelídek, mert ők lesznek birtokosai a földnek. Boldogok, akik sírnak, mert ők majd vigasztalást találnak. Boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot, mert ők kielégítést nyernek. Boldogok az irgalmasok, mert majd önek is irgalmaznak. Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent. Boldogok a békeségesek, mert ők Isten fiainak fognak hivatni. Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa . . . Örüljétek és vigadjatok, mert jutalmatok bőséges mennyekben.” (Mt. 5, 3—12.)

**Érdemes élni és érde-
mes küzdeni.**

Van-e értelme az életnek? Van-e célja a földi megpróbáltatásoknak és szenvedéseknek? Van-e célja és értelme az istenes és szent életnek? Ó, igen! „Nagy sereget láték a Bárány színe előtt állni, hosszú fehér ruhákba öltözve és kezükben pálmaág . . . Ezek azok, akik a nagy szorongatásból jöttek, és megmosták ruhájukat és fehérré tették a Bárány vérében. Ezért vannak Isten trónja előtt. Nem éheznek és nem szomjaznak többé, mert a királyi széken trónoló Bárány lesz pásztoruk és az élet vizeinek forrásához vezeti őket és Isten letöröl szemükről minden könnyet.” (Jel. 7, 9—17.)

Rajtuk megvalósul az Írás szava, hogy „szem nem látta, fül nem hallotta és ember szívébe föl nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik.” (1 Kor. 2, 9.) Örök békében nemcsak a boldogság és a szentség koronája, hanem a győzelmi és a hősi dicsőség övezi homlokukat. Mikor a hős kutató, Scott a déli sarkon a halállal küzdött, azt írta feleségének: „Isten magához szólít engemet.” És hősi küzdelmére, közeli hősi halálára célozva mondja: „Mennyivel többet ér ez, mint odahaza ülni nagy kényelemben!” Mennyivel inkább mondhatja ezt az, aki az *élet* harcán ment át rendíthetetlen bátorsággal! Erről szól nekünk a harmadik sír.

„Ó, ha látnád a mennyekben a szentek hervadhatatlan koronáját, ha látnád, mily dicsőségben örvendeznek, kiket egykor a világ számba sem vett, és szinte az életre is méltatlanoknak tartott; bizonyára mindjárt földig megaláznád magad, és inkább kívánnál mindenkinek szolgálni, mint csak egy fölött is uralkodni. Nem is kívánnád meg a jelen élet víg napjait, hanem örülnél, hogy Isten kedvéért szenvedsz és a legnagyobb nyereségnek tartanád, ha az emberek maguk közt semmibe sem vesznek“.

„Ó, ha ezekben kedvet találnál, és mélyen a szívedbe vésnéd, hogy mernél csak egyszer is panaszra fakadni? Nem érdemes-e az örök életért minden fáradságot örömmel elviselni? Nem valami csekélység Isten országát elveszteni vagy megnyerni! Emeld föl tehát szemedet az égre! Ime én és velem együtt minden szenteim, kik a földön kemény harcokat vívtak, most örvendeznek, most vigadnak, most biztonságban vannak, most nyugosznak és vég nélkül Atyám országában velem maradnak.” (Kr. köv. III, 47.)

Imádság. „Adj, Uram, halálom óráján benső világosságot, hogy a készítő világnak lépes vesseit elkerülhessem. Öntsd szívembe az örökkévalóknak szeretetét, hogy e mulandókat örömezt megvessem. Add akaratomnak valóságos megegyezését a te szent akaratoddal. Adj, Uram, én Istenem, hathatós segítséget a szent életre és szerencsés halálra.” Amen. (Dugonics András imádsága.)

IV. A TERMÉKETLEN FÜGEFA.

Ennek az elmélkedésnek célja, hogy igazi lelki buzgóságra felemelkedjünk és bízunk Isten irgalmas szeretetében. Ez az elmélkedés átmenetet képez a következő elmélkedésekhez, melyek a megtérésről szólnak. Ebben a példabeszédben a terméketlen fügefáról szintén ítéletet mond a szőlőkert tulajdonosa, de az ítéletet a vincellér kérésére felfüggeszti. Így tesz Isten velünk is bűnösökkel ebben az életben. Igazságosságának és szentségének ítélete már-már végveszedelemmel fenyeget minket; de ő időt és alkalmat ad nekünk a megtérésre és feltárja előttünk irgalmasságának keblét, hogy bízunk öbenne.

Első előgyakorlat: Valakinek szőlőkertje volt, és abban fügefát ültetett. Minden évben jön és gyümölcsöt keres a fügefán, de nem talál. Erre azt mondja a vincellérnek: Vágd ki ezt a fát, minek is foglalja el a helyet hiába! A vincellér azonban kéri a birtokost: Várjunk még egy évig! Addig én körülásom a fát és megtrágyázom körülötte a földet; és ha azután sem terem gyümölcsöt, akkor nem bánom, vágjuk ki. (Lk. 13, 6—9.)

Második előgyakorlat: Szemléljük a szőlőkertet és a kertben a fügefát és halljuk, amint a birtokos a vincellérrel a fügefa alatt tárgyal.

Harmadik előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy lanyhaságunkból igazi lelki buzgóságra felemelkedjünk, bizva Isten végtelen irgalmában.

I. Pont. A fügefa a szőlőkertben.

A fügefa egyike volt a legfontosabb termőfáknak keleten. A szőlőkert, a fügefa, az olajfa sokszor szerepelnek a Szentírásban, sok kép és hasonlat fűződik azokhoz a szent iratokban. Ebben a példabeszédben is szem előtt kell tar-

tanunk a fügefa fontosságát, hogy a példabeszédet kellőleg megértsük. Nem járunk el helytelenül, ha mindazokat az apró részleteket, melyeket a szőlőkerttel kapcsolatban a Szentírás más helyein találunk, itt is felhasználjuk elmélkedésünkben.

Elképzelhetjük tehát, hogy a szőlőkertet fal veszi körül, torony van benne őrséggel és sajtó. (Mt. 21, 33; Iz. 5, 2.) A fal, a sövény megvédi a vadállatoktól és rablóktól, az őrtorony az ellenség hirtelen támadásától óvja, a sajtó mutatja, hogy minden szükséges és hasznos dologgal fel van szerelve. És ami a szőlőkert javára szolgál, az egyúttal a fügefa javát is szolgálja, mely a szőlőkertben van ültetve.

Mit jelent mindez? A szőlőkert birtokosa
A példabeszéd jelentése. Isten maga. A vincellér Krisztus emberi természete szerint, mint Megváltó és Üdvözítő. A szőlőkert az egyház (és szorosabban véve, ha akarjuk, a szerzetesi intézmény, a rendház, a zárda, melyben élünk.) A fügefa a mi lelkünk, melyet Isten az egyházban (a szerzetben) elültetett, hogy gyümölcsöt teremjen. A fal, a sövény az egyháznak parancsai és rendeletei, melyek lelkemet a világ és a sátán támadásaival szemben megvédik (szorosabb értelemben: a rendi szabályok, a fogadalmak, a zárda fala, a klauzura, mely a világtól elzár.) Az őrtorony az őrséggel jelenti az egyházi elöljárókat, akik őrködnek lelkem fölött, lelki vezetőimet, tanácsadóimat. Jelenti az egyház (és a szerzetesi intézmény) lelki szilárdságát, mely engem is megerősít. Isten tehát lelkemet minden gonddal körülvette és szőlőkertjéről valóban elmondhatja, amit nagypénteken zeng az egyházi zsoltosma: „Választott szőlőkertem, én ültettelek téged, körülkerítettelek, kiszedtem talajodból a köveket és tornyot építettem védelmedre.” „Mit kellett volna még cselekednem az én szőlőmmel és nem cselekedtem vele?” (Iz, 5, 4.)

Isten kegyelme. Itt visszatekinthetünk egész életünkre és megfontolhatjuk, mennyi kegyelmet adott nekünk Isten üdvösségünkre és nagyobb lelki előmenetelünkre. Mily nagy kegyelem, hogy az igaz hitben születtünk! Ezt oly természetesnek, oly magától értődőnek tekintjük, és mégis semmikép sem az. Hányan vannak, akik csak hosszú küzdelmek után szerezhetik meg ezt a nagy kincset; hányan vannak, akik sohasem jutnak

birtokába! Nekünk pedig mintegy bölcsönkbe adta a jó Isten. Pedig talán ép szülőházunk mellett vonult el a határ, mely a másvallásúakat elválasztja a katolikus hívektől. Mily nagy kegyelem, hogy jó keresztény szülőktől származunk! Mi lett volna belőlünk, ha más környezetben jöttünk volna a világra? Nézzünk azokra, akiket elzülleni látunk, mert környezetük is züllött. Mi lett volna belőlünk, ha mi is ily körülmények közt jöttünk volna a világra? Mily nagy kegyelem továbbá az is, hogy Isten nekünk ép tagokat, ép elmét, jóra hajló akaratot adott! Ha nem adott volna ép tagokat, ép elmét, lehetetlen lett volna követni azt a hivatást, melyben talán Isten kegyelme jelenleg elhelyezett. Ha láttunk olyanokat, kiket egész lelki beállításuk mintegy predesztinál a bűnre — bár üdvösségük ezeknél is szabad akaratuk döntésétől függ, akkor gondoljuk meg, hogy mi is ilyeneknek születhetünk volna. Mily különös szeretettel gondoskodott tehát rólunk az Isten!

És hogy gondoskodott rólunk további életünkben! Hányszor óvott meg a végleges bukástól, mikor már könnyelműségünk következtében a mélység szélén állottunk! Mi lett volna belőlünk, ha Isten oly helyzetbe juttatott volna, amelyben valakinek tanúsága szerint „a legjobb is egy hét alatt elbukik”? Isten kegyelme megóvott. És ha talán elestünk is, hányszor rántott vissza az ő irgalmas keze a végpusztulástól! Megtérített és magához vonzott.

Ha pedig jósága az ő különös szolgálatára hívott meg, akkor ismét mily mérhetetlen hosszú sorozata az előkészítő, a kísérő és betetőző kegyelmeknek! Talán a lelki pogányság kellő közepéből, istentelen környezetből, a világi gyönyörök közül, a gyárból, a vámpadról hívott meg Isten szeretete. Mennyi felvilágosítás, mennyi ösztönzés esetleg hosszas és gyakori ellenállás után! És magában szent hivatásban, mennyi új kegyelem! A szent falak megőriznek a világ mérges lehelletétől, Jézus velem lakik egy tető alatt, naponként részt vehetek szent áldozatában, naponként járulhatok az ő asztalához. Hány elmélkedés, mennyi ima, hány buzditás, hány lelkigyakorlat, mennyi ösztönzés, mennyi jó példa!

Mindezekkel azonban még nem soroltuk fel a legnagyobb kegyelmeket, az általánosakat, melyekkel Isten minden-

kit kivétel nélkül megajándékozott: a megváltás és a megszentelés nagy kegyelmeit. Jézus egész megváltó műve, megtestesülése, földi élete, tanítása, fáradtsága és szenvedése, kereszthalála, szent Szívének megnyitása, egyházalapítása, a szentségek, a miseáldozat és mindazok a kegyelmi eszközök, melyeket az egyházban rendelkezésemre bocsátott, az egyház egész tanító, kormányzó és megszentelő működése, a Szentlélek benső működése az egyházban és saját lelkemben, mindez az isteni kegyelmeknek mérhetetlen hosszú sorozatát jelenti számomra, és Isten mindent úgy adott, mintha csak nekem adná és senki másnak a világon. Nem mondhatja-e Isten joggal ezek után: „Mit kellett volna még cselekednem az én szőlőmmel, és nem cselekedtem vele?” (Iz. 5, 4.)

Hogyan használtam fel mindezeket a kegyelmeket? — Tartsunk komoly lelkiismeretvizsgálatot!

II. Pont. A szőlőkert tulajdonosának panasza.

A szőlőkert tulajdonosa évenként ellátogat szőlőjébe és termést keres a fügefán, de nem talál. Azért keserű panaszra fakad és azt mondja: „Íme három esztendeje, hogy járok, gyümölcsöt keresvén a fügefán, és nem találok.” — Ez a szó Isten panasza az én lelkem ellen. Jogos-e Istennek ez a panasza? Őszinte akarok lenni Istennel és önmagammal szemben. Mily gyümölcsöt és mennyit termettem eddigi életemben, az utolsó évben?

Isten nem jön olyan időben, amikor „Gyümölcsöt nem találok.” termést nem várhat. Jézus egyszer megátkozott egy fügefát, mert nem talált rajta gyümölcsöt; de akkor nem is igen található rajta, mert még nem érkezett el a termés ideje. (Mt. 21, 19.) De ő nem is ezért átkozta meg azt a fügefát, hanem csak egy megrendítő igazságot akart hallgatói szeme elé állítani szemléltető módon. Itt azonban nem olyan időben jön, amikor nem található gyümölcsöt. Sőt kétszeres termést is vár, főleg ha apostoli hivatást adott nekünk vagy olyant, amelyben másokat is gondjainkra bízott: családot, gyermekeket, alattvalókat, híveket. Kétszeres termést vár, saját lelki előmenetelünk gyümölcseit és a gyümölcsöt, melyet mások

lelkében éreltünk meg azok nevelése, kormányzása és vezetése által. „Választottalak titeket és rendellek, hogy elmenvén, gyümölcsöt teremjete, és a ti gyümölcsötök megmaradjon.” (Ján. 15, 16.) — Mit mondhat Isten az én lelkemről? Milyen gyümölcsöt teremtem? Nem mondhatja-e rólam is ugyanazt, amit Izaiásnál mond szőlőkertjéről: „Vártam, hogy szőlőt teremjen, és vadszőlőt termett”? (Iz. 5, 4.)

„Vágd ki!”

Azért következik a szőlőtulajdonos kemény elhatározása: „Vágd ki; minek is foglalja el hiába a földet?” — Ez a szó elsősorban a zsidó népre vonatkozik, melyet a természetlen fügefá jelképez. Vonatkozik azután azokra, akik a halálos bűn állapotában halnak meg és örökre „kivágnak” a kárhozat végnélküli számkivetésében. De vonatkozik a lanyhákra is, akiket Isten „kezd kivetni szájából, mert sem hidegek sem melegek.” (Jel. 3, 16.) A természetlen fügefá a lanyhaság jelképe; a kivágatás a lanyhaság átka. Isten azt mondja, hogy kiveti szájából a lanyhát mint az undorító ételt vagy italt, mely sem hideg sem meleg. A lanyha bizonyos tekintetben utálatosabb Isten szemében mint a nagy bűnös. Mert a nagy bűnösökből nem egyszer megtérésük után szentek lettek, de ritka eset, hogy az igazán lanyha lélek valódi buzgóságra felemelkedjék. A bűnös szentté lesz, a lanyha pedig megmarad lanyhaságában. De azért is utálatosabb a lanyha Isten szemében mint a nagy bűnös, mert a bűnös Isten ellensége, és ettől úgy sem vár szeretetet, a lanyha ellenben még Isten barátja, amíg súlyos bűn nem terheli lelkét, és tőle Isten szeretetet és odaadó buzgóságot várna. Ezért utálatos a lanyha az ő szemében.

A lanyhaság átka. Róla áll az ítélet: „Minden fát, mely jó gyümölcsöt nem terem, kivágnak és tüzre vetnek.” (Mt. 7, 19; Ján. 15, 2. 6.) Ez az az ítélet, melyet Isten az ő hálátlan népe fölött kimondott: „Elvétetik tőletek az Isten országa és oly népnek adatik, mely meghozza annak gyümölcsét.” (Mt. 21, 41. 43.) A lanyhaság átka ez, hogy Isten megvonja nagyobb, rendkívüli kegyelmeit azoktól, akik állandóan visszaélnek velük és nem használják fel azokat. Meghagyja nekik ugyan a rendes és szükséges kegyelmeket, de a nagyobbakat megvonja tőlük hálátlanságuk és közönyösségük büntetéseként.

De ha már a nagyobb kegyelmekkel nem működtek közre, hogy fognak akkor a kisebbekkel közreműködni? Azért ez az elhatározás, ez a megvonás Isten részéről valódi „kivágatás” a lanyha lélek számára, mely a súlyos bűn és a károhozat veszélyét jelenti, mindenesetre a lemaradást az égi boldogság ama fokáról, melyet Isten jósága eredetileg neki szánt. Olykor még jó, ha Isten nagyobb hibába engedi esni a lanyhát, hogy így felocsúdjék lanyhaságából és a bűnbánat méltó gyümölcseit megteremje. Azért int keresztelő sz. János: „A fejsze már a fák gyökerére tétetett.” (Mt. 3, 10.) „Teremjétek tehát a bűnbánat méltó gyümölcseit.” (Lk. 3, 8.)

Isten megvonja a lanyhától az ő kegyelmeit és másnak adja, aki azokat felhasználja és gyümölcsozteti. Így tett az ő szőlőjével is Izaiás prófétánál: „Most tehát megmutatom nektek, mit cselekszem az én szőlőmmel. Elhordom sövényét, hogy elpusztítsák; lerontom kerítését, hogy eltapodják. És parlaggá teszem azt, nem metszik és nem kapálják meg, és felnőnek a burjánok és tövisek; és a felhőknek megparancsolom, hogy esőt ne hullassanak rája.” (Iz. 5, 5. 6.) „Minek is foglalja el a helyet?” — adjunk helyet egy termékenyebb fának. A görög szöveg azt mondja: Minek is szívja ki hiába a földet? A lanyha lélek olyan, mint az élődsi, mely másoktól elvonja Isten kegyelmét. Nem egyszer elveti Isten a neki szentelt lelket is és átengedi saját útjának, és a világból hív meg más valakit, akinek adja azokat a kegyelmeket, melyeket eredetileg első választottjának szánt. Így lépett Dávid is Saul helyébe, Jákob Ézsau helyébe, Mátyás Júdás helyébe. Azért vigyázzunk, nehogy Isten kegyelmeinek mértéke beteljék, és átadjon minket is saját utunknak és szívünk vágyának. (Róm. 1, 24.) „Tartsd azt, amid van, hogy senki se vegye el koronádat.” (Jel. 3, 11.) Teremd meg, necsak a bűnbánatnak, hanem a buzgóságnak is méltó gyümölcseit, a léleknek gyümölcseit, melyekről szent Pál szól: a „szeretetet, örömet, békeséget, türelmet, nyájaságot, jóságot, hosszútűrést, szelidséget, hitet, szerénységet, megtartóztatást, tisztaságot.” (Gal. 5, 22. 23.)

III. Pont. A vincellér könyörülete.

A vincellér az Úr Jézust jelképezi emberi természeté-

ben mint Megváltónkat és közbenjárónkat az Atyánál. Mit tesz ez a könyörületes szívű isteni Vincellér?

Nem panaszkodik. *Nem mond átkot* a fügefára, mint tett azzal a másik fügefával, amelyről az imént szoltunk. Nem panaszkodik együtt

az Atyával, bár ő maga is éhezik és szomjúhozik lelkünk gyümölcssei után. Azért is kiáltott fel a keresztfán: „Szomjúhozom!” Szomjúsága nemcsak testi, hanem még inkább lelki szomjúságát jelentette. Jézus így mintegy ellentétbe lép mennyei Atyjával. Ez az igazságosságnak, ő az irgalomnak pártját fogja. Mondhatni, hogy Isten irgalmassága küzd az ő igazságosságával ebben az életben. Ez az ellentét, ez a küzdelem csak látszólagos, de emberi nyelven szépen és meghatóan állítja lelkünk elé Üdvözítőnk könyörületét és Isten végtelen irgalmát, hosszútűrését. „Könyörülő és irgalmas az Úr, hosszantűrő és igen irgalmas.” (102. zsolt.)

Védelmére kel. *Még védelmére is kel* a fügefának és kéri értünk mennyei Atyját: „Uram, hagyd meg még az idén!” Imádkozik

és könyörög értünk. Mikor imádkozott értünk, hol könyörgött? Ott a hegyen, amikor felment és az egész éjszakát imádságban töltötte (Lk. 6, 12); ott a pusztában, amikor negyven nap és negyven éjjel böjtölt (Mt. 4, 1) és vezekelt azokért, akiket az Atya adott neki, hogy megőrizze őket és egy se vesszen el közülük (Ján. 17, 12); ott az Olajfák hegyén, amikor „imáit és könyörgéseit nagy kiáltással és könnyhullatással bemutatta” Atyjának (Zsid. 5, 7), „és a halállal tusakodván, még buzgóbban imádkozik vala, és lön az ő verejtéke, mint a földre hulló vérnek cseppei” (Lk. 22, 43. 44); ott a kereszten, amikor nemcsak megfeszítéért könyörgött, hanem azokért is, akik őt bűneikkel újból megfeszítik: „Atyám! bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek” (Lk. 23, 34), és felajánlotta magát és mindenét, Szívének utolsó csepp vérét, a világ váltságára és az én váltságomra. „Szeretett engem és önmagát adta értem.” (Gal. 2, 20.) Most is él a mennyekben, „hogyan értünk könyöröggjön” (Zsid. 7, 25) és él az Oltáriszentségben, hogy feláldozza magát értünk a szentmiseáldozatban. Ott a szentmiseben maga előtt lát minket minden bűnünkkel, minden nyomorúságunkkal és könyörög Atyjához: Atyám, várjunk még egy

évig! Nekünk is ilyen lelkülettel kell résztvennünk a szentmisében vagy azt felajánlanunk, amint a pap is mélyen meghajolva a bűnvallomással kezdi a szent áldozat bemutatását. Mondjuk vele felajánlaskor: „Alázatos lélekkel és töredelmes szívvel találjunk kegyes fogadtatásra nálad, Uram!"; mondjuk vele: „Fogadd, szent Atya, ezt a szeplőtelen áldozati adományt számtalan bűneimért, megbántásaimért és hanyagságaimért"; mondjuk vele: „Tisztíts meg szívemet és ajkamat, mindenható Isten! Ne tekints vétkeimre, hanem egyházad hitére" és egyszülött Fiad érdemeire, aki magát e szent áldozatban értem felajánlja!

Új kegyelmeket ígér. *Új kegyelmeket ígér.* „Körülásom és megtrágyázom, hátha gyümölcsöt hoz a jövőben." A mostani lelkigyakorlat is ilyen kegyelem. Egy év múlva ismét jön az Úr, hátha akkor több termést fog találni lelkünk fáján. Ő komolyan akarja üdvösségünket. Ő nem csak ígér, hanem meg is tartja, amit ígér; mert „azt akarja, hogy minden ember üdvözüljön". (1 Tim. 2, 4.) Kegyelme olykor látszólag kegyetlen: metsz, éget, elszakít, amint a kertész, a vincellér is megnyesegeti cserjéit, a szőlővesszőket, a fákat; „minden gyümölcsstermőt megtisztogat, hogy többet teremjen". (Ján. 15, 2.) Mindezt irgalomból teszi, mert szereti cserjéit, szereti övéit.

Isten irgalma. Akarod látni, mily komoly az ő megbocsátó irgalma és mily tetterős az ő segítő kegyelme? — Halljad szavait!

Az ő szavai tett és igazság. Hittételként állítja eléd a szent iratokban és a kárhozat büntetésének terhe alatt kötelez, hogy higgy az ő irgalmas szeretetében. „Ha bűneitek leendnek, mint a karmazsin", mondja Izaiásnál, „mint a hó megfehérednek; és ha pirosak leendenek is, mint a bíbor, lesznek mint a fehér gyapjú." (Iz. 1, 18.) Háta mögé veti bűneinket, hogy ne is lássa azokat (Iz. 38, 17); a tenger mélyére süllyeszti, hogy ne is gondoljon rájuk. (Mik. 7, 19; Iz. 43, 25.) „Vajjon elfeledkezhetik-e az asszony magzatáról, hogy ne könyörüljön az ő méhe fián? és hogy ha ez elfeledkeznek is, én mégsem feledkezem el rólad. Ime én kezeimre irtalak fel téged." (Iz. 49, 15. 16.) Visszaadja előbbi érde-meinket, mintha sohasem vétkeztünk volna, ha megtérünk hozzá. „Élek én! úgymond az Úr Isten, nem akarom az

istentelen halálát, hanem hogy megtérjen az ő útjáról és éljen . . . Bűneiből, melyekkel vétkezett, semmi sem tulajdoníttatik neki, mert ítéletet és igazságot cselekedett, élvén élni fog." (Ez. 33, 11. 16.) Mert „mint az atya könyörül fiain, úgy könyörül az Úr az őt félőkön." (102. zsolt.)

De bár az ő szavai tett és való-
Az emberré lett irgalom. ság, mégsem akart minket csak szavakkal meggyőzni az ő irgalmas szeretetéről. Tudta, hogy mi emberek nem láthatunk bele isteni keblének könyörületteljes titkaiba. Azért isteni szavait emberi nyelvre fordította le és mint ember jelent meg a bűnösök közt az Üdvözítő alakjában. Gyönyörű példabeszédekben tárja fel előttünk az ő istenemeri Szíve irgalmának titkait, mikor mint pásztor jelenik meg előttünk, aki otthagya a 99

Szavai.

juhót, hogy az egy eltévedt után járjon, kiemelje a tövissek közül, vállára vegye es visszahozza. „Összehívja barátait és szomszédait, mondván nekik: ÖrvendjeteK velem, mert megtaláltam az én juhomat, mely elveszett vala." (Lk. 15, 6.) Feltárja előttünk irgalmának titkait, mikor a megtérő bűnös fölötti örömét a szegény asszony örömeivel hasonlítja össze, aki megtalálta az elveszett drachmát. (Lk. 15; Mt. 18.) Feltárja irgalmát ebben a példabeszédben, melyről most elmélkedünk, amikor a kertésszel és vincellérrel hasonlítja össze magát, aki aggódik palántái és cserjéi miatt és haragszik, ha valaki azokat bántja. Meg is nyesegeti azokat, de csak azért, hogy szebbek legyenek és több gyümölcsöt teremjenek. Ha hibát lát rajtuk, nem rájuk haragszik, hanem hibáikra, mert azt akarja, hogy tökéletesek és szentek legyenek. Legszebben és legmeghatóbban azonban a tékozló fiúról szóló példabeszédben tárja elénk Szívének irgalmas szeretetét; de erről a példabeszédről még külön fogunk elmélkedni.

Tettei.

Jézus nemcsak példabeszédekben tárta föl előttünk irgalmas Szívének titkait, hanem tettben is megmutatta. Magdolna, a házasságtörő asszony, a jobb lator, szent Péter, mindmennyi biznysága az ő megbocsátó, könyörületteljes irgalmasságának a bűnösök iránt. Itt valósul meg az ő szava: „Irgalmasságot akarok, és nem áldozatot. Mert nem jöttem az

igazakat hívni, hanem a bűnösöket." (Mt. 9, 13.) Még Judásnak is megbocsátott volna, ha bízott volna irgalmas szeretetében.

Keresztje. Irgalmasságának legfenségesebb bizonyítéka a kereszt. Ha felnézesz a keresztre, ó bűnös, soha kétségbe nem eshetel. Aki életét és Szíve vérért érted adta, az meg is akar bocsátani neked. Meghalt, hogy te élj! Ott is párbeszéd folyik a nagy szőlőtulajdonos és a mennyei vincellér közt, párbeszéd folyik az igazságos Atya és az irgalmas Fiú közt. Ott is mondja az Atya: „El-törölöm az embert, kit teremtettem, a föld színéről” (Gen. 6, 7). a Fiú pedig: „Atyám! bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekesznek.” (Lk. 23, 34.) Borulj le lélekben Megváltód keresztje előtt és kérd őt, hogy lehulló vérével tegye termékennyé lelkednek terméketlen talaját.

Imádság.

A keresztfához megyek,
Mert máshol nem lelhetek
Nyugodalmat lelkennek.

Örök Atya, én felajánlom neked a mi Urunk Jézus Krisztusnak sebeit, hogy lelki sebeim meggyógyuljanak.

Jézus, a te szent sebeid érdemei által bocsáss meg nekem és könyörülj rajtam! Amen.

MEGTÉRÉS, OLTÁRISZENTSÉG, KEGYELEM.

NYOLCADIK NAP.

I. A MEGTÉRÉS.

Lacordaire, a híres francia egyházi szónok, aki a hitelenség sötétségéből visszatért az igazsághoz, így ír egyik levelében megtéréséről: „Tegnap még a világ lidércfénye töltötte be lelkemet, ma már magasabbra tűzöm ki reményeimet és nem keresek egyebet, mint a békét. Magasztos pillanat az, amikor az utolsó fénysugár behatol a lélekbe és egy közös gyújtópont körül egyesíti az igazságokat, melyeket ott szétszórva talál. Oly távolság választja el az időpontot, mely ezt a pillanatot megelőzi, attól, mely azt követi; oly ellentét van a között, amik előbb voltunk, és a között, amik most vagyunk, hogy ennek a csodálatos hatásnak kifejezésére, kifejezésére ennek a villámcsapásnak a magasból, feltalálták a szót: Kegyelem.” — Hasonlít ez a megtérés szent Páléhoz a damaszkuszi úton, amikor Isten világosságától és kegyelmétől földre sujtva, felkiáltott: „Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem?” (Ap. csel. 9, 6.)

Jörgensen, a megtért dán író és költő, mondja, hogy az ember könnyen eljut oda, hogy a mérges fának gyümölcsét jónak és ízletesnek tartja. Akkor mintegy meg van babonázva, és az erény rútnak és avultnak, a bűn pedig a leggyönyörűsegebb virágnak tűnik fel előtte a megismerés fáján. Ekkor, mondja, csak Isten segíthet. Az embernek egy szép reggel fel kell ébrednie és megismernie, hogy egész életén át nem sok egyebet tett, mint rosszat. És akkor leírja, hogy álmatlan éj homályában úgy tűnt fel előtte, mintha egy láthatatlan hatalmas kéz megragadná lelkét és mintegy önmagára hajlítaná vissza, hogy saját tükörképében szem-

lélje rútságát. Szabadkozott, erőszakkal elterelte figyelmét, kisurrant képzeletben a mulatóhelyekre, a tivornyákba — de hasztalan. Az a hatalmas kéz mindig újból és újból a tükör fölé hajlította lelkét és kényszerítette, hogy ebben a tükörképben saját rútságát és undokságát szemlélje. Ez volt megtérésének kezdete.

Hasonlít ez a megtérés sz. Ágoston megtéréséhez. Mikor Ponticianus beszédeit hallgatta, hogy sokan a mennyieik szeretetéért a legnagyobb állásokat, a legédesebb örömöket ott hagyták; hogy egymás közt felkiáltottak: Miért lennénk a császár barátai, mikor Isten barátai is lehetünk! — ekkor hatalmas vihar támadt lelkében és „irtózva láttam“, mondja, „mily rút valék idáig, mily alaktalan, szennyes, undok, fekélyes!“ „Hallottad-e?“ „szólt Ponticianus távozása után barátjához Alypiushoz. „Miért és meddig törjük mi magunkat és meddig gyötrődünk? Felkelnek a tudatlanok s magukhoz ragadják az eget; míg mi minden tudományosságunkkal ott fet-rengünk a test és vér tehetetlenségében.“ Felkelt és kisielt a kertbe. Lelkében dúlt a vihar; tartóztatták még a hiúságok és hitványságok; de „ez a hang már vesztett erejéből . . . Feltűnt az önmegtartóztatás tiszta méltósága. Derült szelídséggel, de nem csapongva, szemérmes tisztességgel, enyelegve szólta magához, hogy jöjjenek és ne tünődjenek. Kiterjeszté fogadásomra és ölelésemre kegyes kezeit, melyek tele voltak a legvonzóbb példák seregével.“ Ekkor egy fügefafa alá vetette magát és szabad folyást engedett könnyeinek. „Meddig, ó meddig?“, kérdezte önmagától. „Holnap, majd holnap? . . . De miért nem most, azonnal? miért is nem vetek véget ez órában undokságomnak?“ Ekkor megszólalt egy hang: „Vedd és olvasd!“ Ágoston felnyitja a Szentírást és tekintete sz. Pál levelére esett a Rómaiakhoz: „Mint nappal járjunk tisztességesen, nem tobzódásban és részegeskedésben . . . hanem öltözzetek az Úr Jézus Krisztusba . . .“ Ágoston megtért.

Megtérni! Mi mindent nem zár magába ez a szó! — Megtérni mindenekelőtt is belátást jelent, belátást egy jobb, egy szebb életbe, mely magához vonz és hívogat: Jöjj! ne légy gyáva és kövess engem! Megtérni hajnalhasadást jelent, mikor az igazság napja felkel és fényt derít a lélekben mindarra, ami eddig rejtett és sötét volt benne. Megtérni akarást jelent, komoly, elszánt akarást, hogy jobb emberek leszünk. Kilépést jelent

a ködből a világos napfényre, hideg, zord télből szép tavaszi melegre. Megtérsni jelenti átérezni a tékozló fiú egész nyomorát, szégyenét és boldogtalanságát és eltökélni magában: Fölkelek és elmegyek atyámhoz és mondom neki: Vétkeztem az ég ellen és ellened. Megtérsni annyi, mint visszatérni Istenhez, akit a bűn által elhagytunk; visszatérni önmagunkhoz, és boldogságunkhoz, ahonnet a bűn által eltávoztunk.

A lelkigyakorlatban mindnyájunknak valamikép meg kell térnünk kisebb-nagyobb hibákból és bűnökből; mert minden ember élete, még a legszentebbé is, ha ismeri önmagát, nem más, mint egy naponkénti megtérés és önmegjavítás. Nem szükséges, hogy minden lelkigyakorlatban egészen új életet kezdjünk; de valamikép megtérsünk mindnyájunknak kell.

Első előgyakorlat: Elképzelem, mintha a tékozló fiút látnám, amint atyja lábaihoz borul és mondja: „Atyám! vétkeztem az ég ellen és te ellened; már nem vagyok méltó, hogy fiadnak hívassam.” (Lk. 15, 21.)

Második előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy megtérésem bűnös voltomnak őszinte megismeréséből fakadjon, és akaratom szilárd, elhatározásom tartós és tökéletes legyen.

I. Pont. Megismerés.

A bűn a legnagyobb

rossz.

A megtéréshez kettős megismerésre van szükségünk. Mindenekelőtt be kell látnunk, át kell éreznünk, hogy a bűn, elsősorban a halálos véték, egyetlenegy is, a *legnagyobb rossz*, voltaképp az egyedüli rossz a világon. E nélkül az eleven belátás nélkül igazi megtérés lehetetlen. Mert csak ez a belátás érlelheti meg az eltökélést, hogy a bűnt mindenekelőtt gyűlöljük és készek legyünk inkább bármit is elszenvedni, mintsem bűnt elkövetni. Ez a büngyűlölet jellemzője a szenteknek. „Mortui peccato” — meghaltak a bűnnek. A bűnnek gondolatára is visszaborzadnak, mintegy erkölcsileg képtelenek vétkezni. Nemcsak a súlyos bűnt gyűlölik, hanem minden bűnt, még a legkisebbet is. Az egész világ nem ér nekik annyit, hogy annak megnyeréséért akár a legkisebb bocsánatos bűnt is tudva és akarva elkövetnék.

A bűnnek ez a megismerése hiányzik a mi korunkban. A világtörténet keresztény korszakaiban eszerint ítélték meg

„Atyám! véltkeztem az ég ellen és te ellened.”

(Lk. 15, 21.)

mindent. Ha bármiféle elhatározásról volt szó, nemcsak a magánéletben, hanem a nyilvános életben, a népek és nemzetek életében is, akkor a döntő érv mindig az volt: megtehető-e bűn nélkül? Ha vétkeztek is, legalább elítélték a vétket, és véteknek minősítették. Az álhumanizmus, a liberalizmus háttérbe szorította azt a szempontot, a földi érdekek és földi mérlegelések kerültek előtérbe. Nem „sub specie aeternitatis“, nem az örökkévalóság, nem a lélek haszna vagy kára, nem Isten dicsősége szerint ítélik meg a dolgokat. Ennek forrása az istenhit elhalványulása vagy, ha él is az istenhit, az a deista felfogás, hogy Isten nem törődik az ember életével. A bűnt a mai kor embere természetesen dolognak, legfőljebb gyengeségnek, szépséghibának vagy méltósága ellen elkövetett vétségnek tekinti, de nem Isten megbántásának, nem a legfőbb Úr sérelmének, amelyért a legszigorúbb ítéletnek van alávetve az, aki vétkezik; nem tekinti azt a végtelenül szerető és szeretett Isten ellen elkövetett rút merényletnek és a létet adó Teremtő leghálatlanabb megbántásának. Ezzel a felfogással szemben áll a keresztényi felfogás, mely kimondja, hogy gonosz ember az, aki vétkezik, és gonosz addig, ameddig a bűnben megmarad, ha mégannyi tehetsége vagy személyes kiválósága van is. Ezt a belátást, azt a meggyőződést eredményezték bennünk a bűnről szóló elmélgedések. E nélkül a meggyőződés nélkül nincs igazi megtérés.

De ez a megismerés és belátás még nem elegendő a megtérésre. Nem elég csak belátnom, hogy a bűn a legnagyobb rossz, hanem éreznem is kell, hogy

Bűnösök vagyunk. magam bűnös vagyok. Éreznem és tudnom kell, hogy ez a rossz *bennem van*. Mikor Nátán próféta Dávid király elé lépett és elmondta neki a példabeszédet az emberről, aki vendégének fogadására a szegény embernek egyetlen juhát elvette, hogy sajátját kímélje, a király haragra lobbant. De a próféta komolyan rátekintett és azt mondta: Te vagy az az ember! Dávid magába szállt, beismerte bűnét és azt mondta: Vétkeztem. A bűn beismerése nélkül nincs megtérés. Tudnom kell és be kell vallanom Isten és önmagam előtt, hogy bűnös vagyok. Ez az alázatos bevallás és önismeret a megtérésnek második feltétele.

Ez az önismeret is hiányzik sok emberben. „Nincs

bűnöm“, hangzik el nem egynek az ajkáról, mert nincs önismerete, nincs helyes lelkiismerete, nincs alázatossága, nincs erkölcsi érzéke. A lelkigyakorlatok elmélkedései megmutatták nekünk lelkünk állapotát, és mi tudjuk, hogy van vétünk, talán több mint hajszál a fejünkön; mi tudjuk, hogy „vétkeztünk és nélkülözzük Isten dicsőségét“ (Róm. 3, 23.) Még a legszentebb is érzi Kempis Tamással, ha csak őszinte maga előtt, „hogymég oly testi és világias, hogy oly féktelenek szenvedélyei, oly teli gonosz indulatokkal és kívánságokkal. Hogy oly gondatlan külső érzékei őrzésében; hogy oly gyakran haszontalan képzelődésekbe keveredik; hogy oly hajlandó a külsőkre, oly tunya a belsőkre; oly gyors a nevetésre és féktelenségre, oly lassú a sírásra és bűnbánatra. Oly készséges a könnyelműségre és testi kényelemre, oly késedelmes a komolyságra és lelki buzgóságra . . . Oly telhetetlen a gyűjtésben, oly fősvény az adakozásban . . . Oly telhetetlen az ételben, oly süket Isten igéjére; oly gyors a nyugalomra, oly késedelmes a munkára . . . Oly hamar haragra gerjedő, oly könnyen sértegető; oly hajlandó a megítélésre, oly kemény a megdorgálásban; oly jókedvű a szerencsében, oly csüggeteg a szenvedésben . . .“ (Kr. köv. IV, 7.) És mit mondjunk a sok idegen bűnről, mit mondjunk a sok mulasztásról? A természetlen fügefáról szóló példabeszéd megnyitotta szemünket. Mi Isten parancsainak tükrében látjuk lelkünk rútságát és undokságát. Ez a belátás üdvösséges, mert bűnbánatra és megtérésre ösztönöz minket. Ha lelkünk sebét látjuk, csak a bűnbánat segíthet rajtunk: „Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan elvesztek.“ (Lk. 13, 3.)

II. Pont. Akarat.

A belátás a megtérésnek csak előfeltétele és kezdete; a megtérés maga az akaratnak Istenhez fordulásában áll, a szilárd és komoly eltökélésben, hogy Istenhez visszatérünk és életünket megjavítjuk, és ennek az eltökélésnek következetes végrehajtásában.

Istené a jog meghatározni az utat, amelyen a bűnösnek vissza kell tértie hozzá. Nem a bűnös szabja meg az Istenhez való megtérés és a bűnbocsánat feltételeit, neki

teljesítenie kell azt, amit a megbántott Isten a megbocsátás feltételeként kiszab.

A megbocsátás első feltétele a bűnnek őszinte *megbánása*. Bánat nélkül nincs bűnbocsánat. Ennek a bánatnak természetfölöttinek kell lennie vagyis olyannak,

Bánat.

mely a hitből veszi indítékát. Nem természetfölötti az a bánat, mely a bűnt csak földi következményei, a földi igazságszolgáltatás büntetése, a bűnből következő szegény, társadalmi megvetetés, betegség vagy anyagi kár miatt bánja meg. A bánatnak a lélek kárát, az elvesztett isteni kegyelmet, az elvesztett mennyországot, a megbántott isteni szeretetet kell siratnia. Helyes, bár nem tökéletes, az a bánat is, mely az Istentől a bűnre kiszabott túlvilági büntetésektől való félelem miatt utálja a bűnt és fordul el attól. A tökéletes bánat az, melyet nem a jutalom reménye sem a büntetéstől való félelem, hanem az isteni szeretet inspirál.

Minden bánat lelki fájdalom, az akarat elfordulása a bűntől, mely azzal az óhajjal van egybekötve, bár sohasem vétkeztem volna. Ennek a fájdalomnak nem kell szükségkép érezhetőnek lenni; elég, ha a bűntől való elfordulás megvan az akaratban. Az akarat elfordulásának azonban teljesnek kell lennie és feltétlennek, és ki kell terjednie legalább is minden súlyos bűnre. Lehetetlen egy súlyos bűnt megbánni anélkül, hogy az összeseket meg ne bánnók. Mert egyetlenegy súlyos bűn is elszakít végső célunktól, Istentől. Aki tehát végső célját szereti és követni akarja, annak gyűlölnie kell minden bűnét, mellyel akarata végső céljától elfordult. Nem úgy áll a dolog a bocsánatos bűnöknel, melyek nem szakítanak el végső célunktól, csak az eszközök használatában jelentenek rendetlenséget. Bár a tökéletes Istenhez fordulás megkívánja, hogy minden legkisebb szándékos bűnt gyűlöljünk, mégis a megigazulás kegyelméhez nem okvetlenül szükséges az összes bocsánatos bűnök megbánása. Az Istenhez való térés összes gyümölcseiben azonban csak az részesül, aki fenntartás nélkül mindent Istennek ad és akaratának egész szabadságát visszavonás nélkül átszolgáltatja neki. Ez a teljes, a tökéletes Istenhez fordulás. Ilyennek kell lenni a mi megtérésünknek a lelkigyakorlatban, ha azt akarjuk, hogy kiváló gyümölcsök érlelődjenek meg lelkünk-

ben. Mert Isten nem engedi, hogy őt nagylelkűségben túlszárnyaljuk. Minél mélyebb, a legkisebb bűnökre is kiterjedő bánattal és minél tökéletesebb odaadással fordulunk feléje, annál tökéletesebben adja Isten is magát nekünk. „Közeledetek Istenhez, és közeledni fog hozzátok.” (Jak. 4, 8.)

Eltökélés.

Az őszinte bánattól elválaszthatatlan a komoly, határozott *eltökélés*, hogy bünt, legalább is súlyos bünt többé el nem követünk. Ez az elhatározás a bánat lényegéből fakad. Mert, ha mindenek fölött fájlalom, hogy Istent megbántottam, akkor a jövőben nem akarom őt többé megbántani; hiszen mindent odaadnék, hacsak vétkeimet meg nem törtéنتté tehetném. Ez az eltökélés nem csak valami jámbor vágy vagy óhaj, hanem szilárd elhatározás, elszánt akarat, melynek próbaköve, hogy az elhatározás végrehajtására szükséges eszközöket is kész vagyok megragadni. Nincs bennem bánat, nincs komoly elhatározás és erős fogadás, ha a súlyos bűnre szolgáló közeli alkalmat nem akarom kerülni. Aki tisztán akar élni, annak meg kell válogatni olvasmányait, társaságát, szórakozásait, a szín-és filmdarabokat, melyeket megnéz. Aki bűnös szokásaival szakítani akar, annak szakítani kell azzal az ismeretséggel is, mely rá nézve a bűn közeli alkalmát jelenti, legalább is úgy kell szabályozni minden érintkezést, hogy a közeli bűnalkalom veszélye el legyen hátrítva. De ami a súlyos bűnre nézve fennáll, az a maga módja szerint érvényes minden hiba elleni komoly küzdelemre is. Aki valamely hibájából valóban meg akar gyógyulni, annak a cél elérésére szükséges eszközöket is meg kell ragadni. Az imádságbeli szórakozottság elkerülése lehetetlen a bensőség ápolása nélkül. A büszkeség elleni küzdelem lehetetlen a megaláztatások türelmes elviselése nélkül. Aki haragos természetét meg akarja fékezni, annak állandóan résen kell lennie, hogy önmagát legyőzze. Ha egy szenvedély legyőzésére több imára, több önsanyargatásra, a szentségek gyakoribb felvételére van szükségem, akkor, ha komolyan akarok megtérni és javulni, többet fogok imádkozni, gyakrabban fogok járulni a gyónáshoz és áldozáshoz, megfelelő akarat-
edző gyakorlatokat fogok magamra vállalni.

Jóvátétel.

Az Istenhez való megtérés megköveteli végre azt, hogy a bűnünk által okozott kárt *jóvátegyük*, legyen az anyagi vagy erkölcsi kár. Aki mást anyagilag megkárosított, annak jóvá kell tenni az anyagi kárt. Aki másnak hírnevét megröntötte, köteles azt visszaállítani. Aki rossz példa, rossz tanács vagy oktatás által másnak botrányt, lelki kárt okozott, annak kötelessége ugyanazt a kárt jóvátenni. Ez is a bánatnak és az erősfogadásnak szükséges következménye.

A bánat, a javulás szilárd feltétele, az elégtételre és az okozott kár jóvátételére irányuló készség a léleknek Istenhez való fordulását jelenti. Hogy azonban Istentől megnyerje a bocsánatot, szükséges, hogy az Isten által megállapított és meghatározott feltételt is teljesítse; ez a feltétel a bűnnek megvallása az Isten által kirendelt és felhatalmazott személy előtt, a szent gyónás.

III. Pont. Vallomás.

Isten úgy akarta, hogy a mostani kegyelmi rendben a súlyos büntől csak a szentségi *gyónás* által szabaduljunk meg. Isten nem adja meg közvetlenül a bűnbocsánatot, hanem csak az ő általa kirendelt helyetteseinek közvetítésével. Igaz ugyan, hogy a szeretetből fakadó tökéletes bánat azonnal meghozza az isteni kegyelmet és a bűnbocsánatot, de a gyónás kötelezettsége azért tovább fennáll, míg a bűnöket az egyház kulcs hatalmának alá nem vetettük. A gyónás kötelezettsége azonban nem terjed ki a bocsánatos bűnökre, bár ezeknek bocsánatát is legbiztosabban a szentségi feloldozás eszközözi.

A gyónás kötelezettsége. A gyónás *kötelezettsége* Krisztus szavai-
ból következik: „Akiknek megbocsájt-
játok bűneiket, megbocsáttatnak nekik;
és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.” (Ján. 20, 23.)
Krisztus ezekkel a szavakkal bűnbocsánati hatalmat adott az apostoloknak és azok utódainak és kötelezett minden embert arra, hogy bűneit az egyház kulcs hatalmának alá-
vesse. Mert ha ez a kötelezettség nem állana fenn, akkor a bűnök megtartására vonatkozó szavak tárgyitalanok volnának. A bűnbocsánati hatalom tehát bírói hatalom, amelynek gyakorlásához a tárgy ismerete szükséges. A bűnök eseté-

ben a pap, aki a bírói hatalmat gyakorolja, csakis a bűnös önvallomásából szerezheti meg a tényállásra, a bűnös lelki állapotára, bűneinek minőségére és számára vonatkozó ismeretet. Ezt adja meg neki a bűnösnek őszinte, alázatos és töredelmes gyónása.

Előnyei.

De ez a bűnvallomás a bűnösre nézve is a legvigasztalóbb és legmegnyugtatóbb dolog. Egyrészt enyhít saját terhén, hogy lelkének sebeit feltárhatja, másrészt teljes bizonyossággal hallja a vigaszteljes, rég várt szavakat: Bűneid megvannak bocsátva. Menj békével! Azért nagyon bölcs az Isten rendelése, hogy csak a gyónás által nyerjük meg bűneink bocsánatát.

A bűn gőg és kevélység; azért méltó dolog, hogy a bűnös megalázza magát és bűnét megvallja. A bűn által az ember méltatlan módon alárendeli magát a teremtményeknek és azok szolgája lesz; megfelelő dolog tehát, hogy a gyónásban vezeklésül szintén egy teremtménynek, a papnak, alárendelje magát, de oly módon, mely őt alacsonyságából Isten gyermekeinek szabadságára és méltóságára felemeli. Jól mondja Lamennais, hogy a gyónás azért van, hogy megakadályozza a szív rothadását. Azoknak, akik nem gyónnak, mintegy vérükbe megy át a bűn, és hasonlókép, mint a ráksebtől, megrothad a lelkük. Aki gyónik, már azért is jobban tartózkodik a bűntől. Mintegy becsületbeli dolgot lát abban, hogy megjavuljon, ha a javulást megígérte, és szégyenli, hogy mindig újból ugyanazokról a bűnökről vádolja magát. Természetesen, ha visszaestünk valamely bűnbe, álszégyen volna ezt be nem vallani. Sőt az ismételt bevallás annál hatalmasabban fog bennünket visszatartani az újabb bukástól. Azért még az istentelen Voltaire is úgy nyilatkozott, hogy a gyónás a legnagyobb fék szenvedélyeink megzabolázására. És pedig nemcsak lélektani okokból, hanem főleg és elsősorban a gyónás szentségének gyógyító és erősítő kegyelménél fogva.

Az ember szükségét érzi könnyíteni lelkén és elmondani, ami fáj, feltárni lelkének sebet. Ennek a természetes vágynak tesz eleget Isten, amikor elrendeli bűneink meggyónását. Goethe irigyelte a katolikusokat, hogy van gyónásuk, és bevallotta, hogy őneki is nagy szüksége lett volna életének

egy szakában, hogy kibeszélhette volna magát egy megértő jóbarát előtt. Coppée azt mondja egyik barátjának: „Sokáig olyan voltam, mint te. Kerestem egy bizalmas jóbarátot, teli szájalommal és irgalommal, és megtaláltam.” A gyónás után érzett lelki béke azoknál, akik már rég áhítottak ez után a béke után, felülmúl minden képzeletet. Könnyű dolog is embernek elmondani gyarlóságainkat, aki ép oly gyarló, mint mi, és szájalommal van irántunk. Sokkal nehezebb megjelenni a végtelenül szent Isten színe előtt. Tudta ezt az Isten és azért rendelte el, hogy bűneinket embernek gyónjuk meg. A gyónás egyúttal a leggyönyörűbb gyakorlása a kölcsönös szeretetnek és bizalomnak, mely a gyónógyermeket és gyóntatóatyját egymáshoz fűzi. Végre a gyónás a legerősebb biztosíték is, hogy megnyertük bűneink bocsánatát. Ki ne kívánta volna hallani Krisztus ajkáról ezt a megnyugtató szót: Bűneid meg vannak bocsátva. Annyi bűnösnek mondta ezt az Üdvözítő, és nekünk nem? Tudta az ő irgalmas Szíve, hogy mi is vágyni fogunk e szó után. Azért rendelte el még feltámadásának estéjén a gyónást, minden vigasztalás szentségét, hogy mi is hallhassuk helyettese ajkáról: Én téged feloldozlak bűneid alól, menj békével!

Mit ad a gyónás?

Mit ad hát nekünk a gyónás? Megadja mindazt, amit a bűn elvett tőlünk: békét, bátorságot, bizalmat, biztonságot. Hány ember volna bátrabb az életben, hány vetné ki lelkéből a szörnyű öngyilkosság sötét gondolatát, ha felkeresné a gyóntatószéket! Ki biztosabb a halál órájának bizonytalanságával szemben mint az, aki lelkét őszinte töreldelmes gyónással kibékítette Istennel? — „Gyóntatószék nélkül nincs igazi tudomány”, írja egyik privát levelében a konvertita Ruville. Igen, mert önismeret és őszinteség nélkül nincs igazságszeretet, igazságszeretet nélkül pedig nincs pártatlan és elfogulatlan kutatás, enélkül pedig nincs igazi tudomány, olyan, mely ezt a nevet valóságban megérdemli. A gyónás bölcseséget ad.

A bűn szegénnyé tesz; a gyónásban lelkünk ismét meggazdagodik. A bűn rabláncokat kovácsol kezünkre-lábunkra; a gyónás feloldja ezeket a láncokat és szabaddá teszi lelkünket. A bűn a mi lelkünk iszonyú betegsége; a gyónás az orvosság, mely meggyógyít minket minden betegségtől.

A bűn árvává, elhagyatottá, békétlenné és boldogtalanná teszi lelkünket; a gyónásban ismét lelkünkbe jön a kiűzött Isten és vele együtt beköltözik a béke és a boldogság. A bűn lelkünk halála; a gyónás feltámadása.

Ily előnyök után ki az az ember, aki nem gyónik? Csak az, akiben nincs meg a bűnnek megbánása. Az, aki nem akar szakítani szenvedélyével; az, aki megátalkodott a rosszban; az, aki felvilágosult göggel hangoztatja, hogy bűnös embernek nem gyónik meg; az, aki álszentséggel hirdeti, hogy nincs bűne; az, aki emberi félelemből nem meri felkérni a gyónatószék vigasztaló és békét adó zsámolyát, hogy azon bűneinek bocsánatát kérje. Mindezekben hiányzik az igazi bánat és megtérési szándék. Ha a bánat, amint lennie kell, mindennek fölötti, akkor a gyónás nem teher, hanem szükséglet.

De a gyónás nemcsak a nagy bűnösök számára van. Voltak és vannak szentéletű egyének, akik nemcsak hetenként, hanem hetenként többször, sőt napoként gyónnak. A gyónásban lelki tisztaságuk leghatalmasabb eszközét és biztosítékát látják. Amint naponként megmossák testüket, úgy naponként a gyónásban is megfürösztik lelküket Jézus véreben, hogy az Isten színe előtt mindig egészen tiszta és szent legyen.

Lelkület. Végezzük Dávid, Magdolna, szent Péter bánatával, a jobb lator bizalmával, szent Ágoston őszinteségével és a tékozló fiú eltökélésével lelkigyakorlatos gyónásunkat, ha kell, egész életünkről vagy annak nagyobb szakáról, Isten végtelen irgalmának ölébe és Szíve kimeríthetetlen könyörületének mélységébe vetve minden bűnünket. „Összes bűneimet egy csomóba kötöm s azt Üdvözítőm lábaihoz teszem, hogy irgalmasságának tüzeiben elégesse. Minél számosabbak és minél nagyobbak bűneim, annál szívesebben ajánlom fel neki azokat, hogy törölje el, mert így kérésem sokkal méltóbb lesz hozzá.” (B. Colombière.) „Én nem azért emelkedem az Úrhoz a bizalom és szeretet szárnyain, mert a halálos bűn sohasem ütött sebet lelkemen. Ó, én tudom, hogyha a világ összes gonoszságainak súlya nyomná is szívemet, még akkor sem fogyatkoznék meg bizalmam. Összezúzott szívvel, megtépett lélekkel, reménykedve vetném magam

az Úr ölelő két karjába. Tudom, hogy ő szereti a tékozló fiút s hogy mit mondott Magdolnának, a házasságtörő asszonynak és a szamariai nőnek; nem, senki sem tudna engemet megfélemlíteni, mert tudom, mi mindent várhatok az ő irgalmától. Tudom, hogy minden vétek özöne úgy eltűnne abban, mint ahogy eltűnik az égő zsarátnokra hulló egyetlen vízcsepp." (Liziói szent Teréz.) „Az emberek túlságosan kevésre becsülik Isten jóságát, irgalmát, szeretetét teremtményei iránt, helytelen fogalmuk van róla. Istent a teremtmények szerint mérlegelik, pedig Isten mérhetetlen, s azért jósága is határtalan.” (Jézus szavai Benigna Consolata-hoz.)

Lavallière Éva, az egykor híres párisi színésznő sírján, aki mint harmadrendi halt meg Thuillières-ben, ez a felirat olvasható: „Te, aki teremtettél, légy irgalmas irántam!” A bűnbánó Thais mondata ez. A megtért színésznő maga választotta azt sírfeliratul. Ezzel az érzellemmel kell közölni minden megtérő bűnösnek Istenhez.

Imádság:

Hozzád megyek, irgalmas Szeretet,
Benned nyugszom meg, örök Könyő-
Te voltál életem bölcsője, [rület;
Mikor én születtem;
Te voltál életem mentője,
Mikor már elvesztem:
Te vagy most gyámolom,
Reményem, minden jóm;
Add, hogy a tied legyek,
S szerelmedben elveszek,
Légy nekem mindenem,
Irgalmas Istenem!

Zengjék bár angyalok
A te nagy hatalmadat,
Zengjék bár szeráfok,
Tüzes égi lángok,
Szépséged- s szerelmedet:
Az én dalom az irgalom,
Ez az én énekem
Ideleln és odafenn,
Ez az én életem
S elég ez énekem. Amen.

II. DÁVID KIRÁLY BŰNE ÉS BŰNBÁNATA.

Első előgyakorlat: 2. Kir. 11, 12.

Második előgyakorlat: Képzeld el, amint Nátán próféta a király előtt áll és mondja neki: „Miért vetetted meg az Úr ígését, hogy gonoszat cselekedjél színe előtt?” és halljad a király bűnbánó szavát: „Vétettem az Úr ellen.”

Harmadik előgyakorlat: Kérd Istentől a tökéletes megtérés kegyelmét.

I. Pont. Dávid király bűnének nagysága.

1. Hálátlanság.

Dávid király bűne nagy volt elsősorban a *hálátlanság* miatt, mely benne rejtett. Ezt a hálátlanságot a kegyelemadományokból és jótéteményekből mérlegelhetjük, melyekkel Isten őt megáldotta.

a) Kiválasztás.

Zsenge ifjú korától különös szeretettel *kiválasztotta* őt, az ő szolgájának nevezi, Sault családjával együtt elveti és Dávid családját helyezi népének királyi székébe. Honnét és mire hívta őt Istennek jóságos kegyelme? Ő volt a legfiatalabb Jessze fiai közt (1 Kir. 16, 11), a juhokat legeltette, amint a zsoltár is mondja: „Elvevé őt a juhok nyájától, a tejelők mögül hozta el őt, hogy legeltesse szolgáját, Jákobot, és örökségét, Izraelt.” (77. zsolt.) Mily szeretettel szól az Úr Sámuelhez: „Kelj fel, kend fel őt, mert ez az, akit kiválasztottam.” (1 Kir. 16, 12.) Atyai szíve mintegy repes örömeiben, hogy király lesz az ő szíve szerint. Azért „az Úr lelke Dávidra szálla attól a naptól és azután is” (1 Kir. 16, 13), vele volt az Úr (18). És mire választotta ki? Választott népének királyi székébe ültette, theokratikus fejedelemmé és a Messias ősatyjává tette, hogy „szívének ártatlanságában legeltesse népét és kezeinek okossága szerint vezérelje őket.” (77. zsolt.)

b) Adományok.

Isten tekintettel nagy hivatására kiskorától, születésétől kezdve a természet és a kegyelem legkiválóbb *adományai*val, tehetségekkel és kiváltságokkal halmozta el őt. Szép tekintetű volt és ékes arcú (1 Kir. 16, 12), de szépsége férfias és egész megjelenése erőteljes volt. Nagy testi erővel áldotta őt meg (18), úgy hogy a medvével és oroszlánnal is megküzdött (1 Kir. 17, 34 kk.), hadratermett férfitűt nevelt belőle. A bátorság, nagylelkűség és okosság erényei ékesítették. Istenfélelem, Istenbe vetett bizalom, népe — a választott nép — dicsőségének szeretete töltik be szívét. Azért táncol a frigysekrény előtt, megfosztva királyi díszétől, és elviseli feleségének gúnyját. Azért száll bátran szembe Góliáttal és nem fél ellenségeitől. Baráti szív dobog keblében, melynek gyönyörű tanubizonyosságát adja Jonatással szemben, nagy-

lelkü ellenszeregetet mutat Saul, Mifibozet és Szemei iránt. Dalnok volt és kitűnően kezelte a hárfát. Tehát értelem, szív, akarat, testi szépség, erő és ügyesség igazi királlyá avatják; mindezek a tulajdonságok a trónon még jobban érvényesültek.

c) Gondviselés. Isten különös *oltalma és gondviselése* kísérte Dávidot. Megvédte őt Góliáttal szemben; hányszor mentette meg Saul kezéből! Külső javakkal is elhalmozta: gazdagsággal, barátsággal, hírnévvel, dicsőséggel, hatalommal, győzelmekkel áldotta őt meg, kiterjesztette országát messze a határokon túl, Izrael legnagyobb királyává tette őt.

d) Kiváltságok. Természetfölötti *kiváltságokban* is részesítette: próféta volt és a Messiás előképe. Kiválasztása kihat az egész örökkévalóságra. Mily fényes helyet biztosít ez ma is neki az Egyház tiszteletében! Trónját Isten mindörökre megerősítette.

Mily hálátlanság rejlik ezzel szemben az ő bűnében! És ép azért egyúttal mily gonoszság is! Szépségét és hatalmát, melyeket Istentől népe javára kapott, Isten és népének egyik legderekabb harcosa, egyik leghűbb alattvalója ellen használja!

Nagyok voltak Isten kegyelmei velem szemben is. Kiválasztott a létre, az egyházba, esetleg az oltár szolgálatára, a szerzetes életre, és megadta az ezzel összefüggő összes kegyelmeket. Testi és lelki adományokkal, természetfölötti belső kegyelmekkel megáldott, különös gondviselésével kísért, kilátásba helyezett még nagyobb kegyelmeket és végre az örök dicsőséget és annak különös fokát. És mindezek után mégis elfeledtem őt, megbántottam és eltaszítottam magamtól! Mily nagy volt az én hálátlanságom!

2. Megfontoltság. Nagy volt Dávid bűne azért is, mert *megfontolt és tervszerű* volt. Az első lökést ugyan a szenvedély hevesége adta, de azután a bűn egész tudatossá és annak végrehajtása egészen tervszerűvé vált. Egy nagy véték három fázisban: egyszerű házasságtörés, gyilkosság, vétkes egybekelés. Mily gonoszul kigondolt terv! mily hosszú időt vesz igénybe a végrehajtás! A bűn után egy évig mily konok

megátalkodás, mely magától, a próféta intelme nélkül nem száll magába és nem ismeri fel vétkét!

3. Körülmények. Naggyá teszik Dávid vétkét a *körülmények*. Neki annyija volt, Uriásnak oly kevés adatott, és a király nem átálja öt egyetlen kincsetől, hű feleségétől, a juhocskájától, mely „kebelén aludt”, megfosztani és a halálba küldeni. Uriás érette küzd, és ő halálát tervezi. Mikor visszahivatja őt a táborból, nem rendíti meg ennek hűsége, sőt izgatja és újabb terv kieszelésére ösztönzi. Mily aljassá, mily rúttá, mily kegyetlenné, mily gonosszá teszi a bűn még a legnemesebb embert is. Látszólagos jóindulat mellett a legsötétebb gondolatokat szövi felebarátja ellen!

4. Botrány. Végre naggyá teszi Dávid vétkét a *botrány*, melyet azzal okozott: „Mivel az Úr ellenségeit káromoltattad”, mondja neki Nátán próféta. (2 Kir. 12, 14.) — Mily demoralizáló sokszor kiváló és magasállású egyének bűne, mellyel egyszerre lerontják mindazt, amit ők és mások hosszú éveken át folytatott munkájukkal és példaadásukkal felépítettek!

II. Pont. Dávid király bűnének okai.

Dávid vétkének okai a következők: vigyázatlanság, testi puhaság, a szemek szabadossága. — Otthon marad, míg a többiek küzdenek. Délután a kényelemnek adja magát. Szemeit nem fékezi, és a kísértések beálltával nem iparkodik menekülni.

Mily csekély ok lehet nálunk is a bűnnek kezdete, ha nem vigyázunk és nem távolítjuk el magunktól azonnal az alkalmat. A restség minden rossz melegágya. A szemeken át lép be az ördög a lélekbe. Kis dolog volt nem egyszer kezdete a hivatás elvesztésének azoknál, akiket Isten a tökéletesség útjára hívott meg. Eleinte csekélynek látszó szenvedély sok ember végpusztulását okozta.

Ha az ember a bűn lejtőjére lép, nincs megállás. Bűnről bűnre viszi a szenvedély; mint a pók a legyet, körülhálózza, nem bír szabadulni az ördög hálójából. Házasságtörés, gyilkosság, gyilkosságon alapuló vétkes együttlét, ezek a lépcsők, melyeken Dávid lefelé haladt. Ilyen volt

Júdás bukása is, ilyen Pilátusé, ilyen számtalan bűnösé. Adja az irgalmas Isten szeretete, hogy ne ez legyen az én utam is a bűnnek lejtőjén!

III. Pont. Dávid király bűnének büntetése.

Egy bűn volt csak, bár nagy, és ha kezdetét tekintjük, az a bűn, amelybe annyian esnek s melyet oly könnyen megbocsátható emberi gyengeségnek tekintenek sokan. És hogy büntette Isten ezt az egy bűnt?

1. Halál a családban. Ezért az egy bűnért Dávid három fiának halálát látta. Az első közöttük az, akit a megölt Uriás felesége szült neki és akinek életéért oly szívszaggató könyörgést intézett az Úrhoz. A második Amnon, akit saját testvére Absalom megölt. A harmadik a lázadó Absalom maga, akinek szívét Joáb dárdája fúrja át. Még egy negyedik fia is áldozatul esett Salamon kardjának; de ez már Dávid halála után történt.

2. Vérfertőzés. Az egy házasságtörésért meg kell élnie, hogy saját fia megbecsteleníti hugát és vérfertőzést követ el a királyi családban. Meg kell élnie, amit Nátán próféta megjövendölt neki, hogy „elveszem feleségeidet szemed előtt, és felebarátodnak adom és feleségeiddel fog hálni e nap láttára.” Ez bekövetkezett, mikor Absalom Akitoel tanácsára „beméne atyjának ágyasaihoz egész Izrael előtt.” (2 Kir. 16, 22.)

3. Lázadás. Két lázadás tört ki a király ellen; az egyikben saját fia tör atyjának trónja ellen és gyalázzal borítja atyjának fejét. Gúny, nélkülözés és véres harc követik a lázadást. Még halála előtt is egyik fia pártot üt atyja trónjának örököse ellen. (3 Kir. 1.)

Isten igazságossága. Mindezeket a büntetéseket pedig bűnbánata után mérte Isten Dávid fejére. Mi lett volna, ha nem tartott volna bűnbánatot! A bűn maga már el volt törölve: „Az Úr is elvette bűnödét; nem fogsz meghalni!”, mondotta Nátán próféta, és mégis a bűn utóhatása mily kemény, mily keserű! „Ha ezt művelik a zöldelő fán, mi fog történni a szárazzal?”

Irgalma.

És mindemellett Isten irgalmassága mutatkozott ebben a kemény büntetésben, mely megkímélte Dávidot az örök kárhozattól és a keserű próba által megtisztította lelkét, úgy hogy bűnbánata után a szentség még nagyobb fényében ragyogott, mint annakelőtte. Még földiekben is megáldja: mert eleinte vétkes összeköttetéséből Betsabéval származott, mintegy vigaszul az első fiúért, akit elvesztett, legnagyobb fia és trónjának büszkesége, Salamon király.

IV. Pont. Dávid király megtérése és bűnbánata.

Dávid király megtérése Nátán intő szavára azonnali és tökéletes volt.

1. Azonnali

nyer: „Az Úr is elvette bűnödét.” Ez a tökéletes bánat hatása.

2. Tökéletes

a) bánat és eltökélés

Megtérése tökéletes volt. A büntől *végkép elfordul*, igazi bűnbánó és a bűnbánók példaképe lesz. Bűnbánó szellemről tanuságot tesznek megható bűnbánati zsoltárai. Soha a bünt többé el nem követi, sőt abban tagadja meg magát, amiben vétkezett (Abizag), szent és az ószövetség legnagyobb aszkétája lesz.

b) elégtétel

Magá ad *elégtételt*: egy hétig böjtöl és imádkozik a földre borulva — egy bűn miatt! És vezekléséhez hozzáfűzi a felebaráti szeretet fűszerét.

c) megadás

Alázattal, teljes *megadással*, sőt örömmel fogadja Isten sújtó csapásait. Fia halála után megszakitja a böjtöt és megkeni testét mintegy az öröm jeléül Isten rendelkezése fölött. Fia, Absalom elől menekülve, elviseli Szemei átkozódását, és visszatartja vezérét a bosszútól: „Hagyjatok békét neki, hadd átkozzon az Úr parancsa szerint; talán megtekinti az Úr nyomorúságomat és jót ad nekem az Úr e mai átokért.” (2 Kír, 16. 12.)

d) bizalom

Istenbe vetett *bizalmának*, még a bűn tudatában és Isten sújtó keze alatt is, gyönyörű kifejezése a 3. zsoltár: „Uram,

mennyire megsokasodtak, kik engem szorongatnak! Sokan mondják lelkemnek: Nincs neki szabadulása az ő Istenében. Te pedig, Uram, az én oltalmazóm vagy, én dicsőségem, ki felemeled fejemet. Nem félek az engem környező nép ezreitől; kelj fel, Uram, szabadíts meg engem, én Istenem!” — Ilyen volt Dávid megtérése és bűnbánata. Legyen a mienk is ehhez hasonló!

Imádság: 50. zsoltár. „Könyörülj rajtam, Isten, a te nagy irgalmasságod szerint és könyörületed sokasága szerint töröld el gonoszságomat. Moss meg engem mindinkább gonoszságomtól, és bűnömtől tisztíts meg engem. Mert elismerem gonoszságomat, és bűnöm előttem vagyok mindenkoron. Egyedül neked vétettem, és gonoszt előtted cselekedtem; hogy igaznak találtassál beszédeidben, és győzedelmes légy, midőn ítéltetel. Mert ime vétékben fogantattam; és bűnökben fogant engem anyám. Mert ime az igazságot szereted; a te bölcseséged titkos és elrejtett dolgait kinyilatkoztattad nekem. Hints meg engem izsóppal, és megtisztulok; moss meg engem, és a hónál fehérebb leszek. Add, hogy örömet és igazságot halljak, és örvendezzenek megalázott csontjaim. Fordítsd el orcádat bűneimről; és töröld el minden gonoszságomat. Tiszta szívet teremts bennem, oh Isten! és az igaz lelket újítsd meg belső részeimben. Ne vess el engem színed elől; és szent lelkedet ne vedd el tőlem. Add vissza nekem ödvöztésed örömét; és jeles lélekkel erősíts meg engem. Megtanítom utaidra a gonoszakat; és az istentelenek hozzád térnek. Szabadíts meg engem a vérbüntől, Isten, üdvösségem Istene! és nyelvem magasztalni fogja a te igazságodat. Uram, nyisd meg ajkaimat, és szívem a te dicséretedet fogja hirdetni. Mert ha kedvelnéd, bizonyára áldozatot adtam volna; de az égő áldozatokban nem gyönyörködöl. Áldozat Istennek a kesergő lélek; a töredelmes és alázas szívet, oh Isten! nem veted meg.”

III. SZENT PÉTER BUKÁSA ÉS MEGTÉRÉSE.

Első előgyakorlat: Mt. 26, 69—75; Mk. 14, 66—72; Lk. 22, 54—62; Jn. 18, 15—27.

Második előgyakorlat: Szemléld szent Pétert, amint Jézus tekintetétől bensőleg egészen megrendítve, elhagyja a főpap udvarát és keservesen siratja vétékét.

Harmadik előgyakorlat: Kérd Istentől a lelki óvatosság és elővigyázat és a tökéletes megtérés kegyelmét.

I. Pont. Szent Péter bukásának okai.

Szent Péter bukásának három főoka volt: az imádság elhanyagolása, az önbizalom és az alkalom felkeresése.

1. Az imádság elhanyagolása. Hiába figyelmeztette Krisztus öt és a többi apostolt az Olajfák hegyén: „Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek.” (Mt. 26, 41.)

Akaratuk ugyan nem volt rossz, de testük gyenge volt. A szomorúság és a bánat letörte őket, és ahelyett, hogy Krisztussal együtt imádkoztak volna, alvásra adták magukat. Azért is feddi meg őket Jézus és szent Pétert különösen: „Simon! alszol? nem bírtál virrasztani egy óráig?” (Mk. 14, 37; Mt. 26, 40.) Valamennyi tanítványnak éreznie kellett mulasztásuknak szomorú következményét, mert a kísértés idején mindnyájan megfutamodtak. De szent Péterre nézve különösen káros következményekkel járt ez a mulasztás, mert annak hatását nála még önbizalma is tetőzte.

Azért oly fontos a mi lelki életünkben is, a bűn elleni küzdelemben és az erényekért való harcban, az imádság. Imádság nélkül rendes körülmények közt nincs segítő kegyelem; imádság nélkül elvész a bensőség és az erő; imádság nélkül nincs önismeret, nincs előrelátás, nincs megfontolás, nincs rákészültség: a kísértés meglep és lever lábunkról. Így történt ez szent Péternél is.

2. Önbizalom. Talán még nagyobb baj volt szent Péternél az ő önbizalma. Ez volt részben oka annak is, hogy az imádságot elhanyagolta; nagyon bízott természetes erejében, bátorságában és Krisztushoz való rendületlen hűségében és szeretetében. Ez az önbizalom már az utolsó vacsoránál megnyilvánult: „Ha mindnyájan megbotránkoznak is tebenned, én meg nem botránkozom soha.” (Mt. 26, 33.) Még Krisztus figyelmeztetésére sem tesz le önbizalmáról, hanem folytatja: „Ha meg is kellene halmom veled, nem tagadlak meg téged.” (35.) Krisztus elfogatásánál is ő az, aki túlbuzgóságában kardot ránt és a természetes eszközök erejében bízva, megfélede-

zik arról, hogy Krisztus segítő kegyelmébe kellene helyeznie első sorban bizalmát. Azért a többi tanítvánnyal együtt a próba idején ő is elhagyja Mesterét. Krisztussal elfogatni, erre már nem elég természetes ereje és bátorsága. Így a szolgák és szolgálók szava előtt is meghátrál és megtagadja azt, akit annyira szeret.

A büszkeség és az önbizalom nagyobb veszély a lelki életben, mint bármi más. A mi természetünk oly gyarló, hogy annak erejében bízni annyi, mint nádszálra támaszkodni vagy homokra építeni. Erőt csak Isten kegyelme adhat egyedül. Ez volt a vértanúk és a szüzek ereje is. Szomorú példák igazolják ezt az egyháztörténelemben. Ki védte nagyobb tudással a pápa csalhatatlanságát, mint Döllinger? És a dogma kihirdetése után mégis megtagadta értelmének alávetését, mert büszkeségét bántotta, hogy nem őt hívták a vatikáni zsinatra. Kétféle büszkeség és gőg van a lelki életben. Az egyik az, mely saját kiválóságának kevély tudatában és mások megvetésében nyilvánul meg. Ezt a gőgöt Isten azzal szokta büntetni és gyógyítani, hogy megalázó bűnökbe engedi esni a kevélyt. A másik fajta a büszkeségnek a rendetlen önbizalom, mely könnyelműen és ok nélkül kiteszi magát a bűn veszélyének. Ez is igen káros, mert előbb-utóbb bukással végződik.

Ép szent Péter önbizalmából fakadt, hogy, bár ismeretlen volt a főpap udvarában, mégis felkereste Jézus ellenségeinek társaságát. Sőt, mikor gyengeségét az első tagadásnál már tapasztalta, még mindig nem hagyta el a bűnre vezető alkalmat, hanem jobban belekeveredett a katonák és poroszlók társaságába.

Hány embert döntött meg a bűnnek közeli alkalmá, melyet elővigyázat híjában vagy szenvedélytől indítva felkeresett vagy legalább nem került. Hány embert tett a bűnnek és szenvedélynek rabjává a játékbarlang és a korcsma. Hány ifjú lelkét fertőzte meg a rossz barátkozás, a bűnös ismeretség, a gonosz olvasmány, a mozgó, a színház, a kétesperkölcű személyek látogatása, a modern fürdőalkalmak. Hány erényre törekvő léleknek vette el szárnyait az emberi tekintet, a rendetlen ragaszkodás vagy rendetlen félelem. Ok és a kellő elővigyázat és készüllet nélkül sohasem szabad magunkat a bűn veszélyének kitenni, a bűnre vezető közeli

alkalmakat pedig mindig kerülnünk kell. Ha nem függ saját akaratunktól a bűnalkalmat kerülni, akkor az imádság és az Istenbe vetett bizalom erejével kell felvértezni lelkünket, hogy el ne essünk.

II. Pont. Szent Péter bukása.

Ez a bukás nagy és szégyenletes volt.

1. Nagy.

Mily *nagy* volt Péter bukása! Mesterét, Megváltóját és Istenét tagadta meg. Nem csak egyszer, hanem háromszor. Ez volt a hála azért, hogy Mestere három ízben hívta meg követésére. Nemcsak egyszerű szóval tagadta meg Mesterét, hanem esküvel és átokkal. Annyi jótétemény és kegyelem után, annyi kitüntető szeretet után! A sok csoda, a csodálatos halfogás, a színváltozás után! Ó, akinek Mestere új nevet adott, akit Kéfásnak, kősziklának, nevezett, akit magával vitt, mikor Jairus lányát feltámasztotta, mikor Tábor hegyén megdicsőült, akiért ő maga fizette az adópénzt különös szeretetének jeléül, akit boldognak nevezett hitéért, akit kiválasztott, hogy az ő helyettese, apostoltársainak támasza és egyházának feje legyen! Akkor megvallotta őt: Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia! — és most azt mondja, hogy nem ismerem őt.

2. Szégyenletes.

Mily *szégyenletes* volt ez a bukás! Egy szolgáló előtt tagadja meg Mesterét, ő, aki annyira erősködött és dicsekedett, hogy megvallja őt, még ha valamennyien meg is tagadnák; ő, aki késznek nyilatkozott vele a börtönbe és a halálba menni; ő, aki az Olajfák hegyén egy pillanatra meg is mutatta bátorságát és szembe szállt a főpap szolgájával és kardjával levágta annak fülét; ő, az apostolok fejedelme és az egyház jövődő feje! Mily mélyre süllyed a legnemesebb ember is, ha Isten kegyelme nem tartja!

III. Pont. Szent Péter megtérése.

Fontoljuk meg, melyek voltak megtéréésének okai, milyen volt ennek a megtérésnek mikéntje és módja, mily fogadtatásban részesült a megtérő Krisztus részéről?

A megtérés okai

Szent Péter megtérésének első oka Krisztus végtelen irgalma és szeretete volt. Az a kéz, mely őt kiragadta a tenger hullámaiból, most is kiragadta az örvényből, melybe őt az emberi tekintet és az önbizalom sodorták.

Megtérésének másik oka saját nemes szíve volt. Ez a szív nem volt kemény, mint Júdás szíve, hanem azonnal megolvadt és könnyekben szétfolyt, amikor Jézus irgalmas szeretetének tekintete érintette. „És kimenvén onnan, keserves sírásra fakadt.” (Mt. 26, 75.)

Külsőleg a kakas kiáltása és Jézus tekintete ébresztették föl benne a bánatot és vezették a megtérés útjára.

mikéntje Milyen volt szent Péter megtérése? Mindjárt ráeszmél vétkére: „Eszébe jutott Jézus szava, melyet mondott vala: Mielőtt a kakas szól, háromszor tagadsz meg engem” és keservesen sír. Ez a bánat a szeretetből fakadt. Mi volt ennek a bánatnak a hatása? Azonnal elhagyja a bűnalkalmat, otthagyja a társaságot és többé nem tér oda vissza: ime az erősfogadás. Fájdalma és az örvény mélységének látása, melybe sodródott, nem viszik a kétségbeesésbe, csak alázatossá és óvatossá teszik, de bizalmát nem rendítik meg. Ő az első az apostolok közt, aki a feltámadás után kiset a sírhoz. Buzgóságával elégtételt nyujt Mesterének: a tenger habjaiba veti magát, hogy minél előbb nála lehessen. (Jn. 21, 7.) Elégtételt nyujt élő hitével: ő nem kételkedik a feltámadás igazságában. Elégtételt nyujt állandó bűnbánatával és vezeklésével, apostoli munkájának fáradalmaival és vértanúhalálával, melyben újból tanubizonyyságot tesz alázatossága és isteni Mestere iránt érzett szeretete mellett. — Az igazi megtérés lépcsői: a tökéletes bánat, az alázatos bűnvallomás, az elégtétel és a szakítás a bűn alkalmával.

A fogadtatás Jézus részéről.

Milyen fogadtatásban részesült a megtérő apostol Mestere részéről? Jézus megadja neki bűneinek teljes bocsánatát. Megjelenik neki előbb, mint az ártatlan szent Jánosnak (Lk. 94, 34), már előre külön üdvözetet küld neki a jámbor asszonyok által. (Mk. 16, 7.) Visszahelyezi őt minden kiváltságába, nem is veti szemére bűnét, sőt alkalmat ad neki, hogy hármasságát szeretetének hármasságával

jóvátegye: „Uram, te tudod, hogy szeretlek téged.” (Jn. 21, 15.)

Imádság Jézus irgalmas szeretetéhez. — Jézusom megváltói Szíve, te feneketlen örvénye az irgalomnak és könyörületnek, szereteted és irgalmad árjaiba vetem magam minden bűnömmel, gyarlósággal, hűtlenségemmel és gonoszsággal. Az én gonoszságom miatt félnem kell a legrosszabbtól, de a te irgalmad nagyobb az én gonoszságomnál. Azért bízom tebenned, ó végtelenül irgalmas és kegyes Szív. Töröld el a te szent sebedből kifolyó véreddel bűnöm minden gonoszságát és undokságát és gyógyítsd meg ugyanazzal a te szent véreddel lelkem minden sebet, erősítsd meg minden gyengeségét. Jézus Szíve, bízom a te szeretettedben!

Krisztus lelke, szentelj meg engem,
Krisztus teste, üdvözíts engem,
Krisztus vére, ihless meg engem,
Krisztus oldalából kifolyó viz, tisztíts meg engem,
Krisztus szenvedése, erősíts meg engem.
Ó édes Jézus, hallgass meg engem,
A te szent sebeidbe rejts el engem,
Ne engedj tőled elszakadni engem,
A gonosz ellenségtől oltalmaz engem,
Halálom óráján hívj magadhoz engem,
És engedj tehozzád jönni engem,
Hogy szenteiddel dicsérjelek
Mindörökön örökké. Amen.

IV. MÁRIA MAGDOLNA.

Első előgyakorlat: Két dolog szükséges, hogy a bűnös megtérjen: a bűn nyomorának átérzése, és a bizalom Isten jóságában; a bűnös részéről a komoly elhatározás és Isten részéről az irgalomteljes megbocsátás. Mit használ a bűnösnek, ha még oly rettentő színekben látja is vétkének gonoszságát, de lelke kétségbeesik szerencsétlenségének szemléleténél. Láttá vétkét Júdás is, az áruló, érezte annak nyomasztó súlyát, de lelke nem emelkedett föl reményteljes bizalomra Megváltója iránt; azért vetett véget gonosz kézzel életének és önönmagát taszította le a kárhozat mélységébe. De nem használ semmit a vakmerő bizakodás sem a komoly javulási szándék nélkül. Bizalomnak és eltökélésnek párosulniok kell. Ebből a szent frigyből születik meg a lélekben az igazi megtérés.

Gyönyörű egységben mutatkozik Istennek leereszkedő irgalma és a legtökéletesebb elhatározás a bűnös ember részéről abban a nagy bűnbánóban, akinek képét most akarjuk szemünk elé állí-

tani, hogy abban egyrészt újból meglássuk a bűnnek végtelen nyomorúságát és másrészt felismerjük azt a nagyságot és szentséget, melyre Isten kegyelme képes felemelni a lelket, a legvétkesebbet is, ha az tökéletes odaadással és nagylelkűen átszolgáltatja magát vezetésének. Ez a nagy bűnbánó szent Mária Magdolna. Két dolgot tekintünk meg benne: Visszatérését Istenhez és fogadtatását Isten részéről. (Lásd: Lk. 7, 36—50.)

Második előgyakorlat: Szemléld Mária Magdolnát Jézus lábainál és halljad az Üdvözítő szavát: „Meg vannak bocsátva bűneid. Menj békével.”

Harmadik előgyakorlat: Kérd a kegyelmet, hogy a te megtérésed is hasonló legyen Magdolna megtéréséhez, és hogy szívedet a bűn salakjától teljesen megtisztítva, Istennek tökéletes szeretetben átadjad.

I. Pont. Magdolna megtérése.

Ki volt Mária Magdolna? *Ki volt Mária Magdolna?* Lelkének szájalomraméltó állapota mutatja nekünk a mélységet, melyből őt Isten keze kiragadta; ez mutatja meg a kegyelem nagyságát, melyben Isten őt részesítette. Ki volt Mária Magdolna? Bűnös nő, nagy bűnös és nyilvános bűnös. Mindenki ismerte életét az egész városban, amelyben élt; élete a botrány köve volt azok számára, kik vele érintkeztek. Fokozta a botrányt az a körülmény, hogy gazdag, előkelő családból származott és így bűnös élete annál inkább magára vonta az emberek tekintetét. Hét ördögöt űzött ki belőle az Üdvözítő, mondja az Evangélium, és ezzel jelezni akarja, hogy a vétek, a szenvedély, egészen hatalmába ejtette szívét, kígyóként körülfogta lelkét, egészen lekötötte, lebilincselte, mintegy eggyé lett vele.

Fényes palotákban, nagyszerű lakomák közt, ringatva az emberek szeretetétől, mégis boldogtalannak érzi magát, és szíve üres, mert a vétkes gyönyör nem képes betölteni az ember lelkét. Főlemelkedik és újból visszaesik, a bűn nem engedi el áldozatát. Félelem és alázatosság töltse el szívünket, mert ha nem is süllyedtünk oly mélyre mint Magdolna, ez csak Isten jósága és kegyelme, nem a mi érdemünk. Ki tudja, hol volnánk most, ha oly viszonyok és körülmények közé estünk volna, melyek közt száz meg száz lélek elbukott és elpusztult! De szent bizalom is és az az el-

határozás töltse be lelkünket, hogy soha Isten kegyelmével oda ne jussunk; ettől tartson vissza bennünket Magdolna boldogtalanságának szemlélése.

Lássuk most az isteni *kegyelem működését* Magdolna megtérésében. Kettős az isteni kegyelem: külső és belső. A külső kegyelem az az alkalom, melyet Isten a bűnösnek nyújt, hogy visszatérjen hozzá. Itt a külső kegyelem Jézusnak megjelenése volt abban a városban, melyben Magdolna tartózkodott. Azért ment oda, az irányította lépteit, azért fogadta el a farizeus meghívását, hogy egy elveszett juhocskát visszavigyen aklába — és Magdolnának tudomására jutott, hogy Jézus ott van a városban, a farizeus házában. Ez a külső kegyelem. Ezt a külső kegyelmet nyújtja nekünk is az Isten számtalanszor életünkben. Ilyen a misszió, mikor Isten küldöttjei jelennek meg közöttünk; ilyen a szentbeszéd, ilyen az istentisztelet, ilyen a sorsnak csapása, egy haláleset, egy betegség, egy jóbarát, egy könyv, egy szentkép, mindez Isten kegyelme, alkalom, melyet Isten küld, hogy hozzá megtérjünk. Ilyen elsősorban maga a lelkigyakorlat is.

De a külső kegyelem nem elég, ha nem járul hozzá a belső kegyelem. Nem egy bűnös nő volt Magdolna városában, de csak Magdolna tért meg. Az alkalom nem elég, szükséges, hogy Isten szívünket is megindítsa. Mi volt ez a belső kegyelem Magdolnánál? Isten benső szózata, mely megszólalt lelkében: Magdolna, térj meg, itt az alkalom! Itt a lelkek orvosa, itt a te Üdvözítőd, Magdolna, térj meg! Vess véget nyomoruságodnak, ragadd meg a kezét, melyet Isten nyújt feléd és térj meg!

Talán jobban mint valaha látta a mélységet, melybe a bűn taszította; érezte a nyomort, melybe a bűn belesodorta; jobban mint valaha érezte süllyedését, mondhatatlan boldogtalanságát. Ez is Isten kegyelme érezni a bűnnek boldogtalanságát. Így szól Isten a mi szívünkhöz is. Fáradhatatlan lelkünk keresésében; kopog és zörget, hogy megnyissuk neki szívünk ajtaját.

Magdolna megnyitja szívét.

És Magdolna hallgat a kegyelem szavára, szive még nem keményedett meg. Bűnös volt, nagy bűnös, de nem volt

megrögzött bűnös. Magdolna hallgat a kegyelem szavára, *megnyitja szívét*, és ez az első lépés megtérésében. Hiába Isten kegyelme, ha az ember nem akar. „Aki teremtett téged nélküled”, mondja sz. Agoston, „nem fog téged üdvözíteni nélküled.” Magdolna megnyitja lelkének kapuját az isteni Vendégnek, és a kegyelem működni kezd a bűnös lelkében. Mily csodálatos ez a működés! Mily hatalmas a kegyelem ereje! Ha az ember megnyitja szívét ennek az égi napnak, akkor, mint a tavaszi csira, fejlődésnek, rügyezésnek és gyümölcsözésnek indul benne a természetfölötti élet. Lássuk a kegyelem csodás működését Magdolna lelkében, de lássuk egyúttal az ő hősies közreműködését is az isteni kegyellemmel.

Híte.

Magdolna *hisz*, hisz Jézus istenségében. Hiszi, hogy van hatalma megbocsátani a bűnöket; de ki képes megbocsátani a bűnöket, mint egyedül csak az Isten? Magdolna hisz Jézus istenségében. Mily csodás az Isten kegyelmének működése azoknál, kik átszolgáltatták neki lelküket! Mikor még az apostolok sem hisznek valamennyien Jézus istenségében, ez a bűnös nő a hit magaslatára emelkedik föl. Hit nélkül lehetetlen a megtérés. Azért oly szerencsétlen az, aki elvesztette hitét. Az ilyennek kétszeres munkája van, ha meg akar térni. Először az elvesztett hitet kell visszaszereznie és csak azután térhet meg Istenhez.

Bizalma.

De a hit egyedül még nem elegendő, ha nem kíséri a *bizalom*. Magdolna bízik, szívében megfogamzik a remény Jézus jóságában. Talán hallotta és eszébe jutottak Jézus irgalmának nagy tettei, amint nem utasította el magától a szamariai asszonyt, hanem megvárta a kútnál és megbocsátotta bűneit (Ján. 4); talán hallott arról a könyörületes szívről, melynek szeretete később a házasságtörő asszonyt kiszabadította üldözőinek kezéből (Ján. 8); talán hallott a bűnösöknek nagy barátjáról, akinek irgalomteljes ajkairól hangzott el a szó: „Nem az egészségeseknek van szükségük orvosra, hanem a betegeknek” (Mk. 2, 17), és aki az inaszakadtnak mondotta: „Bízzál, fiam, megbocsáttatnak neked bűneid!” (Mt. 9, 2.) Ha nekik megbocsátott, nekem is meg fog bocsátani. Bűneinek nagysága és sokasága egy pillanatra sem képes őt meg-

rendíteni bizalmában. Élő hit és bizalom a megtérés kezdete. Ha csodálatos Magdolnának hite, melyet **Hősies elhatározása.** Jézus külön meg is dicsért, még csodálatosabb lelki ereje és *hősies elhatározása.* Eltökéli, hogy nyilvánosan odalép Jézus elé a farizeus házában, lakoma közben, a város előkelői előtt, akik ott együtt voltak, talán saját büntársainak jelenlétében. Nem fél a szégyentől, nem fél a visszautasítástól, nem fél a megaláztatástól, mert el van tökéelve, hogy bármibe kerüljön is, bűnös életének véget kell vetni, kész megtenni mindent, csak hogy megnyerje bűneinek bocsánatát és kiérdemelje Jézus kegyelmét. Ő, mily hősies ez az elhatározás, mily nagylelkű ez a bűnos nő, és mily gyenge hozzá képest a mi elhatározásunk, mily hiányos a mi őszinteségünk, mily csekély a mi alázatosságunk gyónásainkban! Magdolna nem riad vissza bűneinek nyilvános megvallásától. Mert egyrészt attól fél, hogy más alkalom talán nem lesz a találkozásra Jézussal, ő pedig bűneinek bocsánatát meg akarja nyerni bármilyen áldozat árán is; másrészt nyilvános elégtételt akar nyújtani azért, hogy másokat is a nagy nyilvánosság előtt megbotránoztatót életével. Bárcsak mi is legalább a gyóntatószék rejtekében hasonló őszinteséggel vallanók meg bűneinket és hasonló elszántsággal tennénk meg mindent, amit a tökéletes megtérés tőlünk követel és kíván: szakítás a bűnre szolgáló alkalmakkal, az összeköttetésekkel, jóvátétele az okozott anyagi és lelki kárnak, a botránynak és a megszóló, rágalmazó beszédek által okozott becsületbeli károknak!

Mily nagy Magdolnának *alázatossága!*
Alázatossága. Alázatosság nélkül nincs megtérés. Mert Isten ellenáll a büszkének, de az alázatosnak megadja kegyelmét. Azért nem gyónik sok ember, mert büszke és nem akarja magát megalázni. De alázatosság nélkül nincs megtérés, és gyónás nélkül nincs bűnbocsánat. Mily gyönyörű látvány! Megnyílik a terem ajtaja és belép egy nő, könnyektől áztatva, haja hosszú, dús áradatban esik le vállára, a Mester lábaihoz borul hátulról, arcával elfödi azokat, könnyeivel mossa, drága kenőcsökkel keni, hajával letörli. Nem szól semmit, de egész megjelenése nyilvános bűnvallomás, gyónás. És a Mester, aki mindent tud, megérti. Ez Magdolnának alázatossága.

Bánata és szeretete.

De mindenekfölött nagy és hősiess *szeretete*, szeretetből fakadó *bánata*. Ezt dicséri benne Jézus leginkább: „Megbocsáttatnak neki sok bűnei, mert igen szeretett.” Megtérése tökéletes; odaad az Istennek mindent, amivel eddig elcsábította a lelkeket Istentől: könnyeit, drága illatait, csókjait, haját, szemét, pénzét, szívét, szeretetét. Nem tart vissza semmit, megtérése tökéletes.

Ennek a hősiess odaadásnak megfelelt a fogadtatás is Jézus részéről.

II. Pont. Jézus Szívének irgalma.

A farizeus vakmerő ítélete.

Vessünk azonban előbb egy pillantást a farizeusra. Mikor a farizeus a jelenetet látta *megbotránkozott* azon és szívében kifakadt e szavakra: Ha ez próféta volna, nem engedné meg, hogy érintse őt, mert bűnös asszony. Ez a farizeus áligazsága és képmutatása. Ép úgy cselekszik, mint az a másik farizeus, ki a templom közepére áll és dicséri önmagát, hogy bőtől és alamizsnálkodik és megköszöni Istennek, hogy nem olyan, mint a többi ember, főleg nem olyan, mint az a vámos, aki hátul a templomban alázatosan mellét veri és bűnbocsánatért esedezik Istenhez. Ez megigazulva tért haza, mondja Jézus, amaz nem. Ilyen álszent ez a farizeus is. *Mily vakmerő az ítélete*, mily kemény! De mennyire téves is! mennyire csalódott a farizeus! Bűnös asszonynak nevezi őt, és abban a pillanatban már egy szent térdelt előtte a földön, a szeretet és bánat szentté tette a bűnöst, és a farizeus, ő maga volt a bűnös. Mennyire csalódott! Hasonló olykor a farizeus szentségéhez a mi erényünk is, az ő ítéletéhez hasonlóak a mi ítéleteink is. Nem magasztaljuk-e föl magunkat mi is mások fölé? Nem vagyunk-e megértés nélkül mások hibáival szemben? Nem vetjük-e meg embertársainkat igazi vagy csak képzelt jó tulajdonságaink, erényeink, tehetségeink miatt? Ha valakit mélyen lesüllyedni, elbukni látunk, oly könnyen ébred fel lelkünkben a megvetés érzelme. Pedig nagyon sokszor csak a külszínre ítélünk. A bukott nőt, aki anya lett, megvetjük, de a világdámát, aki nemcsak bukott, hanem gyilkos is, megtűrjük,

sőt tisztelettel övezzük a társadalomban. A büntetett előéletű embert kirekesztjük társadalmi érintkezésünkéből, de a közismert világfit, aki finom, társadalmilag elfogadott módon tud, akár szavak megnyomorításával is, vagyont szerezni, aki előtt semmi a nőnek becsülete, azt mint szalonképes úriembert befogadjuk társaságunkba. Bizony a világ ítélete nem egyszer vakmerő és erénye nem más, mint képmutatás és keményszívűség.

**Jézus nem feddi meg
Magdolnát.**

Jézus pedig nem utasítja vissza Magdolnát, *sőt meg sem feddi*. Úgy tesz, mint az atya a tékozló fiúval, nem is engedi, hogy befejezze bűnvallomását, mint a jó pásztor, irgalommal vállaira veszi az eltévedt juhocskát, csak annak örül, hogy megkerült, jobban sajnálja, semhogy büntetné. Minden bűnös-sel végtelenül irgalmas volt az Údvözítő, de nem mindegyikkel bánt úgy, mint Magdolnával. A házasságtörő asszonynak is megbocsátott, de hozzáfűzte: „Többé ne vétkezzél.” A harmincnycéves betegnek pedig, kit meggyógyított, szívére kötötte: „Ne vétkezzél többé, nehogy nagyobb baj érjen.” Magdolnánál szóval sem érinti előbbi életét, vétkeit, nem figyelmezteti, nem fenyegeti, mert nincs is rá szükség: Magdolna tökéletesen megtért. Nem a félelem hozta őt Jézushoz, mint a házasságtörőt; nem a gyógyulás reménye, mint a harmincnycéves beteget; a szeretet és a bánat vonzotta őt hozzá, és a szeretet letörölte róla minden vétket.

Nemcsak hogy vissza nem utasítja őt Jézus, *meg is védi*. Bűnösnek nevezi őt szívében a farizeus, és Jézus látja ezt. Azért hozzáfordul és mondja: „Simon” — ez volt a farizeus neve — „mondanivalóm van neked.” És Simon, aki nem tudta, miről lesz szó, készségesen válaszol: „Mester, szólj!” Jézus pedig elkezdi gyönyörű példabeszédét a két adósról. Egy hitelezőnek két adósa volt; az egyik ötszáz tizessel tartozott neki, a másik ötvennel. És mivel egyik sem tudott fizetni, mindkettőjüknek elengedte adósságát. Mit gondolsz, melyik szerette őt jobban? — A farizeus, mit sem sejtve, azt válaszolja: Természetesen az, akinek többet engedett el. És most komolyan rátekint Jézus és azt mondja: Simon, látod ezt az asszonyt, akit te bűnösnek nevezesz? Mikor házadba léptem, vizet lábaimra nem adtál, amint azt

a vendégszeretet nálunk megköveteli; ez az asszony pedig könnyeivel áztatta azokat és hajával törölte meg. Baráti csókot nem adtál érkezésemkor; ez pedig, mióta bejött, nem szűnik meg csókjaival illetni lábaimat. Olajjal nem kentéd meg fejemet; ő pedig a legdrágább kenőcsökkel kente meg lábaimat. Azért mondom neked, megbocsáttatott az ő sok bűne, mert nagyon szeretett; akinek pedig kevés bocsáttatik meg, kevésbé szeret. De megfordítva is mondhatjuk: Aki pedig csak keveset szeret vagy nem szeret — és ez a farizeusnak szól — annak csak kevés avagy semmi sem bocsáttatik meg. És erre Magdolnához fordul és mondja neki: Bűneid meg vannak bocsátva, hited üdvözített téged, menj békével. Így védte meg Jézus Magdolnát nyilvánosan, az egész város előkelősége előtt helyreállította hírnevét, becsületét, megdicsérte őt és a farizeus fölé helyezte, mert Magdolna sem átalotta Jézust a nyilvánosság előtt felkeresni és nyilvánosan megvallani bűneit. Isten felmagasztalja az alázatosakat, a büszkéket pedig eltaszítja magától.

Belső kegyelmek. Mindez azonban a kegyelemnek csak külső megnyilatkozása volt. Sokkal egyszerűbb és csodálatosabb az, amit az isteni kegyelem Magdolna szívében művelt. A legnagyobb, a legértékesebb benső adományokkal halmozza el őt Isten jósága. Megadja neki bűneinek teljes bocsánatát: „Bűneid meg vannak bocsátva, hited üdvözített téged.” Megadja neki szívének békéjét: „Menj békével.” Megadja neki a legnagyobb kegyelmet, amit adhat, az állhatosság és kitartás kegyelmét mindvégig. Magdolna soha többé vissza nem tért előbbi életéhez. Megadja neki a második legnagyobb kegyelmet, a folytonos előrehaladás kegyelmét, de mindez nem Magdolna közreműködése nélkül, nem ingyen, hanem munka és áldozatok árán. Magdolna soha többé vissza nem tér, még egy pillanatra sem, a bűnnek útjára, melyet elhagyott. Talán voltak még küzdelmei, talán csábította még a világ, talán harcoltak még érte és ellene, akiket elhagyott — ki tagadhatná ennek lehetőségét? De Magdolna nem tekintett többé hátra, hanem haladt előre az úton, melyre Jézus kegyelmével egyszer rátette lábát.

Jézust követi ezentúl, neki szolgál, A szentség magaslátán. órá gondol egyedül. Ahol csak talál-

kozunk vele az evangéliumban, mindig Jézus lábainál találjuk: Betániában Lázár házában, a kereszt tövénél, a feltámadt Üdvözítő sírjánál. Még saját testvérétől, Mártától, sem engedi magát visszatartani, nem hallgat panaszára, kitart Jézus lábainál és hallgatja tanítását. Azért érdemelte meg ezt a gyönyörű dicséretet Jézus szájából: „Mária a legjobb részt választotta, mely nem vétetik el tőle!” Betániában, a farizeus házában, mikor másodszor megkeni Mestere fejét, Júdás és a többiek zúgolódására sem ad semmit és újabb dicséretet vív ki magának az örök Igazság szájából. „Ahol csak ezt az evangéliumot hirdetik az egész világon, azt is el fogják mondani, amit ez cselekedett, az ő emlékezetére.” És amikor apostolai és tanítványai elhagyták Jézust, amikor szent Péter megtagadta, a többi pedig gyávan megfutott, a szenvedésben és gyalázatban, kit látunk Jézus keresztje alatt Szűz Mária és a szűzi tanítvány mellett? Mária Magdolnát, aki pár hónappal azelőtt még nyilvános bűnös volt. Így működik a kegyelem azok szívében, akik teljesen átadják magukat vezetésének.

De ezért meg is érdemelte, hogy húsvét hajnalán, a feltámadás reggelén, Szűz Mária után, valamennyi apostol előtt, őneki jelent meg a megdicsőült Üdvözítő, őt vigasztalta meg először, aki őt először is kereste és nem tudott megválni sírjától, mikor azt üresen találta. Ő volt az első, akit hírmondónak küldött az Üdvözítő apostolaihoz: azért nevezi őt az egyház „magistra apostolorum”-nak, az apostolok mesternőjének, és az ő ünnepén Credo-t mond a szentmisében. Magdolna, a bűnös nő, a hagyomány szerint Krisztus mennybemenetele után teljesen visszavonult a világtól, szent magányban és vezeklésben töltötte el életét, és most a szentek sorában tiszteljük őt a legdicsőbbek közt, valamennyi szűz előtt őt hívjuk segítségül a Mindszentek litániájában: Sancta Maria Magdalena, ora pro nobis! Szent Mária Magdolna, könyörögj érettünk! — Isten nem engedi meg, hogy teremtménye felülmúlja őt nagylelkűségben! Így jutalmazza meg azt, aki nem félelemből, nem jutalomért, hanem szeretetből teljesen átadja magát neki. Legyen ilyen a mi megtérésünk is Istenhez!

Imádság Jézus irgalmas szeretetéhez. — Ó Jézus irgalmas Szíve, te vagy a forrása minden megbocsátásnak és

kegyelemnek! A te szent sebedbe rejtem el magamat, hogy védve legyek Isten igazságos haragjától. Védj meg engem, oltalmazz meg engem és áraszd ki lelkemre a te irgalmas szeretetednek bőséges árait, hogy bűneimtől megtisztulva, egyedül neked éljek, csak téged szeresselek és szeretetedet soha többé, még a legkisebb szándékos bűnnel se bántsam meg. Amen.

KILENCEDIK NAP.

I. A TÉKOZLÓ FIÚ.

Első előgyakorlat. — A példabeszéd a tékozló fiúról (Lk. 15) a legszebb és legmeghatóbb összefoglalása mindannak, amit eddig a bűnről, annak gonoszságáról, az abban rejlő esztelenségről, hálátlanságról és boldogtalanságáról, a bűn okairól és következményeiről, a megtérés útjáról és Isten irgalmasságáról mondtunk és elméltünk. Ez képezze utolsó elmélkedésünk tárgyát lelkigyakorlataink ama részében, mely a bűntől való megtisztulásunkat és Istenhez való megtérésünket szolgálja.

Második előgyakorlat: Képzeld el a tékozló fiút, amint édesatyja őt magához emeli, átöleli és megcsókolja.

Harmadik előgyakorlat: Fogadd, Uram, engesztelésül szívem áldozatát és hajlítsd magadhoz ellenszegülő akaratomat! (Egyh. ima pünk. u. 4. vas.)

I. Pont. A tékozló fiú tévedése.

Jézus azt mondja e példabeszédben, hogy egy atyának két fia volt, és az ifjabbik így szólt atyjához: „Atyám add ki nekem az örökség részét, mely engem illet.” Nem hiába mondja Jézus, hogy az *ifjabbik* szólt így atyjához. Ezzel jellemezni akarja a bűnt és a bűnöst; mert a bűn nem a **A bűn éretlenség és esztelenség.** lelki érettségnek, hanem az *esztelenségnek* a gyümölcse és jele. A bűnösök ugyan gyakran okos és érett embereknek, felvilágosodottaknak és olyanoknak tartják magukat, akik „tudnak élni”; mert fülükben cseng Lucifer szava: Megnyílnak szemeitek és lesztek mint az istenek! De a szemnek ez a megnyílása nem más, mint az, mellyel Ádám

is észrevette, hogy mezítelen, és azért körülkötöt csinált magának (Gen. 3, 7); nem más, mint az, mellyel a tékozló fiú is észrevette nyomorát, testi-lelki mezítelenségét, és felkiáltott: Hány béres dúskál atyám házában kenyérben, én pedig itt éhen halok! Nem más, mint az, mellyel minden bűnös, aki itt a földön be nem látja szegénységét és mezítelenségét és meg nem tér, a halál után kell, hogy megismerje tévedését és nyomorát, és felkiált: Azt hittem, hogy gazdag vagyok és bővelkedem és nem tudtam, hogy nyomorult vagyok és ügyefogyott, szegény, vak és mezítelen. (Jel. 3, 17.) Tehát eltévedtem az igazság útjáról, és az értelem napja nem támadt fel nekem. (Bölcs. 5, 6.)

A vallásosság és jámborság a világ szemében nem egyszer gyermekhit. Az előljáró szavában, személyében, a mindennapi élet viszontagságaiban és küzdelmeiben Istent és az ő akaratát felismerni neki naiv dolog. Pedig a bűnösnek és a világi felfogású embernek nincs betekintése a dolgok igazi értékébe, hiányzik belőle az igazi bölcsesség és tudomány. Életfelfogása csak a felszín keresi, a felszínen mozog, a látszatnak és a külsőségeknek hódol, látóköre szűk, mert csak az érzékek világára, csak erre a földre terjed ki, csak a mulandó élet határolja. Áljavak után fut, melyek még a földön sem boldogíthatják igazán. Mindez a lelki éretlenségnek a jele és kifolyása. A bűnös teljesen szem elől téveszti az ember igazi célját és rendeltetését, nem ismeri fel valódi nagyságát, nem értékeli igazi méltóságát, mindent saját szemüvegén át lát, a maga színében, elferdítve és eltorzítva. Előítéletei megzavarják benne a helyes elveket és gondolkodást; nem látja a bűn következményeit ezen a földön és a túlvilágon; olyan, mint a gyermek, aki csak az édességet keresi és még a mérget is megissza, hacsak édes. Nincs a bűnösnek előrelátása: olyan mint az ifjú, aki csak az atyai házból akar kiszabadulni, de nem gondol a jövővel. A bűnösnek van a világon a legéretlenebb, leggyerekesebb életfelfogása.

**Igazságtalanság és
hálátlanság.**

A bűn azonban nemcsak esztelenség, hanem *igazságtalanság és hálátlanság* is. Ezt látjuk a tékozló fiú eljárásban atyjával szemben. Követeli örökségét, bár édesatyja életében nincs mit követelnie. Az embernek nincs mit követelnie

Istentől, Istené minden. Úgy tesz a fiú, mintha nem jó sorsa volna atyja házában, mintha atyja meg akarná fosztani boldogságától. Mintha az emberben is az első bűn óta a paradicsomban lelkének legmélyén valami sajátságos félelem honolna Istennel szemben; ez a félelem valamikép része annak a félelemnek, mely az ördögnek a sajátja. Az emberek milliói minden időben merev bizalmatlansággal szegzik tekintetüket Istenre, mintha mindenhatóságával erőszakosan meg akarná őket fosztani saját énüktől és boldogságuktól. (Willam.) A francia Pronacon mondotta, hogy „az intelligens és szabad embernek első kötelessége megszabadítani elméjét az isteneszme nyűgétől, mert Isten, ha léteznék is, csak ellenséges állást foglalna el az emberi természettel szemben.” Ugyanezt hangoztatta a szabadgondolkodók kongresszusa 1870-ben: „Az isteneszme minden zsarnokság és gonoszság forrása és támasza.” Ezt hangoztatják a német szocialista írók, ezt az istentelenek szövetsége Oroszországban és az egész világon: Isten a világ legnagyobb szerencsétlensége. Megszabadultam Istentől! kiáltja minden bűnös ember, amikor lerázza magáról Isten parancsainak vélt nyűgét és igáját. Megszabadultam fogadalmaktól, klauzurától és szabályoktól, mondja minden hűtlen szerzetes, amikor elhagyja zárdájának küszöbét és kirohan a világba. De jól mondja Förster, hogy a világ nem is tudja még, hogy mit veszített, mikor Istennek végleg hátat fordított. És boldog Colombière nem személyes tapasztalat nélkül írja naplójába, mikor magát fogadalommal kötelezte rendje szabályainak legpontosabb betartására: Oly szabadnak érzem magam, mint egy király! — Mily igazságtalanság, mily tiszteletlenség, mily hálátlanság rejlik a bűnös eljárásában!

De Isten a maga részéről mondhatni tiszteletben tartja azt a szabadságot, melyet ő maga adott az embernek. Nem veszi el, nem kényszeríti őt az ő szolgálatára és szeretetére itt ezen a földön, kiadja neki örökségét, bár nem illeti meg őt. Szomorú szívvel ugyan, de távozni engedí hűtlen gyermekét. Azt reméli, hogyha majd saját tapasztalatából megismerte a világ keserű boldogságát, akkor annál tökéle-
sebb szeretettel és hűséggel tér majd vissza az atyai házba.

Távol az Istentől.

A fiú rövid időn belül *eltávozik* otthonról, nem bírja ki az atyai ház védő fegyelmét. A bűnnek első következ-

ménye az elhidegülés és elidegenülés Istennel szemben. A bocsánatos bűnök tudatos és megfontolt elkövetése, a rendetlen hajlamok követése hasonló következménnyel jár: imádság, szent dolgok, a gondolat Istenre, lelki olvasmány és lelki beszélgetés nem ízlík a léleknek; megromlott a lélek ízlése: „fair is fowl and fowl is fair.” Olykor a szerzetes és a pap lelkében is beáll ez a válságos és nagyon veszélyes lelki állapot. — Elmegy távoli országokba, idegenek közé. Senki sincs Istentől oly távol, senki sincs annyira az idegenben, mint a bűnös, aki a halálos véték állapotában van. Isten mindenütt jelen van, de a bűnös mágis távol van tőle. Nincs az a térbeli közelség, mely át tudná hidalni a lelkeknek távolságát egymástól, mikor a szeretet kapcsolata megszűnik, és az elhidegülés, a gyűlölet mélysége tátong közöttük. De még saját magától is távol van a bűnös; mert senki sincs távolabb saját nemes, Istenből sarjadó természetétől mint az, aki a véték által megtagadja nemesebb énjét és isteni eredetét. Távol van az Isten a bűnöstől kegyelmével, távol szeretetével, távol vigaszával, távol boldogságával. Oly távol, hogy ezt a távolságot megmérni nem is lehet; oly távol, amilyen távol van a pokol a mennyországtól.

II. Pont. A tékozló fiú nyomora.

**A bűnös eltékozolja
Isten adományait.**

A tékozló fiú *elpazarolja* vagyonát. Így tesz a bűnös is. Elpazarolja a kegyelmi adományokat, de elpazarolja a természet adományait is. A megszentelő kegyelem aranyruháját eladja vagy a sárba tiporja, leszedi magáról az istengyermekség és a kiválasztás drága nyakláncát. Az erények és a Szentlélek ajándékainak drágaköveit és gyöngyeit a kutyák és a sertések elé dobja. Néha még a reményt és a hitet is kitépi lelkéből. Isten belső sugallatait, a külső kegyelmeket, a megtérés alkalmait, mind eltékozolja, megveti. Mennyi visszaélés Isten drága kegyelmeivel! Főleg Istennek szentelt személyeknél, ha vétkeznek! De a lanyha lélek is mennyi kegyelmet kap és mennyit veszteget el felhasználatlanul!

A bűnös eltékozolja még a természet adományait is.

Értelmét¹, akaratát, emlékezetét, fantáziáját, érzékeit, testét, tehetségeit, a rosszra használja, visszaél azokkal, parlagon heverteti, hiúságokra fecséri el, olykor még fizikailag is megrontja. A lanyha lélek haszontalan dolgokra fordítja az Istentől kapott talentumokat, nem kamatoztatja, nem gyümölcsözteti Isten dicsőségére és az emberek javára, lopja Isten drága idejét. Szíve, mely szerethette volna Istent, természetlenül parlaghoz hasonlít.

Boldogtalan és üres az élete. Nyomorúság és éhség gyötri a tékozló fiút. A bűnös is szegény, rab, beteg és árva. Mily alávalóvá teszi a bűn a legnemesebb embert is! Nincs előtte akkor semmisem, ami szent és tiszteletreméltó lenne. Nincs az ő szemében szülői tisztelet és szeretet, nincs házassági hűség és gyermeki vonzalom, nem ismer apát, anyát, testvért, hitvest, hírnevet és becsületet, még Istent sem, sőt ép Istent nem, és azért semmi egyebet sem — csak a szenvedélyt és a szenvedélyek rút kielégítését, amíg testtel, lélekkel, vagyonnal és alkalmal győzi. — *Boldogtalan és üres az élete.* A sertések eledelét szeretné enni, de azt sem adják neki. Miután kihasználta őt a világ, eltaszítja magától. „Mi közünk hozzá, te lássad!” „Mint a kifacsart rongy, ott fetrengek az út szélén”, mondta egy lélek, akit a világ szeretete megtévesztett és azután ellökött magától. „Jer velünk és boldoggá teszünk”, mondják a csalóka teremtmények szent Ágoston Vallomásai-ban; az ember követi őket, ők pedig eltűnnek, mint a lidércfény, és az ember szíve üres marad. És ha meg is kapja a bűnös a világtól, amit keres, lelke mégis üres és boldogtalan marad.

Idegenhez, zsarnokhoz szegődik a tékozló fiú. Mily keserűen kell megfizetni azt a kicsit is, amit kap. Az ördög még azt a kis földi örömet is irigyli az embertől, mely a bűn árát képezte. Csak azért ígéri és adja — ha adja, mert semmiért ő sem kap semmit. Mily más helyzete volt neki atyjánál, Istennél! A zsoldárossal mondhatja: „Eltávolítottad tőlem barátaimat és társaimat és ismerőseimet nyomorúságtomtól.” (87. zsold.)

¹ Lásd Pastor, *Gesch. d. Pápste*, mit ír a janzenista Antoine Arnaud-ról.

III. Pont. A tékozló fiú magábaszállása és visszatérése.

Az első lépés vissza az atyai házhoz, hogy érzi nyomorúságát az idegenben. Ez is kegyelem! Sok ember érzi a bűn nyomorát és mégsem érzi, nem érzi úgy, hogy megtérésre sarkalná. Vagy érzi ugyan, de szíve megkeményedik; kétségbeesik vagy még vadabban beleveti magát a bűnös élvezet mámorába. Így cselekszik gyakran a lanyha, a büszke lélek is. Nem adja meg magát Istennek, bár érzi, hogy ez volna számára a béke és az üdvösség.

De a tékozló fiú üdvösen érzi nyomorát. Összehasonlítást tesz mostani állapota közt és a közt, amiben része volt egykor az atyai házban: „Magába szállván, mondá: Hány béres duskál atyám házánál kenyérben, én pedig itt éhenveszek.” Mennyivel jobb volt otthon! Mily édes az önmegtagadás ígája és szenvedése, összehasonlítva a bűn jármával és a szenvedély okozta lelki kínokkal! Mily boldogítóan tiszták a lelki örömek, és mily fanyar az érzéki gyönyörök undorító édessége! Oly kiadósak és a lélek legbensőbb mélységét betöltők azok; oly üresek és a lélek felszínét sem kielégítőek ezek! Oly örökkétartóak amazok; oly mulandók és változó szeszélyűek emezek! Igaz földi boldogság után múlhatatlan boldogságot ígérők az előbbieket; kétes földi örömek után örök kínokkal fenyegetők utóbbiak! Ó mily más volt minden az atyai háznál!

Gyönyörűen festi le az Énekek éneke a lélek otthonát Istennél a megszentelő kegyelem állapotában. Megragad az ellentét a lélek állapota közt a megszentelő malaszt meghittségében és istenvesztettsége közt, mikor a bűn éjtszakája ráborult. Nemcsak gyermek ő, hanem jegyes és hitves. „Én a mezők virága vagyok és a völgyek lilioma”, tiszta, érintetlen, és Isten atyai szeretete gondoskodik rólam, hiszen „Salamon minden dicsőségében sem volt úgy felöltözve, mint egy ezek közül.” Enyém nemcsak atyai, hanem jegyesi szeretete is; hiszen nekem mondja: „Mint a liliom a tövisek között, olyan az én barátném!” És én is viszont szerettem őt gyermekszívem egész melegével: „Mint az almafa az erdők fái között, olyan az én szerelmesem!” Az ő árnyéka alatt ültem és élveztem szeretetének édes gyümölcseit: „Bevitt engem a

boros pincébe és elrendezte bennem a szeretetet." Akkor mondtam: „Támogassatok engem virágokkal, erősítsetek engem almákkal, mert lankadok a szerelem miatt." Akkor éreztem, hogy „balkeze fejem alatt, és jobbjá megölel engem." Az Úr igazgatott engem és semmi híjával nem voltam, a legegés helyére fektetett engem, a megigazulás vize mellett nevelt engem. Asztalt készítettél előttem, megkented olajjal fejemet, mily jeles és édes volt a pohár, mely a lelki örömet nyújtotta nekem! És a te irgalmasságod követett engem életem minden napján. (22. zsolt.) Ebből az állapotból estem ki hűtlenségeim és bűnöm által. Rólam szól Mózes éneke, és rajtam valósult meg szava: „A puszta földön találá őt, az iszonyodás és kietlen pusztaság helyén; körülhordozá őt és tanítá és mint szemé fényét őrizé. Magas földre helyezé őt, hogy egye a föld gyümölcsét, hogy mézet szíjjon a kősziklából és olajat a kemény szirtből és igya a szőlő leglisztább véréit. De meghízék a szerelmes és hátra ruga; meghívván, megkövéredvén elhagyá alkotó Istenét és eltávozék Údvözítő Istenétől." (Deut. 32, 10—15.) „Kényszerítlek titeket", mondja a Vőlegény, „fől ne költsetek az én szeretőmet, valamíg maga nem akarja." Ó szerencsétlen pillanat, mikor én magam akartam fölébredni ebből a meghitt szerelmi álomból, hogy megnyíljanak szemeim, mint Ádám- és Éváéi, és magamra támaszkodjam és önálló legyek, már nem pihenve szerető Istenem karjaiban! Fölébredtem és így szóltam hozzá: Add ki nekem örökségemet, mely engem megillet! Elmentem egy messze tartományba és ott eltékoztam örökségemet.

Bánat szállja meg a tékozló fiú lelkét, szívének mélyéből fakadó bánat, melyet a szeretet és az édesanya jóságára való visszaemlékezés táplál: a szeretet bánata. Atyja szeméből kiolvasta távozásánál, hogy kész őt minden percben visszafogadni, ha megtér hozzá. Ez az atyai pillantás száll most le szívének mélyére és olvasztja meg a jeget, mely köréje fagyott. A bizalom feléled és a bizalommal az eltökélés, a nagy és hősiesség elhatározás: bármibe kerüljön is, visszatérek atyám házába. Nem tartja vissza a hosszú út, nem a szegény, melyet édesatyja, bátyja és a cselédek előtt vallani fog, nem édesatyjának, bátyjának esetleges haragja, nem a rongyos ruha,

a kiaszott arc, mellyel meg kell jelennie. A tékozló fiú tökéletesen megtért.

IV. Pont. A tékozló fiú fogadtatása.

Atyja utánanéz, mikor hűtlenül távozik a háztól, és nem szűnik meg naponként kinézni a távolba, nem tér-e már vissza hálátlan fia. Isten is *utánam néz*, nemcsak néz, hanem utánam jön, hív, kopog, csalogat. Lelkem ürességébe, sötétségébe szól bele Szerelmesem szava, a kegyelem szava, Isten szava, aki utánam jött. Utánam jött a hegyeken át, a völgyeken keresztül, hatalmas lépésekkel és ugrásokkal, áthágva ellenkezésem és gonoszságom minden hegyét, büszkeségem halmait, érzékiségem és tespedésem ingoványait, kislelkűségem és bizalmatlanságom völgyeit. Az égből a jászolba jött, a jászolból a keresztre, a keresztől az oltár szekrényébe, hogy engem keressen. Ezek az ő nagy lépései és ugrásai. Ezek azok a nagy lépések és ugrások, melyeket minden bűnösért megtett, de értem is, mintha csak egyedül volnék bűnös a világon. De voltak ugrásai, melyeket csak értem tett meg; ezeket lelkem őrzi megtérésem történetében. Ő jött, és amikor a fal mögé rejtettem el magam, ott állt meg a fal mögött, és mert elrejtettem arcomat előle, az ablakon át, a rostélyon keresztül nézett lelkembe és hívott: Elmúlt a tél, hagyd ott a bűn hideg, kietlen országát és jöjj szeretetem új tavaszi földjére, jöjj a kegyelem országába, „már elmúlt a záporosó, virágok jelentkeznek földünkön, a gerlice szava hallatszott.” Kelj fel! mondotta és segített felkelnem; nemcsak segített, hanem hatalmának ujjával érintett, megfogta kezemet és feltámasztott, mert lelkileg halott voltam. „Mondom neked, kelj fel!” szólt hozzám, mint Jairus lányához és a naimi ifjúhoz. „Jöjj ki!” mondta nekem, mint egykor a négynapos halott Lázárnak, és én feltámasztam a szeretet életére. Ez az ő irgalmas szeretetének műve volt.

Visszafogadja.

Ó, mily hatalmas ez az irgalmas szeretet! Az ő irgalmassága velünk szemben legfőbb tulajdonsága. Az ő irgalmassága minden műve fölött áll. Az ő irgalmassága végtelen

és kimeríthetetlen. Az ő irgalmassága hitigazság. „Mikor még messze volt, meglátá őt atyja, megesett rajta a szíve, és hozzá futván, nyakába borula és összecsókolá őt.“ Mindent visszaad: kegyelmet, érdemeket, adományokat, a régi szeretetet és bizalmas meghittséget, mindent elfelejt, vétkeinket a tenger mélyére süllyeszti, nem gondol többé rájuk, a megbocsátott bűn nem éled föl többé soha, még ha újabb bűnt követ is el az ember. „Hamar vegyéték elő a legdrágább köntöst és adjátok rá, húzzatok gyűrűt kezére és sarut lábaira; és hozzátok elő a hizlalt borjút, öljétek le, együnk és vigadjunk, mert ez az én fiam megholt vala és föltámadt, elveszett vala és megtaláltott.“ Ez a lakoma az a szent asztal, amelynél a megtért bűnös Isten vendége lesz a szent-áldozásban.¹

„Azokat a gyermekeimet“, mondta Jézus szent Angélanak, „akik a bűn által eltávoztak országomból és a gonosznak rabjai lettek, szeretettel fogadja vissza Atyám, ha megtérnek, és visszatérésük fölötti örömeiben oly kegyelmeket ad nekik, amilyenekben nem mindig részesíti az ártatlanokat. Miért? Először is a végtelen szeretet miatt, mellyel irántunk viseltetik; továbbá azért, mert mélységes nyomoruk könyörületessé teszi őt irányukban; végre a bánat és fájdalom miatt, melyet szívükben éreznek afölött, hogy oly nagy Fölséget és oly irgalmas Jóságot bántottak meg, és mert minden kegyelemre méltatlanoknak tartják magukat, elismervén, hogy megérdemelték a kárhozatot. Mindezeknél az okoknál fogva az, aki a legtöbbet vétkezett, a legnagyobb

¹ A tékozló fiú gyönyörű mását látjuk Szkanderbég és Mózes esetében. Mózes, Szkanderbég hős vezére, uralkodási vágytól elcsábítva, sok dicső csata után urától elpártol és árulóvá lesz. A törökhöz szegődik és harcba vonul egykori ura ellen, de vereséget szenved. Állása a törököknél tarthatatlanná lesz. Elhatározza, hogy visszatér urához. Sötét éj homályában néhány hű szolgájával megszökik Drinápolyból és Thracián keresztül visszasiet hazájába. Ahol csak viszontlátják, tárt karokkal fogadják régi vezérüket. Most Szkanderbég elé kell lépnie. Beállt az éj, Mózes leoldja övét és nyakába akasztja, mert kegyelemért esdekel. Odalép ura elé és lábaihoz veti magát. Szkanderbég mélyen megindul, felemeli volt vezérét, kezét szorít vele, s anélkül, hogy bánatának és bocsánatkérésének nyilvánítását megengedné, többszörösen megöleli. Néhány nap múlva visszaadja összes birtokait és rendeletet bocsát ki, melyben megtilt minden célzást a történetekre. Mózes később uráért ontott vérével fizette vissza ezt a megható jóságot.

kegyelmeket nyerheti el és a legnagyobb irgalomban részesülhet.¹

Szépen mondja Maritain, a párisi Institut Catholique tanára, aki nagy küzdelmek árán lett hívő katolikus: „Ő isteni Világosság, akik az örvény mélységéből jönnek hozzád, talán lángolóbban tudnak szeretni, ha egyszer megmutatod magad nekik, mint a többiek, akik élvezik a nagy kegyelmet, hogy a hit fényében élhetnek! Mily mélységes nyomorúságból kell nekik hozzád felemelkedniök!”

Imádság: 102. zsoltár. „Áldjad, lelkem, az Urat és egész belső lényem az ő szent nevét. Áldjad, lelkem, az Urat és ne feledd el mindazt, amit veled tett. Ő megkönyörül minden igaztalanságodon és meggyógyítja minden betegségedet. Ő kiszabadítja életedet a kárhózatból, irgalommal és könyörülettel megkoszorúz téged. Minden jóval betölti kívánságodat, megújhodik, mint a sasé, ifjuságod . . . Könyörületes és irgalmas az Úr, hosszan tűrő és nagy irgalmasságú. Nem örökké tart haragja, sem örökké nem fenyeget. Nem cselekszik velünk bűneink szerint és nem fizet vissza gonoszágunk szerint. Mert, amily magas az ég a föld fölött, oly erőssé teszi irgalmát az őt félőkön. Amily távol esik napkelet nyugattól, oly messzire távolította el gonoszágainkat. Mint az édesanya megkönyörül gyermekein, úgy könyörült meg az Úr az őt félőkön, mert ő ismeri alkatuk minden gyengeségét; megemlékezett róla, hogy por és hamu vagyunk. Mint a fűszál, olyan az ember élete, és elvirágzik, mint a rét virága . . . De az Úr irgalma öröktől fogva és örökké tart mindazok fölött, akik őt félik.”

II. AZ OLTÁRISZENTSÉG.

A tékozló fiú visszatérését édesatyja nagy lakomával ülte meg. A mennyei Atya is lakomára hívja gyermekét. Ez a lakoma a szentáldozás szent asztala. A lelkigyakorlatok-

¹ V. ö. Jézus szavait Benigna Consolata-hoz: „Legszebb műveimet ép azokból a lelkekből alkotom, kiket mélységes nyomorból s posványból mentettem ki. Amint a bűnök meg vannak bocsátva, mindmegannyi kegyelemforrás a lélek számára, aki azokat elkövette, mert szüntelen megalázkodásra ösztönöznek.”

nak általában célja a lélek egyesítése Istennel már ezen a földön. A lelki megtisztulásnak is az a végcélja, hogy a lelket az Istennel való egyesülésre előkészítse. Mélyebb egyesülés Isten és a lélek közt ezen a földön nem lehetséges mint az, mely a szentségi áldozás által jön létre. Ezért zárja le a lelkigyakorlatoknak ezt a részét egy úgynevezett lelkigyakorlatos szentáldozás, melyet különösképp mint a lelki megtisztulás zárókövét és az Istenhez való térés pecsétjét akarjuk tekinteni. Ez a szentáldozás azonban nemcsak csúcspont, hanem egyúttal kiindulópont is.

Az egyház felfogása szerint a kis gyermeknek minél hamarabb kell az első szentáldozáshoz járulni; ehhez elég neki a hit főigazságait tudni és megkülönböztetni az angyalok kenyerét a közönséges kenyértől, ha a hittan részletes ismeretével még nem is rendelkezik. Az egyház ugyanis azon a véleményen van, hogy a gyermeknek első sorban tapasztalatilag és valóságban kell az Úr Jézussal megismerkedni; akkor, ha már szent barátságot kötött vele lelkében, annál jobban és mélyebben fogja érinteni lelkét az, amit róla a hittanban hall. Az első áldozás tehát az egyház felfogása szerint nem a hittanoktatás megkoronázója, hanem sokkal inkább annak alapja és gyökere. Valami hasonló dolog áll fenn a lelkigyakorlatokban is. Lelki megtisztulásunk után méltóképp magunkhoz vehetjük az Úr testét, tapasztalatilag megismerkedhetünk vele, hogy ez a belső tapasztalati megismerés előkészítse és termékkennyé tegye a talajt lelkünkben az ő földi életének szemléléséből lelkünkbe hulló kegyelmi ösztönzésekre és fogékonyabbá tegye szívünket, finomabbá látásunkat az ő szent személyének megtekintésére és példájának követésére. Ez ugyanis a lelkigyakorlatok további részének feladata és célja. Egyébként is az Oltáriszentség, amint látni fogjuk, főleg a szentáldozásban, lelkiéletünk középpontja, és így egész lelkiéletünknek abból kell mintegy kinőnie, kisarjadnia. Mindez megindokolttá teszi, hogy a lelkigyakorlatok első részének befejezése után mintegy átmeneti elmélkedésként az Oltáriszentséget és különösképp a szentáldozást tegyük elmélkedésünk tárgyává. Ez a lelkigyakorlatok első részének mintegy záróköve és koronája, egyúttal pedig Krisztus eucharistikus életének szemlélésével elkészít

minket az ő földi életének behatóbb és eredményesebb szemlélésére.

Első előgyakorlat: Szemléljük a szentostyát a pap kezében, amint a nép felé fordulva mondja: Ime Isten Báránya, ime aki elveszi a világ bűneit!

Második előgyakorlat: Kérjük az Oltáriszentség iránti élő hit, vágy és szeretet kegyelmét, főleg tekintettel holnapi szentáldozásunkra.

I. Pont. Ki van jelen az Oltáriszentségben?

Mélységes titok. Az Oltáriszentség bizonyos tekintetben hitünk legnagyobb *titka*. Nem mintha a legfenségesebb, a legmagasztosabb, a legmélyebb, a legalapvetőbb volna valamennyi hittitok közt. Mert magasztosabb, mélyebb, alapvetőbb a Szentháromság titka; alapvetőbb és mélyebb a Megtestesülés titka, hiszen ebből folyik az Oltáriszentség titka is; de a többi hittitokban keresztültörhetetlen homály veszi ugyan körül az igazságot, felfoghatatlan az emberi értelem számára, itt azonban az igazság nem csak felfoghatatlan, hanem látszólag ellenmondásban áll azzal, amiről az érzékek tanuskodnak. Ezek kenyérről és borról szólnak, a hit pedig azt mondja, hogy az átváltozás után nincs már ott a kenyérből és borból semmi sem, csak a külső szín és látszat, valóságban pedig a mi Üdvözítőnk Jézus Krisztusnak teste és vére van jelen, ugyanaz a test, melyben ezen a földön járt, ugyanaz a vér, melyet a keresztén értünk ontott, ő maga, aki most égben mennyei Atyjának jobbján ül és a világot kormányozza. Nem jelkép az Oltáriszentség, nem szimbolum, mint a kereszt, mely Krisztust csak ábrázolja. Nem is csak Krisztus kegyelmét közvetítő eszköz egyedül. A katolikus hit azt tanítja, hogy Krisztus az Oltáriszentségben valóban, igazán és lényegileg — nemcsak a vétel pillanatában — jelen van szentséges testével és vérével, lelkével, emberségével és istenségével együtt. Amilyen nagy ez a titok, ép oly bizonyos annak valósága. „Visus, tactus, gustus in te fallitur, sed auditu solo tuto creditur. Credo, quidquid dixit Dei Filius, nil hoc verbo veritatis verius.”

Némileg természetes. Mélységes titok, de aki hiszi a kegyelmet és a Megtestesülést, miért ne hinné

az Oltáriszentséget? Nem kérdezte-e Nikodémus a kegyelmi újjászületést illetőleg Jézustól: Hogyan lehetséges, hogy az ember anyjának méhébe visszatérjen és újjászüllessék? (Jn. 3.) Ép oly érthetetlen előtte a lelki újjászületés, amilyen érthetetlen volt a zsidók előtt az eucharistia titka: Hogyan lehetséges, hogy ez nekünk testét adja eledelül? (Jn. 6.) Kevésbé felfoghatatlannak látszik a pusztán természetes ész előtt, kevésbé lehetetlennek, hogy Isten emberré legyen, szenvedjen és meghaljon, mint hogy jelen legyen istenségével és emberségével a kenyér és a bor színe alatt? Nincs abban következetesség, ha az egyiket elfogadjuk, a másiknak elfogadásától pedig vonakodunk. Sőt mondhatni, hogy az Oltáriszentség titka *némileg természetes következménye* és folyománya a Megtestesülés és a lelki újjászületés titkának. Nem mintha egyika másikból oly szükségszerűen folyna, hogy már nem volna Isten szeretetének újabb és külön adománya, hanem oly értelemben, hogy ha az egyiket elfogadjuk, akkor a másikat is mondhatni mintegy magától értődőnek kell tekintenünk. Hiszen a földi anya is nemcsak életre szüli gyermekét, hanem azt saját testével és vérével táplálja is. Ha Isten minket a kegyelem által a keresztségben valóban új életre szült, akkor nem várhatjuk-e el jogosan, nem tartjuk-e természetesnek, hogy minket az eucharistiában, az Oltáriszentségben, saját testével és vérével táplál? Vagy jobb talán földi édesanyánk Istennél, aki a földi édes anyát teremtette és szívébe oltotta a szülői szeretetet?

Több évvel ezelőtt Amerika közelében egy szigeten egy indián édesanyát találtak gyermekével. A hajótörés kivetette őket a partra. Az anya halott volt, a gyermek még élt. Az anyának a keble fel volt szakítva. Miután emlői kiapadtak, felszakította mellét és vérével táplálta gyermekét, hogy megmentse az éhhaláltól. Ő meghalt, de gyermekének életét megmentette. Ezt teszi a földi édesanya. És mi értelmünknek korlátoltságában kételkedünk, hogy Isten önmagát adhatja nekünk lelkünk táplálására?!

Jézus szava. Amilyen mély és felfoghatatlan a titok, hogy az Oltáriszentségben maga az Isten, Jezus Krisztus, jelen van testével és vérével, ép oly bizonyos is; és nincs talán titok, melyet az Úr oly határozottan kinyilatkoztatott volna, mint

ép ezt. Mikor az 5000 embert öt kenyérral táplálta a pusztában, másnap a sereg ismét hozzá jött, és ő így szólította meg őket: „Kerestek engem, nem azért, mert jeleket láttatok, hanem mivel ettetek a kenyerekből és jóllaktatok.” (Jn. 6, 26.) És hozzáfűzi: „Fáradoztatok, de nem olyan eledelért, mely veszendő, hanem azért, mely megmarad az örök életre.” (27.) És ekkor megmondja, hogy mi az a kenyér, amelyet ő fog adni nekik: „A kenyér, melyet majd én adok, az én testem a világ életéért.” (52.) És hogy félremagyarázhatatlan legyen szavainak értelme, megengedi a zsidók zúgolódását, akik nem értették félre szavainak értelmét, csak igazságukban kételkedtek és mondták: „Hogyan adhatja ez nekünk az ő testét eledelül?” (53.) És Jézus nem von vissza semmit szavaiából, nem magyarázgat, nem mondja, hogy szavaimat képletesen kell értelmezni, amit bizonyára megtett volna, ha szavait valóban nem szószerint kellene venni. Megerősíti, amit mondott: „Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő véré, nem leszen élet tibennetek.” (54.) Ennél világosabban beszélni nem is lehet. De hogy hitünk még szilárdabb alapon álljon, azt is megengedi, hogy még tanítványai közül is sokan elpártoljanak: „Kemény beszéd ez, ki hallgatja azt?” (61) és „ettől fogva sokan visszavonulának az ő tanítványai közül és már nem járnak vala vele.” (67.) De Jézus nem vont vissza semmit szavaiából, hanem oda fordult a tizenkettőhöz és azt mondta nekik: „Ti is el akartok menni?” (68.) Mintha csak mondaná: Ha ti is el akartok menni, menjetek; fáj ugyan szívemnek, de szavaimból semmit vissza nem vonhatok. És Jézus szava igaz; mert ég és föld elmúlnak, de az ő szavai el nem múlnak. (Mt. 24, 35.)

Ugyanoly világossággal tanuskodnak az Oltáriszentség titka mellett magának a szentség szerzésének szavai is. Jézus az utolsó vacsorán kezébe vette a kenyeret és a kelyhet és azt mondta: „Ez az én testem, ez az én vérem.” (Mt. 26, 26. 28.) És még hozzáfűzi: az a test, „mely értetek adatik”, az a vér, „mely értetek ontatik”. (Lk. 22, 19. 20.) Kétség e szavak értelme körül nem lehet. Így magyarázták azokat Jézus valóságos jelenlétéről a kenyér és bor színe alatt az apostoloktól kezdve az összes századok a mai napig. Szent

Az apostolok és az egyház szava.

Pál írja a korintusiaknak: „Az áldás kelyhe, melyet megáldunk, nemde részesülés Krisztus vérében? És a kenyér, melyet megtörünk, nemde részesülés az Úr testében?” (1 Kor. 10, 16.) Szent Jusztin írja egy emberöltővel az utolsó apostol halála után: „Úgy oktattak bennünket, hogy a szentelt eledel az emberré lett Isten fiának teste és vére.” Még a legrégebb keleti egyházak is, melyek az anyaszentegyháztól elszakadtak, ugyanezt a hitet vallják, úgyhogy kétségtelen, hogy Krisztus valóságos jelenlétének hite visszanyúl az egyház legelső századaiba. Azért vallja meg nyíltan maga a protestáns Leibniz is: „Kétségtelen, hogy az első századok keresztényei imádták a szentséget.” De ha imádták, akkor ezt csak azért tehették, mert hitték Krisztus valóságos jelenlétében a kenyér és bor színe alatt.

A tények szava.

Még ha más bizonyíték nem volna is, az a tény egyedül, hogy századokon át a világ legnagyobb elméi, tudósok és fejedelmek, gazdagok és hatalmasok, és a nép egész tömege, milliók és milliók, imádják a szentséget és eucharisztikus világkongresszusokon térdre hullanak előtte; hogy belőle merítik szentek és vértanúk, hithirdetők és irgalmas szamaritánusok azt az emberfeletti erőt, mellyel képesek elhagyni mindazt, ami az embernek kedves a földön és egy egész életet önfeláldozásban és lemondásban tölteni; hogy ezrek és százezrek gyűlnek össze a világ minden tájáról a szentségi körmenetekre a világkongresszusok alkalmával: már ez a tény a legerősebb bizonyíték amellett, hogy abból a kenyérből isteni erő sugárzik ki, hogy abban a kenyérben maga az Isten lakik. Ha ma valaki fellépne, kenyeret venne a kezébe és azt mondaná: Halljátok, emberek, én Isten fia vagyok, imádjatok engem és imádjatok ezt a kenyeret, melyet kezemben tartok, mert ez az én testem! — mindenki örültnek tartaná az illetőt és nem akadna követője. Hogy volna tehát lehetséges, hogy majd két évezreden át az eucharisztia titka fogva tartja a legnemesebb, a legszentebb, a legtudósabb lelkeket, és hogy a tévedést mindeddig be nem látták volna és hogy ennek a végzetes tévedésnek és bálványimádásnak gyászos következményei nem mutatkoztak volna, ha isteni erő nem lakoznék abban a kenyérben,

melyet a népek ezrei imádnak? Ez lenne a legnagyobb csoda.

Isten van tehát jelen az Oltáriszentségben. Boruljunk le előtte hittel és hálával és mondjuk az Oltáriszentség nagy dalnokával, aquinói szent Tamással: „Adoro te devote, latens Deitas, quae sub his figuris vere latitas. Tibi se cor meum totum subicit, quia te contemplans totum deficit.”

II. Pont. Miért van jelen?

Nem szabad megállnunk a hitnél és a csodálatnál, melyet az Úr csodálatos jelenléte az Oltáriszentségben lelünk kivált, hanem tovább kell mennünk és kérdeznünk kell: Miért van jelen? Ha az első megfontolásnak eredménye az élő hit volt az Oltáriszentség titkában, akkor ennek a második megfontolásnak eredménye a hálás és tetterős szeretet az Oltáriszentség iránt.

Miért van jelen? — *Hogy velünk legyen.* Ez a régi vágya Istennek és az embernek egyaránt: egymással lenni. Régi korok dalai, szentíratok és látók beszélnek erről a vágyról. Jézus mondja: „Nem hagylak árván benneteket” (Jn. 14, 18), „íme veletek vagyok mindennap a világ végezetéig.” (Mt. 28, 20.) A földi szeretet is keresi az együttélést azzal, akit szeret. Mily hatalmas ez a vágyó szeretet! Leander a tenger habjaiba veti magát, hogy jegyesét meglássa, és a habok kivetik holttestét a partra menyasszonya lábai elé. A lovag a tenger örvényének mélyére leszáll, hogy felhozza a serleget és elnyerje annak a kezét, akit szeret. Jézus is, a lelkek vőlegénye, a szenvedés tengerébe veti magát, a halál torkába, csakhogy köztünk lehessen; mert az Oltáriszentség csak az ő szenvedésének és kereszthalálának árán létesülhetett.

Anyák és hitvesek, szülők és gyermekek a világháborúban frontokat törtek át, a fogságból megszökve, országokat és világrészeket szeltek át gyors lábbal ezer veszély közt, csakhogy övéiknél lehessenek. Ó, mire nem képes már a földi szeretet! Pár évvel ezelőtt egy belga nő, aki halálosan megbetegedett és akinek életéről lemondtak, azt az óhaját nyilvánította, hogy Brüsszelben, otthon övéinél, sze-

retne meghalni. A orvosok véleménye szerint már csak néhány óra állott az öregasszony rendelkezésére. A beteg kívánságára tehát repülőgépre tették és egy orvos és egy ápolónővér kíséretében másfél óra alatt megtette az utat Londonból Brüsszelbe. Kívánsága teljesült, övéi között halhatott meg. Erre képes a földi szeretet! Krisztus is áttöri a természet törvényeinek acélfrontját, mintegy országokat szel át, mikor az égből leszáll a földre, áthidalja az ég és föld között tátongó űrt, a legfelfoghatlanabb csodákat műveli, csakhogy közöttünk lehessen. Ilyen az isteni szeretet!

Oly kevéssé értik meg az emberek Krisztusnak ezt a szeretetét, oly kevesen értékelik, oly kevesen vonják le a vizontszeretetnek minden következtetését! Ha Krisztus annyit tesz, hogy közöttünk lehessen, legyünk mi is szívesen nála, keressük őt fel isteni magányában, társalogjunk vele és vigasztaljuk őt hitünkkel, odaadásunkkal, hűségünkkel, szeretetünkkel! Vianney, ars-i plébános, többször látott egy katonát templomában, aki mozdulatlanul az oltárszekrényre szegezte szemét, de semmit sem szólt. Megkérdezte őt a szent plébános, hogy ilyenkor mit imádkozik? A katona azt felelte: Ő énreám néz, és én őreá! Ferrini, a szentéletű paviai egyetemi tanár, előadásai után mindig felkereste az Oltáriszentséget és tanítványait is magával vitte. Xavéri szent Ferenc még éjjeli pihenését is az oltár lépcsőinél tartotta. Egy derék munkás éjjeli szolgálat után előbb a templomba ment és megáldozott, utána tért haza pihenőre. Így viszonzozzák sokan Krisztus szeretetét, hogy köztünk akar élni az Oltáriszentségben.

2. Hogy magát értünk feláldozza. Miért van jelen? — *Hogy magát értünk feláldozza.* A szeretet nemcsak együtt akar lenni azzal, akit szeret, hanem adni is akar, magát fel akarja áldozni azért, akit szeret. A tett, az áldozat minden igazi szeretet legfőbb bizonyítéka és próbaköve. Isten is fel akarja áldozni magát az emberért. Feláldozta magát a kereszten, de ezt az áldozatot naponként meg akarja újítani. Ezt teszi a szentmise-áldozatban. Jézus tehát ezért van jelen az Oltáriszentségben, hogy magát értünk feláldozza. A szentmise emléke és megújítása Jézus keresztáldozatának. Mily értékes, mily nagy dolog a miseáldozat! Hogy ülik meg az emberek életük

megmentőinek emlékét! Egy utas Amerikában temető mellett haladt el. Ott egy sír fölött férfiút látott keservesen zokogni. Miért sir? kérdezte meghatódva az utas; mert nem oly gyakori látvány zokogó férfit látni. Talán gyermekét, talán édesanyját, talán hitvesét siratja? — Meghalt értem! volt a rövid válasz. Majd az utas további érdeklődésére elmondja, hogy az északi és a déli államok polgárháborújának idején őt is besorozták. Be kellett vonulnia. Ekkor megjelenik előtte barátja és azt mondja: Barátom, te családos ember vagy, én csak egyedül vagyok. Maradj te itt, én helyetted harcolok. Bevonult és elesett. Őt siratom itt, mondta a férfi, és tovább zokogott. — Meghalt értem! ez az, amit minden szentmiseáldozat emlékezetünkbe hív. Meghalt értem az Isten, aki itt jelen van és újból feláldozza magát értem titokzatos módon, és megújítja előttem keresztáldozatának emlékét!

De nem csak a szentmiseének lényege, mint a keresztáldozat megújítása, teszi azt számunkra oly értékessé, hanem annak gyümölcsei és hatásai is. Ki ne érezné most megtérése után, mily nagy hálával tartozik Istennek! „Mit adjak vissza az úrnak mindazért, amit nekem adott?” (115. zsolt.) „Megmentette lelkemet a haláltól, szemeimet a könnyhullatástól, lábaimat az eséstől.” (114. zsolt.) Mintegy az egész világnak oda szeretnők kiáltani: „Jöjjetek, halljátok, mindnyájan kik félitek az Urat, és elmondom, mily nagy dolgot cselekedett az én lelkemmel!” (65. zsolt.) Kitér lelkünkől újból és újból, amit a tékozló fiúról való elméledésünk után imádkoztunk: „Áldjad, én lelkem, az Urat, és minden, ami bennem van, az ő szent nevét!” (102. zsolt.) De egyúttal látjuk tehetetlenségünket is. Mivel hálálhatnók meg méltóképp azt, amit Isten velünk tett? hogyan fizethetnők vissza egyforma mértékkel mindazokat a kegyelmeket és adományokat, melyeket tőle nyertünk? Ime itt a szentmiseáldozat. Ez az áldozat a hálának áldozata is. Ha ezt az áldozatot ajánljuk fel hálánk kifejezésére, akkor hálánk méltó lesz Istenhez.

Most a lelkigyakorlatokban, megtisztulva bűneinktől és elméledéseink által fellelkesítve, oly dicséneket szeretnénk zengen Istennek, amilyen hozzá méltó. De ki ad nekünk nyelvet, hogy őt méltóképp dicsérhessük, aki minden

emberi, sőt angyali dicséretnél nagyobb és fölségesebb? Ki ad ajkunkra szót, szívünkbe szeretetet, mely fölér az ő szeretetreméltóságával és nagyságával? Ime itt a szentmiseáldozat, a dicsőítő áldozat, mellyel ennek a váagnak és kötelezettségnek is eleget tehetünk.

Bűnösök vagyunk, bűnös az egész világ. Isten igazságossága már rég elsöpörte volna új víz- és tűzözönnel a világot, ha nem volna az engesztelés nagy áldozata, a szentmiseáldozat, mely naponként felszáll az ő isteni trónja elé. Bűneink most meg vannak bocsátva; de igazságérzetünk és engesztelő szeretetünk követeli, hogy a megbocsátott bűnökért is eleget tegyünk. Hogy tegyünk eleget, mikor erőnk oly gyarló, vezekléseink oly csekélyek, imáink és engeszteléseink oly lanyhák? Ismét itt van a szentmiseáldozat, mely Istennek kötelező engesztelést nyújt.

És oly sok kérni valónk van most lelki megújhódásunk után, hogy állhatatosak maradjunk, hogy előrehaladjunk, hogy tökéletesek és szentek legyünk. De hol az érdem, mely ezeket a kéréseket támogatná és hatásosakká tenné? Nem támaszkodhatunk saját érdemeinkre, mert azok vajmi csekélyek. Ime itt van ismét a szentmiseáldozat, melyben Jézus ajánlja fel értünk az ő érdemeit és mindent kiesd számunkra, amire lelkünknek csak szüksége van. Ez a leg-hatalmasabb könyörgő áldozat. Itt van a drága pénz, melyből adósságainkat megfizethetjük; itt van a pénz, melyért kegyelmeket vásárolhatunk.

Hogy kellene futnunk oda, ahol ezt az áldozatot bemutatják, ha a világnak csak egy helyén mutatnák is be! Ez volna a világ legnagyobb búcsújáró helye. Mi Róma, mi Jeruzsálem, mi Lourdes ahhoz a helyhez képest, ahol az újszövetség áldozatát mutatják be! És mégis, mikor oly közel vagyunk hozzá és városainkban és falvainkban naponként bemutatják azt, oly közömbösek vagyunk, hogy még azt a pár lépést is sajnáljuk, melyet megtenni kellene, azzal a kis idővel is fukarkodunk, melyet rá kellene szánni, hogy áldásaiban és gyümölcseiben részesüljünk, és nem egyszer még a kötelező misehallgatást is csak unalommal végezzük vagy egészen el is hagyjuk.

3. Hogy lelkünk tápláléka legyen. Miért van jelen? — *Hogy lelkünk tápláléka legyen.* Bossuet mondja, hogy amire a természetes szeretet nem képes,

azt megteszi az isteni szeretet. A természetes szeretet ott akar lenni, ahol az van, akit szeret. A természetes szeretet áldozatul is hozza magát azért, akit nagyon szeret. De a természetes szeretet nem képes magát táplálékul adni annak, akit legjobban is szeret. Naiv kifejezéssel mondja ugyan az anyai szeretet, hogy meg szeretné enni gyermekét szeretetből. De ez lehetetlen vágy és nem is komoly. De ami lehetetlen a földi szeretetben, az valóság az égi szeretetben. És itt nem csak táplálék gyanánt veszi magához a szeretet azt, akit szeret, hanem táplálékul is adja magát annak, akit szeret. Ezt teszi Jézus velünk a szentáldozásban. Itt lesz a mi lelkünk eledele és tápláléka. Ez az eledel nem olyan, mint a természetes eledel, mely átalakul belénk és eggyé lesz velünk; ez a természetfölötti, isteni eledel átalakít minket magába és eggyé tesz magával. Ez az eledel a lelki erősség forrása. Ez az orvosság a szenvedélyek és a kísértések betegségei ellen.

Van 1611-ből Weilderstadt-ban egy reneszánszstílusú szent-ségház, amelyen lent a haldokló Illés próféta látható és az angyal az erősítő kenyérrrel. Fent Krisztus alakja áll, a győzelem zászlaját tartva kezében. A közepén az utolsó vacsora és a manna-eső képei szemlélhetők. Lent testi és lelki gyengeség és nyomor; egy lépést sem képes az ember magától megtenni az éghez vezető úton. Fent a megdicsőülés, mely a testet is felveszi az ég boldogságába. Az eszköze, a záloga pedig ennek a győzelemnek és megdicsőülésnek nem a manna, amelyet az atyák ettek és meghaltak, nem az a kenyér, melyet Illés kapott angyali kézből, hogy egy földi célt, a Hóreb hegyét, elérje, hanem az Úrnak teste, melyről ő maga mondja: „Aki ezt a kenyeret eszi, örökké él.” (Jn. 6.)¹

Ez a kenyér adja a vértanuknak a hit erősségét, ez adja a szüzeknek a tisztaság sérthetetlenségét. „Nagy bűnös voltam”, mondta egy férfi, „de amióta havonta áldozom, sikerült legyőznöm borzasztó szenvedélyemet.” Egy testileg-lelkileg tönkrement keresztény kétségbeesetten állított be az

¹ Ebben a részben és a következő elmélkedésben több gondolatot Raible művéből vettünk (Der Tabernakel einst und jetzt.)

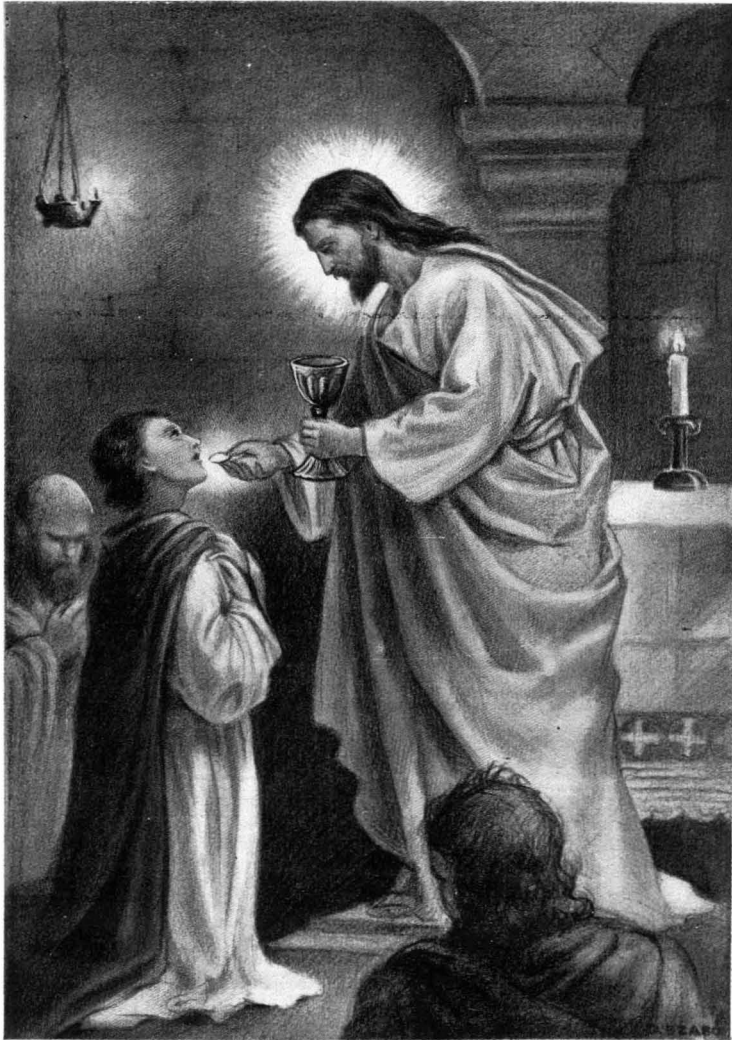
ismert indiai misszionáriushoz, P. Héraudeau-hoz, és azt mondta neki: „Atyám, az orvosok lemondottak rólam, szenvedélem tönkretett, tud-e segíteni rajtam?” „Igen”, felelt a hithirdető, „menjen naponként áldozni.” „Én naponként áldozni? Hova gondol, atyám, hiszen naponként sok halálos bűnt követek el!” „Akkor menjen naponként gyónni és utána áldozzon meg.” Az ember megfogadta és meg is tette. Naponként eljött bűneit meggyónni és utána megáldozott. Egyik napon beállított lelkiatyjához és azt mondta: „Atyám, ma van az első nap, hogy nem vétkeztem halálosan.” Ettől a naptól kezdve mindig jobban és jobban kiemelkedett a bűn posványából, testileg-lelkileg meggyógyult, és buzgó, példás keresztény ember lett belőle. — Mi ad erőt a hithirdetőknek, az irgalmas nővéreknek, akik a bélpoklosok ápolásában és oktatásában töltik életüket? Mi ad erőt azoknak, akik a világ minden öröméről lemondanak és idegen országokban idegen népeknek megtérítésén fáradoznak? A kenyér és bor színe alatt rejtőző Isten, aki a léleknek tápláléka és égi mannája lett.

Az Oltárszentségben jelenlévő Krisztus a *mi* Krisztusunk. Az égben uralkodó dicsőséges Krisztus a szentek és az angyalok Krisztusa. Az egykor a földön látható alakban járó Krisztus a vele együtt élő tanítványoknak a Krisztusa. A *mi* Krisztusunk a szeretetből a kenyér és bor színe alatt rejtőző Krisztus az Oltárszentségben. Kenyér és bor színe alatt rejtőzik annak jeléül, hogy első sorban nem az oltárra akar imádásra tételni, nem a városok utcáin és terein, nem a falvakon a mezők virágai közt akar körülhordoztatni körmenetben, hanem első vágya és főkívánsága, hogy lelkünk tápláléka, eledele legyen a szentáldozásban. Ha a lángok özönében imádatni akarta volna magát vagy körülhordoztatni díszes processziókban, akkor drágagyöngyöt vagy gyémántot vagy kristályt változtathatott volna át szentséges testévé — ez neki ép oly könnyű dolog lett volna; de nem ezt választotta, hanem a kenyér és bor színét, hogy megmutassa, mi az ő szentséges Szívének első és fővágya. Nem ismerik a kereszténységet, nem ismerik Krisztust, nem ismerik az Oltárszentséget azok, akik ezt a szentséget tán imádják, tisztelik, látogatják, a távolból szeretik is, de nem veszik magukhoz vagy csak ritkán; nem ismerik Jézust mintegy

tapasztalatból, nem ismerik őt a vele való legbensőbb és legszorosabb egyesülésből és életközösségből; ezek a kereszténység legbensőbb, legboldogítóbb titkát nem ismerik. Hány katolikusnak szól keresztelő szent János szava: „Köztetek áll az, akit ti nem ismertek.” (Ján. 1, 26.)

Egy német művész még mint protestáns Máriaczellbe zarándokolt, mert a katolikus vallásra való áttérésének gondolatával foglalkozott. Útközben egy szegény anyával találkozott, aki nyomorék gyermekét tartotta karjaiban. Elpanaszolta a művésznek, hogy mily szerencsétlen, mert gyermeke már 14 éves és mégis olyan még, mint a tehetetlen csecsemő, és nem bír értelmének használatával. Azután hozátette: „A legfájdalmasabb dolog pedig, hogy még a mi Urunkat sem tudja magához venni.” Ez a szó mélyen meghatotta a protestáns művész lelkét és gondolkodóba ejtette. Ennek a szegény asszonynak — mondta magában — legnagyobb fájdalma az, hogy gyermeke a mi Urunkat nem tudja magához venni az Oltáriszentségben, pedig egyik sem tehet róla. De te magad vagy oka, hogy nem veheted magadhoz, mert nem vagy katolikus. Ez a szó megrendítette, és elhatározta, hogy áttérését már nem halasztja tovább. — Hány katolikus mondhatja ugyanazt: Te magad vagy oka, hogy nem veszed magadhoz az Úr testét, mert bűnben élsz, mert lanyha és érzéketlen vagy, mert oktalan aggályoktól engeded magad gyötörtetni, mert előítéletek és hamis felfogás vezetnek a szentség céljára és méltóságára nézve. Határozd el most, hogy ennek a szentségnek vételében ezentúl sokkal buzgóbb leszel. Ez lesz lelkigyakorlatodnak egyik legszebb gyümölcse.

Imádság. „Ó Jézusom, te megparancsoltad, hogy bizalommal közeledjem hozzád, ha akarom, hogy részem legyen benned; meghagyod, hogy magamhoz vegyem a halhatatlanság eledelét, ha el akarom nyerni az örök életet. Jöjjetek, mondd, hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok, és én felüdítlek titeket. Ó édes és barátságos szó a bűnös ember fülében, hogy te, Uram, Istenem, a földhöztapadt szegényt szent tested vételére hívod! Ó Istenem, a világ láthatatlan alkotója, mily csodálatosan bánsz velünk! Mily kegyesen jársz el választottaiddal, akiknek önmagadat nyújtod a szentségben! Azért jóvoltodban és nagy irgalmasságodban bízva, Uram, közeledem hozzád, mint beteg az

*„Aki eszi az én testemet és issza az én véreimet,
annak örök élete van.” (Ján. 6, 55.)*

orvoshoz, mint éhező és szomjazó az élet forrásához, mint koldus az ég királyához, mint szolga Urához, mint teremtmény teremtőjéhez, mint szomorú az én kegyes vigasztalómhoz. Örvendj, lelkem, és adj hálát Istennek ezért a dicső ajándékért és kiváló vigaszért itt a siralom völgyében! Jézusom, te légy ezentúl egyedüli gyönyörűségem örökké; mert egyedül te vagy az én ételem és italom, szeretetem és öröömöm, édességem és minden javam. Szeretlek teljes szívemből, benned telik kedve lelkemnek, veled akarok lakni életem minden napján." Amen. (Kr. köv. IV, 1. 2. 16.)

III. MI NEKÜNK A TABERNÁKULUM?

Első előgyakorlat: Az 1860-i prágai tartományi zsinat erre a kérdésre: Mi nekünk a tabernákulum, a szentségház? ezt a gyönyörű választ adja: „A tabernákulum az Úr csodálatos jelenlétének helye, a kegyelem trónusa, az isteni erősség bástyája, az angyaloktól megcsodált új földi mennyország.” — Ezekről a gondolatokról akarunk elmélkedni a következőkben.

Második előgyakorlat: Lélekben vagy valóságban a tabernákulum elé térdelek és mondom: Imádlak áhitattal, elrejtett nagy istenség!

Harmadik előgyakorlat: Kérem a kegyelmet, hogy Jézust az ő szentségi életében minél bensőbbben megismerjem, utánozzam és szeressem és minden erőt, minden vigasztalásomat az Oltáriszentségből merítsem.

I. Pont. A tabernákulum Isten csodálatos jelenlétének székhelye.

Isten ősi vágya. Az Oltáriszentség mondhatni, betetőzője itt a földön *Isten amaz ősi vágyának*, hogy köztünk lehessen: „Gyönyörűségem az emberek fiaival lenni.” (Péld. 8, 31.) Voltaképp Isten minden tettének, minden működésének végcélja, hogy az emberrel bensőleg egyesüljön, hogy vele legyen. Ezért teremtette az egész világot, hogy minden teremtmény lépcsőfok legyen, melyen az ember lelke Isten ismeretéhez és szeretetéhez felemelkedjék és úgy értelmével, mint akarásával vele egyesüljön. Ezért oltotta bele az ember szívébe a boldogság utáni vágyat, melyet csak ő képes betölteni egye-

dül, hogy így magához láncolja az emberi szívet és egyesüljön vele. De ezek még csak a természet rendjébe tartoznak. Hogy még bensőbbben és szorosabban egyesüljön Isten az emberrel, nem elégedett meg azzal, hogy az ember csak szolgája legyen, hanem a megszentelő kegyelem által gyermekévé tette és így a vele való egyesülésnek sokkal mélyebb, bensőbb és magasztosabb módját gondolta ki, mint az volt, melyet a pusztá természet rendjében lehetővé tett az ember számára. De Isten jóságos tervét megrontotta az embernek vétke. Isten azonban nem engedte, hogy a bűn végleg megdöntse irgalmának tervét, hanem az emberrel való egyesülésnek még sokkal csodálatosabb módját gondolta ki, mikor emberré lett és megtestesülésével, megváltásával megdöntötte a bűnnek uralmát. Oly szorosan egyesült az emberi természettel, hogy egy isteni személyben egyesítette a két természetet, az istenit és az emberit, Jézus Krisztusban.

Istennek ez a személyes egyesülése az emberi természettel Jézus Krisztusban még sokkal magasztosabb és csodálatosabb mint az, mely Isten és a lélek közt a megszentelő kegyelem által létesül. De azt gondolhatná valaki, hogy ez az egyesülés csak egy emberi természetnek jutott osztályrészül, Jézus emberi természetének. Ez igaz; de igaz az is, hogy ép ezáltal az egyesülés által Isten valamennyiünkhöz sokkal közelebb jutott, mint az pusztán csak a megszentelő kegyelem által lehetséges lett volna. A Megtestesülés által Isten valóban egy lett közülünk, vérrokonunk, testvérünk lett, mi pedig Jézus titokzatos testének tagjai, beleolvadva öbelé, mint sarjak a nemes töbe, mint vesszők az isteni szőlőtöbe, mint kövek az ő testének épületébe. De Jézus nem csak egy emberöltőn át akart köztünk lakni és velünk élni, nem csak egy népet, nem csak egy országot, nem csak egy századot akart jelenlétével boldogítani, hanem megtestesülésének hatásait, jelenlétét, ki akarta terjeszteni minden népre, minden országra, minden századra a föld határáig és az idők végezetéig. Azért jelenlétének még csodálatosabb módját gondolta ki, az Oltáriszentséget, melyben a kenyér és bor színe alatt jelen van minden helyen, ahol csak egy tabernákulum őrzi ezt az isteni lakót, minden órában, amíg csak egy felszentelt pap él a világon, aki a kenyér és a bor fölött kimondja az átváltozás szavait. Az Oltáriszentség nem

más, mint a Megtestesülés titkának kiterjesztése¹ az egész világra és minden századra. Itt, az Oltáriszentségben, egyesül Isten legbensőbbben az emberi lélekkel ezen a földön, amikor a szentáldozásban táplálékul, eledelül adja magát neki. Az Oltáriszentség tehát valóban betetőzője Isten vágyának, hogy az emberrel lehessen.

Beteljesedése az ember ősrégi vágyának is, hogy Istennel egyesülhessen.

Amióta őszüleink a paradicsomból kiűzettek, ahol a legbensőbb egyesülésben éltek Istennel a kegyelem által, azóta mindig fel-felhangzik a népek ajkán a vágy Isten közelében lenni, Istennel egyesülni. „Amint kívánkozik a szarvas a vízforrásokhoz, úgy kívánkozik lelkem tehozád, Isten! Szomjúhozik lelkem az erős élő Istenhez; mikor jutok el s jelenek meg az Isten színe előtt?” (41. zsolt.) A Megtestesülés és az Oltáriszentség ennek a vágynak beteljesedése. Maga a szó tabernákulum latinul sátrát jelent. Mikor él az ember sátrakban? Amikor hadjáraton van vagy utazik, vándorol. Jézus is sátorban él az Oltáriszentségben, mert megosztja velünk vándorságunk útját és vezérünk lesz a földi élet küzdelmében. (Jób 7, 1.) Vezetőnk és vezérünk akart lenni már megtestesülése első pillanatától kezdve; hiszen azért mondja róla sz. János, hogy „az Ige testté lön és — a görög szöveg szerint — sátrát ütötte fel közöttünk.” (Jn. 1, 14.) De meg is maradt ebben a sátorban köztünk, mert felütötte tanyáját a tabernákulumban, amikor jelenlétét kiterjesztette az egész világra és minden századra.

¹ Hogy az Oltáriszentség valóban a Megtestesülés titkának kiterjesztése, azt szépen igazolja maga a liturgia is. Az Oltáriszentségről szóló misében ép úgy, mint karácsonykor, a tonus marialis-t használja a liturgia, az Oltáriszentség ünnepén a karácsonyi prefációt énekli az egyház, és a himnuszok befejezése is ugyanaz, mint karácsonykor és a Mária-ünnepken. A középkorban galamb-alakú edényben tartották a szentséget és ezt a galambot nem egyszer úgy függesztették fel, hogy egy Mária-szobornak keze tartotta. Ez is ugyanannak a felfogásnak szimbóluma. Megfordítva Szűz Máriát elefántcsonttoronynak nevezi a lorettói litánia, mert az Oltáriszentséget is elefántcsontból készített toronyalakú edényben őrizték.

Csodálatos jelenlét.

Istennek ez a jelenléte köztünk *csodálatos*. Csodálatos annak fizikai természete és csodálatos misztikus jelentősége. Csodálatos fizikai természete. Már Salamon király felkiáltott, mikor Isten lakozását az általa épített jeruzsálemi templomban szemlélte: „Lehet-e azt vélni, hogy az Isten valóban a földön lakik? mert ha az ég és az egek egei téged be nem fogadnak, mennyivel kevésbé ez a ház, melyet építettem?” (3 Kir. 8, 27.) De mi a salamoni templom a tabernákulumhoz képest! Sokkal inkább hasonlít a tabernákulum a szent Szűz méhéhez, melyről az egyház zengi: „Akit az egek nem képesek befogadni, azt a te méhedben hordoztad!” Számptalan csodát kell Istennek művelni, hogy így közöttünk lehessen. A sok közül csak hármat emelünk ki. Csodálatos, hogy, természetes alakjától megfosztva, szellemi módon van jelen az Úr a szentostya minden legkisebb részében is. Csodálatos, hogy a külső színek természetes hordozó nélkül fennmaradnak és alkotják ennek a szentségi jelenlétnek érzékelhető megnyilatkozását. Csodálatos, hogy annyi helyen van jelen ugyanaz az egy Úr Jézus, ahány tabernákulum van az egész világon, ahány konzekrált ostya van a világ összes szentségtartóiban. Azért mondja oly szépen Faber: „Nincs az a mélység a teremtésben, melyet istenibb, áthatolhatóbb titok venne körül, mint Jézus lakozását a konzekrált szentostya színe alatt. Sátorának függönyét sűrűn összehúzta úgy, hogy senki sem láthatja őt, és szándékosan a legsötétebb fátyolt borította magára, melyen a legélesebb látás sem tud keresztülhatolni.”

Titokzatos élet.

De csodálatos ennek a jelenlétnek misztikus természete, *titokzatos* jelentősége is. Az Oltáriszentségben ugyanis, a tabernákulumban, az oltáron, Jézus eucharisztikus életében, némileg megismétlődik földi életének minden titka, minden mozzanata. Megismétlődik itt a Megtestesülésnek titka, Názáret és Betlehem titka, a Karácsony titka. Nem oly értelemben ugyan, mintha Jézus valóban újból emberré lenne; mert az emberi természetet, melyet egyszer felvett, soha többé le nem veti, és az Oltáriszentség titka, mint láttuk, a Megtestesülés titkából veszi eredetét és annak némileg kiterjesztése. De megismétlődik a Megtestesülés titka

abban az értelemben, hogy, amint a Megtestesülés előtt Krisztus mint ember nem volt jelen a földön, úgy a pap konszekráció szavai előtt sincs jelen az oltáron, de az ő szavára leszáll az égből, mint egykor a Szűz méhébe leszállt, és megjelenik köztünk a kenyér és bor színe alatt. Megismétlődik itt názáreti rejtett élete még meghatóbb formában, mint a názáreti házban. Megismétlődik Tábor titka, mikor őt ünnepélyesen imádásra kiteszük az oltár trónjára. Megismétlődik dicsőséges bevonulása Jeruzsálembe, mikor az úrnapi körmenetben körülhordozzák őt a város utcáin és a falvak rétein. Megismétlődnek útjai a szentföldön, mikor a beteget és szegényeket látogatta és gyógyította; mert most is körüljárja a városok és falvak lakásait és erőt és vigaszt hoz a nyomorgóknak és szenvedőknek. Megismétlődik tanítói működése is; mert, bár szóval nem tanít a tabernákulumból, mégis annál hathatósabb példájának a tanítása, mely minden erényre buzdít. Megismétlődik a szó legigazibb értelmében az Utolsó vacsora titka, amikor először változtatta át a kenyeret és bort szentséges testévé és vérévé; megismétlődik Golgota titka, mert a szentmiseáldozat a keresztáldozatnak vérontás nélküli megújítása. A tabernákulum a szent sírnak is képe, különösen régen, mikor a szentségtartók a keleti sírok módjára toronyalakúak voltak. Megismétlődik az emmaus-i titok minden szentáldozásnál, melyet a pap a híveknek kiszolgált. Még a mennyország is némileg itt van a földön, mert a tabernákulumban rejtőző Urat láthatatlanul körülveszik az angyali karok. Azért mondja a prágai tartományi zsinat, hogy a tabernákulum „az angyaloktól megcsodált új földi mennyország”.

Igy Jézusnak egész élete titokzatos módon szemünk előtt lejátszódik az oltáron és a tabernákulumban. Mily sok ösztönzést és gondolatot nyerhetünk elmélkedés közben, szentséglátogatáskor, misehallgatás és szentáldozás közben, ha még Jézus titokzatos erénygyakorlását is szemléljük eucharisztikus életében, amint azt a következő pontban megtesszük. Így ez az elmélkedés elkészít minket Jézus életének elmélkedésére a lelki gyakorlat második részében. És jó, ha az ő földi életének megtekintésénél gyakran rágondolunk eucharisztikus életére; mert amíg az a távolban játszódott le, ez előttünk lesz nyilvánvalóvá napról napra. Jézus földi életének

követése mellett eucharistikus életét is utánoznunk kell. Alacoque sz. Margitnak, Jézus Szíve nagy tanítványának, egyik főérdeme, hogy Jézus eucharistikus életének követésére hívta fel nyomatékkal figyelmünket.

II. Pont. A tabernákulum a kegyelem trónja.

Voltak, akik azt a nézetet vallották, hogy minden kegyelem valamikép az Oltáriszentség révén jut nekünk. Ha ezt a véleményt nem is állítjuk oda mint biztos igazságot, mégis minden bizonyossággal állíthatjuk, hogy a kegyelmek legnagyobb részét az eucharistiának köszönjük, és hogy a legnagyobb kegyelmek az életben szoros összefüggésben állanak ezzel a szentséggel. Hiszen, hacsak magát a szentmiseáldozatot tekintjük, látjuk, hogy ez a kegyelmek forrása, melyből szüntelen kiárad lelkünkre a segítő, a megvilágosító és erősítő kegyelmek üdítő vize. — De melyek az élet legnagyobb kegyelmei?

Igaz hit.

Első a megtérés nagy kegyelme. Ezt a szót „megtérés” három értelemben foghatjuk fel. Megtérésnek nevezzük először is az *igaz hitre* való térést vagy visszatérést. Az igaz hitre való kiválasztás nagy ajándéka az első és legalapvetőbb kegyelem. Ez a nagy kegyelem gyakran összefügg az Oltáriszentséggel. Feltűnő, hogy a konvertiták megtérésében a legtöbb esetben mint főtenyező az eucharistia titka szerepel. „Mi vonzotta Önt különösen a katolikus Egyházba?” Erre a kérdésre a legtöbb német és dán konvertitának válasza ez volt: „A legméltóságosabb Oltáriszentség — a katolikus hívők áhítata a templomban, a tisztelet, mellyel a szentséget különösen a szentáldozás alkalmával illetik, a katolikus istentisztelet ünnepélyessége és szépsége, a mindig nyitott templomok, a tabernákulum, az örök mécses.” Nem egy mondotta el, hogy mikor még nem is tudott az Oltáriszentség titkáról, már érezte azt a vonzó hatást, mely mágnesként kiindult az oltár szekrényéből és magához vonzotta a lelkét. Nem egy vallotta be, hogy valami titokzatos hatalom térdre kényszerítette, mikor a szentséget körülhordozták vagy beteghez vitték vagy azzal áldást adtak. A „mysterium fidei”, a hit titka, megadja az igaz hit kegyelmét is. Mi

abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy Isten nekünk az igaz hit kegyelmét, mint ajándékot, már bölcsőnkbe adta. Nálunk az Oltáriszentség hatása az lesz, hogy minket a hitben megtart és elevenné teszi bennünk.

Kegyelmi élet.

Megtérés jelenti a bűnből a *kegyelmi állapotba* való jutást is. Ez a megtérés szintén nem egyszer az Oltáriszentséggel áll szoros kapcsolatban. Hány bűnöst ragadott meg a kitett Oltáriszentség, a nagyheti szertartások, a feltámadási körmenet vagy a csendes imádság a tabernákulum előtt.

Hivatás.

Még inkább függ össze az Oltáriszentséggel, a tabernákulummal, a *tökéletes életre* való megtérés. Ezt a régi szerzetesek szintén „*conversio*”-nak nevezték. Mi is annak neveztük. Mikor a lélek látja, hogy Istene és királya a tabernákulum homályába rejtette el magát érte, az oltárszekerény titokzatos fogságába zárkózott és érte a kenyér és bor színe alatt misztikus halált szenved, hogy az ő tápláléka legyen; akkor felgyulad benne a vágy, hogy maga is necsak közönséges módon, hanem osztatlanul azé legyen, aki őt így szerette. Ez a szent Alajosoknak, a liziói szent Terézeknek és sok ezer más léleknek a megtérése a világban és a szerzetesi élet celláiban. Ez a belátás ösztönöz százakat és ezreket, hogy a világnak egészen búcsút mondjanak és életüket az evangéliumi tanácsok útján kizárólag Istennek szenteljék. Ez a belátás vonzza őket arra a pályára, melyen maguk is résztvesznek Krisztus főpapi és önmagát feláldozó életében és minőségében, a papi élet magasztos ösvényére. — Mi vonzotta mindezeket? Az a titokzatos hatalom, mely az oltár szekrényéből szívükbe, lelkükbe hatolt, mikor ott térdeltek előtte, mikor hivatásukról gondolkodtak, mikor magukhoz vették a szentáldozásban és az ő isteni Szívének dobbanását érezték saját szívükön — ekkor, ekkor fogamzott meg lelkükben a vágy, hogy osztatlanul az övéi legyenek. Ez vonzotta őket fel az oltár lépcsőin, fel egészen a tabernákulum közelébe, az ő szentségének szolgálatába. A hivatás kegyelme összefügg a tabernákulummal. A tabernákulum őrzi is meg ezt a „drága gyöngyöt”, ezt a „kincset” a lélekben. A *hivatás* szent kegyelme, az erő, a kitartás adománya, ebből a forrásból veszi eredetét. Aki nem szereti a tabernákulumot, az ennek

a mágnesnek vonzása alól kikerül és azt a világ visszavonzza a maga csápjaival, vissza az ő lapályaiba és ingóványaiba.

Erzsébet, III. Endre magyar király leánya, 16 éves korában a Stöss-i zárdába lépett és ott 28 évet töltött szent életben. Mikor rokonai a világba vissza akarták vinni, az Oltáriszentség elé borult és ott keresett erőt a kitartásra. Az Oltáriszentség a hivatások megőrzője.

Előrehaladás. Az élet második nagy kegyelme az életszentség és a folytonos *előrehaladás* kegyelme. Milyen összefüggésben áll

ez a kegyelem az Oltáriszentséggel, a tabernákulummal? — Az Oltáriszentség nemcsak a segítő, megvilágosító és erősítő kegyelmek forrása, mely lökést, ösztönzést, bátor kitartást és győzelmet ad a léleknek az erényért való küzdelemben és a lelki haladásban, hanem az erények legmagasztosabb motívumait és legmegragadóbb példáját is nyújtja. Az Oltáriszentség a *hit* táplálója és erősítője, hiszen ez a szentség az, melyet az egyház, mint már említettük, a „mysterium fidei”-nek, a hit titkának, nevez. Ezt láttuk első elmélkedésünkben is, melyet erről a nagy titokról tartottunk. — Az Oltáriszentség a *remény* éltetője és biztosítója, mert az örök életnek a záloga: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete vagyon; és én feltámasztom őt az utolsó napon.” (Jn. 6, 55.) Az Oltáriszentség az örök

Isteni erények.

élet és a feltámadás csiráját veti el lelkünkben és testünkben, és azért a remény és a szent bizalom záloga. — Az Oltáriszentséget a *szereetet* szentségének nevezik. A szereetet adta, és maga is adja a szeretetet. Lángra gyújtja a lelket Isten szeretetében és egyesíti a lelkeket szeretetben egymás iránt. Van-e szorosabb egységesítő kapocs, mint az az éltető kegyelem, mely e szentség vétele által úgy fűzi egybe a lelkeket, ahogy a kenyérben a búzaszemek, a szőlőszemek a belőlük kisajtott borban eggyé lesznek? „Mert egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik e kenyérben részesültünk.” (1 Kor. 10, 17.)

Erkölcsei erények.

Mily hatalmas Krisztus szava a tabernákulumból, mellyel minket elragadó példájával *minden erényre* buzdít!

Csodáljuk az ő állandó *imaéletét*, melyet az oltárszekrény magányában és visszavonultságában folytat éjjel és nappal. Mily hatalmas buzdítás az elmélyedésre és imádságra! Csodáljuk *alázatosságát*, mellyel a kenyér és bor jelentéktelen színei mögé visszavonul és elrejtőzik, ő az ég Ura és királya. Csodáljuk igénytelenségét és szeretetét a *szegénység* iránt. Hiszen mi a legékesebb tabernákulum is az ő fenségéhez képest! De milyen szegény, milyen piszkos, milyen elhanyagolt olykor ez a tabernákulum, melybe őt az emberek hanyagsága és érzéketlensége vagy olykor valódi szegénysége zárja! Csodáljuk *önmegtagadó* életét, mellyel, érzelmeinek természetes használatától megfosztva, áldozati állapotban van jelen a szentségi színek alatt. Csodáljuk *engedelmségét*, mellyel minden pap szavára, a buzgóéra és a bűnösére egyaránt, leszáll az égből és engedi, hogy tegyenek vele, amit akarnak, és vigyék oda, ahová akarják, és egy szóval sem szegül ellen, nem panaszkodik és nem mentegetőzik. Csodáljuk *tisztaságát*, melyre már az ostya fehér színe figyelmeztet. Csodáljuk *buzgóságát* és tevékenységét, melyet kifejt, mikor, látszólag elzárva és tétlenül, a tabernákulum rejtékéből kegyelmi ösztönzéseivel és gondviselésével mozgatja és irányítja a lelkeket és az egész nagy világot. Mily hatalmas a tabernákulumnak ez a szava!

Hogy tapasztalták a szentek az Oltáriszentségnek e csodás hatását a lelki életben! Stanz-i Mechtild apáca oly édességet érzett a szentáldozásnál, hogy egész nap hallgatásba zárkózott. Szent Ágoston mondja, hogy a szüzesség az eucharistiának gyümölcse, mert Krisztus odaadását ebben a szentségben a lélek csak a maga teljes odaadásával viszonzhatja méltóképp. Viszont Krisztus lelki egyesülése a lélekkel a szentáldozásban eszményképe annak a lelki kapcsolatnak is, mely a lelkeket a keresztény házasság szentségében egymáshoz fűzi. Krisztus áldozati állapota az Oltáriszentségben arra int valamennyiünket, hogy mi is állandó lelki áldozat legyünk Isten színe előtt.

Kitartás. A harmadik és legnagyobb kegyelem ebben az életben a végső *kitartás*, állhatatosság és szent halál kegyelme. Ez is összefügg az Oltáriszentséggel. Erre is ugyancsak érvényesek Krisztus szavai: „Aki eszi az én testemet és issza az

én véremet, annak örök élete vagyon." Ha oly lélekkel és elhatározással eszi, amint kell, akkor ez a szentség meg fogja őt őrizni a lelki haláltól, a bűntől, a lelki rothadástól és az örök kárhozattól. Aki naponként áldozik, annak minden áldozása az a napi kenyér lesz, mely fenntartja lelki életét és napról-napra biztosítja állhatatosságát. — Ugyanezt látjuk a népek, országok és községek, a szerzetesi közösségek életében is. Ahol elhanyagolják a tabernákulumot, ahol kivész az Oltáriszentség tisztelete, ott hanyatlak a hitélet, lezültenek az erkölcsök, ott halál és rothadás áll be. Tanuskodnak erről az egyház fájáról leszakadt ágak; de tanuskodnak azok az ágak és levelek is, melyek még az egyház fáján vannak ugyan, de valami okból nem szívják magukba az éltető nedvet, mely az eucharistiából folyik számukra.

III. Pont. A tabernákulum az isteni erősség bástyája.

Az Oltáriszentség nemcsak a kegyelmek forrása, hanem a lelki vigasztalás és erő kiapadhatatlan kútja is, a bástya, mely megvédi a lelket minden erőtlenségével szemben.

A rádium elemről csodás dolgokat mondanak a tudósok. Kisugárzása gyógyítja a rákbetegséget, elpusztítja a mérges sejteket. Elzárva is hat. Így hat ez az isteni rádium is a tabernákulumban. Elzárva is, még mielőtt magunkhoz venők, hacsak hittel és bizalommal közelítünk feléje, már is érzeteti hatását és gyógyítja sebeinket. „Aki ehhez a titokhoz közelít v. i. élő hittel meglátogatja a szentséget, áhítattal megáll előtte és őszinte szívvel imádkozik Jézushoz, az önkéntelenül hatása alá kerül. Érzi, hogy a földi dolgok szívében jobban és jobban háttérbe szorulnak, hogy magasabb gondolatok törnek utat maguknak lelkében, indítást, bátortást és erőt érez, hogy a köznapi élet kicsinységei fölé emelkedjék és nagylelkűen és önzetlenül cselekedjék.” (Diessel, Das grösste Denkmal.)

A szentek az oltár lépcsőin nyerték meg az erőt a leg-hősiesebb cselekedetek véghezvitelére. Páli szent Vince itt szívta magába hősies felebaráti szeretetét. Sándor, Konstantinápolyi pátriárka, kitől a császár azt követelte, hogy az eret-

Vigasz és erő.

nek Áriust az egyházba visszafogadja, bezárkózott a templomba, és imádságának hatása az lett, hogy az eretnek másnap hirtelen meghalt. Így erősítette meg Isten a tabernákulum előtt imádkozó főpapot. Szent Gorgonia, naziánzi szent Gergely nőtestvére, nem távozik a szentségtől, míg testi egészségét vissza nem nyeri. Megérinti magát a szent színekkel és meggyógyul. Érintsük meg mi is lelki sebeinket a szentáldozásban Krisztus testével és vérével és mondjuk: Krisztus lelke, szentelj meg engem! Krisztus teste, üdvözíts engem! Mondjuk: Örök Atya, én felajánlom neked a mi Urunk Jézus Krisztus sebeit, hogy lelki sebeim begyógyuljanak. Uram, csak szóval mondjad, és meggyógyul az én lelkem! — Szent Adalbert, IX. szt. Lajos, VI. és IX. Pius pápa apostoli utakon, a keresztes hadjáratokon, Rómából száműzve és menekülve, magukkal vitték a szentséget, hogy erősségük és vigasztalásuk legyen. Mi is itt keressük erősségünket és vigasztalásunkat az élet küzdelmeiben és fáradalmaiban, a kísértésekben, az elhagyatottságban, a hivatás nehézségei közepette — ne a teremtményeknél, ne a szórakozásokban, ne hamis barátoknál, ne hatalmasoknál. „A szorultságban segítségül hívtam az Urat, és meghallgatott az Úr. Jobb az Úrban bízni, mint az emberben bízni. Jobb az Úrban reményleni, mint fejedelmekben reményleni. Az én erősségem és dicséretem az Úr; mert ő lett nekem szabadulásom. Vigasság és szabadulás szava hangzik az igazak hajlékaiban.” (117. zsolt.) „Mert elrejtett engem az ő hajlékaiban, a veszedelem napján megoltalmazott engem hajléka rejtekében.” (26. zsolt.)

Telítsük lelkünket. Térdeljünk le most a lelkigyakorlatok végén a tabernákulum előtt és engedjük lelkünkbe hatni azt az isteni erőt, mely onnét felénk sugárzik. Valami sajátos lelki indukció az, ami az ott rejtőző isteni Szívből kiárad. Mágnes az, mely szívünket magához vonzza és maga felé irányítja; de olyan mágnes is egyúttal, mely a mi lelkünket is mágnesekké teszi, mágnesekké, melyek nemcsak maguk egész lelki mivoltukkal feléje irányulnak és hozzá vonzódnak, hanem a világot, a lelkeket is feléje vonzzák. Jézus közelében, a tabernákulum közelében, a mi lelkünk is ciboriummá, áldozatókehellyé lesz, mely Jézust hordja magában és Jézust adja a

világnak. Ellenállhatatlanok a kegyelem világában azok az apostolok, akiknek lelke mindig Jézussal teli ciborium, akik maguk is élő hostiák-önzetlen, Istennel telített, áldozatos lelkükkel. Ezekből áldozik meg a világ és telik meg Jézussal. Ilyenekké kell lennünk a lelkigyakorlatokban, ilyenekké kell lennünk a tabernákulum szent indukciója által. Akkor majd a nagy mágnes egy napon örökre magához vonja a mi lelkünk kis mágnesét, hogy vele örök szeretetben eggyé legyen.

Imádság:

Jézus, most csak arcod fátylát láthatom,
Kérlek, Úram, add meg, mire szomjazom:
Boldogan láthassam egykor színedet
És dicsőségedben dicsérhesselek. Amen.

IV. AZ ISTENGYERMEKSÉG ÖNTUDATA.

Megtérésünk által visszaszereltük az elvesztett kincset, megtaláltuk ismét a drága gyöngyöt, melyet a bűn elrabolt tőlünk, visszaszereltük a megszentelő kegyelmet, azt az égi ajándékot, amelynek visszaszerzésére jött le az Isten fia a mennyből, ontotta drágalátos vérért, és halt meg a kereszten. Azt a megszentelő kegyelmet, mely nélkül Isten előtt semmik sem vagyunk, csak rothadó hullá, mely csak arra való, hogy a kárhozat tüzére vessék. Azt a megszentelő kegyelmet, mely az örök élet és boldogság záloga. Ez az a „legdrágább köntös“, melyet az atya eléhozat és mellyel visszatérő fiát felékesíti; ez az a gyűrű, a kiválasztás, az istenfiúság gyűrűje, melyet ujjára húz; ez az a korona, melyet fejére tesz. Ezt a megszentelő kegyelmet fokozta, táplálta, növelte és erősítette meg bennünk a szentáldozás, az „élet kenyere“, melyet a mai napon magunkhoz vettünk s mely számunkra a mindennapi kenyér kell, hogy legyen, hogy lelkünkben megőrizze az életet s lelkünket megőrizze az örök életre. Most amikor az elvesztett kincset visszaszereltük, azon kell lennünk, hogy azt soha többé el ne veszítsük, hanem megőrizzük, növeljük és naggyá tegyük. „Tartsd azt, amid van, hogy senki se vegye el koronádat.“ (Jel. 3, 11.)

Mikor lelki megtisztulásunk végén kissé elgondolkozunk saját lelkünk és általában a mai kor embere fölött, felvetődik lelkünkben a kérdés, hogy voltaképen mi is lehet az

oka annak, hogy oly sok ember nem *komolyan* kerüli a bűnt? Miért elég soknál egy falat hús, egy kicsinyke kis kényelem, egy nyájas mosoly, egy gúnyos megjegyzés, egy pillanatnyi élvezet, hogy ellelje legjobb elhatározásaikat, ismét hátat fordítsanak Istennek, megtagadják szeretetét és visszaessenek a súlyos bűnbe? Miért vagyunk oly gyengék a világ és az ördög csábításaival szemben? Honnét van az, hogy sokszor oly kicsiny bennünk az igazi buzgóság, oly erőtlén a szeretet, oly gyenge az Istenbe vetett bizalom, oly csekély a bátorság, az öröm, a katolikus öntudat, a biztos fellépés az életben, a megneuhátrálás a nehézségekben? Kérdésünkre csak ezt a kielégítő választ találjuk: mert nem él lelkünkben eléggé a tudat, hogy Isten gyermekei vagyunk; nem értékeljük kellőképp a megszentelő kegyelmet, nem ismerjük az abban rejlő nagyságot és méltóságot, szépséget és boldogságot.

Azért akarunk lelkigyakorlataink e részének befejező elmélkedésében a megszentelő kegyelemről elmélkedni, annak mívoltáról, az abban rejlő boldogságról és lelki gazdagságról, hogy minden földi kincs és előny, emberek tisztelete és szeretete, minden rang és méltóság fölé helyezzük ezt az isteni rangot és méltóságot, lelkünknek ezt a természetfölötti kincsét, mely az égi karok tiszteletét és az örök Isten szeretetét biztosítja számunkra. „Mindent szemétnek tekintek“, mondja szent Pál, „csak hogy Krisztus legyen a nyereségem“ (Fil. 3, 8), hogy megnyerjem az ő kegyelmét, hogy megnyerjem a megszentelő malasztot, melyért maga az Isten emberré lett és meghalt a kereszten.

Első előgyakorlat: Halljuk szent Pált, amint mondja: „Nem tudjátok-e, hogy az Istennek temploma vagytok, és az Isten lelke lakik bennetek? Azt pedig, aki az Isten templomát megrontja, megrontja az Isten. Mert Isten temploma szent, ti vagytok az.“ (1 Kor. 3, 16. 17. — 1 Kor. 6, 15. 19. 20.; 2 Kor. 6, 16.)

Második előgyakorlat: Kérjük a kegyelmet, hogy a megszentelő malasztunk szinte végtelen értékét megismerjük és Isten kegyelmét magunkban állandóan megőrizzük, növeljük és tökéletesítsük.¹

¹ „Isten, irgalom atyja, add szent Jeromos érdemeiért és közbenjárására, akit az árvák oltalmazójává és atyjává tettél, hogy az istengyermekség érzületét, mely által fiaidnak nevezetünk és vagyunk, híven megőrizzük.“ (Egyh. ima Aemiliani sz. Jeromos ünnepén, júl. 20.)

Uram halálának szent emlékjele,
Életadó zálog, élet kenyere.
Hogy belőled éljen, késztesd lelkemet,
Soha ne feledje édességedet.

Aq. sz. Tamás.

I. Pont. Mit ad nekünk a megszentelő kegyelem?

1. Isteni természet.

A gyermek édesatyjának természetét öröklí. A gyermek nem kép, melyet a festő fest, nem szobor, melyet a szobrász alkot, még kevésbbé bútor, melyet az asztalos farag, vagy gép, melyet a mérnök szerkeszt. Ezek nem gyermekei a festőnek, a szobrásznak, a kézművesnek és mérnöknek; ezek csak kezének alkotásai. A gyermek szüleinek természetében osztozik. Mi is a megszentelő kegyelem által valóban Isten gyermekei leszünk. „Lássátok, minő szeretetet tanusított irántunk az Atya, hogy Isten fiainak neveztetünk és azok is vagyunk.” (1 Ján. 3, 1.)

A nagy világ, az égbolt a ragyogó csillagokkal, a föld magasba nyúló hegyeivel, tovaillanó folyóival, a rétek virágaikkal és az erdők illatával, maga az ember is, pusztán csak természetét tekintve, sőt még az angyali karok is, ha a megszentelő malaszttól eltekintünk, mellyel Isten őket megajándékozta, mindezek Istennek csak alkotásai, mint a szobor a szobrásznak, a festmény a festőnek alkotása. „Kezeinek alkotmányai vagyunk”, mondja a Szentírás (137. zsolt.) De a kegyelem, a megszentelő malaszt által Isten *gyermekei* leszünk, részesei leszünk az ő isteni természetének. (2 Pét. 1, 4.) Mit jelent ez? Nem mást és nem kevesebbet mint azt, hogy némileg „kis istenek” leszünk. Isten nem közölheti ugyan velünk végtelenségét; de amennyire az isteni természet teremtménnyel közölhető, közli azt velünk az Isten a megszentelő malaszt által. Egészen hasonlók leszünk hozzá, az ő arcának vonásai visszatükröződnek lelkünkben úgy, mint a gyermek hasonlít édesatyjához. Már a teremtés által is, mint eszes és szabad akarattal felruházott lények, valamilyen kép hasonlók leszünk ugyan Istenhez; de ez a hasonlóság csak a képnek, a szobornak hasonlósága, melyben a művész önmagát és tehetségét megörökíti, nem a gyermeknek hasonlósága szülőjéhez. Az csak az alkotásnak, ez magának a

természetnek a hasonlósága. A lélek a megszentelő kegyelem által új természetet kap, isteni természetet; megtűzesedik, mint a vas a kemencében; megvilágosodik, mint a kristály az áthatoló napsugárban. Nemcsak névleg lesz Istennek gyermeke, hanem valóságban osztozik az ő isteni természetében: Isten gyermekeinek hívnak és azok is vagyunk.

2. Isteni élet. A megszentelő kegyelem által részünk van Isten *életében* is. Az isteni élet az isteni természetből folyik. A növénynek megvan a maga élete, mely természetének megfelel: táplálkozik és növekedik. Az állatnak is megvan a maga élete, mely az ő természetének megfelel: lát, érzékel, törekszik és mozog. Az ember természetének megfelelő élet a szellemi élet, mely az értelemből és szabadakaratból fakad. Istennek is megvan a maga élete, mikor végtelen tökéletességében megismeri és szereti önmagát. Ennek az isteni életnek vagyunk részesei mi is a megszentelő malaszt által már most a hitben, mellyel Istent megismerjük, a reményben, mellyel feléje törekszünk, a szeretetben, mellyel őt már ezen a földön átkaroljuk. És részesei leszünk ennek az isteni életnek egész tökéletességében a túlvilágon, mikor majd a hit kivirágzik Isten látásában, a remény örömebe megy át Isten birtoklásában, a szeretet pedig elválaszthatatlanul hozzákapszol végtelenül boldogító egyesülésben. „Hasonlók leszünk hozzá, mert látni fogjuk őt, amint van.” (1 Ján. 3, 2; 1 Kor. 13, 12). „Menj be Urad örömébe” (Mát. 25. 21), menj be a te atyád örömébe, menj be az isteni életbe, az örök életbe, mely Isten gyermekeinek osztályrésze. Ezt a természetfölötti, ezt az isteni életet adja nekünk a megszentelő malaszt, mert általa Isten gyermekei vagyunk.

Mily csodálatos dolog megy végbe lelkünkben, ha a megszentelő malaszt által az isteni élet költözik oda be! Ha hosszú fagyos tél halotti lepellel borítja a természetet, és minden sivár, hideg és kihalt, és megjön a tavaszi nap, akkor felszáll a köd és szétfoszlanak a felhők, oly tündöklően ragyog az égbolt, a hó olvad és zöldelnek a mezők, kinyílnak a virágok, folynak a patakok, felcsendül a madárénekek, és a fák ott állanak a kertekben, mint óriási virágcsokrok, és mindenütt élet van, öröm és szeretet. Ez a mi lelkünk, ha a megszentelő malaszt élete költözik belé. Előbb rab volt,

koldus volt, halott volt — most él, most szabad, most gazdag, most királyfi! Ott tündöklük fején az istengyermekség koronája, ujján ott ragyog a kiválasztás gyűrűje, nyakán ott fénylik a szeretet aranylánca, melyet mint drágagyöngyök ékesítenek az erények és a Szentlélek ajándékai. Született fejedelem az ember a megszentelő malasztban, a mennyország örököse, az égnek szülöttje! Minden tette, szava és gondolata oly értékes, hogy megérdemli Isten minden gazdagságát, az egész mennyországot! Ilyenné tesz minket a megszentelő malaszt.

3. Isteni kapcsolatok. A *legszorosabb viszony* fűzi lelkünket Istenhez a megszentelő malaszt által, mint a gyermeket a szülői házhoz; az Istennél otthon vagyunk. Az ő háza, az ő országa, az ő egész vagyona, az ő mennyországa, ő maga mindenhatóságával, bölcseségével, jóságával, szeretetével, örömeivel, boldogságával a miénk, az Atya, a Fiú és a Szentlélek. „Hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.” (Jn. 14, 23.) Szeret minket az Isten és kinyilatkoztatja magát nekünk: „Aki engem szeret, Atyám is szeretni fogja azt, és én is szeretni fogom és kijelentem neki magamat.” (Jn. 14, 21.) Nincs már titka előttünk: „Már nem mondalak benneteket szolgálóknak, mert a szolga nem tudja, mit mivel az ura, hanem barátainak mondtalak titeket, mert mindent, amit hallottam az Atyától, tudtul adtam nektek.” (Jn. 15, 14.) Minden kérésünket meghallgatja: „Amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevémben, megadja nektek. Nem mondom, hogy én fogom kérni az Atyát értetek, mert maga az Atya szeret titeket, mivelhogy ti szerettetek engem.” (Jn. 16, 26. 27.) Szeret minket és különös gondviselésével kísér.

II. Pont. Mit követel tőlünk a megszentelő kegyelem?

Ezt adja nekünk a megszentelő malaszt: isteni természet, isteni életet, isteni hasonlatosságot, isteni rokonságot mindazzal együtt, ami vele jár: nagyság és szépség, méltóság, és gazdagság, szeretet, béke és öröm, szentség itt a földön és boldogság odaát az égben! Ezt jelenti ez az egy szó: Istennek gyermeke! — Ó, érezzük át lelkünk mélyéig mit jelent Isten gyermekének lenni! Ha az út szélén kell is kol-

dulnom, királynak gyermeke vagyok a megszentelő malaszt által, gazdagabb és méltóságteljesebb a világ minden fejedelménél. Ha tudatlan és együgyű vagyok is, a hit és a malaszt által több tudásom van a földnek összes bölcseinél, akik híjával vannak ennek a bölcseségnek. Ha üldöz is az egész világ, hatalmasabb védőm és Atyám van a legnagyobb hadseregek vezéréinél, akik ágyúk és tankok, tengeralattjárók és zeppelinek fölött parancsolnak. Ha ez a tudat él lelkemben, lehet-e akkor csak egyetlen egy örömtelen napom is az életben? Hiábavalónak tekinthetem-e életemet, mikor minden perc, minden lépés, minden lélekzet, minden gondolat, minden sóhaj, minden tett, minden szenvedés egy-egy új mennyországot jelent nekem, mert fokozza bennem a megszentelő malasztot? Lehetek-e bátortalan, mikor Isten az atyám és védőm? Félfetek-e gúnytól, lemosolygástól, zsarnokoktól, haláltól, mikor királynak gyermeke vagyok, sokkal előkelőbb mint ők, kik gúnyolnak, lemosolyognak, üldöznek, bebörtönöznek, kínpadra hurcolnak? Nem kell-e szent öntudatnak betölteni lelkemet s azt erővel, bátorsággal felvértezni, hogy megvédjem Isten érdekeit, Isten egyházát, az én Atyám házáat, az én Atyám jogait minden ellenségével szemben a világon?

Es megtudnék-e feledkezni magamról annyira, hogy én a királyfi, tékozló fiú módjára, a sertések eledeléhez nyúljak? Én, a királyleány, utcai teremtés módjára éljek? Hogy egyetlenegy pillanatban súlyos bűn által elvessek magamtól mindent, kivetközzem istengyermeki méltóságomból, odadobjam a koronát, letépjem nyakamról az aranyláncot, sárba tapossam a gyűrűt és drágaköveket, a sertések és kutyák elé vessem a drágagyöngyöket, eltékozoljam örökségemet, a mennyországot, és a pokol, a sátán rabláncába vessem magamat? Nem! én Isten gyermeke vagyok. Ez a szent öntudat, ez a nemes büszkeség éltesse lelkünket, ez óvjon meg minden bünszennytől, ez fokozza bennünk a törekvést a szentség magaslatai felé, ez adjon bátorságot az élet küzdelmeiben, ez adjon erőt a halál óráján! Ez a szent öntudat vértesse fel lelkünket, hogy bátran valljuk és védjük meg hitünket akár az egész világ előtt vagy az egész világgal szemben, mint a Colosseum vértanui, mint a mexikói hősök!

Nem állunk eléggé a hit alapján, nem érezzük eléggé

magunkban a megszentelő malaszt, az istengyermekség méltóságát és isteni erejét. Azért nincs szavunknak olyan hatása az életben, mint volt a szentek szavának. Azért nem alakítjuk át a világot Krisztus képére mi katolikusok, mint hajdan őseink átalakítottak egy egész pogány világot és kereszténnyé tették azt. Mert nem merjük még Isten nevét sem nyíltan belevinni a közéletbe, nem merünk mint Isten gyermekei a megszentelő malaszt tudatában beszélni a parlamentben, a közgyűléseken, a családban, az iskolákban, a hivatalban. Nem merjük a természetfölötti tiszta katolikus igazságot hangoztatni, mely az egyedüli hatalom a mai kor közömbösségével és istentelenségével szemben. Öntsön az istengyermekség szent tudata erőt lelkünkbe, hogy bátran síkra szálljunk a mi Atyánknak ellenségei ellen, akár saját bensőnk küzdőterén kell harcolnunk szenvedélyeink ellen, akár a külső élet harcmezéjén kell megküzdenünk a hit ellenségeinek támadásaival! Ez a szent öntudat tegyen bennünket igazán naggyá, belsőleg szabaddá és külsőleg függetlenné, ez tegyen minket lelkileg gazdaggá és szentté a földön és boldoggá az égben!

Imádság. Istenem, imádandó Szentháromság, Atya, Fiú és Szentlélek, *hiszem*, hogy a megszentelő kegyelem által lelkemben lakozol. Erősítsd hitemet, hogy ezt az igazságot soha szem elől ne tévesszem, mindig jobban megértsem és eszerint éljek. Lelkem szentélyében leborulva, *imádlak* téged, lelkem Istene. Maradj bennem és add, hogy mindig jobban *megismerjelek*, mindig jobban *megdicsőítselek*, mindig jobban *szeresselek*, mindig jobban *eggyé legyek* veled. Végy el tőlem mindent, az életemet is, mielőtt az első súlyos bűnnel elveszíteném kegyelmedet. Engedd, hogy mindennap tisztább, kedvesebb lakásoddá válhassak, hogy így beteljesedjék rajtam a te szavad: „Gyönyörűségem az emberek fiai közt lenni.” Engedd, ó Istenem, hogy a te örömöd, a te gyönyörűséged, a te tiszta, meleg otthonod és földi mennyországod lehessenek.

Uram, add, hogy azt szeressem, amit parancsolsz, és azt kívánjam, amit ígérsz, hogy e változó világban szívem oda legyen szegezve, ahol igazak az örömök. (Egyh. ima húsv. u. 4. vas.)

Jézus isteni Szíve, add a te erős és hatalmas kegyel-

medet, hogy egyházadban hű gyermeked, a világban tevékeny apostolod, az örökkévalóságban pedig fénylő koronád lehessen. Amen.

AZ ELMÉLKEDÉSEK BEOSZTÁSA

HÁROM, ÖT ÉS NYOLC NAPOS LELKIGYAKORLATRA.¹

Háromnapos lelkigyakorlat. Első csoportosítás.

- Első nap: 1. Alapelmélkedés: a cél
                          2. Alapelmélkedés: az eszközök
                          3. A halálos bűn gonoszsága
                          4. A halálos bűn esztelensége
- Második nap: 1. A halálos bűn boldogtalansága
                          2. A halál (akármilyen elmélkedés)
                          3. A jó és a rossz szív
                          4. A terméketlen fügefá
- Harmadik nap: 1. A tékozló fiú I. II.
                          2. A tékozló fiú III. IV.
                          3. Az Oltáriszentség I.
                          4. Az Oltáriszentség II.

Háromnapos lelkigyakorlat. Második csoportosítás.

- Első nap: 1. Céлом és eredetem
                          2. Lelkem üdvössége
                          3. A teremtmények
                          4. A közömbösség
- Második nap: 1. Az angyalok bűne
                          2. Saját bűneim
                          3. A pokol
                          4. A halál (akármilyen elmélkedés)
- Harmadik nap: 1. A terméketlen fügefá
                          2. Magdolna megtérése
                          3. A tabernákulum
                          4. A kegyelem

¹ Az itt megállapított beosztások csak az anyag megválasztását akarják megkönnyíteni azok számára, akik még nem ismerik a lelkigyakorlatok menetét. Akik már járatosak a lelkigyakorlatokban, azok az anyagot, az előszóban mondottak szemmel tartásával, maguk választhatják meg.

Háromnapos lelkigyakorlat. Harmadik csoportosítás.

- Első nap: 1. Az ember teremtése
2. Isten dicsősége
3. Az emberi szabadság
4. A bűn gonoszsága
- Második nap: 1. A bűn esztelensége
2. A bűn boldogtalansága
3. Saját bűneim
4. A halál (akármilyen elmélkedés)
- Harmadik nap: 1. Az ítélet
2. A három sír
3. Dávid király bűne és megtérése
vagy: A megtérés
4. Szent Péter

Háromnapos lelkigyakorlat. Negyedik csoportosítás.

- Első nap: 1. A főparancs
2. Az örök élet
3. A hegyi beszéd
4. A jó és a rossz szív
- Második nap: 1. A szívtelen szolga
2. A széles út
3. A dúsgazdag és a koldus Lázár
4. A balga szüzek
- Harmadik nap: 1. A terméketlen fügefa
2. A tékozló fiú I. II.
3. A tékozló fiú III. IV.
4. A kegyelem

Háromnapos lelkigyakorlat lelki életünk alapjainak megerősítésére. — Erre a célra szolgál a kilencnapos lelkigyakorlatnak első három napja.

Ötnapos lelkigyakorlat.

- Első nap: 1. Céлом és eredetem
2. Lelkem üdvössége
3. Az örök élet
4. A teremtmények
- Második nap: 1. A közömbösség
2. A hegyi beszéd
3. Isten dicsősége

- Harmadik nap: 4. A főparancs
 1. A halálos bűn gonoszsága
 2. A halálos bűn esztelensége
 3. A halálos bűn boldogtalansága
 4. Saját bűneim
 vagy: A jó és a rossz szív
- Negyedik nap: 1. A pokol
 2. A dúsgazdag
 vagy: A balga szüzek
 vagy: A szívtelen szolga
 3. A halál (egy a három elmélkedés
 közül)
- Ötödik nap: 4. A terméketlen fügefa
 1. A megtérés
 vagy: Dávid király bűne és megtérése
 2. A tékozló fiú
 vagy: Magdolna megtérése
 vagy: Szent Péter
 3. Az Oltáriszentség (egy a két elmélke-
 dés közül)
4. A kegyelem
- Nyolcnapos lelkigyakorlat.* Ha csak nyolcnapos lelkigyakorlatot akarunk tartani, akkor a kilencnaposnak elmélkedései közül elhagyhatjuk a következőket: A széles út, A dúsgazdag, vagy: A balga szüzek, Az ítélet, A három sír.

TARTALOM.

Előszó	3
BEVEZETŐ ELMÉLKEDÉSEK	7
I. A lelkigyakorlat az életszentség iskolája	7
II. Szabad, kell, akarunk lelkigyakorlatot tartani	19
ALAPELMÉLKEDÉSEK	27
<i>Első nap.</i>	
Vezérelv és alapigazság I.	30
Vezérelv és alapigazság II.	34
ElméLKedések a vezérelvről és alapigazságról	38
I. Eredetem és rendeltetésem	39
II. Lelkem üdvössége	50
<i>Második nap.</i>	
I. Az örök élet	57
II. A teremtett dolgok	68
III. A közömbösség	80
IV. A hegyi beszéd	86
<i>Harmadik nap.</i>	
I. Az ember teremtése a Szentírás szerint	94
II. Isten dicsősége	98
III. Az emberi szabadság	103
IV. A főparancs	108
A BŰN ÉS BŰNTETÉSE	115
<i>Negyedik nap.</i>	
I. A halálos bűn gonoszsága (az angyalok bűne)	118
II. A halálos bűnben rejlő esztelenség (összűleink bűne)	131
III. A halálos bűnben rejlő boldogtalanság (egy ember bűne)	137
IV. Saját bűneim	142
<i>Ötödik nap.</i>	
I. A pokol	153

II. A széles út	165
III. A szívtelen szolgál	172
IV. A jó és a rossz szív	178
HALÁL ÉS ITÉLET	187
<i>Hatodik nap.</i>	
I. Mi a halál?	187
II. Hogyan jön a halál?	195
III. Milyen a halál?	201
IV. A dúsgazdag és a koldus Lázár (élet—halál—örökkévalóság)	209
<i>Hetedik nap.</i>	
I. Az okos és a balga szüzek (élet—halál—örökkévalóság)	216
II. Az ítélet	222
III. A három sír (pokol—tisztító tűz—mennyeország)	228
IV. A természetlen fügefa	234
MEGTÉRÉS, OLTÁRISZENTSÉG, KEGYELEM	244
<i>Nyolcadik nap.</i>	
I. A megtérés	244
II. Dávid király bűne és bűnbánata	255
III. Szent Péter bukása és megtérése	261
IV. Mária Magdolna	266
<i>Kilencedik nap.</i>	
I. A tékozló fiú	275
II. Az Oltáriszentség	284
III. Mi nekünk a tabernákulum?	297
IV. Az istengyermekség öntudata	308
Az elmélkedések beosztása három, öt és nyolc napos lelki- gyakorlatra	316

KORDA R. T.
NYOMDÁJA
BUDAPEST